

Stat

för artilleriets fabriker och tygstater år 1916.

E n h e t s k o s t n a d.					Summa kronor.		Antal.	Kronor.	Summa kronor.
Lön, arvode, löne- tillägg. Kronor.	Dagavlönning, furageersättning								
	å kr. pr dag.	i da- gar.	kronor.						
					Fabriks- och tygpersonal.				
1) 6 300	5	365	1 825	8 125	Fälttygmästare	1	8 125	—	
2) 5 800	4	365	1 460	7 260	Styresmän ²⁾	3	21 780	—	
4 000	5	365	1 825	5 825	Tygmästare av första klassen .	1	5 825	—	
3 400	4	365	1 460	4 860	D:o av andra klassen .	2	9 720	—	
3 000	4	365	1 460	4 460	Tyg- eller fabriksingenjörer ⁴⁾ .	4	17 840	—	
1 500	3	365	1 095	2 595	Tyg- eller fabriksförvaltare av				
					första klassen ⁵⁾	17	44 115	—	
1 500	3	365	1 095	2 595	Öververkmästare ⁵⁾	1	2 595	—	
1 500	3	365	1 095	2 595	Departementsskrivare ⁵⁾	6	15 570	—	
1 200	2 50	365	912 50	2 112 50	Tygförvaltare av andra klassen ⁶⁾	1	2 112	50	
1 200	2 50	365	912 50	2 112 50	Tygunderofficerare	10	21 125	50	
1 200	2 50	365	912 50	2 112 50	Besiktningrustmästare eller tyg-				
					verkmästare ⁴⁾	14	29 575	—	
1 200	2 50	365	912 50	2 112 50	Verkmästare av första klassen ⁴⁾	6	12 675	—	
900	2	365	730	1 630	D:o av andra klassen ⁴⁾	2	3 260	—	
900	2	365	730	1 630	Tyg- eller fabrikskrivare ⁶⁾ . . .	18	29 340	—	
900	2	365	730	1 630	Tyghantverkare ⁷⁾	55	89 650	—	
900	2	365	730	1 630	Fortmaskinister ⁷⁾	7	11 410	—	324 717 50
					Gottgörelse för tjänstehästar.				
400	1	365	365	765	Lönetillägg och furageersätt-	2	—	—	1 530
					Summa				
									326 247 50

1) Därav 1,800 kronor i arvode.

2) " 2,400 " i " "

3) Åtnjuta 1 ålderstillägg å lönen å 600 kronor efter 5 års väl vitsordad tjänst.

4) " 1 " " " " 500 " " 5 " " " " "

5) " 2 " " " " 500 " , det ena efter 5, det andra efter 10 års väl vitsordad tjänst.

6) " 1 " " " " 300 " efter 5 års väl vitsordad tjänst.

7) " 2 " " " " 150 " , det ena efter 5, det andra efter 10 års väl vitsordad tjänst.

Anm. 1. Samtlig personal åtnjuter dessutom inkvarterings- och servisbidrag enligt författningarna.

Anm. 2. Tygförvaltare och departementsskrivare äga för åtnjutande av ålderstillägg räkna sig föregående tjänstetid i endera av dessa beställningar eller som fabriksförvaltare tillgodo.

Anm. 3. Beträffande tyghantverkarna genomföres staten endast i den mån nuvarande vakanser och blivande avgång det medgiva utan överskridande av de för tyghantverkarens avlöning i staten anvisade medel.

Anm. 4. Löntagare, som tillförsäkrats andra än de för honom ovan angivna avlöningsförmåner, bibehålles vid sina förutvarande avlöningsförmåner, därest han icke själv önskar övergå till de i denna stat upptagna och det, beträffande tyghantverkarna, med hänsyn till bestämmelsen i anm. 3 kan ske.

Anm. 5. Vid inträffande avgång i tygförvaltare-, tygunderofficers-, tygskrivare- eller tyghantverkarebeställning skall frågan om återbesättande av den vakanta beställningen underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Anm. 6. Lönetillägg och furageersättning utgår enligt av Kungl. Maj:ts utfärdade bestämmelser till fälttygmästaren för två tjänstehästar.

Stat

för Fortifikationen år 1916.

E n h e t s k o s t n a d .					Summa kronor.		Antal.	Kronor.	Summa kronor.
Lön, arvode, löne- tillägg. Kronor.	Dagavlönning, furageersättning		kronor.						
	å kr. pr dag.	i da- gar.							
					Officerare.				
6 000 —	6 —	365	2 190 —	8 190 —	Överstar	2	16 380 —		
4 500 —	5 —	365	1 825 —	6 325 —	Överstelöjtnanter	4	25 300 —		
4 000 —	5 —	365	1 825 —	5 825 —	Majorer	9	52 425 —		
3 400 —	4 —	365	1 460 —	4 860 —	Kaptener av första klassen	30	145 800 —		
2 400 —	4 —	365	1 460 —	3 860 —	Kaptener av andra klassen	16	61 760 —		
1 500 —	3 —	365	1 095 —	2 595 —	Löjtnanter av första klassen	34	88 230 —		
1 020 —	3 —	365	1 095 —	2 115 —	Löjtnanter av andra klassen	17	35 955 —		
720 —	3 —	365	1 095 —	1 815 —	Underlöjtnanter och fänrikar	25	45 375 —		471 225 —
					Underofficerare.				
1 200 —	2 50	365	912 50	2 112 50	Fanjunkare	43	90 837 50		
900 —	2 —	365	730 —	1 630 —	Sergeanter av första klassen	38	61 940 —		
780 —	2 —	365	730 —	1 510 —	Sergeanter av andra klassen	37	55 870 —		208 647 50
					Musikpersonal.				
1 200 —	2 50	365	912 50	2 112 50	Musikfanjunkare	3	6 337 50		
900 —	2 —	365	730 —	1 630 —	Musiksergeanter av första klassen	5	8 150 —		
780 —	2 —	365	730 —	1 510 —	Musiksergeanter av andra klassen	6	9 060 —		23 547 50
					Civilmilitär personal.				
1 000 —	—	—	—	1 000 —	Regementspastor, arvode	1	1 000 —		
4 000 —	5 —	365	1 825 —	5 825 —	Regementsläkare	1	5 825 —		
2 400 —	4 —	365	1 460 —	3 860 —	Bataljonsläkare	1	3 860 —		
1 020 —	3 —	365	1 095 —	2 115 —	Bataljonsveterinär	1	2 115 —		
1 500 —	3 —	365	1 095 —	2 595 —	Fortifikationskassörer ¹⁾	11	28 545 —		
1 500 —	3 —	365	1 095 —	2 595 —	Departementsskrivare ²⁾	3	7 785 —		
900 —	2 —	365	730 —	1 630 —	Gevärshantverkare ³⁾	3	4 890 —		
1 200 —	2 50	365	912 50	2 112 50	Tygverkmästare ⁴⁾	6	12 675 —		
900 —	2 —	365	730 —	1 630 —	Tyghantverkare ³⁾	27	44 010 —		
780 —	2 —	365	730 —	1 510 —	Radiotelegrafister	5	7 550 —		
¹⁾ 980 95	— 50	365	182 50	1 163 45	Förrådsvaktmästare	4	4 653 80		122 908 80
					Transport	—	—	—	826 328 80

Bil. nr 55.

Stat

för Svea ingenjörkår år 1916.

E n h e t s k o s t n a d.					Summa kronor.		Antal.	Kronor.	Summa kronor.				
Lön.	Dagavlönning												
	Kronor.	å kr. pr dag.	i da- gar.							kronor.			
Manskap.													
600	—	50	365	182	50	782	50	Furirer av första klassen . . .	9	7 042	50		
360	—	50	365	182	50	542	50	Furirer av andra klassen . . .	16	8 680	—		
300	—	40	365	146	—	446	—	Korpraler	26	11 596	—		
240	—	30	365	109	50	349	50	Vicekorpraler	26	9 087	—		
180	—	20	365	73	—	253	—	Officers- och reservofficersvolontärer	8	2 024	—		
180	—	20	365	73	—	253	—	Volontärer	130	32 890	—		
600	—	50	365	182	50	782	50	Hantverksfurirer av första klassen	2	1 565	—		
360	—	50	365	182	50	542	50	Hantverksfurirer av andra klassen	2	1 085	—		
300	—	40	365	146	—	446	—	Hantverkskorpraler	8	3 568	—		
240	—	30	365	109	50	349	50	Hantverksvicekorpraler	10	3 495	—		
300	—	40	365	146	—	446	—	Gevärshantverkarkorpraler	2	892	—		
240	—	30	365	109	50	349	50	Gevärshantverkarsvicekorpraler	2	699	—		
180	—	30	365	109	50	289	50	Gevärshantverkarsoldater	2	579	—		
360	—	50	365	182	50	542	50	Sjukvårdsfurir av andra klassen	1	542	50		
300	—	40	365	146	—	446	—	Sjukvårdskorpraler	3	1 338	—		
240	—	30	365	109	50	349	50	Sjukvårdsvicekorpraler	3	1 048	50		
180	—	30	365	109	50	289	50	Sjukvårdssoldater	3	868	50		
300	—	40	365	146	—	446	—	Hovslagarkorpral	1	446	—		
240	—	30	365	109	50	349	50	Hovslagarsvicekorpral	1	349	50		
180	—	30	365	109	50	289	50	Hovslagarsoldater	2	579	—		
									88 374	50			
Musikmanskap.													
360	—	50	365	182	50	542	50	Musikfurir av andra klassen	1	542	50		
300	—	40	365	146	—	446	—	Musikkorpraler	2	892	—		
240	—	30	365	109	50	349	50	Musikvicekorpraler	2	699	—		
180	—	30	365	109	50	289	50	Trumpetare	3	868	50		
									3 002	—			
Summa högst kronor.									—	—	—	91 376	50

- Anm. 1.* Den för underbefäl av manskapet upptagna avlöningen utgöres av menig volontärs avlöningsförmåner jämte tillägg för befälsbeställningen, vadan avgående sådant underbefäl bibehålles vid volontärbeställningen, med dess å stat upptagna förmåner, till dess det jämväl därifrån skiljes.
- Anm. 2.* Vid vakanser i underbefäls eller beställningsmäns volontärnummer må under tiden till motsvarande antal meniga volontärer utgå för dessa i stat anvisade avlöningsförmåner.
- Anm. 3.* Allt manskap åtnjuter utöver i staten upptagna avlöningsförmåner jämväl underhåll in natura.
- Anm. 4.* Vid inträffande avgång i beställning inom musikpersonalen skall frågan om återbesättande av den vakanta beställningen underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Stat

för Göta ingenjörkår år 1916.

E n h e t s k o s t n a d.					Summa kronor.		Antal.	Kronor.	Summa kronor.			
Lön.	Dagavlönning			Kronor.								
	Kronor.	å kr. pr dag.	i da- gar.									
Manskap.												
600	—	50	365	182	50	782	50	Furirer av första klassen . . .	9	7 042	50	
360	—	50	365	182	50	542	50	Furirer av andra klassen . . .	15	8 137	50	
300	—	40	365	146	—	446	—	Korpraler	25	11 150	—	
240	—	30	365	109	50	349	50	Vicekorpraler	25	8 737	50	
180	—	20	365	73	—	253	—	Officers- och reservofficersvolontärer	8	2 024	—	
180	—	20	365	73	—	253	—	Volontärer	125	31 625	—	
600	—	50	365	182	50	782	50	Hantverksfurir av första klassen	1	782	50	
360	—	50	365	182	50	542	50	Hantverksfurirer av andra klassen	3	1 627	50	
300	—	40	365	146	—	446	—	Hantverkskorpraler	8	3 568	—	
240	—	30	365	109	50	349	50	Hantverksvicekorpraler	9	3 145	50	
300	—	40	365	146	—	446	—	Gevärshantverkarkorpral	1	446	—	
240	—	30	365	109	50	349	50	Gevärshantverkarsoldater	2	699	—	
180	—	30	365	109	50	289	50	Gevärshantverkarsoldater	2	579	—	
360	—	50	365	182	50	542	50	Sjukvårdsfurir av andra klassen	1	542	50	
300	—	40	365	146	—	446	—	Sjukvårdskorpraler	2	892	—	
240	—	30	365	109	50	349	50	Sjukvårdsvicekorpraler	3	1 048	50	
180	—	30	365	109	50	289	50	Sjukvårdssoldater	3	868	50	
240	—	30	365	109	50	349	50	Hovslagarvicekorpraler	2	699	—	
180	—	30	365	109	50	289	50	Hovslagarsoldater	2	579	—	
Musikmanskap.												
360	—	50	365	182	50	542	50	Musikfurir av andra klassen . . .	1	542	50	
300	—	40	365	146	—	446	—	Musikkorpraler	2	892	—	
240	—	30	365	109	50	349	50	Musikvicekorpraler	2	699	—	
180	—	30	365	109	50	289	50	Trumpetare	3	868	50	
Summa högst kronor.								—	—	—	87 195	50

- Anm. 1.* Den för underbefäl av manskpet upptagna avlöningen utgöres av menig volontärs avlöningsförmåner jämte tillägg för befälsbeställningen, vadan avgående sådant underbefäl bibehålles vid volontärbeställningen, med dess å stat upptagna förmåner, till dess det jämväl därifrån skiljes.
- Anm. 2.* Vid vakanser i underbefäls eller beställningsmäns volontärnummer må under tiden till motsvarande antal meniga volontärer utgå för dessa i stat anvisade avlöningsförmåner.
- Anm. 3.* Allt manskap åtnjuter utöver i staten upptagna avlöningsförmåner jämväl underhåll in natura.
- Anm. 4.* Vid inträffande avgång i beställning inom musikpersonalen skall frågan om återbesättande av den vakanta beställningen underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Stat

för Fälttelegrafkåren år 1916.

E n h e t s k o s t n a d .							Antal.	Kronor.	Summa kronor.			
Lön.	Dagavlönning			Summa kronor.								
	Kronor.	å kr. pr dag.	i da- gar.							kronor.		
Manskap.												
600	—	50	365	182	50	782	50	Furirer av första klassen	8	6 260	—	
360	—	50	365	182	50	542	50	Furirer av andra klassen	16	8 680	—	
300	—	40	365	146	—	446	—	Korpraler	24	10 704	—	
240	—	30	365	109	50	349	50	Vicekorpraler	25	8 737	50	
180	—	20	365	73	—	253	—	Volontärer	125	31 625	—	
600	—	50	365	182	50	782	50	Hantverksfurirer av första klassen	2	1 565	—	
360	—	50	365	182	50	542	50	Hantverksfurirer av andra klassen	3	1 627	50	
300	—	40	365	146	—	446	—	Hantverkskorpraler	11	4 906	—	
240	—	30	365	109	50	349	50	Hantverksvicekorpraler	16	5 592	—	
300	—	40	369	146	—	446	—	Gevärshantverkarkorpral	1	446	—	
240	—	30	365	109	50	349	50	Gevärshantverkarvicekorpral	1	349	50	
180	—	30	365	109	50	289	50	Gevärshantverkarsoldat	1	289	50	
360	—	50	365	182	50	542	50	Sjukvårdsfurir av andra klassen	1	542	50	
300	—	40	365	146	—	446	—	Sjukvårdskorpral	1	446	—	
240	—	30	365	109	50	349	50	Sjukvårdsvicekorpraler	2	699	—	
180	—	30	365	109	50	289	50	Sjukvårdssoldat	1	289	50	
300	—	40	365	146	—	446	—	Hovslagarkorpral	1	446	—	
240	—	30	365	109	50	349	50	Hovslagarvicekorpral	1	349	50	
180	—	30	365	109	50	289	50	Hovslagarsoldat	1	289	50	
Musikmanskap.												
300	—	40	365	146	—	446	—	Musikkorpral	1	446	—	
240	—	30	365	109	50	349	50	Musikvicekorpral	1	349	50	
180	—	30	365	109	50	289	50	Trumpetare	2	579	—	
Summa högst kronor						—	—	—	—	—	85 218	50

- Anm. 1.* Den för underbefäl av manskapet upptagna avlöningen utgöres av menig volontärs avlöningsförmåner jämte tillägg för befälsbeställningen, vadan avgående sådant underbefäl bibehålles vid volontärbeställningen, med dess å stat upptagna förmåner, till dess det jämväl därifrån skiljes.
- Anm. 2.* Vid vakanser i underbefäls eller beställningsmäns volontärnummer må under tiden till motsvarande antal meniga volontärer utgå för dessa i stat anvisade avlöningsförmåner.
- Anm. 3.* Allt manskap åtnjuter utöver i staten upptagna avlöningsförmåner jämväl underhåll in natura.
- Anm. 4.* Vid inträffande avgång i beställning inom musikpersonelen skall frågan om återbesättande av den vakanta beställningen underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Stat för Bodens ingenjörkår år 1916.

E n h e t s k o s t n a d.						Antal.	Kronor.	Summa kronor.					
Lön.	Dagavlönning			Summa kronor.	Kronor.				Summa kronor.				
	Kronor.	å kr. pr dag.	i da- gar.							kronor.			
Manskap.													
600	—	50	365	182	50	782	50	Furirer av första klassen . . .	3	2 347	50		
360	—	50	365	182	50	542	50	Furirer av andra klassen . . .	6	3 255	—		
300	—	40	365	146	—	446	—	Korpraler	10	4 460	—		
240	—	30	365	109	50	349	50	Vicekorpraler	9	3 145	50		
180	—	20	365	73	—	253	—	Volontärer	60	15 180	—		
600	—	50	365	182	50	782	50	Hantverksfurir av första klassen	1	782	50		
360	—	50	365	182	50	542	50	Hantverksfurirer av andra klassen	2	1 085	—		
300	—	40	365	146	—	446	—	Hantverkskorpraler	5	2 230	—		
240	—	30	365	109	50	349	50	Hantverksvicekorpraler	6	2 097	—		
300	—	40	365	146	—	446	—	Gevärshantverkarkorpral	1	446	—		
180	—	30	365	109	50	289	50	Gevärshantverkarsoldat	1	289	50		
300	—	40	365	146	—	446	—	Sjukvårdskorpral	1	446	—		
240	—	30	365	109	50	349	50	Sjukvårdsvicekorpral	1	349	50		
180	—	30	365	109	50	289	50	Sjukvårdssoldat	1	289	50		
240	—	30	365	109	50	349	50	Hovslagarvicekorpral	1	349	50		
Musikmanskap.													
360	—	50	365	182	50	542	50	Musikfurir av andra klassen . .	1	542	50		
300	—	40	365	146	—	446	—	Musikkorpraler	2	892	—		
240	—	30	365	109	50	349	50	Musikvicekorpraler	2	699	—		
180	—	30	365	109	50	289	50	Trumpetare	2	579	—		
Summa högst kronor									—	—	—	39 465	—

Anm. 1. Den för underbefäl av manskapet upptagna avlöningen utgöres av menig volontärs avlöningsförmåner jämte tillägg för befälsbeställningen, vadan avgående sådant underbefäl bibehålles vid volontärbeställningen, med dess å stat upptagna förmåner, till dess det jämväl därifrån skiljes.

Anm. 2. Vid vakanser i underbefäls eller beställningsmäns volontärnummer må under tiden till motsvarande antal meniga volontärer utgå för dessa i stat anvisade avlöningsförmåner.

Anm. 3. Allt manskap åtnjuter utöver i staten upptagna avlöningsförmåner jämväl underhåll in natura.

Anm. 4. Vid inträffande avgång i beställning inom musikpersonalen skall frågan om återbesättande av den vakanta beställningen underställas Konigl. Maj:ts prövning.

Bil. nr 59.

Stat

för officerare och underofficerare med vederlikar vid trängen år 1916.

E n h e t s k o s t n a d.					Antal.	Kronor.	Summa kronor.
Lön, arvode, löne- tillägg. Kronor.	Dagavlönning, furageersättning			Summa kronor.			
	å kr.	i da- pr dag.	i gar. kronor.				
Officerare.							
6 000	6	365	2 190	8 190	1	8 190	
¹⁾ 5 000	5	365	1 825	6 825	3	20 475	
¹⁾ 4 500	5	365	1 825	6 325	3	18 975	47 640
Gottgörelse för tjänstehästar.							
400	1	365	365	765	8	—	6 120
Summa kronor					—	—	53 760

¹⁾ Därav 500 kronor i arvode.

Anm. 1. Officers-, underofficers- och musikunderofficersbeställningarna samt de civilmilitära beställningarna skola överflyttas till staten för »officerare och underofficerare med vederlikar vid trängen» i enlighet med efterföljande bestämmelser.

a) Då vakans inträffar i officers-, underofficers- eller musikunderofficersbeställning eller i civilmilitär beställning och den vakanta beställningen ej skall indragas, överflyttas beställningen före återbesättandet till staten för »officerare och underofficerare med vederlikar vid trängen».

b) Officers-, underofficers- eller musikunderofficersbeställning samt civilmilitär beställning överflyttas till staten för »officerare och underofficerare med vederlikar vid trängen», därest vederbörande beställningsinnehavare därom gör framställning.

Anm. 2. Intill dess antalet kaptensbeställningar av andra klassen och underlöjtnantsbeställningar nedbringats till det i staten för genomförd härordning angivna, bestämmer Kungl. Maj:t vid uppkommande vakans i någon av nämnda beställningar, huruvida återbesättande skall ske eller beställningen indragas.

Anm. 3. Intill dess antalet underofficersbeställningar och hantverkarbeställningar nedbringats till det i staten för genomförd härordning angivna, skall vid uppkommande vakans i fanjunkarbeställning, sergeantsbeställning av första eller andra klassen eller hantverkarbeställning frågan om återbesättande av den vakanta beställningen underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Anm. 4. Lönetillägg och furageersättning utgår enligt av Kungl. Maj:t utfärdade bestämmelser till översten vid trängen för två tjänstehästar och till en var av övriga regementsofficerare för en tjänstehäst.

Stat

för Svea trängkår år 1916.

Enhetskostnad.					Summa kronor.		Antal.	Kronor.	Summa kronor.		
Lön, arvode, löne- tillägg. Kronor.	Dagavlönning, furageersättning										
	å kr. pr dag.	i da- gar.	kronor.								
Officerare.											
3 400	4	365	1 460	4 860	Kaptener av första klassen . .	3	14 580				
2 400	4	365	1 460	3 860	Kaptener av andra klassen . .	2	7 720				
1 500	3	365	1 095	2 595	Löjtnanter av första klassen . .	3	7 785				
1 020	3	365	1 095	2 115	Löjtnanter av andra klassen . .	3	6 345				
720	3	365	1 095	1 815	Underlöjtnanter och fänrikar . .	3	5 445		41 875		
Underofficerare.											
1 200	2	365	922	2 112	Fanjunkare	6	12 675				
900	2	365	730	1 630	Sergeanter av första klassen . .	6	9 780				
780	2	365	730	1 510	Sergeanter av andra klassen . .	6	9 060		31 515		
Manskap.											
600	—	50 365	182	782	Furirer av första klassen	4	3 130				
360	—	50 365	182	542	Furirer av andra klassen	8	4 340				
300	—	40 365	146	446	Korpraler	14	6 244				
240	—	30 365	109	349	Vicekorpraler	13	4 543	50			
180	—	20 365	73	253	Officers- eller reservofficers- volontär	1	253				
180	—	20 365	73	253	Volontärer	21	5 313				
300	—	40 365	146	446	Hovslagarkorpral	1	446				
240	—	30 365	109	349	Hovslagarvicekorpral	1	349	50	24 619		
Musikpersonal.											
900	2	365	730	1 630	Musiksergeant av första klassen	1	1 630				
780	2	365	730	1 510	Musiksergeant av andra klassen	1	1 510				
360	—	50 365	182	542	Musikfurir av andra klassen . .	1	542	50			
300	—	40 365	146	446	Musikkorpral	1	446				
240	—	30 365	109	349	Musikvicekorpraler	2	699				
180	—	30 365	109	289	Trumpetare	2	579		5 406		
								50			
Transport								—	—	103 415	50

Stat

för Göta trängkår år 1916.

E n h e t s k o s t n a d .					Summa kronor.		Antal.	Kronor.	Summa kronor.				
Lön, arvode, löne- tillägg. Kronor.	Dagavlönning, furageersättning			Summa kronor.									
	å kr. pr dag	i da- gar.	kronor.										
Officerare.													
3 400 —	4 —	365	1 460 —	4 860 —	Kaptener av första klassen . .	3	14 580 —						
2 400 —	4 —	365	1 460 —	3 860 —	Kaptener av andra klassen . .	2	7 720 —						
1 500 —	3 —	365	1 095 —	2 595 —	Löjtnanter av första klassen . .	3	7 785 —						
1 020 —	3 —	365	1 095 —	2 115 —	Löjtnanter av andra klassen . .	3	6 345 —						
720 —	3 —	365	1 095 —	1 815 —	Underlöjtnanter och fänrikar . .	3	5 445 —		41 875 —				
Underofficerare.													
1 200 —	2 50	365	912 50	2 112 50	Fanjunkare	6	12 675 —						
900 —	2 —	365	730 —	1 630 —	Sergeanter av första klassen . .	6	9 780 —						
780 —	2 —	365	730 —	1 510 —	Sergeanter av andra klassen . .	6	9 060 —		31 515 —				
Manskap.													
600 —	— 50	365	182 50	782 50	Furirer av första klassen	4	3 130 —						
360 —	— 50	365	182 50	542 50	Furirer av andra klassen	8	4 340 —						
300 —	— 40	365	146 —	446 —	Korpraler	14	6 244 —						
240 —	— 30	365	109 50	349 50	Vicekorpraler	13	4 543 50						
180 —	— 20	365	73 —	253 —	Officers- eller reservofficers- volontär	1	253 —						
180 —	— 20	365	73 —	253 —	Volontärer	21	5 313 —						
300 —	— 40	365	146 —	446 —	Hovslagarkorpral	1	446 —						
240 —	— 30	365	109 50	349 50	Hovslagarvicekorpral	1	349 50		24 619 —				
Musikpersonal.													
900 —	2 —	365	730 —	1 630 —	Musiksergeant av första klassen	1	1 630 —						
780 —	2 —	365	730 —	1 510 —	Musiksergeant av andra klassen	1	1 510 —						
360 —	— 50	365	182 50	542 50	Musikfurir av andra klassen . .	1	542 50						
300 —	— 40	365	146 —	446 —	Musikkorpral	1	446 —						
240 —	— 30	365	109 50	349 50	Musikvicekorpraler	2	699 —						
180 —	— 30	365	109 50	289 50	Trumpetare	2	579 —		5 406 50				
								Transport	— — —	103 415 50			

E n h e t s k o s t n a d.					Summa kronor.	Antal.	Kronor.	Summa kronor.
Lön, arvode, löne-tillägg. kronor.	Dagavlönning, furageersättning		Summa kronor.	Summa kronor.				
	å kr. pr dag.	i da- gar.						
						Transport	—	103 415 50
					Civilmilitär personal.			
4 000	5	365	1 825	5 825	Regementsläkare	1	5 825	—
2 400	4	365	1 460	3 860	Bataljonsläkare	1	3 860	—
1 020	3	365	1 095	2 115	Bataljonsveterinär	1	2 115	—
900	2	365	730	1 630	Hantverkare	4	6 520	—
1) 980 95	—	50 365	182 50	1 163 45	Förrådsvaktmästare	1	1 163 45	19 483 45
					Summa högst kronor	—	—	122 898 95

1) Därav 80,95 kronor i ersättning för ved, lyse m. m. Åtnjuta dessutom fri bostad.

Anm. 1. Officers-, underofficers- och musikunderofficersbeställningarna samt de civilmilitära beställningarna skola överflyttas till staten för »officerare och underofficerare med vederlikar vid trängen» i enlighet med efterföljande bestämmelser.

a) Då vakans inträffar i officers-, underofficers- eller musikunderofficersbeställning eller i civilmilitär beställning och den vakanta beställningen ej skall indragas, överflyttas beställningen före återbesättandet till staten för »officerare och underofficerare med vederlikar vid trängen».

b) Officers-, underofficers eller musikunderofficersbeställning samt civilmilitär beställning överflyttas till staten för »officerare och underofficerare med vederlikar vid trängen», därest vederbörande beställningsinnehavare därom gör framställning.

Anm. 2. Intill dess antalet kaptensbeställningar av andra klassen och underlöjtnantsbeställningar nedbringats till det i staten för genomförd härordning angivna, bestämmer Kungl. Maj:t vid uppkommande vakans i någon av nämnda beställningar, huruvida återbesättande skall ske eller beställningen indragas.

Anm. 3. Intill dess antalet underofficersbeställningar och hantverkarbeställningar nedbringats till det i staten för genomförd härordning angivna, skall vid uppkommande vakans i fanjunkarbeställning, sergeantsbeställning av första eller andra klassen eller hantverkarbeställning frågan om återbesättande av den vakanta beställningen underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Anm. 4. Hantverkare åtnjuta 2 ålderstillägg å lönen å 150 kronor, det ena efter 5 års och det andra efter 10 års väl vitsordad tjänst.

Anm. 5. Den för underbefäl av manskapet upptagna avlöningen utgöres av menig volontärs avlöningsförmåner jämte tillägg för befälsbeställningen, vadan avgående sådant underbefäl bibehålles vid volontärbeställningen, med dess å stat upptagna förmåner, till dess det jämväl därifrån skiljes.

Anm. 6. Vid vakanser i underbefäls eller beställningsmäns volontärnummer må under tiden till motsvarande antal meniga volontärer utgå för dessa i stat anvisade avlöningsförmåner.

Anm. 7. Löntagare, som tillförsäkrats andra än de för honom ovan upptagna avlöningsförmåner, bibehålles vid sina förutvarande avlöningsförmåner, därest han icke själv önskar övergå till de i staten för honom upptagna.

Anm. 8. Allt manskap åtnjuta utöver i staten upptagna avlöningsförmåner jämväl underhåll in natura.

Anm. 9. Officersaspiranter, som utexamineras från krigsskolan år 1915 eller senare, utnämnas till fänrikar.

Anm. 10. Vid inträffande avgång i beställning inom musikpersonalen skall frågan om återbesättande av den vakanta beställningen underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Anm. 11. Förrådsvaktmästarebeställning skall, där så ske kan, besättas med övertalig vaktmästare å intendenturkårens stat.

Stat

för Norrlands trängkår år 1916.

E n h e t s k o s t n a d.					Summa kronor.		Antal.	Kronor.	Summa kronor.	
Lön, arvode, löne- tillägg. Kronor.	Dagavlönning, furageersättning			Summa kronor.						
	å kr. pr dag.	i da- gar.	kronor.							
Officerare.										
3 400 —	4 —	365	1 460 —	4 860 —	Kaptener av första klassen . . .	3	14 580 —			
2 400 —	4 —	365	1 460 —	3 860 —	Kaptener av andra klassen . . .	2	7 720 —			
1 500 —	3 —	365	1 095 —	2 595 —	Löjtnanter av första klassen . . .	3	7 785 —			
1 020 —	3 —	365	1 095 —	2 115 —	Löjtnanter av andra klassen . . .	3	6 345 —			
720 —	3 —	365	1 095 —	1 815 —	Underlöjtnanter och fänrikar . . .	2	3 630 —		40 060 —	
Underofficerare.										
1 200 —	2 50	365	912 50	2 112 50	Fanjunkare	6	12 675 —			
900 —	2 —	365	730 —	1 630 —	Sergeanter av första klassen . . .	6	9 780 —			
780 —	2 —	365	730 —	1 510 —	Sergeanter av andra klassen . . .	6	9 060 —		31 515 —	
Manskap.										
600 —	— 50	365	182 50	782 50	Furirer av första klatsen	4	3 130 —			
360 —	— 50	365	182 50	542 50	Furirer av andra klassen	8	4 340 —			
300 —	— 40	365	146 —	446 —	Korporaler	14	6 244 —			
240 —	— 30	365	109 50	349 50	Vicekorpraler	13	4 543 50			
180 —	— 20	365	73 —	253 —	Officers- eller reservofficers- volontär	1	253 —			
180 —	— 20	365	73 —	253 —	Volontärer	21	5 313 —			
300 —	— 40	365	146 —	446 —	Hovslagarkorpral	1	446 —			
240 —	— 30	365	109 50	349 50	Hovslagarvicekorpral	1	349 50		24 619 —	
Musikpersonal.										
900 —	2 —	365	730 —	1 630 —	Musiksergeant av första klassen	1	1 630 —			
780 —	2 —	365	730 —	1 510 —	Musiksergeant av andra klassen	1	1 510 —			
360 —	— 50	365	182 50	542 50	Musikfurir av andra klassen . . .	1	542 50			
300 —	— 40	365	146 —	446 —	Musikkorpral	1	446 —			
240 —	— 30	365	109 50	349 50	Musikvicekorpraler	2	699 —			
180 —	— 30	365	109 50	289 50	Trumpetare	2	579 —		5 406 50	
Transport							—	—	—	101 600 50

Stat

för Skånska trängkåren år 1916.

Enhetskostnad.					Summa kronor.	Antal.	Kronor.	Summa kronor.	
Lön, arvode löne-tillägg. Kronor.	Dagavlönning furageersättning			Summa kronor.					
	å kr. pr dag.	i da- gar.	kronor.						
Officerare.									
3 400 —	4 —	365	1 460 —	4 860 —	Kaptener av första klassen . .	3	14 580 —		
2 400 —	4 —	365	1 460 —	3 860 —	Kaptener av andra klassen . .	2	7 720 —		
1 500 —	3 —	365	1 095 —	2 595 —	Löjtnanter av första klassen . .	3	7 785 —		
1 020 —	3 —	365	1 095 —	2 115 —	Löjtnanter av andra klassen . .	3	6 345 —		
720 —	3 —	365	1 095 —	1 815 —	Underlöjtnanter och fänrikar .	3	5 445 —	41 875 —	
Underofficerare.									
1 200 —	2 50	365	912 50	2 112 50	Fanjunkare	6	12 675 —		
900 —	2 —	365	730 —	1 630 —	Sergeanter av första klassen . .	6	9 780 —		
780 —	2 —	365	730 —	1 510 —	Sergeanter av andra klassen .	6	9 060 —	31 515 —	
Manskap.									
600 —	— 50	365	182 50	782 50	Furirer av första klassen . . .	4	3 130 —		
360 —	— 50	365	182 50	542 50	Furirer av andra klassen . . .	8	4 340 —		
300 —	— 40	365	146 —	446 —	Korpraler	14	6 244 —		
240 —	— 30	365	109 50	349 50	Vicekorpraler	13	4 543 50		
180 —	— 20	365	73 —	253 —	Officers- eller reservofficers- volontär	1	253 —		
180 —	— 20	365	73 —	253 —	Volontärer	21	5 313 —		
300 —	— 40	365	146 —	446 —	Hovslagarkorpral	1	446 —		
240 —	— 30	365	109 50	349 50	Hovslagarvicekorpral	1	349 50	24 619 —	
Musikpersonal.									
900 —	2 —	365	730 —	1 630 —	Musiksergeant av första klassen	1	1 630 —		
780 —	2 —	365	730 —	1 510 —	Musiksergeant av andra klassen	1	1 510 —		
360 —	— 50	365	182 50	542 50	Musikfurir av andra klassen . .	1	542 50		
300 —	— 40	365	146 —	446 —	Musikkorpral	1	446 —		
240 —	— 30	365	109 50	349 50	Musikvicekorpraler	2	699 —		
180 —	— 30	365	109 50	289 50	Trumpetare	2	579 —	5 406 50	
Civilmilitär personal.									
1 000 —	—	—	—	1 000 —	Regementspastor, arvode . . .	1	1 000 —		
3 400 —	5 —	365	1 825 —	5 225 —	Regementsläkare	1	5 225 —		
Transport								6 225 —	103 415 50

E n h e t s k o s t n a d .						Antal	Kronor.	Summa kronor.
Lön, arvode, löne-tillägg. Kronor.	Dagavlönning, furageersättning			Summa kronor.				
	å kr. pr dag.	i da-gar.	kronor.					
1 020 —	3 —	365	1 095 —	2 115 —	Bataljonsläkare	2	6 225 —	103 415 50
1 020 —	3 —	365	1 095 —	2 115 —	Bataljonsveterinär	1	4 230 —	
900 —	2 —	365	730 —	1 630 —	Hantverkare	4	2 115 —	
¹⁾ 980 ⁹⁵ —	50	365	182 50	1 163 ⁴⁵	Förrådsvaktmästare	1	6 520 —	
					Transport		1 163 ⁴⁵	20 253 ⁴⁵
Summa högst kronor						—	—	123 668⁹⁵

¹⁾ Därav 80,95 kronor i ersättning för ved, lyse m. m. Åtnjuta dessutom fri bostad.

- Anm. 1.* Officers-, underofficers- och musikunderofficersbeställningarna samt de civilmilitära beställningarna skola överflyttas till staten för »officerare och underofficerare med vederlikar vid trängen» i enlighet med efterföljande bestämmelser.
- a) Då vakans inträffar i officers-, underofficers- eller musikunderofficersbeställning eller i civilmilitär beställning och den vakanta beställningen ej skall indragas, överflyttas beställningen före återbesättandet till staten för »officerare och underofficerare med vederlikar vid trängen».
- b) Officers-, underofficers- eller musikunderofficersbeställning samt civilmilitär beställning överflyttas till staten för »officerare och underofficerare med vederlikar vid trängen», därest vederbörande bestämmingsinnehavare därom gör framställning.
- Anm. 2.* Intill dess antalet kaptenbeställningar av andra klassen och underlöjtnantsbeställningar nedbringats till det i staten för genomförd härordning angivna, bestämmer Kungl. Maj:t vid uppkommande vakans i någon av nämnda beställningar, huruvida återbesättande skall ske eller beställningen indragas.
- Anm. 3.* Intill dess antalet underofficersbeställningar och hantverkarbeställningar nedbringats till det i staten för genomförd härordning angivna, skall vid uppkommande vakans i fanjunkarbestedling, sergeantsbeställning av första eller andra klassen eller hantverkarbeställning frågan om återbesättande av den vakanta beställningen underställas Kungl. Maj:ts prövning.
- Anm. 4.* Hantverkare åtnjuta 2 ålderstillägg å lönen å 150 kronor, det ena efter 5 års och det andra efter 10 års väl vitsordad tjänst.
- Anm. 5.* Den för underbefäl av manskapet upptagna avlöningen utgöres av menig volontärs avlöningsförmåner jämte tillägg för befälsbeställningen, vadan avgående sådant underbefäl bibehålles vid volontärbeställningen, med dess å stat upptagna förmåner, till dess det jämväl därifrån skiljes.
- Anm. 6.* Vid vakanser i underbefäls eller beställningsmäns volontärnummer må under tiden till motsvarande antal meniga volontärer utgå för dessa i stat anvisade avlöningsförmåner.
- Anm. 7.* Löntagare, som tillförsäkrats andra än de för honom ovan upptagna avlöningsförmåner, bibehålles vid sina förutvarande avlöningsförmåner, därest han icke själv önskar övergå till de i staten för honom upptagna.
- Anm. 8.* Allt manskap åtnjuta utöver i staten upptagna avlöningsförmåner jämväl underhåll in natura.
- Anm. 9.* Officersaspiranter, som utexamineras från krigsskolan år 1915 eller senare, utnämnas till fänrikar.
- Anm. 10.* Vid inträffande avgång i beställning inom musikpersonalen skall frågan om återbesättande av den vakanta beställningen underställas Kungl. Maj:ts prövning.
- Anm. 11.* Förrådsvaktmästarebeställning skall, där så ske kan, besättas med övertalig vaktmästare å intendenturkårens stat.

Stat

för Västmanlands trängkår år 1916.

Enhetskostnad					Summa kronor.		Antal.	Kronor.	Summa kronor.
Lön, arvode, löne- tillägg. Kronor.	Dagavlönning, furageersättning			Summa kronor.					
	å kr. pr dag.	i da- gar.	kronor.						
Officerare.									
3 400	4	365	1 460	4 860	Kaptener av första klassen . . .	3	14 580		
2 400	4	365	1 460	3 860	Kaptener av andra klassen . . .	2	7 720		
1 500	3	365	1 095	2 595	Löjtnanter av första klassen . . .	3	7 785		
1 020	3	365	1 095	2 115	Löjtnanter av andra klassen . . .	3	6 345		
720	3	365	1 095	1 815	Underlöjtnanter och fänrikar . .	3	5 445		41 875
Underofficerare.									
1 200	2	50 365	912 50	2 112 50	Fanjunkare	6	12 675		
900	2	365	730	1 630	Sergeanter av första klassen . .	6	9 780		
780	2	365	730	1 510	Sergeanter av andra klassen . .	6	9 060		31 515
Manskap.									
600	—	50 365	182 50	782 50	Furirer av första klassen . . .	4	3 130		
360	—	50 365	182 50	542 50	Furirer av andra klassen . . .	8	4 340		
300	—	40 365	146	446	Korpraler	14	6 244		
240	—	30 365	109 50	349 50	Vicekorpraler	13	4 543 50		
180	—	20 365	73	253	Officers-ellerreservofficersvolon- tär	1	253		
180	—	20 365	73	253	Volontärer	21	5 313		
300	—	40 365	146	446	Hovslagarkorpral	1	446		
240	—	30 365	109 50	349 50	Hovslagarvicekorpral	1	349 50		24 619
Musikpersonal.									
900	2	365	730	1 630	Musiksergeant av första klassen	1	1 630		
780	2	365	730	1 510	Musiksergeant av andra klassen	1	1 510		
360	—	50 365	182 50	542 50	Musikfurir av andra klassen . .	1	542 50		
300	—	40 365	146	446	Musikkorpral	1	446		
240	—	30 365	109 50	349 50	Musikvicekorpraler	2	699		
180	—	30 365	109 50	289 50	Trumpetare	2	579		5 406 50
Civilmilitär personal.									
1 000	—	—	—	1 000	Regementspastor, arvode . . .	1	1 000		
4 000	5	365	1 825	5 825	Regementsläkare	1	5 825		
							Transport	6 825	103 415 50

E n h e t s k o s t n a d						Antal	Kronor.	Summa kronor.
Lön, arvode, löne-tillägg. Kronor.	Dagavlönning, furageersättning		Summa kronor.					
	å kr. i da-pr dag.	gar.						
2 400 —	4 —	365	1 460 —	3 860 —	Transport	—	6 825 —	103 415 50
1 020 —	3 —	365	1 095 —	2 115 —	Bataljonsläkare	1	3 860 —	
900 —	2 —	365	730 —	1 630 —	Bataljonsveterinär	1	2 115 —	
¹⁾ 980 95	— 50	365	182 50	1 163 45	Hantverkare	4	6 520 —	
					Förrådsvaktmästare	1	1 163 45	20 483 45
Summa högst kronor						—	—	123 898 95

¹⁾ Därav 80,95 kronor i ersättning för ved, lyse m. m. Åtnjuta dessutom fri bostad.

Anm. 1. Officers-, underofficers- och musikunderofficersbeställningarna samt de civilmilitära beställningarna skola överflyttas till staten för »officerare och underofficerare med vederlikar vid trängen» i enlighet med efterföljande bestämmelser.

a) Då vakans inträffar i officers-, underofficers- eller musikunderofficersbeställning eller i civilmilitär beställning och den vakanta beställningen ej skall indragas, överflyttas beställningen före återbesättandet till staten för »officerare och underofficerare med vederlikar vid trängen».

b) Officers-, underofficers- eller musikunderofficersbeställning samt civilmilitär beställning överflyttas till staten för »officerare och underofficerare med vederlikar vid trängen», därest vederbörande beställningsinnehavare därom gör framställning.

Anm. 2. Intill dess antalet kaptenbeställningar av andra klassen och underlöjtnantsbeställningar nedbringats till det i staten för genomförd härordning angivna, bestämmer Kungl. Maj:t vid uppkommande vakans i någon av nämnda beställningar, huruvida återbesättande skall ske eller beställningen indragas.

Anm. 3. Intill dess antalet underofficersbeställningar och hantverkarbeställningar nedbringats till det i staten för genomförd härordning angivna, skall vid uppkommande vakans i fanjunkarbeställning, sergeantsbeställning av första eller andra klassen eller hantverkarbeställning frågan om återbesättande av den vakanta beställningen underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Anm. 4. Hantverkare åtnjuta 2 ålderstillägg å lönen å 150 kronor, det ena efter 5 års och det andra efter 10 års väl vitsordad tjänst.

Anm. 5. Den för underbefäl av manskapet upptagna avlöningen utgöres av menig volontärs avlöningsförmåner jämte tillägg för befälsbeställningen, vadan avgående sådant underbefäl bibehålles vid volontärbeställningen, med dess å stat upptagna förmåner, till dess det jämväl därifrån skiljes.

Anm. 6. Vid vakanser i underbefäls eller beställningsmäns volontärnummer må under tiden till motsvarande antal meniga volontärer utgå för dessa i stat anvisade avlöningsförmåner.

Anm. 7. Löntagare, som tillförsäkrats andra än de för honom ovan upptagna avlöningsförmåner, bibehålles vid sina förutvarande avlöningsförmåner, därest han icke själv önskar övergå till de i staten för honom upptagna.

Anm. 8. Allt manskap åtnjuta utöver i staten upptagna avlöningsförmåner jämväl underhåll in natura.

Anm. 9. Officersaspiranter, som utexamineras från krigsskolan år 1915 eller senare, utnämnas till fänrikar.

Anm. 10. Vid inträffande avgång i beställning inom musikpersonalen skall frågan om återbesättande av den vakanta beställningen underställas Kungl. Maj:ts prövning.

Anm. 11. Förrådsvaktmästarbeställning skall, där så ske kan, besättas med övertalig vaktmästare å intendenturkårens stat.

Stat

för Östgöta trängkår år 1916.

Enhetskostnad.					Summa kronor.		Antal.	Kronor	Summa kronor.	
Lön, arvode, löne- tillägg. Kronor.	Dagavlönning, furageersättning									
	å kr. pr dag.	i da- gar.	kronor.							
Officerare.										
3 400 —	4 —	365	1 460 —	4 860 —	Kaptener av första klassen . . .	3	14 580 —			
2 400 —	4 —	365	1 460 —	3 860 —	Kaptener av andra klassen . . .	2	7 720 —			
1 500 —	3 —	365	1 095 —	2 595 —	Löjtnanter av första klassen . . .	3	7 785 —			
1 020 —	3 —	365	1 095 —	2 115 —	Löjtnanter av andra klassen . . .	3	6 345 —			
720 —	3 —	365	1 095 —	1 815 —	Underlöjtnanter och fänrikar . .	3	5 445 —		41 875 —	
Underofficerare.										
1 200 —	2 50	365	912 50	2 112 50	Fanjunkare	6	12 675 —			
900 —	2 —	365	730 —	1 630 —	Sergeanter av första klassen . .	6	9 780 —			
780 —	2 —	365	730 —	1 510 —	Sergeanter av andra klassen . .	6	9 060 —		31 515 —	
Manskap.										
600 —	— 50	365	182 50	782 50	Furirer av första klassen . . .	4	3 130 —			
360 —	— 50	365	182 50	542 50	Furirer av andra klassen . . .	8	4 340 —			
300 —	— 40	365	146 —	446 —	Korporaler	14	6 244 —			
240 —	— 30	365	109 50	349 50	Vicekorpraler	13	4 543 50			
180 —	— 20	365	73 —	253 —	Officers- eller reservofficersvolon- tär	1	253 —			
180 —	— 20	365	73 —	253 —	Volontärer	21	5 313 —			
300 —	— 40	365	146 —	446 —	Hovslagarkorpral	1	446 —			
240 —	— 30	365	109 50	349 50	Hovslagarvicekorpral	1	349 50		24 619 —	
Musikpersonal.										
900 —	2 —	365	730 —	1 630 —	Musiksergeant av första klassen	1	1 630 —			
780 —	2 —	365	730 —	1 510 —	Musiksergeant av andra klassen	1	1 510 —			
360 —	— 50	365	182 50	542 50	Musikfurir av andra klassen . .	1	542 50			
300 —	— 40	365	146 —	446 —	Musikkorpral	1	446 —			
240 —	— 30	365	109 50	349 50	Musikvicekorpraler	2	699 —			
180 —	— 30	365	109 50	289 50	Trumpetare	2	579 —		5 406 50	
Civilmilitär personal.										
4 000 —	5 —	365	1 825 —	5 825 —	Regementsläkare	1	5 825 —			
2 400 —	4 —	365	1 460 —	3 860 —	Bataljonsläkare	1	3 860 —			
1 020 —	3 —	365	1 095 —	2 115 —	Bataljonsveterinär	1	2 115 —			
900 —	2 —	365	730 —	1 630 —	Hantverkare	4	6 520 —			
1) 980 95	— 50	365	182 50	1 163 45	Förrådsvaktmästare	1	1 163 45		19 483 45	
Summa högst kronor										122 898 95

1) Därav 80,95 kronor i ersättning för ved, lyse m. m. Åtnjuta dessutom fri bostad.

- Anm. 1.* Officers-, underofficers- och musikunderofficersbeställningarna samt de civilmilitära beställningarna skola överflyttas till staten för »officerare och underofficerare med vederlikar vid trängen» i enlighet med efterföljande bestämmelser.
- a) Då vakans inträffar i officers-, underofficers- eller musikunderofficersbeställning eller i civilmilitär beställning och den vakanta beställningen ej skall indragas, överflyttas beställningen före återbesättandet till staten för »officerare och underofficerare med vederlikar vid trängen»,
- b) Officers-, underofficers- eller musikunderofficersbeställning samt civilmilitär beställning överflyttas till staten för »officerare och underofficerare med vederlikar vid trängen», därest vederbörande beställningsinnehavare därom gör framställning.
- Anm. 2.* Intill dess antalet kaptensbeställningar av andra klassen och underlöjtnantsbeställningar nedbringats till det i staten för genomförd härordning angivna, bestämmer Kungl. Maj:t vid uppkommande vakans i någon av nämnda beställningar, huruvida återbesättande skall ske eller beställningen indragas.
- Anm. 3.* Intill dess antalet underofficersbeställningar och hantverkarbeställningar nedbringats till det i staten för genomförd härordning angivna, skall vid uppkommande vakans i fanjunkarbeställning, sergeantsbeställning av första eller andra klassen eller hantverkarbeställning frågan om återbesättande av den vakanta beställningen underställas Kungl. Maj:ts prövning.
- Anm. 4.* Hantverkare åtnjuta 2 ålderstillägg å lönen å 150 kronor, det ena efter 5 års och det andra efter 10 års väl vitsordad tjänst.
- Anm. 5.* Den för underbefäl av manskapet upptagna avlöningen utgöres av menig volontärs avlöningsförmåner jämte tillägg för befälsbeställningen, vadan avgående sådant underbefäl bibehålles vid volontärbeställningen, med dess å stat upptagna förmåner, till dess det jämväl därifrån skiljes.
- Anm. 6.* Vid vakanser i underbefäls eller beställningsmäns volontärnummer må under tiden till motsvarande antal meniga volontärer utgå för dessa i stat anvisade avlöningsförmåner.
- Anm. 7.* Löntagare, som tillförsäkrats andra än de för honom ovan upptagna avlöningsförmåner, bibehålles vid sina förutvarande avlöningsförmåner, därest han icke själv önskar övergå till de i staten för honom upptagna.
- Anm. 8.* Allt manskap åtnjuta utöver i staten upptagna avlöningsförmåner jämväl underhåll in natura.
- Anm. 9.* Officersaspiranter, som utexamineras från krigsskolan år 1915 eller senare, utnämnas till fänrikar.
- Anm. 10.* Vid inträffande avgång i beställning inom musikpersonalen skall frågan om återbesättande av den vakanta beställningen underställas Kungl. Maj:ts prövning.
- Anm. 11.* Förrådsvaktmästarebeställning skall, där så ske kan, besättas med övertalig vaktmästare å intendenturkårens stat.

Beräkning

av statsanslaget till avlöning och rekrytering m. m. år 1916.

	Kronor.	Kronor.	Summa kronor.
1:o. Avlöningsförmåner, upptagna i vederbörliga stater för:			
Infanteriet.			
Svea livgarde	433 922	95	
Göta d:o	440 512	95	
Livregementets grenadjärer	344 840	55	
Första livgrenadjärregementet	345 709	05	
Andra d:o	354 549	05	
Västgöta regemente	347 343	55	
Karlskrona grenadjärregemente	304 300	95	
Upplands infanteriregemente	353 208	55	
Skaraborgs regemente	353 717	05	
Södermanlands d:o	354 006	55	
Kronobergs d:o	346 655	05	
Jönköpings d:o	347 266	05	
Dalregementet	347 307	05	
Hälsinge regemente	348 458	05	
Älvsborgs d:o	345 859	55	
Hallands d:o	353 376	55	
Bohusläns d:o	353 318	05	
Västmanlands d:o	354 763	05	
Norrbottnens d:o	361 451	45	
Västerbottnens d:o	355 055	05	
Kalmar d:o	352 989	55	
Värmlands d:o	347 922	55	
Jämtlands fältjägerregemente	356 069	55	
Norra skånska infanteriregementet	348 212	05	
Södra d:o d:o	352 732	05	
Vaxholms grenadjärregemente	303 940	95	
Militärbefälet på Gottland samt Gottlands infanteriregemente	397 629	95	
Västernorrlands regemente	350 384	55	9 955 502 30
Kavalleriet.			
Livgardet till häst	268 553	50	
Livregementets dragoner	268 264	—	
D:o husarer	267 938	—	
Smålands husarregemente	267 685	—	
Skånska husarregementet	535 191	50	
D:o dragonregementet	530 541	50	
Kronprinsens husarregemente	268 553	50	
Norrlands dragonregemente	268 553	50	
Transport	2 675 280	50	9 955 502 30

	Kronor.	Kronor.	Summa. kronor.
Transport	2 675 280 ⁵⁰	9 955 502 ³⁰	—
Överstelöjtnanter och majorer vid de sex fördelningskavalleriregementena	45 630 [—]	2 720 910 ⁵⁰	—
Artilleriet.			
Svea artilleriregemente	407 450 [—]		
Göta d:o	405 369 [—]		
Vendes d:o	493 925 [—]		
Norrlands d:o	403 444 [—]		
Upplands d:o	405 369 [—]		
Smålands d:o	406 999 [—]		
Gottlands artillerikår	143 417 ⁵⁰		
Boden—Karlsborgs artilleriregemente	445 183 [—]		
Positionsartilleriregementet	267 574 ⁵⁰		
Artilleriets fabriker och tygstater	326 247 ⁵⁰	3 704 978 ⁵⁰	
Fortifikationen och ingenjörtrupperna.			
Fortifikationen	848 138 ⁸⁰		
Svea ingenjörkår	91 376 ⁵⁰		
Göta d:o	87 195 ⁵⁰		
Fälttelegrafkåren	85 218 ⁵⁰		
Bodens ingenjörkår	39 465 [—]	1 151 394 ³⁰	
Trängen.			
Officerare och underofficerare med vederlikar	53 760 [—]		
Svea trängkår	123 668 ⁹⁵		
Göta d:o	122 898 ⁹⁵		
Norrlands d:o	122 083 ⁹⁵		
Skånska trängkåren	123 668 ⁹⁵		
Västmanlands trängkår	123 898 ⁹⁵		
Östgöta d:o	122 898 ⁹⁵	792 878 ⁷⁰	18 325 664 ³⁰
2:o. Dagavlönning till indelt manskap vid:			
Infanteriet.			
Korpraler i förslagsvis 18,520 dagar å 0,40 krona	7 408 [—]		
Vicekorpraler och beställningsmän i förslagsvis 26,432 dagar å 0,30 krona	7 929 ⁶⁰		
Meniga i förslagsvis 106,400 dagar å 0,20 krona	21 280 [—]	36 617 ⁶⁰	
Kavalleriet.			
Korpraler i förslagsvis 44 dagar å 0,40 krona	17 ⁶⁰		
Vicekorpraler och beställningsmän i förslagsvis 616 dagar å 0,30 krona	184 ⁸⁰		
Meniga i förslagsvis 6,380 dagar å 0,20 krona	1 276 [—]	1 478 ⁴⁰	38 096 [—]
Transport	—	—	18 363 760 ³⁰

	Kronor.	Kronor.	Summa kronor.
Transport	—	—	18 363 760 ³⁰
3:o. Rekryteringskostnader.			
Ordinarie rekryteringskostnader.			
<i>Infanteriet.</i>			
6,194 volontärer (officers- och reservofficersvolontärer frånräknade) å ⁵⁰ / _s kr.	103 233 ³³		
604 musikvolontärer å ⁵⁰ / _s krona	10 066 ⁶⁷		
<i>Kavalleriet.</i>			
2,968 volontärer (officers- och reservofficersvolontärer frånräknade) å ⁵⁰ / _s kr.	49 466 ⁶⁷		
78 musikvolontärer å ⁵⁰ / _s krona	1 300 [—]		
<i>Artilleriet.</i>			
2,563 volontärer (officers- och reservofficersvolontärer frånräknade) å ⁵⁰ / _s kr.	42 716 ⁶⁷		
76 musikvolontärer å ⁵⁰ / _s krona	1 266 ⁶⁷		
<i>Ingenjörtrupperna.</i>			
836 volontärer (officers- och reservofficersvolontärer frånräknade) å ⁵⁰ / _s kr.	13 933 ³³		
27 musikvolontärer å ⁵⁰ / _s krona	450 [—]		
<i>Trängen.</i>			
372 volontärer (officers- och reservofficersvolontärer frånräknade) å ⁵⁰ / _s kr.	6 200 [—]		
36 musikvolontärer å ⁵⁰ / _s krona	600 [—]		
<i>Intendenturkåren.</i>			
12 volontärer å ⁵⁰ / _s kr.	200 [—]	229 433 ³⁴	
Ytterligare rekryteringskostnader	—	200 000 [—]	429 433³⁴
4:o. Kostnader för musikelever vid infanteriet.			
2 regementen å 600 kronor, 24 d:o å 300 kronor och 2 d:o å 200 kronor	—	—	8 800 [—]
Summa högst kronor	—	—	18 801 993⁶⁴

Bil. nr 67.

Beräkning

av anslaget till anställnings- och avskedspremier år 1916.

	Kronor.	Summa kronor.
A. Anställningspremier.		
<p>Av årligen uppstående vakanser i det fast anställda manskapet beräknas i genomsnitt högst 1 vakans vid vartannat infanterikompani och varje skvadron, batteri, ingenjör- och trängkompani samt 2 vakanser vid vartannat infanterikompani, eller sammanlagt omkring 665 vakanser, kunna besättas med värnpliktiga, vilka taga fast anställning. Av dylika värnpliktiga torde emellertid $\frac{1}{3}$ kunna förutsättas taga anställning på 2 år och $\frac{2}{3}$ på 1 år, varigenom det årliga behovet av värnpliktiga för fyllande av ifrågavarande vakanser nedgår till omkring 580. Anställningspremier till dem beräknas sålunda:</p>		
$\frac{580}{3} = 193$ värnpliktiga à 300 kronor	57 900	
$\frac{580 \times 2}{3} = 387$ » » 100 »	38 700	96 600
B. Avskedspremier.		
<p>Enligt staterna för år 1916 finnas av fast anställt underbefäl av manskapet (beställningsmän, men ej indelta eller musikunderbefäl inräknade) 6 144 man. Av dessa beräknas 4 % erhålla lägre premier med 600 kronor och 2 % högre premier med 1 000 kronor. Avskedspremier till dem beräknas sålunda:</p>		
$\frac{6\ 144 \times 4}{100} = 246$ man à 600 kronor	147 600	
$\frac{6\ 144 \times 2}{100} = 123$ » à 1 000 »	123 000	270 600
Summa kronor	—	367 200

Stat

för officerare och underofficerare å reservstat vid armén
år 1916.

Enhets- kostnad, lön.		Antal.	Kronor.
Kronor.			
Officerare:			
4 500 —	Överste i högre löneklassen	1	4 500 —
4 200 —	Överste i lägre löneklassen	1	4 200 —
3 100 —	Majorer	6	18 600 —
2 100 —	Kompaniofficerare i högsta löneklassen	5	10 500 —
1 650 —	Kompaniofficerare i mellersta löneklassen	9	14 850 —
1 200 —	Kompaniofficerare i lägsta löneklassen	10	12 000 —
Underofficerare:			
1 000 —	Underofficerare i högre löneklassen	11	11 000 —
800 —	Underofficerare i lägre löneklassen	13	10 400 —
Summa kronor			86 050 —

Anm. Därest förhållandena sådant påkalla, äger Kungl. Maj:t vidtaga jämkning i antalet löntagare inom de olika löneklasserna, dock att statens lönesumma för varje grad härigenom icke må för året överskridas.

*Bil. nr 69.***Stat**

för fältläkarkårens reservstat år 1916.

Enhets- kostnad, lön. Kronor.			Antal.	Kronor.
4 200	—	Fältläkare	1	4 200 —
3 100	—	Regementsläkare	2	6 200 —
2 100	—	Bataljonsläkare	1	2 100 —
Summa kronor			—	12 500 —

Beräkning

av anslaget för arméns reservstater år 1916.

	Kronor.	Summa kronor.
A. Reservstaten för officerare och underofficerare.		
<i>Löner enligt stat (bil. nr 68)</i>	86 050	
<i>Dagavlönning, förslagsvis:</i>		
2 överstar i 24 dagar à 6 kr. per dag	288:—	
6 majorer i 24 dagar à 5 kr. per dag	720:—	
5 kompaniofficerare i högsta löneklassen i 18 dagar à 4 kr. per dag	360:—	
9 kompaniofficerare i mellersta löneklassen i 27 dagar à 4 kr. per dag	972:—	
10 kompaniofficerare i lägsta löneklassen i 35 dagar à 3 kr. per dag	1 050:—	
11 underofficerare i högre löneklassen i 18 dagar à 2:50 kr. per dag	495:—	
13 underofficerare i lägre löneklassen i 27 dagar à 2 kr. per dag	702:—	
	4 587	
<i>Rese- och traktamentsersättning, förslagsvis:</i>		
2 överstar à 46 kr.	92:—	
6 majorer à 42 kr.	252:—	
24 kompaniofficerare à 36 kr.	864:—	
24 underofficerare à 28 kr.	672:—	
	1 880	92 517
B. Fältläkarkårens reservstat.		
<i>Löner enligt stat (bil. nr 69)</i>	12 500	
<i>Dagavlönning, förslagsvis:</i>		
1 fältläkare och 2 regementsläkare i 27 dagar à 5 kr. per dag	405:—	
1 bataljonsläkare i 35 dagar à 4 kr. per dag	140:—	545
<i>Rese- och traktamentsersättning, förslagsvis:</i>		
1 fältläkare och 2 regementsläkare à 42 kr.	126:—	
1 bataljonsläkare	36:—	
	162	13 207
Summa kronor	—	105 724

Bil. nr 71.

Beräkning

av statsanslaget till hyra, expenser m. m. vid truppförbanden
år 1916.

	Kronor.	Kronor.	Summa kronor.
1:o. Hyra, eldning och belysning samt städning för:			
Militärbefälhavarens på Gottland expedition	—	800	
Överstens vid trängen expedition	—	1 000	
8 infanteriregementens expeditioner å 1 000 kronor i medeltal	—	8 000	
Oförutsedda utgifter	—	2 000	11 800
2:o. Expenses m. m.			
A. Till disposition av militärbefälhavaren på Gottland samt arméns regementen och kårer.			
Infanteriet.			
Militärbefälhavarens på Gottland expedition	700		
Expeditionerna vid 25 regementen, vid vilka äro inrättade inskrivningsområdesexpeditioner, å 1 800 kronor för varje regemente i medeltal, samt för Göta livgarde 2 100 kronor	47 100		
D:o vid övriga regementen å 1 600 kronor för varje regemente i medeltal.	3 200	51 000	
Kavalleriet.			
Expeditionerna vid 6 fördelningskavalleriregementen å 1,600 kronor för varje regemente i medeltal	9 600		
Skånska dragonregementets expeditioner	2 000		
Skånska husarregementet: expeditionerna vid huvudstationen i Helsingborg kr. 1 700: — d:o vid detachementet i Landskrona » 1 100: — d:o vid detachementet i Uppsala » 300: —	3 100	14 700	
Artilleriet.			
4 fältartilleriregementen å 1 800 kronor för varje regemente i medeltal samt för Vendes artilleriregemente 2 000 kronor	9 200		
Norrlands artilleriregemente: expeditionerna vid huvudstationen i Östersund kr. 1 500: — d:o vid detachementet i Boden » 1 000: —	2 500		
Transport	11 700	65 700	11 800

	Kronor.	Kronor.	Summa kronor.
	11 700	65 700	11 800
Transport	1 000		
Gottlands artillerikårs expeditioner			
Boden-Karlsborgs artilleriregemente:			
expeditionerna vid stationen & Karlsborg kr. 1 000: —			
do vid huvudstationen i Boden » 1 200: —	2 200		
Positionsansartilleriregementet	1 500	16 400	
Ingenjörtrupperna.			
Svea, Göta och Bodens ingenjörkårers expeditioner à 1,300 kronor samt Fälttelegrafkårens expedition 1 000 kronor, allt i medeltal för varje år	—	4 900	
Trängen.			
Överstens vid trängen expedition	500		
6 trängkårers expeditioner à 1 000 kronor i medeltal . . .	6,000	6 500	
Säger	—	93 500	
B. Till arméförvaltningens civila departements disposition för anskaffning av redovisningsblanketter m. m samt till oförutsedda utgifter	—	16 400	109 900
Summa kronor	—	—	121 700

Bil. nr 72.

Beräkning

av de värnpliktigas tjänstgöringsdagar under år 1916.

	Tjänstgöringsdagar		
	med penningbidrag		med penning- tillskott
	å 0,50 kr.	å 1,00 kr.	å 0,25 kr.
A. Beväringen			
<i>I. Vapenföra:</i>			
Fotfolket	5 328 032	204 285	65 760
Rytteriet	436 913	45 125	—
Fältartilleriet	734 216	62 725	—
Positionsartilleriet	84 259	7 100	—
Fästningsartilleriet	117 516	5 130	—
Fältingenjör- och fälttelegraftrupperna	217 933	16 075	—
Fästningsingenjörtrupperna	83 465	3 255	—
Trängen	302 610	17 250	4 140
Intendenturtrupperna	73 707	2 340	900
Studenter m. fl.	372 239	—	24 314
Säger	7 750 890	363 285	95 114
<i>II. Icke vapenföra</i>	1 028 279	—	—
Säger för beväringen	8 779 169	363 285	95 114
B. Landstormen	—	70,000	—
Summa tjänstgöringsdagar	8 779 169	433 285	95 114
	9 212 454		

Beräkning

av statsanslaget till de värnpliktigas avlöning, inskrivning
och redovisning m. m. år 1916.

	Kronor.	Summa kronor.
<i>Rullföringsväsendet å fastlandet:</i>		
Till rullföringsbefälhavare med biträden, enligt fastställd stat . . .	240 535	
> hyra, eldning, belysning samt städning av 74 expeditionlokaler å 500 kronor	37 000	
> bestridande av telefonavgifter	4 500	282 035
<hr/>		
<i>Rullföringsväsendet å Gottland, förslagsvis</i>	10 000	
För tillsyn av förråd inom kompaniområdena, frivilliga övningar m. fl. fredsätgärder å Gottland för landstormens användande vid krigs- tillfälle, förslagsvis	3 000	13 000
<hr/>		
<i>Färdkostnader, förslagsvis</i>		
147,810 färd dagar å 1:50 kr.	221 715	
43,695 " å 3:— "	131 085	352 800
<hr/>		
<i>Inskrivnings- och mönstringskostnader samt expenser, förslagsvis</i>	—	170 000
<hr/>		
<i>Penningbidrag.</i>		
8,779,169 dagar å 0:50 kr. (bil. nr 72)	4 389 584 50	
433,285 " å 1:— " (bil. nr 72)	433 285	4 822 869 50
<hr/>		
<i>Penningtillskott, 95.114 dagar å 0:25 kr. (bil. nr 72)</i>	—	23 778 50
<i>Till understöd åt vissa värnpliktigas familjer</i>	—	347 829
<hr/>		
Summa kronor	—	6 012 312

Bil. nr 74.

Stat

för Intendenturkåren år 1916.

En h e t s k o s t n a d.					Antal.	Kronor.	Summa kronor.	
Lön kronor.	Dagavlöning			Summa kronor.				
	å kr. pr dag.	i da- gar.	Kronor.					
Officerare.								
8 000	7	365	2 555	10 555	Generalintendent och chef . . .	1	10 555	
6 000	6	365	2 190	8 190	Överstar	2	16 380	
4 500	5	365	1 825	6 325	Överstelöjtnanter	6	37 950	
4 000	5	365	1 825	5 825	Majorer	8	46 600	
3 400	4	365	1 460	4 860	Kaptener av första klassen . . .	50	243 000	
2 400	4	365	1 460	3 860	Kaptener av andra klassen . . .	29	111 940	
1 500	3	365	1 095	2 595	Löjtnanter av första klassen . .	15	38 925	
							505 350	
Underofficerare.								
1 200	2	50 365	912 50	2 112 50	Förvaltare ¹⁾	79	166 887 50	
900	2	365	730	1 630	Sergeanter av första klassen . .	4	6 520	
780	2	365	730	1 510	Sergeanter av andra klassen . .	4	6 040	
							179 447 50	
Manskap.								
600	—	50 365	182 50	782 50	Furirer av första klassen . . .	3	2 347 50	
360	—	50 365	182 50	542 50	Furirer av andra klassen . . .	4	2 170	
300	—	40 365	146	446	Korpraler	5	2 230	
							6 747 50	
Civil personal.								
²⁾ 1 200	—	—	—	1 200	Vaktmästare vid generalintenden- tentens expedition ³⁾	1	1 200	
							1 200	
Vaktmästare. (Övertalig personal).								
⁴⁾ 773	10	—	50 365	182 50	955 60	Vaktmästare	13	12 422 80
							12 422 80	
Expenser m. m.								
—	—	—	—	—	För generalintendentens expedi- tion	—	—	
							3 500	
Summa kronor					—	—	708 667 80	

- ¹⁾ Åtnjuta ett ålderstillägg å lönen å 300 kronor efter 5 års väl vitsordad tjänst.
²⁾ Därav 700 kronor i lön, 350 kronor i tjänstgöringspenningar och 150 kronor i ortstillägg.
³⁾ Åtnjuter 2 ålderstillägg å lönen å 100 kronor, det ena efter 5 års och det andra efter 10 års väl vitsordad tjänst. — Därest vaktmästaren i sådan egenskap åtnjuter fri bostad, skall, så länge denna förmån kvarstår, ortstillägg ej till honom utgå, varjämte å lönen avdragas 15 kronor årligen.
⁴⁾ Därav 360 kronor i lön, 332.15 kronor i beklädnads- och portionsersättning samt 80.95 kronor i ersättning för ved, lyse m. m. Åtnjuta dessutom fri bostad.

Anm. 1. Övertalig vaktmästarbeställning skall vid beställningsinnehavarens avgång indragas.

Anm. 2. Löntagare, som tillförsäkrats andra än de för honom ovan angivna avlöningsförmåner, bibehålles vid sina förutvarande avlöningsförmåner, därest han icke övergår till de i denna stat för honom upptagna.

Anm. 3. Allt manskap åtnjuter utöver i staten upptagna avlöningsförmåner jämväl underhåll in natura.

Bil. nr 75.

Beräkning

av statsanslaget till ålderstillägg å fjärde huvudtiteln
för år 1916.

Enhetskostnad.				Antal.	Kronor.	Summa kronor.
Antal ålders- tillägg.	å kronor.	Kronor.				
Departementet.						
1	600 —	300 —	Kansliråd	2	600 —	
2	500 —	500 —	Kanslisekreterare och rege- strator	4	2 000 —	
1	100 —	50 —	Vaktmästare	1	50 —	2 650 —
Arméförvaltningen.						
1	600 —	300 —	Krigsråd och överfältläkare .	5	1 500 —	
2	500 —	500 —	Tjänstemän i andra lönegraden samt krigskassör	12	6 000 —	
3	500 —	750 —	Tjänstemän i förstalönegraden	16	12 000 —	
2	200 —	200 —	Biträdesbefattningar av tredje, andra och förstalönegraderna	14	2 800 —	
1	100 —	50 —	Förste vaktmästare	1	50 —	
2	100 —	100 —	Vaktmästare	6	600 —	22 950 —
Generalstaben.						
1	600 —	300 —	Professor	1	300 —	
2	500 —	500 —	Krigsarkivarie	1	500 —	
1	100 —	50 —	Förste vaktmästare	1	50 —	
2	100 —	100 —	Vaktmästare	3	300 —	1 150 —
Artilleristaben.						
2	100 —	100 —	Vaktmästare	1	100 —	100 —
Krigshögskolor.						
1	100 —	50 —	Förste vaktmästare	1	50 —	
2	100 —	100 —	Vaktmästare och andre vakt- mästare	2	200 —	250 —
Infanteriet.						
2	150 —	150 —	Gevärshantverkare	32	— —	4 800 —
Transport				—	— —	31 900 —

Enhetskostnad.				Antal.	Kronor.	Summa kronor.
Antal ålders-tillägg.	å kronor.	Kronor.				
			Transport	—	—	31 900
			Kavalleriet.			
2	150	150	Gevärshantverkare	10	1 500	1 150
			Artilleriets fabriker och tygstater.			
1	600	300	Styresmän	3	900	
1	500	250	Tyg- eller fabriksingenjörer	4	1 000	
2	500	500	Tyg- eller fabriksförvaltare av första klassen	17	8 500	
2	500	500	Öververkmästare	1	500	
2	500	500	Departementsskrivare	6	3 000	
1	300	150	Tygförvaltare av andra klassen	1	150	
1	500	250	Besiktningrustmästare eller tygverkmästare	14	3 500	
1	500	250	Verkmästare av första klassen	6	1 500	
1	500	250	Verkmästare av andra klassen	2	500	
1	300	150	Tyg- eller fabrikskrivare	18	2 700	
2	150	150	Tyghantverkare	55	8 250	
2	150	150	Fortmaskinister	7	1 050	31 550
			Fortifikationen.			
2	500	500	Fortifikationskassörer och departementsskrivare	14	7 000	
2	150	150	Gevärshantverkare och tyghantverkare	30	4 500	
1	500	250	Tygverkmästare	6	1 500	13 000
			Trängen.			
2	150	150	Hantverkare	24	3 600	3 600
			Intendenturkåren.			
1	300	150	Förvaltare	79	11 850	
2	100	100	Vaktmästare vid generalintendentens expedition	1	100	11 950
			Fältläkarkåren.			
2	300	300	Extra bataljonsläkare	30	9 000	9 000
			Summa kronor	—	—	102 150

Bil. nr 76.

Beräkning

av tjänstgöringsdagar för fast anställt manskap, däri inbegripet musikmanskap samt indelt manskap år 1916.

	Fast anställt manskap.		Musikmanskap.		Summa tjänstgöringsdagar.
	Antal man.	Tjänstgöringsdagar.	Antal man.	Tjänstgöringsdagar.	
A. Fast anställt manskap och musikmanskap.					
Infanteriet	1) 6 358	2 320 670	2) 604	140 820	2,461 490
Kavalleriet	1) 2 998	1 094 270	1) 78	28 470	1,122 740
Artilleriet	1) 2 636	962 140	1) 76	27 740	989 880
Ingenjörtrupperna	1) 852	310 980	1) 27	9 855	320 835
Trängen	1) 378	137 970	1) 36	13 140	151 110
Intendenturtrupperna	1) 12	4 380	—	—	4 380
Säger	13 234	4 830 410	821	220 025	5 050 435
Avgå för hel- och halvårsvakanser	—	198 140	—	—	198 140
Säger	—	4 632 270	—	220 025	4 852 295
B. Indelt manskap 3)	—	—	—	—	158 392
Summa tjänstgöringsdagar	—	—	—	—	5 010 687

1) I 365 dagar.

2) Därav 440 st. i 184 dagar och 164 st. i 365 dagar.

3) Därav 151 352 dagar för infanteriet och 7 040 dagar för kavalleriet.

Anm.

a) Årsvakanser.

12 volontärer per infanteriregemente eller 336 på hela infanteriet beräknas vara *vakanta* i 240 dagar, varjämte vid specialtrupperlagen 100 st. beräknas vara vakanta under 365 dagar eller sammanlagt (80 640 + 36,500) 117 140 dagar

b) Halvårsvakanser.

Ärligen beräknas 450 st. volontärer rekapitulera på $\frac{1}{2}$ År, varigenom en besparing i underhållsanslagen erhålles med 450×180 dagar 81 000 »

Summa 198 140 dagar.

Beräkning

av statsanslaget till arméns mathållning år 1916.

	Kronor.		Summa kronor.
Fast anställt manskap (se bil. nr 76).			
5 010 687 tjänstgöringsdagar à 0: 60 krona	3 006 412	20	
Värnpliktiga (se bil. nr 72).			
9 212 454 tjänstgöringsdagar à 0: 60 krona	5 527 472	40	8 533 884
<i>Tillägg för mötande av oförutsedda omständigheter</i>	—	—	300 000
Summa kronor	—	—	8 833 884

Bil. nr 78.

Beräkning

av underhållsdagar för stam- och lejda hästar samt
remonter år 1916.

				Under- hålls- dagar.	Summa under- hållsdagar.
A. Stamhästar.					
Infanteriet	68	stamhästar	i 365 dagar	24 820	
Kavalleriet	5,618	»	i 365 »	2 050 570	
D:o	40	»	i 365 »	14 600	
D:o	4	»	i 365 »	1 460	
D:o	2	rusthållshästar	i 44 »	88	2 066 718
Fältartilleriet	2,759	stamhästar	i 365 dagar	1 007 035	
D:o	2	»	i 365 »	730	
Positions- och fästningsartilleriet	80	»	i 365 »	29 200	1 036 965
Ingenjörtrupperna	148	»	i 365 »	54 020	
Trängen	324	»	i 365 »	118 260	3 300 783
B. Lejda hästar.					
Infanteriet				45 276	
Kavalleriet				2 800	
Artilleriet				166 572	
Ingenjörtrupperna				59 408	
Trängen				24 000	
Intendentsdepartementet				7 000	305 056
C. Remonter.					
Vid truppförbanden	799 ¹⁾	remonter	i 45 dagar	—	35 955
» remontdepåerna	799	»	i 244 »	194 956	
» »	798	»	i 200 »	159 600	²⁾ 354 556
Summa underhållsdagar				—	3 641 794

1) Vid kavalleriet	504
» artilleriet	253
» ingenjörtrupperna	13
» trängen	29

799

²⁾ Endast vid beräkning av veterinärvårdsanslaget.

Beräkning

av statsanslaget till furagering av arméns hästar år 1916.

	Under- hålls- dagar.	Summa under- hålls- dagar.	Summa kronor.
Vid remontdepåerna.			
798 remonter å 309 kronor	—	—	246 582
Vid truppförbanden.			
Infanteriet.			
68 stamhästar i 365 dagar	24 820		
Lejda hästar	45 276	70 096	
Kavalleriet.			
5,662 stamhästar i 365 dagar	2,066 630		
2 rusthållshästar i 44 dagar	88		
Lejda hästar	2 800		
504 ersättningsremonter i 45 dagar	22 680	2 092 198	
Artilleriet.			
2,841 stamhästar i 365 dagar	1 036 965		
Lejda hästar	166 572		
253 ersättningsremonter i 45 dagar	11 385	1 214 922	
Ingenjörtrupperna.			
148 stamhästar i 365 dagar	54 020		
Lejda hästar	59 408		
13 ersättningsremonter i 45 dagar	585	114 013	
Trängen.			
324 stamhästar i 365 dagar	118 260		
Lejda hästar	24 000		
29 ersättningsremonter i 45 dagar	1 305	143 565	
Vid arméförvaltningens intendentsdepartement.			
Lejda hästar	—	7 000	
Summa underhållsdagar å 1 krona	—	3 641 794	3 641 794
Summa kronor	—	—	3 888 376

Bil. nr 80.

Beräkning

av statsanslaget till arméns munderingsutrustning år 1916.

	Kronor.	
Fast anställt manskap (se bil. nr 76).		
5 010 687 tjänstgöringsdagar à 0: 33 krona	1 653 526	71
Värnpliktiga (se bil. nr 72).		
9 212 454 tjänstgöringsdagar à 0: 33 krona	3 040 109	82
Hästar.		
Vid infanteriet.		
70 096 underhållsdagar à 0: 10 krona (se bil. nr 79)	7 009:	60
Vid kavalleriet.		
2 092 198 underhållsdagar à 0: 10 krona (se bil. nr 79)	209 219:	80
Vid trängen.		
143 565 underhållsdagar à 0: 10 krona (se bil. nr 79)	14 356:	50
Arméförvaltningens intendentsdepartement.		
Lejda hästar i 7 000 underhållsdagar à 0: 10 krona (se bil. nr 79)	700:—	231 285
		90
Summa kronor	4 924 922	43

Beräkning

av statsanslaget till arméns diverse intendenturbehov år 1916.

		Kronor.	
Fast anställt manskap (se bil. nr 76).			
5 010 687	tjänstgöringsdagar à 0: 06 krona	300 641	22
Värnpliktiga (se bil. nr 72).			
9 212 454	tjänstgöringsdagar à 0: 06 krona	552 747	24
Summa kronor		853 388	46

*Bil. nr 82.***Beräkning**

av antalet underofficerare med vederlikar vid armén
år 1916.

	Fan- junkare.	Musik- fan- junkare.	Summa fan- junkare.	Ser- geanter.	Musik- ser- geanter.	Summa ser- geanter.
Infanteriet	360	28	388	725	274	999
Kavalleriet	58	8	66	110	39	149
Artilleriet	150	9	168	339	62	401
Ingenjörtrupperna	49	3	52	110	11	121
Trängen	36	—	36	96	12	108
Intendenturkåren	79	—	79	8	—	8
Krigsskolan	2	—	2	—	—	—
Summa	743	48	791	1 888	398	1 786

Beräkning

av statsanslaget till arméns kasernutredning samt ved,
ljus och vatten år 1916.

	Kronor.		Summa kronor.
Ersättning för ved och lyse till underofficerare.			
791 fanjunkare med vederlikar å 130 kronor (se bil. nr 82)	102 830	—	
1 786 sergeanter " d:o " 100 " (se bil. nr 82)	178 600	—	281 430
Fast anställt manskap (se bil. nr 76).			
5 010 687 tjänstgöringsdagar å 0: 12 krona	—	—	601 282 44
Värnpliktiga (se bil. nr 72).			
9 212 454 tjänstgöringsdagar å 0: 12 krona	—	—	1 105 494 48
Hästar (se bil. nr 79).			
Vid infanteriet.			
70 096 hästunderhållsdagar å 0: 03 krona	2 102	88	
Vid kavalleriet.			
2 092 198 hästunderhållsdagar å 0: 03 krona	62 765	94	
Vid artilleriet.			
1 214 922 hästunderhållsdagar å 0: 03 krona	36 447	66	
Vid ingenjörtrupperna.			
114 013 hästunderhållsdagar å 0: 03 krona	3 420	39	
Vid trängen.			
143 565 hästunderhållsdagar å 0: 03 krona	4 306	95	
Vid Arméförvaltningens intendentsdepartement.			
7 000 hästunderhållsdagar å 0: 03 krona	210	—	109 253 82
Summa kronor	—	—	2 097 460 74

Bil. nr 84.

Beräkning

av kostnaderna för anordnande av vinterrekrytskolor vid
vissa icke kasernerade infanteriregementen år 1916.

Enhetskostnad								Antal	Summa kronor.	
pr dag.						Summa kronor.	Summa kronor.			
Dag- trakta- mente.	Hyres- bidrag.	Kronor.	i da- gar.							
5	—	1 50	6 50	155	1 007	50	Majorer	8	8 060	
4	—	1 50	5 50	155	852	50	Kaptener	48	40 920	
3	—	1 50	4 50	155	697	50	Subalternofficerare	120	83 700	
2	50	1 —	3 50	155	542	50	Fanjunkare	48	26 040	
2	—	1 —	3 —	155	465	—	Sergeanter	120	55 800	
								Säger	—	214 520
B. Transportkostnader m. m.										
Förslagsvis								—	25 480	
Summa kronor								—	240 000	

Beräkning

av statsanslaget till arméns sjuk- och veterinärvård samt
hovbeslag m. m. år 1916.

	Kronor.		Kronor.		Summa kronor.
Fast anställt manskap (se bil. nr 76).					
5,010,687 tjänstgöringsdagar à 0,02 krona	—	—	—	—	100 213 74
Värupliktiga (se bil. nr 72).					
9,212,454 tjänstgöringsdagar à 0,02 krona	—	—	—	—	184 249 08
Hästar (se bil. nr 79).					
Vid truppförbanden.					
<i>Infanteriet.</i>					
70,096 tjänstgöringsdagar à 0,033 krona	2 313	17			
<i>Kavalleriet.</i>					
2,092,198 underhållsdagar à 0,033 krona	69 042	53			
<i>Artilleriet.</i>					
1,214,922 underhållsdagar à 0,033 krona	40 092	43			
<i>Ingenjörtrupperna.</i>					
114,013 underhållsdagar à 0,033 krona	3 762	43			
<i>Trängen.</i>					
143,565 underhållsdagar à 0,033 krona	4 737	65			
Arméförvaltningens intendentsdepartement.					
7,000 underhållsdagar för lejda hästar à 0,033 krona	231	—	120 179	21	
Vid remontdepåerna.					
799 föregående årets ersättningsremonter från årets början till dess de under sommaren föras till truppförbanden omkring 244 dagar, 799 × 244 dagar eller i 194,956 underhållsdagar à 0,033 krona . . .	6 433	54			
798 nyinköpta ersättningsremonter från sommaren till årets slut eller omkring 200 dagar, 798 × 200 dagar eller i 159,600 underhållsdagar à 0,033 krona . . .	5 266	80	11 700	34	131 879 55
Summa kronor	—	—	—	—	416 342 37

*Bil. nr 86.***S t a t**

för statsanslaget till stipendier för fältläkarkåren och
veterinärstaten.

		Kronor.	
1	fältläkarstipendiat, arvode	900	—
23	d:o	20 700	—
1	fältveterinärstipendiat, arvode	600	—
7	d:o	4 200	—
Summa kronor		26 400	—

Stat

för Remonteringsstyrelsen att från och med år 1916
tills vidare lända till efter rättelse.

	Kronor.	Summa kronor.
1 chef, arvode, motsvarande majors avlöning, lön	4 000	—
dagavlöning å 5 kronor i 365 dagar	1 825	—
lönstillägg för två tjänstehästar å 400 kronor	800	—
furageersättning å 1 krona om dagen för varje häst	730	—
		7 355
1 redogörare, arvode	—	1 500
Skrivbiträde och expenser	—	1 600
Hyra, ved, lyse och städning m. m. av expeditiionslokaler	—	2 100
Summa kronor	—	12 555

Anm. 1. Chefen åtnjuter, förutom ovan upptagna avlöningsförmåner, inkvarterings- och servisbidrag såsom major från statsanslaget till inkvarteringskostnader.

Anm. 2. Därest besparing under året uppkommer å det för skrivbiträde och expenser anvisade anslag, må dylik besparing användas följande år för enahanda ändamål.

Bil. nr 88.

Beräkning

av statsanslaget till remontering m. m. år 1916.

	Kronor.	Summa kronor.
Utgifter:		
För remonteringsstyrelsen:		
enligt stat	12 555	—
Inköp av remonter samt inlösen av egna tjänstehästar:		
798 ersättningsremonter å 850 kronor	678,300:—	
101 ökningsremonter å 850 kronor	85,850:—	
28 egna tjänstehästar	23,800:—	787 950
Transport-, rese- och diverse kostnader:		
798 ersättningsremonter å 50 kronor	39,900:—	
101 ökningsremonter å 50 kronor	5,050:—	44 950
Depåkostnader:		
798 ersättningsremonter å 106 kronor	84 588	—
För å depå störtade remonter:		
12 remonter å 953 kronor	11 436	941 479
Summa kronor	—	941 479
Till täckande av ovanstående utgifter:		
445 utrangerade stamhästar vid truppförbanden å 138 kronor . . .	—	61 410
återstod, att av riksdagen beviljas	—	880 069
Summa kronor	—	941 479

Anm. Vid utgången av år 1916 finnas följande antal stamhästar:

vid infanteriet	68	
» kavalleriet	5 620	
» fältartilleriet	2 759	
» positions- och flästnings-		
artilleriet	80	
» ingenjörtrupperna	154	
» trängen	324	9 005

Beräkning

av statsanslaget till lega av hästar för truppförbandens
övningar år 1916.

	Beräk- nad kostnad i kronor per lejnings- dag.	Lej- nings- dagar.	Summa lej- nings- dagar.	Kronor.	Summa kronor.
I. Truppförbandens lejningsanslag.					
Infanteriet.					
28 infanteriregementen	2	—	¹⁾ 39 480	78 960	—
28 do	3	50	¹⁾ 5 796	20 286	—
			45 276	20 286	99 246
Kavalleriet.					
8 kavalleriregementen	3	50	—	2 800	9 800
Artilleriet.					
För truppförbandens övningar	3	50	²⁾ 165 112	—	—
» övningsmarscher, fästnings- och positions- artilleriets skjutskola, artilleri- och in- genjörhögskolan m. m.	3	50	1 460	166 572	583 002
Ingenjörtrupperna.					
Svea ingenjörkår	2	50	15 600	39 000	—
Göta »	2	—	15 600	31 200	—
Fälttelegrafkåren	1	50	21 100	31 650	—
Bodens ingenjörkår	4	—	3 400	13 600	—
Övningar i Norrland, övningsmarscher m. m.	4	—	3 708	59 408	14 832
			59 408	14 832	130 282
Trängen.					
6 trängkärer	2	50	—	24 000	60 000
II. Intendentsdepartementets					
lejningsanslag					
	—	—	³⁾ 7 000	—	—
Summa	—	—	—	305 056	882 330

¹⁾ Infanteriets behov av lejda hästar för dess kulsprutor beräknas år 1916 vara:
för ett infanteriregemente:

9 hästar i 120 dagar =	1 080 dagar å kr. 2:— =	2 160:— kronor
5 » i 90 » =	450 » å » 2:— =	900:— »
9 » i 23 » =	207 » å » 3:50 =	724:50 »

Säger 1 737 dagar = 3 784:50 kronor

härifrån avgår:

1 häst (stamhäst) 120 dagar å kr. 2:— = 240:— kronor

Återstår 1 617 dagar = 3 455:50 kronor

för 28 infanteriregementen:

1 410 × 28 = 39 480 dagar à kr. 2: — = 78 960: — kronor
207 × 28 = 5 796 " à " 3: 50 = 20 286: — "
Summa 45 276 dagar 99 246: — kronor

2) Artilleriets behov av lejda hästar för dess övningar beräknas år 1916 vara:

A. Enligt de efter genomförd härordning gällande grunder:

64 åkande batterier å fastlandet å 42 hästar i 42 dagar	112 896	
3 ridande fältbatterier å fastlandet å 72 hästar i 42 dagar	9 072	
Gottlands artillerikår å 100 hästar i 42 dagar	4 200	
6 positionsbatterier å fastlandet å 52 hästar i 42 dagar	13 104	
Boden—Karlsborgs artilleriregemente å Karlsborg å 40 hästar i 35 dagar	1 400	
Boden—Karlsborgs artilleriregemente i Boden å 40 hästar i 35 dagar	1 400	142 072 lejningsdagar

B. Behov av lejda hästar i ersättning för felande stamhästar:

1 fälthaubitsbatteri vid A. 5 å 40 hästar i 90 dagar	3 600	
6 positionsbatterier å fastlandet å 20 hästar i 90 dagar	10 800	
Boden—Karlsborgs artilleriregemente å Karlsborg å 30 hästar i 90 dagar	2 700	
Boden—Karlsborgs artilleriregemente i Boden å 66 hästar i 90 dagar	5 940	23 040 "
	Summa 165 112 lejningsdagar	

3) Kostnaderna bestridas av förefintliga reservationer å anslaget.

IV. Fjärde huvudtiteln.

		1915.			Bilaga nr.	1916.			Ökning med	Minskning med
		Ordinarie anslag.	Extra ordinarie anslag.			Ordinarie anslag.	Extra ordinarie anslag.			
		Kronor.	Kronor.			Kronor.	Kronor.	Kronor.		
A. Departementet.										
1	Departementschefen	17 000	—	—	—	17 000	—	—	—	—
2	Departementet	61 450	—	—	—	71 150	—	9 700	—	—
3	Extra föredragande inom departementet	—	—	—	—	—	10 000	10 000	—	—
4	Provisorisk löne reglering för departementet, <i>förslagsanslag</i>	—	8 120	—	—	—	8 120	—	—	—
5	Skrivmaterialier och expenser, ved m. m. för departementet med dess kommandoexpedition, <i>förslagsanslag</i>	13 054	—	—	—	13 137	—	83	—	—
6	Tryckningskostnader för departementet med dess kommandoexpedition, <i>förslagsanslag</i>	7 000	—	—	—	7 000	—	—	—	—
	Säger för departementet	98 504	8 120	—	—	108 287	18 120	19 783	—	—
B. Arméförvaltningen.										
1	Arméförvaltningen	275 490	—	—	—	275 49	—	—	—	—
2	Skrivmaterialier, expenser och bränsle m. m. för arméförvaltningen, <i>reservationsanslag</i>	30 900	—	—	—	30 000	—	—	—	—
	Säger för arméförvaltningen	306 390	—	—	—	306 390	—	—	—	—
C. Generalitet, staberna m. m.										
1	Generalitetsstaten	171 150	—	—	1	194 020	—	22 870	—	—
2	Generalstabens fast anställda personal	341 385	—	—	2	350 540	—	9 155	—	—
3	Generalstabens övningar, expenser m. m., <i>reservationsanslag</i>	78 175	—	—	—	78 175	—	—	—	—
4	Artilleristaben	16 200	—	—	3	21 755	—	5 555	—	—
5	Kommandantsstaten	70 033	—	—	4	73 408	—	3 375	—	—
	Säger för generalitetet, staberna m. m.	676 943	—	—	—	717 898	—	40 955	—	—
	Transport	1 081 837	8 120	—	—	1 132 575	18 120	60 738	—	—

		1915.			Bilaga nr.	1916.		Ökning med	Minskning med
		Ordinarie anslag.	Extra ordinarie anslag.	Kronor.		Ordinarie anslag.	Extra ordinarie anslag.		
		Kronor.	Kronor.			Kronor.	Kronor.		
Transport		1 081 837	8 120	—	1 132 575	18 120	60 738	—	
D. Undervisningsverken.									
1	Krigshögskolor, <i>reservationsanslag</i>	107 280	—	5	113 135	—	5 855	—	
2	Ridskolan, <i>reservationsanslag</i>	46 250	—	6	46 750	—	500	—	
3	Skjutskolan för infanteriet och kavalleriet, <i>reservationsanslag</i>	60 000	—	—	62 250	—	2 250	—	
4	Anordnande av vissa extra kurser vid skjutskolan för infanteriet och kavalleriet	—	—	—	—	22 100	22 100	—	
5	Artilleriskjutskolor, <i>reservationsanslag</i>	27 000	—	—	27 000	—	—	—	
6	Krigsskolan, <i>reservationsanslag</i>	137 210	—	—	137 210	—	—	—	
7	Volontärskolor, <i>förslagsanslag</i>	130 000	—	—	200 000	—	70 000	—	
8	Militärläkares undervisning, <i>reservationsanslag</i>	6 350	—	—	6 350	—	—	—	
Säger för undervisningsverken		514 090	—	—	592 695	22 100	100 705	—	
E. Avlöning, rekrytering (truppförbanden), arvoden, m. m.									
1	Avlöning och rekrytering m. m., <i>förslagsanslag</i>	18 010 512	—	7—65	18 301 994	—	291 482	—	
2	Anställnings- och avskedspremier, <i>förslagsanslag</i>	382 000	—	67	367 200	—	—	14 800	
3	Ökad avlöning för de till tjänstledern äldste bataljonsläkarna och bataljonsveterinärerna, <i>förslagsanslag</i>	64 165	—	—	57 283	—	—	6 882	
4	Avlöning till extra bataljonsläkare, <i>förslagsanslag</i>	48 000	—	—	60 000	—	12 000	—	
	Till tillfällig löneförbättring (extra lönetillägg) åt en yngre bataljonsläkare	—	500	—	—	—	—	500	
5	Extra lönetillägg för år 1915 åt en del betjänte, <i>förslagsanslag</i>	—	205	—	—	205	—	—	
6	Ersättning åt vissa löntagare i följd av arméns omorganisation, <i>förslagsanslag</i> , högst	8 538	—	—	2 584	—	—	5 954	
7	Arméns reservstater, <i>förslagsanslag</i>	—	—	70	85 724	—	85 724	—	
8	Arméns personal över stat, <i>förslagsanslag</i>	120 000	—	—	120 000	—	—	—	
9	Till dagavlöningstillägg åt indelt manskap, <i>förslagsanslag</i>	—	200 000	—	—	154 000	—	46 000	
Transport		18 633 215	200 705	—	18 994 785	154 205	389 206	74 136	
Transport		1 595 927	8 120	—	1 725 270	40 220	161 443	—	

	1915.			Bilaga nr.	1916.		Ökning med	Minskning med
	Ordinarie anslag.	Extra ordinarie anslag.	Ordinarie anslag.		Extra ordinarie anslag.			
	Kronor.	Kronor.	Kronor.		Kronor.			
	Transport	1 595 927	8 120	—	1 725 270	40 220	161 443	—
	Transport	18 633 215	200 705	—	18 994 785	154 205	389 206	74 136
10	Hyra, expenser m. m. vid truppförbanden, <i>reservationsanslag</i> . . .	122 200	—	71	121 700	—	—	500
11	Landstormen, <i>reservationsanslag</i> . . .	204 225	—	—	265 170	—	60 945	—
12	De värnpliktiges avlöning, inskrivning och redovisning m. m., <i>förslagsanslag</i>	3 799 453	—	73	6 012 312	—	2 212 859	—
13	Ersättning för rustning och rotering, <i>förslagsanslag</i>	650 000	—	—	585 000	—	—	65 000
14	Intendenturkåren	698 348	—	74	708 668	—	10 320	—
15	Ålderstillägg, <i>förslagsanslag</i>	94 500	—	75	102 150	—	7 650	—
16	Mötesbidrag åt vissa officerare och underofficerare med vederlikar, <i>förslagsanslag</i>	—	130 988	—	—	130 988	—	—
17	Provisoriskt avlöningstillägg åt officerare och underofficerare med vederlikar vid till Boden förlagda truppförband och formationer, <i>förslagsanslag</i>	—	60 000	—	—	60 000	—	—
	Säger för avlöning, rekrytering (truppförbanden), arvoden m. m.	24 201 941	391 693	—	26 789 785	345 193	2 680 980	139 636
F. Intendenturen m. m.								
1	Arméns mathållning, <i>förslagsanslag</i>	7 681 971	—	77	8 833 885	—	1 151 914	—
2	Furagering av arméns hästar, <i>förslagsanslag</i>	3 774 221	—	78, 79	3 888 376	—	114 155	—
3	Arméns munderingsutrustning, <i>reservationsanslag</i>	4 447 205	—	80	4 924 922	—	477 717	—
	Till anskaffning av nya uniformer för armén	—	800 000	—	—	—	—	800 000
4	Arméns diverse intendenturbehov, <i>reservationsanslag</i>	768 197	—	81	853 388	—	85 191	—
5	Arméns kasernutredning samt ved, ljus och vatten, <i>reservationsanslag</i>	1 919 874	—	82, 83	2 097 461	—	177 587	—
	Till inköp av inventarier i nya kasern-etablissemang	—	50 000	—	—	—	—	50 000
	Säger för intendenturen m. m.	18 591 466	850 000	—	20 598 032	—	2 006 564	850 000
G. Inkvarterings-, rese- och traktamentskostnader.								
1	Inkvarteringskostnader, <i>förslagsanslag</i>	1 088 307	—	—	1 088 307	—	—	—
2	Inkvarteringsordnande i Stockholm, <i>reservationsanslag</i>	21 450	—	—	21 450	—	—	—
	Transport	1 109 757	—	—	1 109 757	—	—	—
	Transport	44 389 336	1 249 813	—	49 113 087	385 413	4 848 987	989 636

	1915.		Bilaga nr.	1916.		Ökning med	Minskning med	
	Ordinarie anslag.	Extra ordinarie anslag.		Ordinarie anslag.	Extra ordinarie anslag.			
	Kronor.	Kronor.		Kronor.	Kronor.			
3	Transport	44 389 336	1 249 813	—	49 113 087	385 413	4 848 987	989 636
4	Transport	1 109 757	—	—	1 109 757	—	—	—
	Rese- och traktamentspenningar, förslagsanslag	195 000	—	—	195 000	—	—	—
	Flytningshjälp, förslagsanslag	12 000	—	—	12 000	—	—	—
	Säger för inkvarterings-, rese- och traktamentskostnader	1 316 757	—	—	1 316 757	—	—	—
H. Artilleribehov.								
1	Arméns vapen, ammunition och målskjutningsmateriel samt artilleriets övningar och materiel, reservationsanslag	2 708 850	—	—	2 708 850	—	—	—
	Till fortsatt anskaffning av nya eldhandvapen	—	165 000	—	—	—	—	165 000
	Till fortsatt anskaffning av mobiliseringsammunition för eldhandvapen m. m.	—	600 000	—	—	—	—	600 000
	Till anskaffning av ny fältartilleriemateriel	—	620 000	—	—	—	—	620 000
	Till fortsatt anskaffning av pistoler m. m.	—	30 000	—	—	—	—	30 000
	Till fortsatt anskaffning av gevärshantverkararkistor	—	20 000	—	—	—	—	20 000
	Säger för artilleribehov	2 708 850	1 435 000	—	2 708 850	—	—	1 435 000
I. Fortifikationsbehov.								
1	Arméns byggnader, mötesfält och kommandantskapsutgifter samt fortifikationens övningar och materiel, reservationsanslag	1 443 590	—	—	1 778 340	—	334 750	—
2	Till uppförande av kasernetablissemang för femton infanteriregementen	—	1 400 000	—	—	1 744 000	344 000	—
	Till komplettering av fältingenjör- och krigsbromaterielen vid Svea och Göta ingenjörkårer	—	82 000	—	—	—	—	82 000
3	Till uppförande av intendenturförråd för vissa truppförband	—	125 000	—	—	125 000	—	—
	Till uppförande av förrådsbyggnader för vinterfordon vid vissa truppförband	—	162 000	—	—	—	—	162 000
	Till ordnande av landstörmsförråd	—	225 000	—	—	—	—	225 000
	Transport	1 443 590	1 994 000	—	1 778 340	1 869 000	678 750	469 000
	Transport	48 414 943	2 684 813	—	53 138 694	385 413	4 848 987	2 424 636

	1915.		Bilaga nr.	1916.		Ökning med	Minskning med
	Ordinarie anslag.	Extra ordinarie anslag.		Ordinarie anslag.	Extra ordinarie anslag.		
	Kronor.	Kronor.		Kronor.	Kronor.		
Transport	48 414 943	2 684 813	—	53 138 694	385 413	4 848 987	2 424 636
Transport	1 443 590	1 994 000	—	1 778 340	1 869 000	678 750	469 000
Till fullbordande av befästningsarbetena vid Boden	—	170 000	—	—	33 500	—	136 500
5 Till anläggning av en elektrisk kraftstation i Boden	—	117 000	—	—	99 000	—	18 000
Till uppförande av en bostadsbyggnad för personalen vid vätgasverket i Boden	—	18 000	—	—	—	—	18 000
Till uppförande av förrådsbyggnader för fälttelegrafmateriel	—	31 000	—	—	—	—	31 000
Till uppförande av förrådsbyggnad för fältballongmateriel	—	16 000	—	—	—	—	16 000
Till uppförande av en officersbarack å Laxön	—	25 000	—	—	—	—	25 000
6 Nybyggnadsarbeten för vissa trängkärens trängförråd	—	75 000	—	—	78 000	3 000	—
Säger för fortifikationsbehov	1 443 590	2 446 000	—	1 778 340	2 079 500	681 750	713 500
J. Övningar.							
1 Arméns fält- och fälttjänstövningar, <i>reservationsanslag</i>	500 000	—	—	600 000	—	100 000	—
2 Vinterövningar, <i>reservationsanslag</i>	—	—	—	320 000	—	320 000	—
3 Till det frivilliga skytteväsendets befrämjande	—	1 080 000	—	—	1 125 000	45 000	—
4 Till anordnande av vinterrekrytskolor vid vissa icke kasererade infanteriregementen, <i>förslagsanslag</i>	—	100 000	—	—	240 000	140 000	—
Säger för övningar	500 000	1 180 000	—	920 000	1 365 000	605 000	—
K. Sjukvård.							
1 Garnisonssjukhusen i Stockholm, å Karlsborg och i Boden, <i>reservationsanslag</i>	112 200	—	—	112 200	—	—	—
2 Arméns sjuk- och veterinärvård samt hovbeslag m. m., <i>reservationsanslag</i>	383 690	—	85	416 342	—	32 652	—
3 Till befrämjande av det frivilliga sjukvårdsväsendet i krig	—	10 000	—	—	10 000	—	—
Till anskaffning av sjukvårdsutrustning för Bodens fästning	—	48 363	—	—	—	—	48 363
Säger för sjukvård	495 890	58 363	—	528 542	10 000	32 652	48 363
Transport	50 854 423	6 369 176	—	56 365 576	3 839 913	1 168 389	3 186 499

		1915.		Bilaga nr.	1916.		Ökning med	Minskning med
		Ordinarie anslag.	Extra ordinarie anslag.		Ordinarie anslag.	Extra ordinarie anslag.		
		Kronor.	Kronor.		Kronor.	Kronor.		
Transport		50 854 423	6 369 176	—	56 365 576	3 839 913	6 168 389	3 186 499
L. Stipendier.								
1	Resestipendier åt artilleri- och ingenjööfficerare, <i>reservationsanslag</i> . . .	7 000	—	—	7 000	—	—	—
2	Resestipendier åt officerare och intendenturtjänstemän, <i>reservationsanslag</i>	15 000	—	—	15 000	—	—	—
3	Stipendier för fältläkarkåren och veterinärstaten	29 100	—	86	26 400	—	—	2 700
4	Resestipendier åt militärläkare, <i>reservationsanslag</i>	2 000	—	—	2 000	—	—	—
Säger för stipendier		53 100	—	—	50 400	—	—	2 700
M. Remontering och hästlega.								
1	Remontering m. m., <i>reservationsanslag</i>	764 975	—	88	880 069	—	115 094	—
2	Lega av hästar för truppförbandens övningar, <i>reservationsanslag</i>	727 295	—	89	882 330	—	155 035	—
Säger för remontering och hästlega		1 492 270	—	—	1 762 399	—	270 129	—
N. Diverse.								
1	Till täckande av vissa utav arméförvaltningen utgivna förskott	—	212 931	—	—	209 712	—	3 219
2	Understöd åt föreningar och till skrifter utgivande, <i>reservationsanslag</i>	18 000	—	—	18 000	—	—	—
3	Extra utgifter, <i>reservationsanslag</i> . . .	80 000	—	—	600 000	—	520 000	—
4	Åtgärder för civilianställning, <i>förslagsanslag</i>	—	20 000	—	—	20 000	—	—
5	Generalstabens översiktskarta över Sverige	—	—	—	—	20 000	20 000	—
Till fortsatt utveckling av arméns krigskarteutrustning m. m.		—	56 500	—	—	—	—	56 500
Säger för diverse		98 000	289 431	—	618 000	249 712	540 000	59 719
Summa		52 497 793	6 658 607	—	58 796 375	4 089 625	6 998 518	3 248 918
		59 156 400			62 886 000			

Femte huvudtiteln.

*Utdrag av protokollet över sjöförsvarsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
den 14 januari 1915.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden: HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet Broström anmälde de frågor, som tillhörde regleringen av riksstatens femte huvudtitel för år 1916, samt yttrade.

Vid min framställning skall jag upptaga anslagen i den ordning, vari de böra förekomma i den blivande riksstaten, därvid jag även angiver de ordinarie anslag, beträffande vilka jag icke har någon förändring att föreslå.

I. MARINEN.

A. Departementet.

1. Departementschefen, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 17,000: —

2. Departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli och kommandoexpeditionen, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 36,700: —

3. Extra föredragande inom departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli.

[1.]
Extra föredragande inom sjöförsvarsdepartementet.
(Extra anslag.)

På framställning av Kungl. Maj:t i proposition nr 105 för år 1913 medgav riksdagen, att till arvode åt en extra föredragande i sjöförsvarsdepartementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli finge från och med den 1 juni 1913 tillsvidare intill 1914 års utgång av tillgängliga medel utbetalas ett belopp av 6,800 kronor för år räknat, att ersättas från femte huvudtiteln's allmänna besparingar.

Liknande medgivande lämnades av 1914 års riksdag för innevarande år.

Behov av sådan förstärkning av arbetskrafterna i departementet kan med visshet beräknas föreligga även för år 1916.

För att bereda ifrågavarande tjänsteman avlöningsförmåner, mera överensstämmande med dem, som utgå till tjänst innehavare med motsvarande arbetsuppgifter i andra avdelningar av Kungl. Maj:ts kansli, synes arvodet för år 1916 böra höjas till 7,000 kronor.

Såsom nämnts, gäldas kostnaderna för detta ändamål nu av femte huvudtiteln's allmänna besparingar.

Med hänsyn till den stora avknappning i sistberörda tillgångar, vilken från och med år 1916 blir en följd därav att avlöningsanslagen vid flottan och kustartilleriet i riksstaten från och med innevarande år förändrats från bestämda anslag till förslagsanslag, torde förevarande arvode för nästkommande år böra upptagas på extra stat under femte huvudtiteln.

På grund av vad jag sålunda anfört, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen [1.]

att till arvode åt en extra föredragande i sjöförsvarsdepartementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli bevilja på extra stat för år 1916 ett anslag av 7,000 kronor.

4. Provisorisk löneroglering för departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli och kommandoexpeditionen.

Till provisorisk löneroglering för befattningshavare i sjöförsvarsdepartementet har riksdagen på extra stat för år 1915 anvisat såsom förslagsanslag ett belopp av 4,115 kronor, därav högst 75 kronor finge användas till höjning av vikariatsersättning under semester.

Under åberopande av vad chefen för justitiedepartementet till statsrådsprotokollet över justitieärenden förut denna dag anfört i fråga om behovet av provisoriska avlöningstillägg för befattningshavare i statsdepartementen jämväl för år 1916, får jag beträffande sjöförsvarsdepartementet meddela, att anledning ej föreligger beräkna de provisoriska lönetilläggen till befattningshavare därstädes för sistnämnda år till annat belopp än för år 1915.

Å detta departements stat erfordras följaktligen 4,115 kronor till provisoriska avlöningstillägg för år 1916.

För åtnjutande av det provisoriska avlöningstillägget torde böra stadgas de villkor, chefen för justitiedepartementet i sitt anförande föreslagit, och tillika för iakttagande vid utbetalningen av avlöningstilläggen meddelas de av honom ifrågasatta föreskrifter.

Jag får alltså hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att till provisorisk löneroglering för befattningshavare i sjöförsvarsdepartementet, i enlighet med de av mig tillstyrkta grunder och på de av mig förordade villkor, på extra stat för år 1916 bevilja ett förslagsanslag av 4,115 kronor, därav högst 75 kronor må användas till höjning av vikariatsersättning under semester.

[2.]

Provisorisk löneroglering för departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli och kommandoexpeditionen. (Extra anslag.)

B. Marinförvaltningen och marinstaben.

1. Marinförvaltningen.

Marinförvalt-
ningen.
(Ordinarie
anslag.)

I enlighet med framställning av Kungl. Maj:t beslöt 1912 års riksdag att å ordinarie staten för marinförvaltningen från och med år 1913 uppföra 4 skrivbiträden. Avlöningen för dessa bestämdes därvid efter den normala typen till: 700 kronor i lön, 350 kronor i tjänstgöringspenningar och 150 kronor i ortstillägg, vartill skulle komma två ålderstillägg, vartdera å 200 kronor, efter respektive 5 och 10 år.

Marinförvaltningen har nu i underdånig skrivelse den 24 november 1914 angående utgifterna under riksstatens femte huvudtitel för år 1916 till förnyat övervägande upptagit frågan rörande behovet av fasta skrivbiträden i ämbetsverket.

Efter en redogörelse rörande omfattningen av det arbete av extra biträden, som fortfarande måst anlitas, har ämbetsverket förklarat sig icke längre kunna uppskjuta med förslag, att ett antal av ytterligare 4 skrivbiträdesbefattningar — motsvarande det antal extra ordinarie skrivbiträden, som för närvarande hade stadigvarande sysselsättning i ämbetsverket året om — bleve från och med år 1916 uppförda å ämbetsverkets stat.

Att i sådan utsträckning som nu vore förhållandet anlita extra arbetskrafter för utförande av stadigvarande tjänstegöromål å ämbetsverkets skrivbyrå och revisionskontor syntes nämligen marinförvaltningen ej böra få fortfara. Redan de sakkunniga, som haft att utreda frågan om marinförvaltningens omorganisation, hade anfört, att det förhållandet, att en ej oväsentlig del av arbetet inom marinförvaltningens civilavdelning och kansli utfördes av extra ordinarie tjänstemän, icke kunde anses förenligt med statens välförstådda intresse. Och detta uttalande ägde enligt marinförvaltningens tanke full giltighet med avseende jämväl å det arbete i ämbetsverket, varom nu vore fråga.

I sammanhang med förslag om ökning av antalet skrivbiträden å ordinarie stat borde, enligt vad marinförvaltningen vidare anfört, undersökas, om och vilken minskning därav föranleddes i de marinförvaltningen dels å stat, dels genom extra ordinarie anslag anvisade medel till »vikariatsersättning, arvoden till extra ordinarie tjänstemän och biträden samt renskrivningskostnad m. m.».

För nyssnämnda ändamål vore nämligen å marinförvaltningens stat uppfört ett belopp av 25,800 kronor. Som denna anvisning befunnits för sitt ändamål otillräcklig, hade på Kungl. Maj:ts förslag riksdagen för vartdera av åren 1914 och 1915 till fyllnad däri beviljat ett anslag å extra ordinarie stat av 6,300 kronor om året. För bestridande av vikariatsersättning och annan avlöning till extra skrivbiträden samt annan extra renskrivningskostnad inginge ett beräknat belopp i den ordinarie anvisningen av 5,125 kronor och i den extra ordinarie av 1,483 kronor 33 öre eller tillhopa 6,608 kronor 33 öre.

Då vid 1912 års riksdag avlöning till 4 skrivbiträden i marinförvaltningen uppförts å ordinarie stat med tillhopa 4,800 kronor, hade med samma belopp minskning gjorts i förutvarande anvisningen till vikariatsersättningar m. m. i ämbetsverkets stat, eller från 30,600 kronor till nuvarande 25,800 kronor.

Marinförvaltningen ansåge lämpligast, att liknande åtgärd nu vidtoges, därest, på sätt ovan förordats, avlöning till ytterligare 4 skrivbiträden uppfördes å ämbetsverkets stat. Härav skulle följa, att anvisningen å denna stat till vikariatsersättningar m. m. bleve med beloppet av de 4 nya skrivbiträdenas avlöning 4,800 kronor nedbragt till 21,000 kronor. Att därutöver förorda en sänkning av denna anvisning eller någon minskning i det de två senaste åren beviljade extra ordinarie anslaget å 6,300 kronor till fyllnad i anvisningen ansåge marinförvaltningen icke tillrädligt med hänsyn till den alltjämt pågående och i sammanhang med den nya försvarsorganisationens genomförande motsedda ytterligare ökningen av skrivgöromålen inom ämbetsverket.

I överensstämmelse med det sålunda anförda har marinförvaltningen upprättat förslag till ändrad stat för ämbetsverket, slutande å samma summa som den nuvarande, samt hemställt, att framställning måtte göras hos riksdagen att, med godkännande av oförmälda förslag till stat, för år 1916 uppföra ordinarie anslaget till marinförvaltningen med oförändrat belopp.

Utan att till närmare granskning upptaga vad marinförvaltningen anført till grund för sitt förslag om fördubbling av det sedan år 1913 förefintliga antalet fasta skrivbiträden i ämbetsverket, anser jag mig under nuvarande förhållanden icke böra i detta avseende förorda någon ändring i marinförvaltningens stat, helst som för en ändamålsenlig och så vitt möjligt slutgiltig lösning av föreliggande fråga ytterligare erfarenhet lämpligen synes böra förvärfvas.

I enlighet med det ovan anförda bör anslaget till marinförvaltningen upptagas såsom oförändrat ordinarie anslag med kronor 133,000: —

Departements-
chefens
yttrande.

2. Förstärkning av anslaget till marinförvaltningen.

Vikariatsersättning m. m.

[3.] På sätt under nästföregående punkt erinrats, ingår i staten för marinförvaltningen en post å 25,800 kronor till vikariatsersättning, arvoden till extra ordinarie tjänstemän och biträden samt renskrivningskostnad m. m.

(Extra anslag.) I enlighet med framställningar i 1913 och 1914 års statsverkspropositioner, vilka framställningar grundats å förslag av marinförvaltningen, har riksdagen för vardera av åren 1914 och 1915 å extra stat anvisat ett belopp av 6,300 kronor till förstärkande av de under nämnda post ingående anslagsmedlen. Sistberörda belopp hade av marinförvaltningen beräknats enligt följande specifikation:

	Förslagsvis uppgjord fördelning enligt stat.	Beräknad erforderlig utgift.	Ökning.
Ersättning till vikarier för ordinarie tjänstemän	3,025: —	3,706: —	681: —
Arvoden och gratifikationer till amanuenser och övriga e. o. tjänstemän samt ersättning till vikarier för amanuenser	13,150: —	15,596: 61	2,446: 61
Vikariatsersättning och annan avlöning till extra skrivbiträden samt annan extra renskrivningskostnad	5,125: —	6,608: 33	1,483: 33
Ersättning till extra vaktmästare	1,500: —	3,155: 50	1,655: 50
Anlitande av merkantilt konsultskap	3,000: —	3,000: —	—: —
	Summa kronor 25,800: —	32,066: 44	6,266: 44,
	sistnämnda belopp avrundat till kronor 6,300: —.		

Förstärkning av arbetskrafterna å revisions- och bokslutskontoren.

Efter förslag av Kungl. Maj:t, som därvid åberopade hemställan av marinförvaltningen, beviljade 1913 års riksdag på extra stat för år 1914 ett anslag av 9,400 kronor till förstärkning av arbetskrafterna å revisions- och bokslutskontoren i marinförvaltningen.

Detta belopp var beräknat för anställande:

[3.]

å revisionskontoret:

av en extra revisor för en kostnad av	kronor	3,000: —
» biträden vid granskning av förrädsredogörelserna för en kostnad av	»	1,600: —

å bokslutskontoret:

» en extra revisor och bokhållare för en kostnad av	»	3,000: —
» i övrigt erforderligt arbetsbiträde	»	1,800: —
		Summa kronor 9,400: —

I enlighet med begäran av marinförvaltningen och därå grundat förslag i nästlidet års statsverkspropositioner har riksdagen jämväl för innevarande år å extra stat beviljat för samma ändamål enahanda belopp, 9,400 kronor, och därjämte till vikariatsersättning under semester för ifrågavarande extra revisorer 250 kronor, eller således tillhoppa 9,650 kronor.

I förenämnda underdåniga skrivelse den 24 november 1914 angående utgifterna under riksstatens femte huvudtitel för år 1916 har marinförvaltningen erinrat, hurusom, på sätt framginge av statsrådsprotokollet över sjöförsvarsärenden för den 14 januari 1914, bilagt statsverkspropositionen till samma års tidigare riksdag, föredragande departementschefen då ställt sig tveksam i avseende å behovet av oförmälda anslagsbelopp å tillhoppa 15,950 kronor ävensom att han — med anledning av vad marinförvaltningen anfört därom att de å senare tid anbefallda ändringarna i redovisningsväsendet vid flottan medfört ökning av göromålen såväl vid flottans stationer som i marinförvaltningen — framhållit, att dittills genomförda reformer i detta ämne endast omfattade delar av marinens redovisningsväsende, men att reformarbetet fortginge samt att, då det blivit bragt till slut, jämväl en minskning i göromålen, enligt vad departementschefen hoppades, skulle bli en följd därav.

Vidare har marinförvaltningen i sin berörda skrivelse anfört, att denna av förutvarande departementschefen sålunda uttalade förhoppning hade ämbetsverket så mycket mindre kunnat dela, som det förslag angående ändringar i marinens redovisningsväsende, vilket sedermera

- [3.] framkommit, varken skulle, enligt marinförvaltningens mening, leda till någon förenkling eller ens över huvud taget kunna läggas till grund för någon reform — ett omdöme, för vilket marinförvaltningen framlagt skälen i underdånig skrivelse den 2 mars 1914 rörande sakkunnigas betänkande och förslag angående förenkling av redovisningsväsendet vid marinen. Marinförvaltningen måste därför vidhålla, att utsikt till minskning av arbetskrafterna inom ämbetsverket icke vore för handen. Vad särskilt anginge det i anslaget å 6,300 kronor ingående belopp av 1,483 kronor 33 öre, som beräknats för avlöning till extra skrivbiträden samt annan renskrivningskostnad, hade förut under rubrik: marinförvaltningen angivits skälen, varför anslaget ej kunde ned sättas med nyssnämnda belopp, även om fyra nya skrivbiträdesbefattningar bleve uppförda å ordinarie stat. De belopp, som under ifrågavarande e. o. anslagstitlar ansetts erforderliga för år 1915, behövdes alltså, enligt marinförvaltningens mening, jämväl för år 1916.

Departements-
chefen.

Vad först beträffar den av marinförvaltningen berörda frågan om reformeringen av marinens redovisningsväsende, har ett av sakkunniga avgivet förslag till omläggning av redovisningsväsendet vid flottans stationer med dithörande varv under nästlidet år — sedan myndigheter, vartill det varit remitterat, avgivit infordrade utlåtanden — kommit i skick att kunna beredas till föredragning inför Kungl. Maj:t. Detta ärende har även varit föremål för behandling inom statsrådsberedningen. Men dels med hänsyn till ärendets natur och dels på grund av de många andra betydelsefulla och tidskrävande arbetsuppgifter, som förelegat, är jag ännu icke beredd att till prövning av Kungl. Maj:t framlägga ifrågavarande ärende.

En extra förstärkning av anslaget till marinförvaltningen i förut angivna avseenden finner jag, med hänsyn till marinförvaltningens framställning, som bestyrkts av erfarenheten, vara erforderlig jämväl för år 1916, och torde beloppet därav böra beräknas å enahanda sätt och till samma storlek som i 1915 års riksstat.

Biträde vid kemiska undersökningar.

I enlighet med förslag av Kungl. Maj:t beviljade 1914 års riksdag till anställande av ett biträde vid kemiska undersökningar i marinförvaltningen på extra stat för år 1915 ett anslag av 4,500 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att av sistnämnda belopp låta utanordna 1,500 kronor redan under år 1914.

Med ifrågavarande anslag avsågs att bereda avlöning under senare delen av år 1914 samt under år 1915 åt ett sakkunnigt biträde åt marinförvaltningens kemist.

[3.]

I underdånig skrivelse den 30 september 1913 angående utgifterna under riksstatens femte huvudtitel för år 1915, däri marinförvaltningen framlade förslag om detta anslag, anförde ämbetsverket i fråga om behovet av omförmälda biträde, bland annat, att det med bestämdhet kunde förutses, att någon minskning i kemistens arbetsbörda icke vore att under lång tid framåt förvänta, utan syntes förhållandet bliva motsatt.

Marinförvaltningen har nu i förenämnda skrivelse den 24 november 1914 angående utgifterna under riksstatens femte huvudtitel för år 1916, med erinran om ämbetsverkets nyssnämnda uttalande, anført, att detta allt fortfarande ägde sin giltighet. Ämbetsverket ansåge det vara ett oavvisligt behov, att medel bereddes för anställande jämväl under år 1916 av ett sakkunnigt biträde vid de kemiska undersökningar, som åläge ämbetsverkets kemist. Marinförvaltningen hemställde därför, att ett extra anslag till belopp av 3,000 kronor måtte för ändamålet begäras av innevarande års riksdag.

Jag har icke något att erinra mot marinförvaltningens berörda hemställan. Departementa-
chefen.

På grund av vad jag sålunda under denna punkt anført, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att på extra stat för år 1916 bevilja:
till beredande av fyllnad i den i marinförvaltningens stat uppförda anvisningen till vikariatsersättning, arvoden till extra ordinarie tjänstemän och biträden samt renskrivningskostnad m. m. ett anslag av 6,300 kronor,

till anställande av två extra revisorer i marinförvaltningen och till förstärkning jämväl i övrigt av arbetskrafterna å revisions- och bokslutskontoren därstädes ett anslag av 9,650 kronor, därav högst 250 kronor må tagas i anspråk till vikariatsersättning under semester för extra revisorerna,

samt till anställande av ett biträde vid kemiska undersökningar i marinförvaltningen ett anslag av 3,000 kronor.

3. **Marinstaben, oförändrat ordinarie anslag** kronor 3,000: —

4. **Anställande av ett extra biträde i marinstaben.**

[4.] I enlighet med framställning av Kungl. Maj:t har nästlidet års riksdag för anställande av ett extra biträde i marinstaben med skyldighet att förrätta där förekommande registrators- och aktuariegöromål m. m. anvisat å extra stat för år 1915 ett belopp av 3,000 kronor.

Anställande av ett extra biträde i marinstaben.
(Extra anslag.)

I skrivelse den 24 november 1914 har chefen för marinstaben, då det behov, som sålunda för år 1915 fyllts, syntes med visshet komma att under därpå följande år i ökad grad göra sig gällande, hemställt, att framställning måtte göras till innevarande års riksdag om enahanda medelsanvisning jämväl för år 1916.

Departementets chefens yttrande. Jag instämmer häri och hemställer alltså, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att för anställande av ett extra biträde i marinstaben, med skyldighet att förrätta där förekommande registrators- och aktuariegöromål m. m., anvisa å extra stat för år 1916 ett belopp av 3,000 kronor.

C. Undervisningsverken.

1. **Sjökrigshögskolan, oförändrat ordinarie reservationsanslag** kronor 27,225: —

2. **Sjökrigsskolan.**

[5.] I enlighet med riksdagens beslut är reservationsanslaget till sjökrigsskolan i riksstaten för år 1915 upptaget till belopp av 43,568 kronor.

Sjökrigsskolan.
(Ordinarie anslag.)

Med skrivelse den 30 november 1914 har chefen för sjökrigsskolan avgivit förslag till stat för skolan för år 1916 och därvid anfört följande:

Sedan nästlidet års riksdag bifallit det i statsverkspropositionen framlagda förslaget om förkortad utbildning för kustartillerikadetterna, skulle de olika avlönade undervisningstimmarna, som enligt 1915 års stat vore fördelade enligt följande:

[5.]

300-kronors timmar	18	utgörande kronor	5,400: —
150- » »	79	» »	11,850: —
lektorstimmar	15		—: —
summa	112	kronor	17,250: —

med oförändrade timplaner i gällande reglemente för sjökrigsskolan utgöra

under höstterminen 1915 och vårterminen 1916:

300-kronors timmar	13	utgörande kronor	3,900: —
150- » »	92	» »	13,800: —
lektorstimmar	10		—: —
summa	115	kronor	17,700: —

samt under höstterminen 1916:

300-kronors timmar	9	utgörande kronor	2,700: —
150 » »	70	» »	10,500: —
lektorstimmar	8		—: —
summa	87	kronor	13,200: —

Sjökrigsskolans stat för år 1916 skulle således på grund av den beslutade ändringen i kustartillerikadetternas utbildning böra ökas för vårterminen med $\frac{4}{7}$ av 450 kronor samt för höstterminen minskas med $\frac{3}{7}$ av 4,050 kronor.

Emellertid hade Kungl. Maj:t i nådigt brev den 21 november 1914 beslutit, att under år 1915 skulle antagas ett antal av högst 35 sjökadetter, vilket nödvändiggjorde en dubbling i parallellklasser för denna årskurs vid undervisningen i land.

En dylik dubbling komme att under höstterminen 1916 medföra 28 timmars ökad undervisning och de olika avlönade timmarna att fördela sig på följande vis:

300-kronors timmar	14	utgörande kronor	4,200: —
150- » »	87	» »	13,050: —
lektorstimmar	14		—: —
summa	115	kronor	17,250: —

[5.] Den på grund av parallellklassen erforderliga ökningen i sjökrigsskolans stat för år 1916 utgjorde således $\frac{3}{7}$ av 4,050 kronor eller samma belopp, varmed staten kunde minskas på grund av förkortningen i kustartillerikadetternas utbildning.

Hela den erforderliga ökningen i sjökrigsskolans stat inskränkte sig således till $\frac{4}{7}$ av 450 kronor eller 257 kronor 14 öre samt, om anvisningarna: »För maskinarbete samt annan extra undervisning ävensom till vikariatsarvoden» och »Till ved och lyse, modeller, böcker, instrument, skrivmaterialier m. fl. expenser» minskades med 14 öre för att avrunda statens slutsumma, till 257 kronor.

Någon annan ändring i sjökrigsskolans stat eller dess natur vore för närvarande icke av behovet påkallad.

Departements-
chefens
yttrande.

Mot chefens för sjökrigsskolan beräkning av medel, som erfordras till bestridande av avlöning till lärare (icke lektorer) vid skolan under år 1916, har jag icke något att erinra.

Övriga poster i det av bemälda chef uppgjorda statförslaget överensstämma med motsvarande anvisningar uti innevarande års stat och föranleda ej något särskilt uttalande från min sida.

I anslutning till vad som i nästlidet års tidigare statsverksproposition anfördes beträffande förevarande anslags natur finner jag, att det fortfarande bör i riksstaten uppföras såsom reservationsanslag.

På grund av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att, med godkännande av stat för sjökrigsskolan av den lydelse, bilagan nr 1 vid detta protokoll utvisar, i riksstaten för år 1916 höja reservationsanslaget till sjökrigsskolan

nu	kronor 43,568: —
med	» 257: —
till	kronor 43,825: —

3. Skeppsgosseskolan, *oförändrat ordinarie anslag* » 29,520: —

4. Marinintendentskolan, *oförändrat ordinarie reservationsanslag* » 9,100: —

D. Flottan.

Avlöning, ersättningar m. m.

1. Avlöning för flottans kårer och stater.

Enligt de beräkningar, som av vederbörande utskott vid 1914 års senare riksdag verkställets, skulle personalbehovet för officerskåren med hänsyn till den av riksdagen för åren 1915—1919 beslutade nybyggnad av fartygsmateriel komma att ställa sig, på sätt framgår av följande tabell:

[6.]

Avlöning för
flottans kårer
och stater.
(Ordinarie an-
slag.)
Officerskåren.

Personal.	1914 års stat.	1919 års av utskottet be- räknade stat.	Ökning för åren 1915—1919.	1915 års av riksdagen godkända stat.
Flaggmän	4	5	+ 1	4
Kommendörer	8	9	+ 1	8
Kommendörkapten av 1:a graden	17	21	+ 4	19
» » 2:a »	18	22	+ 4	19
Kaptener av 1:a klassen	65	88	+ 23	68
» » 2:a »	31	44	+ 13	33
Löjtnanter	101	110	+ 9	104
Underlöjtnanter	50	55	+ 5	51
Fänrikar				
Summa	294	354	+ 60	306

Ökningen med 60 officerare för femårsperioden ifråga giver för varje år en ökning av i medeltal 12 officerare, vilken ökning för år 1915 också av riksdagen blivit godkänd, varigenom staten för detta år erhöi den sammansättning, som likaledes framgår av här ovan angivna tabell. I samband med personalberäkningarna förklarade sig riksdagen därjämte förutsätta, att den erforderliga personalökningen vid flottan skulle under perioden 1915—1919 komma att genomföras så, att flottans bemanning bleve fullt tillfredsställande.

[6.]

I skrivelse till marinförvaltningen den 12 november 1914 angående den ökning av stampersonalen enligt 1915 års stater, varom proposition ansågs böra avlåtas till 1915 års riksdag, har chefen för marinstaben utgått från nyssnämnda av riksdagen godkända personalökning, vilken efter en jämn fördelning på de mellanliggande åren skulle giva följande resultat:

Personal.	1915.	1916.	1917.	1918.	1919.
Flaggmän	4	4	4	4	5
Kommendörer	8	8	9	9	9
Kommendörkaptener av 1:a graden	19	20	20	21	21
» » 2:a »	19	20	21	22	22
Kaptener av 1:a klassen	68	73	78	83	88
» » 2:a »	33	36	39	41	44
Löjtnanter	104	105	106	108	110
Underlöjtnanter	51	52	53	54	55
Fänrikar					
Summa	306	318	330	342	354

Vid uppgörandet av förslag till ifrågavarande stater måste emellertid, enligt vad chefen för marinstaben framhållit, även tagas i betraktande möjligheterna att i verkligheten hålla deras numerär fulltalig, men ansåg chefen för marinstaben, att av sådan anledning ej borde vidtagas någon jämkning i det beräknade antalet officersbeställningar för år 1916, vadan hemställen gjordes om en ökning för sistnämnda år med:

Kommendörkapten av 1:a graden	1
» » 2:a »	1
Kaptener av 1:a klassen	5
» » 2:a »	3
Löjtnant	1
Underlöjtnant	1
Summa	12

Marinförvaltningen har i det förslag till stat för flottans officerskår, som förvaltningen med skrivelse den 9 december 1914 angående be-

räknande av utgifterna å vissa femte huvudtitelns anslag för år 1916 överlämnat till Kungl. Maj:t, följt chefens för marinstaben förslag till ökning av officerskåren.

[6.]

Då planerna för fartygs överföring till lokalstyrka, förläggning i materielreserv eller utrangering m. m. för perioden 1915—1919 äro beroende av nybyggnadsarbetenas fortgång för samma period, men åtskilliga därå inverkan frågor ännu icke vunnit sin lösning, kan det personalbehov, som bör läggas till grund för beräkning av staterna för de särskilda åren av perioden, icke nu angivas i enlighet med ett i detalj uträknat mobiliseringsbehov.

Departements-
chefens
yttrande.

På grund härav ävensom av budgetsskäl torde den av 1914 års riksdag såsom behöflig ansedda personalökningen, så vitt möjligt, böra jämnt fördelas på de olika åren av perioden ifråga.

Av anförda skäl har jag icke något att erinra mot vare sig den av myndigheterna nu föreslagna ökningen med 12 nya officersbeställningar, vilken står i överensstämmelse med riksdagens beräkningar, eller mot den föreslagna fördelningen av beställningarna mellan officerskårens särskilda grader.

Efter en sådan ökning skulle alltså staten för officerskåren upptaga:

Flaggmän	4
Kommendörer.....	8
Kommendörkaptener av 1:a graden.....	20
» » 2:a »	20
Kaptener av 1:a klassen	73
» » 2:a »	36
Löjtnanter	105
Underlöjtnanter (fänrikar)	52

Summa 318

Enligt verkställda beräkningar skulle kostnaden för avlöning enligt stat till officerskårens personal efter vidtagande av denna ökning komma att uppgå till 781,540 kronor. Då den nu för kåren gällande staten utvisar ett kostnadsbelopp av 746,620 kronor, skulle alltså uppkomma en ökning i statens belopp av 34,920 kronor.

I propositionen nr 60 angående sjöförsvarets ordnande till 1914 års riksdag har Kungl. Maj:t vad beträffar reservofficersinstitutionen föreslagit vissa förändringar, vilka i sammanfattning inneburo följande:

att flottans och kustartilleriets reservofficerare organiseras var för sig och ingå i respektive vapens personalorganisationer;

Reservoffice-
rare under 1:a
tjänstgöring
och repeti-
tionsövning
samt reserv-
officersapi-
ranter.

[6.] att flottans reservofficerare rekryteras genom antagning till reservofficersaspiranter av sjökaptener, som fullgjort minst 360 dagar av dem åliggande värnpliktstjänstgöring;

att för flottan årligen på nyss nämnt sätt antagas högst 20 reservofficersaspiranter;

att åldersgränsen, inom vilken antagning till reservofficersaspirant må äga rum, höjes till fyllda 27 år;

att reservunderlöjtnant omedelbart efter erhållen utnämning fullgör ett års tjänstgöring i en följd;

att reservlöjtnant efter 18 års tjänstetid såsom reservofficer och fullgjord 6 månaders repetitionsövning under 6:e—10:e året må kunna utnännas till kapten;

att reservofficerarnas tjänstgöringsskyldighet utsträcker till och med det år, varunder 45 års ålder uppnås; samt

att det belopp, med vilket beklädnadsersättning utgår, höjes till 500 kronor, därav 300 kronor utbetalas till reservofficersaspirant och 200 kronor till reservunderlöjtnant under 1:a tjänstgöring.

Enär antalet av såväl reservofficersaspiranter som reservofficerare i tjänstgöring ej kunde med säkerhet angivas, borde de för reservofficersorganisationerna erforderliga anslagen upptagas såsom förslagsanslag.

Genomförandet av de föreslagna ändringarna kunde ej påbörjas förrän med de reservofficersaspiranter, som börja tjänstgöra den 1 oktober 1915, varför de ovan angivna anslagen ej behövde upptagas förrän i 1916 års stat.

Riksdagen förklarade sig icke hava något mot de angivna grunderna till en förändring av reservofficerarnas utbildning m. m. att erinra.

I skrivelse till marinförvaltningen den 9 december 1914 har chefen för marinstaben följt ovan anförda grunder och med ledning därav föreslagit staten för reservofficersaspiranter vid flottan till ett belopp av 27,900 kronor samt staten för reservofficerare under 1:a tjänstgöring och repetitionsövning vid flottan till 45,440 kronor, båda staterna beräknade för helt år.

Marinförvaltningen har i sin förut omnämnda skrivelse den 9 december 1914 följt chefens för marinstaben förslag.

Departements-
chefens
yttrande.

Mot den av myndigheterna föreslagna staten för reservofficersaspiranter har jag icke något att erinra. Den mindre väsentliga ökningen av 1,200 kronor i förhållande till motsvarande stat för 1915 finner sin orsak i den höjda beklädnadsersättningen.

Vad beträffar staten för reservofficerare under 1:a tjänstgöring och repetitionsövning torde följande få anföras.

Den nya organisationen skulle, som ovan blivit anført, taga sin början med de reservofficersaspiranter, som inträdde i utbildning den 1 oktober 1915. Efter ett år, således den 1 oktober 1916, skulle de utnämnas till reservunderlöjtnanter och börja sin ettåriga tjänstgöring enligt det nya systemet. Enär sålunda för år 1916 infaller allenast en fjärdedel av denna tjänstgöringstid, synes för samma år endast därefter lämpad del av kostnaderna för reservofficerarnas 1:a ettåriga tjänstgöring behöva beräknas. Kostnaderna för året ifråga skulle sålunda i detta avseende uppgå till en fjärdedel av de av myndigheterna beräknade beloppen för lön, dagavlönning och inkvartering, vartill kommer hela beklädnadsersättningen, vilken bör utbetalas på en gång vid tjänstgöringens början.

För ifrågavarande år, 1916, kan ännu icke någon repetitionsövning enligt det nya systemet ifrågakomma, varemot vederbörande årgång reservofficerare enligt det äldre systemet skall under sagda år erhålla sin föreskrivna repetitionsövning. För denna repetitionsövning bör på den grund beräkningarna göras i överensstämmelse med vad som skett föregående år.

Beträffande reservofficerare såväl under ettårig tjänstgöring som under repetitionsövning bör därjämte i staten iakttagas, att beloppen för inkvartering upptagas till ena hälften gällande för Stockholms station och till andra hälften gällande för Karlskrona station.

Sammanlagt skulle på så sätt kostnaden för reservofficerare under 1:a tjänstgöring och repetitionsövning, enligt förslag till stater, som jag låtit uppgöra, belöpa sig till 22,549 kronor 82 öre.

Beträffande underofficerskåren skulle enligt de av 1914 års riksdag godkända beräkningarna personalbehovet för perioden 1915—1919 ställa sig, på sätt framgår av följande tablå:

Underofficers-
kåren.

Personal.	1914 års stat.	1919 års av utskottet beräknade stat.	Ökning för åren 1915—1919.	1915 års av riksdagen godkända stat.
Flaggunderofficerare	222	243	+ 21	227
Underofficerare av 2:a graden	444	495	+ 51	454
Summa	666	738	+ 72	681

[6.] Ökningen med 72 underofficerare för femårsperioden i fråga giver för varje år en ökning med i medeltal 14 till 15 underofficerare, och har 1914 års riksdag för år 1915 godkänt en ökning med 15 beställningar, varigenom staten för sistnämnda år erhållit ovan i tabellen angivna sammansättning.

I förut omförd skrivelse till marinförvaltningen den 12 november 1914 har chefen för marinstaben uppställt följande schema för ökning av underofficerskåren för perioden 1915—1919:

Personal.	1915.	1916.	1917.	1918.	1919.
Flaggunderofficerare	227	231	235	239	243
Underofficerare av 2:a graden...	454	465	475	485	495
Summa	681	696	710	724	738

ävensom i anslutning härtill hemställt om en ökning av kåren för 1916 med 4 flaggunderofficerare, därav förslagsvis 2 flaggmaskinister, samt 11 underofficerare av 2:a graden. Dessa siffror hava av marinförvaltningen tagits till ledning vid upprättande av det förslag till stat för flottans underofficerskår, som ämbetsverket inlämnat med omnämnda skrivelse den 9 december 1914.

Departements-
chefens
yttrande.

Även beträffande underofficerskåren finner jag mig böra tillstyrka det av myndigheterna i anslutning till 1914 års riksdags beräkningar avgivna förslag till ökning, enligt vilket staten för 1916 skulle komma att upptaga:

Flaggunderofficerare	231
Underofficerare av 2:a graden	465
Summa	696

jämte ökning i fasta lönen à 240 kronor till 90 flaggunderofficerare (maskinister). Medelsbehovet för avlöningsstaten för underofficerskåren skulle därigenom ökas från nuvarande 845,130 kronor med 18,600 kronor till 863,730 kronor.

Beräkningarna från 1914 års riksdag visa vad angår sjömans-
kåren följande siffror:

[6.]

Sjömanskåren.

	1914 års stat.	1919 års av utskottet beräknade stat.	Ökning för åren 1915—1919.	1915 års av riksdagen godkända stat.
1:a lönegraden	666	738	+ 72	681
2:a » 	1,436	1,590	+ 154	1,436
3:e » 	1,036	1,047	+ 11	1,028
4:e » 	862	1,025	+ 163	855
Summa	4,000	4,400	+ 400	4,000

Med hänsyn till befintliga vakanser inom sjömanskåren gjorde Kungl. Maj:t icke något förslag till 1914 års riksdag om ökning i sjömanskårens numerär för 1915 års stat, utan föreslogs allenast en omläggning av fördelningen i lönegrader, vilket vann riksdagens gillande.

Chefen för marinstaben har nu i sin förut omnämnda skrivelse till marinförvaltningen den 12 november 1914 anfört, hurusom en jämn ökning av sjömanskåren från den fastställda staten för 1915 till den av riksdagen beräknade staten för 1919 skulle fordra en årlig ökning av 100 man, varigenom staten för 1916 skulle uppgå till 4,100 man. Som vakanserna för närvarande syntes visa tendenser att avsevärt nedgå, ansåg chefen för marinstaben, att någon minskning i den sålunda beräknade staten för år 1916 icke med hänsyn till möjligheten att fylla staten vore erforderlig.

Marinförvaltningen har i sin ovan omnämnda skrivelse den 9 december 1914 följt marinstabschefens beräkningar och sålunda förutsatt sådan ändring i nu gällande stat för sjömanskåren, att antalet löner skulle ökas: inom 1:a lönegraden med 15, inom 2:a lönegraden med 39, inom 3:e lönegraden med 4 samt inom 4:e lönegraden med 42, eller i allt med 100 löner.

På sätt chefen för marinstaben påpekat, hava vakanserna inom sjömanskåren visat tendenser att nedgå, vilket torde få belysas med nedanstående siffror beträffande antalet vakanser vid sjömanskåren för tiden den 15 december 1913—15 december 1914:

Departements-
chefens
yttrande.

[6.]

	Karlskrona station.	Stockholms station.	Tillsammans.
¹⁵ / ₁₂ 1913	380	535	915
¹⁵ / ₃ 1914	299	516	815
¹⁵ / ₆ 1914	266	511	777
¹⁵ / ₉ 1914	188	468	656
¹⁵ / ₁₂ 1914	208 (177)	501 (133)	709 (310)

Siffrorna inom parentes angiva det antal vakanser, som blivit tillsvärdare fyllt genom manskap, vars tjänstetid utgått hösten 1914, men som jämlikt föreskrifter i nådigt brev den 22 september 1914 — utan att rekapitulera enligt vanliga bestämmelser — erhållit förlängd anställning, intill dess nu pågående krigstjänstgöring vid flottan upphör.

Emellertid synas de anförda siffrorna icke kunna leda till någon mera bestämd förvisning att sjömanskårens stat skulle kunna fyllas under år 1916, särskilt om i densamma vidtages den ifrågasatta ökningen med 100 man. Det oaktat anser jag, att av organisatoriska hänsyn ävensom i ändamål att åstadkomma en jämn fördelning för åren 1915—1919 av de anslagsbelopp, som motsvara riksdagens beräkning av ökning i sjömanskårens stat, den nu föreslagna ökningen i staten bör tillföras kåren för år 1916.

Efter en sådan ökning skulle staten för sjömanskåren för år 1916 upptaga:

1:a lönegraden	696 löner
2:a »	1,475 »
3:e »	1,032 »
4:e »	897 »

Summa 4,100 löner.

Enligt verkställda beräkningar skulle efter vidtagande av denna ökning kostnaden för sjömanskåren enligt stat betingade ett belopp av 2,362,366 kronor 50 öre. Då den nu gällande staten utvisar ett kostnadsbelopp av 2,318,484 kronor 50 öre, skulle alltså uppkomma en ökning i staten för ifrågasatt ändamål av 43,882 kronor.

Mariningenjör-
kåren.

I Kungl. Maj:ts förenämnda proposition nr 60 till 1914 års riksdag angives, hurusom verkställda beräkningar för år 1919 givit vid

handen behovet av en ökning av mariningenjörkåren med 3 mariningenjörer och 1 mariningenjörsstipendiat vid den egentliga mariningenjörsdetaljen samt 2 verkstadsingenjörer, 1 elektroingenjör och 1 artilleriingenjör. Enligt statsverkspropositionerna till samma riksdag föreslogs emellertid en ökning av kåren för år 1915 endast med de två verkstadsingenjörerna, vilket förslag blev av riksdagen bifallet. Vad beträffar personalbehovet i övrigt för mariningenjörkåren, anförde riksdagen att, då hänsyn toges till den av riksdagen för åren 1915—1919 beslutade nybyggnad av fartygsmateriel i stället för den av Kungl. Maj:t för nämnda period föreslagna, ytterligare 2 ingenjörer skulle erfordras för år 1919.

I enlighet med detta riksdagens uttalande skulle sålunda beträffande nämnda femårsperiod återstå en ökning av kåren med: 5 mariningenjörer och 1 mariningenjörsstipendiat samt 1 elektroingenjör och 1 artilleriingenjör.

Chefen för marinstaben har i sin förutnämnda skrivelse den 12 november 1914 föreslagit, att ökningen för 1916 skulle omfatta:

- 1 mariningenjör av 2:a graden,
- 1 mariningenjörsstipendiat,
- 1 elektroingenjör och
- 1 artilleriingenjör.

I sin förberörda skrivelse den 9 december 1914 har marinförvaltningen under åberopande av ämbetsverkets underdåniga skrivelse den 30 oktober 1913 angående vissa femte huvudtitelns anslag för år 1915 hemställt, att av den förutsatta ökningen i mariningenjörkårens stat till år 1919 måtte för år 1916 upptagas:

2 mariningenjörer av 1:a graden, därav 1 i 1:a löneklassen och 1 i 2:a löneklassen, och stipendium för ytterligare

- 1 mariningenjörsstipendiat; samt
- 1 elektroingenjör och
- 1 artilleriingenjör.

Härförutom hemställer marinförvaltningen om en ökning även med 1 mariningenjör.

Ämbetsverket framhåller i skrivelsen den 9 december 1914 vikten av att mariningenjörkåren snarast måtte erhålla den förstärkning, som ansetts erforderlig. Vid ifrågavarande ärendes handläggning i marinförvaltningen hade marinöverdirektören anfört, att en av de nya beställningarna för den egentliga mariningenjörsdetaljen borde utgöra en marindirektörsbefattning, enär erfarenheten givit vid handen olägenheterna och

[6.] svårigheterna av att, såsom hittills skett, besätta stabsingenjörtjänsten i kustflottan med en av de marindirektörer, som eljest tjänstgjorde såsom mobiliseringsingenjörer å flottans varv eller såsom marinöverdirektörsassistent i marinförvaltningen. De numera ökade nybyggnadsarbetena och stegrade fordringarna på fartygens krigsberedskap medgåve dessutom icke, att nämnda för flottans varv och marinförvaltningen avsedda och där erforderliga marindirektörer toges i anspråk för sjö-tjänstens behov. Vad marinöverdirektören sålunda anført, hade marinförvaltningen visserligen funnit vara synnerligen beaktansvärt, men hade ämbetsverket likväl ansett sig böra avvakta den ytterligare erfarenhet i frågan, som flottans nuvarande krigsberedskap kunde komma att lämna.

Vad angår behovet av mariningenjörkårens ökning med även en miningenjör anför ämbetsverket följande:

»Mariningenjörkårens två miningenjörer äro fördelade till tjänstgöring, den ene å marinförvaltningens minavdelning och den andre å mindepartementet vid flottans station i Stockholm.»

»Den förre åligger utarbetandet av konstruktionsritningar till ny minmateriel och till modernisering av äldre sådan, övande av kontroll huvudsakligen vid privata verkstäder över därstädes för marinförvaltningens räkning förekommande arbeten med minmateriels tillverkning och ändring samt lämnande av erforderligt tekniskt biträde vid flottans stationer och kustpositionerna beträffande minmateriels installation, skötsel och vård m. m.»

»Den å mindepartementet vid Stockholms station tjänstgörande miningenjören åligger ledningen av vid departementets verkstad pågående arbeten med minmateriels nytillverkning, underhåll och reparation samt besiktning av till stationen skeende leveranser av minmateriel m. m.»

»Minvapnets pågående snabba utveckling har medfört sådan ökning av den i marinförvaltningen tjänstgörande miningenjörens arbeten inom ämbetsverket, att dessa ej kunna med önskvärd hastighet av honom medhinnas, varav följer, att berörda åligganden utom ämbetsverket ej kunna av honom fullgöras, utan att nämnda arbeten avsevärt störas och eftersättas.»

»Kommenderingar till minvapnets praktiska övningar vid flottan och kustartilleriet, vilka för marinförvaltningens miningenjör äro högeligen nödvändiga, på det att han må sättas i tillfälle att studera den av honom konstruerade materielens användbarhet för avsedda ändamål,

kunna knappast ifrågasättas av skäl, som i nästföregående punkt blivit anförda.» [6.]

»De arbeten, som åligga den å mindepartementet vid Stockholms station tjänstgörande miningenjören, hava nått en sådan omfattning, att denne miningenjör ej kan utan synnerlig olägenhet för sin tjänst anlitas för att biträda marinförvaltningens miningenjör i dennes åligganden.»

»Erfarenheten från de senaste krigen påvisar i högre grad än vad någonsin tidigare ägt rum minvapnets stora betydelse ifråga om sjökrig. Nödvändigheten av att disponera över erforderlig arbetskraft för att inom denna del av vårt sjöförsvaret kunna hålla jämna steg med den snabba utveckling, som på alla områden kännetecknar den närvarande tiden, torde ligga i öppen dag, och då minvapnet, med hänsyn till svenska kustens stora utsträckning och där förekommande stora skärgrådsområden, måste bliva av synnerlig betydelse för rikets försvar, måste varje krav, som kan befordra detta vapens snabba utveckling och i främsta rummet kravet på erforderlig teknisk arbetskraft, bliva så vitt möjligt tillgodosett.»

Slutligen anför marinförvaltningen i detta sammanhang att enligt riksdagens beslut år 1905 skulle mariningenjöraspiranter och mariningenjörselever under tjänstgöring å flottans fartyg eller vid dess stationer åtnjuta de förmåner, som tillkomma värnpliktiga. Enär genom 1914 års riksdags beslut värnpliktigs avlöningsförmåner blivit höjda, borde därför motsvarande höjning ske beträffande avlöningen till de i mariningenjörskårens stat upptagna mariningenjöraspiranter och mariningenjörselever.

Ehuru visserligen mariningenjörskåren är i behov av en snar förstärkning i arbetskrafter, anser jag mig likväl icke kunna tillstyrka en ökning i så stor omfattning, som den marinförvaltningen föreslagit. Jag finner nämligen, att ökningen av mariningenjörskåren bör ske i anslutning till de beräkningar, som legat till grund för Kungl. Maj:ts förenämnda proposition nr 60 till 1914 års riksdag. Däri förutsattes, att av angiven ökning till och med år 1919 skulle på år 1916 komma en artilleriingenjör och en mariningenjörsstipendiat. Med hänsyn emellertid därtill, att riksdagen utöver den av Kungl. Maj:t förutsatta ökningen för perioden 1915—1919 beräknat ytterligare två mariningenjörer, anser jag mig böra så till vida tillmötesgå marinförvaltningens förslag rörande den egentliga ingenjörsdetaljen, att jag tillstyrker en ökning

Departements-
chefens
yttrande.

[6.] för 1916 jämväl, och i enlighet med chefens för marinstaben förslag, av en mariningenjör av 2:a graden.

Därjämte har jag icke kunnat undgå att finna det berättigade i marinförvaltningens uttalanden angående behovet av ytterligare en miningenjör, ehuru väl detta behov icke blivit framlagt i Kungl. Maj:ts proposition nr 60 för år 1914. Det nu pågående kriget har nämligen så uppenbarligen påvisat minvapnets stora betydelse, att det synes vara i hög grad angeläget, att de försvarsmöjligheter, som kunna förefinnas hos detta för svenska kustförhållanden särskilt lämpade vapen, i största möjliga grad utnyttjas. Härför kräves emellertid, synes det mig, en fortgående utveckling av vårt minväsende. Då för befrämjande av detta mål anställande av ytterligare en miningenjör utöver de två nu i stat upptagna måste anses välgrundat, vill jag tillstyrka marinförvaltningens förslag i detta avseende.

Jag förordar alltså en ökning i staten för mariningenjörkåren år 1916 med 1 mariningenjör av 2:a graden, 1 miningenjör och 1 artilleriingenjör samt med stipendium till ytterligare 1 mariningenjörstipendiat.

För artilleriingenjören torde, i överensstämmelse med förslag av marinförvaltningen, avlöningsförmånerna i staten böra upptagas enligt samma grunder, som tillämpas beträffande min-, torped- och elektroingenjörer.

Kostnaden för avlöning enligt mariningenjörkårens stat skulle efter vidtagande av denna ökning komma att uppgå till 259,192 kronor 50 öre. Ökningen från 1915 års stat, 243,295 kronor, utgör sålunda 15,897 kronor 50 öre och är beroende huvudsakligen av den föreslagna nytillkommande personalen samt till en ringa del av höjning i mariningenjöraspiranternas och mariningenjörselevernas avlöning i enlighet med vad som gäller värnpliktiga.

Marinintendentskåren.

Beträffande marinintendenturkåren anfördes i Kungl. Maj:ts proposition nr 60 till 1914 års riksdag, att de enligt dittills tillämpade grunder verkställda personalberäkningarna icke påvisat behovet av någon ökning av kåren för år 1919, varemot en mindre ökning visat sig erforderlig för åren 1924 och 1934. Då frågan om marinens redovisningsväsende och särskilt rörande möjligheten att därvid använda mindre kvalificerade och billigare arbetskrafter vore under utredning, ansågs emellertid icke lämpligt att vid kostnadsberäkningarna taga hänsyn till detta ökade behov.

[6.]

Marinförvaltningen har nu i sin underdåniga skrivelse den 9 december 1914 erinrat om, att ämbetsverket vid upprepade tillfällen och senast i sin underdåniga skrivelse den 30 september 1913 framhållit behovet av, bland annat, den marinintendenturkåren tillhörande personalens förstärkning.

Marinförvaltningen, som icke kände de grunder, enligt vilka beräkningarna i Kungl. Maj:ts nyssnämnda proposition nr 60 i detta hänseende blivit verkställda, ansåge dock, att behovet icke blivit tillgodosett. Bristen på arbetskraft, som redan i fredstid gjort sig starkt gällande, hade under 1914 års mobilisering än starkare framträtt och enligt upplysningar, som av chefen för ämbetsverkets intendentavdelning erhållits från chefsintendenterna vid flottans stationer, skulle utöver det för stationstjänsten nu tillgängliga antalet marinintendenter erfordras ytterligare minst 30 stamintendenter. Utan att ingå i prövning av denna siffras riktighet, ville dock marinförvaltningen — då kåren icke utan särskilda åtgärder kunde för år 1916 ökas — allenast fästa Kungl. Maj:ts uppmärksamhet på nödvändigheten av en snar förstärkning av arbetskrafterna vid marinintendenturkåren.

I nämnda skrivelse den 9 december 1914 har marinförvaltningen därjämte, med hänvisning till vad ämbetsverket förut i underdånig skrivelse den 7 november 1912 anfört beträffande misräkningspenningar till de marinintendenter, som tjänstgöra såsom kassörer vid kustartilleriregementenas huvudstationer, förnyat sin även år 1913 gjorda framställning att Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen, att sådana misräkningspenningar måtte upptagas i stat.

Såsom ytterligare framgår av de yttranden, som marinförvaltningen avgivit i ärenden angående från regements- och detachementsintendenter inkomna underdåniga ansökningar i berörda hänseende, har ämbetsverket ansett, att — med hänsyn till de stora belopp, vartill utbetalningarna från kustartilleriregementenas kassor numera uppgå — det vore billigt och rättvist, att de såsom kassörer vid kustartilleriregementena tjänstgörande marinintendenterna komme i åtnjutande av misräkningspenningar till samma belopp, som utgå till de såsom kassörer vid flottans stationer tjänstgörande marinintendenterna, eller till en var 500 kronor årligen.

Ehuru myndigheterna icke för år 1916 föreslagit någon ökning i mariintendenturkårens stat, anser jag mig dock med anledning av marinförvaltningens yttrande böra göra några uttalanden.

Departements-
chefens
yttrande.

[6.]

Den utbildning, som marinintendents elever och marinintendentsaspiranter erhålla, är både grundlig och mångsidig, varför den är ägnad sätta dessa personer i stånd, att, sedan de vunnit anställning som marinintendenter, utföra högre kvalificerat arbete; och torde de böra åtnjuta däremot svarande avlöningsförmåner och tjänsteställning. En utökning av den för marinens vidkommande redan nu tämligen omfattande marinintendenturkåren i den utsträckning, som marinförvaltningen, på sätt ovan nämnts, antyder, kan å ena sidan lätteligen medföra att intendenterna användas till underordnat arbete, och kommer å andra sidan måhända att medföra i genomsnitt försämrade förhållanden med avseende på avlöning och tjänsteställning. Åtgärderna beträffande marinintendenturkåren synas enligt min mening böra inriktas å delvis andra vägar än den av marinförvaltningen angivna. Vål torde marinintendenternas ställning inom den befintliga numerären böra givas den förbättring, som efter prövning av förhållandena må finnas påkallad. Men med fasthållande av att de anlitas för arbete av sådan art, som betingar högre utbildning, lär en ökning av deras numerär få prövas på andra än hittills i allmänhet följda grunder. Mera underordnat arbete torde böra lämnas åt mindre kvalificerad och billigare arbetskraft såsom åt underofficerare, värnpliktiga, tillfälliga biträden o. s. v. Genomförandet av en dylik arbetsfördelning är beroende på ännu pågående utredningar.

Härvid förtjänar även erinras, att i enlighet med den av 1914 års riksdag antagna värnpliktslagen en del värnpliktiga med vissa kvalifikationer skall erhålla särskild utbildning under 500 dagars tjänstgöring för att därefter kunna tjänstgöra såsom värnpliktiga intendenter; och torde flottan på så sätt vid mobilisering kunna tillföras ett icke oväsentligt antal dylika tjänstemän.

På grund av förenämnda uppfattning och med stöd av Kungl. Maj:ts av riksdagen utan erinran lämnade uttalanden angående förevarande kår i propositionen nr 60 för år 1914, har jag icke ansett mig nu böra till vidare behandling upptaga frågan om förstärkning av arbetskrafterna vid marinintendenturkåren.

I enlighet med framställning av Kungl. Maj:t medgav 1913 års riksdag, att till beredande av förstärkning av arbetskrafterna vid marinintendenturkåren femte huvudtitelns allmänna besparingar finge tillsvare efter Kungl. Maj:ts bestämmande tagas i anspråk. Även under år 1916 lærer sådan förstärkning medelst extra biträden bliva erforderlig. Därest på grund av den minskade tillgången å allmänna besparingar

år 1916 dessa ej skulle förslå till bestridande av nödig kostnad för nämnda extra biträden, torde Kungl. Maj:t böra äga att låta av tillgängliga medel förskjuta erforderlig fyllnad, varom anmälan sedan lär göras hos riksdagen för förskottets ersättande.

Beträffande det av marinförvaltningen framförda förslaget om uppförande i staten för marinintendenturkåren av missräkningspenningar till marinintendent, som tjänstgör såsom kassör vid kustartilleriregementes huvudstation, torde få anföras följande.

Ehuru väl betydande utbetalningar ske genom dessa intendentur, kunna de dock icke jämföras med kassörer å flottans stationer, vilkas utbetalningar stiga till ojämförligt mycket större belopp. Kustartilleriets regementsintendenter torde i stället böra jämföras med regementsintendenterna vid arméns regementen, och då för dessa icke hittills förekommit och ej heller enligt den av 1914 års riksdag godkända organisationen för intendenturkåren förutsättes avlöningsförmån i form av missräkningspenningar, anser jag mig icke kunna tillstyrka marinförvaltningens nu ifrågakvarande förslag.

Jag anser sålunda, att staten för marinintendenturkåren för år 1916 ej bör undergå annan ändring än att i enlighet med riksdagens beslut angående omorganisation av krigsdomstolarna auditörer och väbblar uteslutas från denna stat. Vissa svårigheter, som förefunnits för väbblbefattningarnas uteslutande ur staten, äro numera icke förefintliga, och torde jag — då den ena väbblbefattningen är förenad med tjänst såsom poliskommissarie — få i ett sammanhang närmare redogöra härför vid avgivande av förslag till stat för poliskåren. Då de sammanlagda avlöningsförmånerna för två auditörer och två väbblar enligt gällande stat uppgå till 9,269 kronor 50 öre, skulle staten för marinintendenturkåren för år 1916 komma att stanna vid en summa av 291,365 kronor mot 300,634 kronor 50 öre enligt 1915 års stat.

Marinförvaltningen har i förenämnda skrivelse den 9 december 1914 anført beträffande marinintendenturkåren i flottans reserv följande: »I överensstämmelse med föreskriften i § 5 av nådiga förordningen den 11 december 1903 angående marinintendenturkåren i flottans reserv, sådan denna paragraf lyder enligt nådiga kungörelsen den 12 september 1910, är marinunderintendent, utnämnd i flottans reserv, skyldig att under fjärde kalenderåret efter inträdet i reserven på kallelse inställa sig till repetitionsövning under en tid av högst sex månader. Enligt §

Marinintendenturkåren i flottans reserv.

- [6.] 9 i samma förordning äger marinunderintendent i flottans reserv under repetitionsövning åtnjuta enahanda avlöning och övriga förmåner som personal med motsvarande anställning vid flottans stam. Anslag till marinintendenturkåren i flottans reserv har från och med år 1912 icke ingått i anslagstiteln avlöning till flottans kårer och stater av den anledning, att det åren 1912—1914 icke funnits någon personal vid marinintendenturkåren i flottans reserv, som skolat fullgöra den föreskrivna repetitionstjänstgöringen. Samma är förhållandet beträffande år 1915, men däremot blir år 1916 en marinunderintendent i enlighet med ovan omnämnda bestämmelser skyldig att fullgöra repetitionsövning, vadan för år 1916 måste upptagas det erforderliga medelsbehovet för avlöning åt denne marinunderintendent och har alltså upprättats bifogat förslag till stat för marinintendenturkåren i flottans reserv slutande å ett belopp av 1,100 kronor».

Departements-
chefens
yttrande.

Mot denna beräkning har jag icke något att erinra.

Flottans
poliskår.

I statsverkspropositionen till 1914 års riksdag framhölls beträffande två å staten för marinintendenturkåren uppförda väbelsbefattningar, att desamma icke kunde — vid ifrågasatt omorganisation av krigsdomstolarna — utan vidare indragas, då nämligen innehavaren av väbelsbefattningen i Karlskrona tillhörde gammal stat och motsvarande beställning i Stockholm vore förenad med befattning som poliskommissarie.

Då emellertid riksdagen bestämde, att nämnda omorganisation av krigsdomstolarna skulle träda i tillämpning först från och med år 1916, uppförde riksdagen väbelsbefattningarna på marinintendenturkårens stat jämväl för år 1915, men uttalade riksdagen vid fastställande av staten i fråga, att om innehavare av väbels- eller poliskommissariebefattning skulle avgå under år 1915, borde förordnande för ny innehavare av sådan befattning utfärdas att gälla allenast till årets slut.

Vad till en början väbelsbefattningen i Karlskrona beträffar, anför marinförvaltningen i underdånig skrivelse den 4 december 1914 att, enligt vad stationsbefälhavaren därstädes meddelat, innehavaren av ifrågavarande tjänst visserligen inkommit med anhållan om avsked med pension och fyllnadspension från och med utgången av 1914, men sedermera förklarat sig villig kvarstå till utgången av år 1915, samt att hinder icke förefunnes att från och med år 1916 utesluta avlöningsförmånerna för denne väbel ur staten för marinintendenturkåren.

[6.]

Vid Stockholms station, där väbelsbefattningen hittills varit förenad med poliskommissariebefattningen och där båda befattningarna efter inträffad ledighet tillsvidare uppehållas på förordnande, har innehavaren av de sålunda förenade befattningarna åtnjutit jämte fri bostad eller inkvarteringsbidrag en sammanlagd årsinkomst av 2,384 kronor 75 öre, nämligen såsom väbel 600 kronor i lön och 784 kronor 75 öre i dagavlöning samt såsom poliskommissarie ett arvode av 1,000 kronor. Därtill hava för väbelstjänsten tillkommit två ålderstillägg, vardera å 100 kronor, efter resp. 5 och 10 års väl vitsordad tjänstgöring.

Marinförvaltningen har enligt uttalande i nämnda skrivelse den 4 december 1914 funnit det påtagligt, att behovet av poliskommissarie vid Stockholms station kvarstode, oberoende av att väbelsbefattningen icke längre skulle förenas med poliskommissarietjänsten. Då ämbetsverket, i likhet med vad stationsbefälhavaren i Stockholm i infordrat yttrande gjort gällande, ansåge att poliskommissariebefattningen icke borde förenas med befattningen såsom tillsyningsman vid stationens häkte, och det icke kunde ifrågasättas att förena hans tjänst med någon annan befattning utom poliskåren, hade ämbetsverket anslutit sig till ett av varvschefen i Stockholm avgivet och av stationsbefälhavaren tillstyrkt förslag, att poliskommissarien därstädes för att lätta arbetet för överkonstaplarna skulle enligt varvschefens bestämmande jämväl vara skyldig fullgöra en del överkonstapel eljest åliggande tjänstgöring. Dock syntes poliskommissariens skyldighet att delvis tillika tjänstgöra i nyssnämnda egenskap icke böra i stat föreskrivas, utan kunde bestämmelse härom lämpligen intagas i det förordnande, som för poliskommissarien utfärdades, samt inrymmas i reglementet för marinen, del I.

I avseende på avlöningsförmåner för poliskommissarie vid Stockholms station hade varvschefen därstädes föreslagit ett arvode om 2,400 kronor, ålderstillägg i likhet med överkonstapel, eller två sådana å 100 kronor, samt bostad i kronans hus. Marinförvaltningen biträdde förslaget om arvodesbeloppets storlek, men ansåg att ålderstillägg borde bestämmas i överensstämmelse med vad som funnes föreskrivet för poliskommissarien vid Karlskrona station, eller två ålderstillägg å 200 kronor. Det låge nämligen, enligt marinförvaltningens åsikt, synnerlig vikt uppå att avlöningsförmånerna tillmättes så att fullt kompetent person kunde till platsen erhållas. Förmånen av fri bostad borde upptagas i stat och rättighet stadgas för poliskommissarien att, om fri bostad ej erhöles, i stället komma i åtnjutande av inkvarteringsbidrag till samma belopp som för överkonstapel vore bestämt. Marinförvaltningen har slutligen fäst uppmärksamheten därpå att avlöningsförmånerna på så sätt skulle bli

[6.] större för poliskommissarien vid Stockholms station än för motsvarande befattningsinnehavare vid Karlskrona station. Detta sammanhänge emellertid med det förhållande att den sistnämnde förenade sin befattning vid marinen med dylik befattning i stadens tjänst.

Departements-
chefens
yttrande.

Även jag delar den av myndigheterna uttalade uppfattningen att behovet av poliskommissarie vid Stockholms station kvarstår orubbat och oberoende av att väbelsbefattningen därstädes indrages, likasom jag anser, att, sedan väbelsbefattningen upphört, poliskommissariens tjänsteåligganden böra ökas, på sätt marinförvaltningen förordat.

De av marinförvaltningen föreslagna avlöningsförmånerna synas under angivna förhållande vara lämpligt avvägda. Men då därigenom poliskommissarien i Stockholm skulle av statsmedel erhålla ej oväsentligt större löneförmåner än poliskommissarien i Karlskrona, torde i staten för poliskåren lämpligen böra uttryckas det mera omfattande arbete i flottans tjänst, som enligt förslaget skulle åligga poliskommissarien i Stockholm.

Medelsbehovet för anslaget till flottans poliskår skulle enligt ovanstående ökas från nuvarande belopp, 75,700 kronor, med 1,400 kronor till 77,100 kronor.

Indragnings-
staten samt
båtsmans-
kompanierna.

Sedan den siste löntagaren vid Kungl. Maj:ts flottas nya reservstat avlidit, har denna reservstat upphört, varför benämningen »Reserv- och indragningsstaterna samt båtsmanskompanierna», såsom den upptages i nu gällande stater, bör utbytas mot benämningen »Indragningsstaten samt båtsmanskompanierna».

Marinförvaltningen har beräknat medelsbehovet

för indragningsstaten till.....	kronor 5,999: 99
och för båtsmanskompanierna till	» 616: —
	<hr/>
	eller summa kronor 6,615: 99

Departements-
chefens
yttrande.

Emot dessa beräkningar har jag icke något att erinra.

De anslag inom anslagstiteln »Avlöning för flottans kårer och stater år 1916», som här ovan icke blivit särskilt omnämnda, synas i förhållande till 1915 års stater antingen alls icke böra undergå någon förändring eller ock förändras allenast i mån som betingas av de här förut avgivna förslagen.

Enär avlöningsanslagen vid flottan och kustartilleriet äro upptagna såsom förslagsanslag, har till undvikande av onödiga framtida rubbningar i staternas slutsummor dagantalet för år 1916 vid beräkning av såväl här ifrågavarande som övriga avlöningsstater upptagits till allenast 365, ehuru året ifråga är ett skottår.

I enlighet med riksdagens beslut med anledning av Kungl. Maj:ts förslag i statsverkspropositionen år 1914 torde anslagstitelns slutsumma böra upptagas till allenast 95 procent av dess beräknade belopp.

Enligt de beräkningar jag sålunda anfört skulle medelsbehovet under anslagstiteln »Avlöning för flottans kårer och stater år 1916» bliva följande:

	För 1915		För 1916		Ökning		Minskning	
	av riksdagen	anvisat	beräknat	behov	kr.	kr.	kr.	kr.
Officerskåren	746,620	—	781,540	—	34,920	—	—	—
Reservofficerare under 1:a tjänstgöring och repetitionsövning, förslagsvis	10,500	—	22,549	82	12,049	82	—	—
Reservofficersaspiranter	26,700	—	27,900	—	1,200	—	—	—
Underofficerskåren	845,130	—	863,730	—	18,600	—	—	—
Sjömanskåren	2,318,484	50	2,362,366	50	43,882	—	—	—
Skeppsgossekåren	34,767	50	34,767	50	—	—	—	—
Mariningenjörkåren	243,295	—	259,192	50	15,897	50	—	—
Marinintendenturkåren	300,634	50	291,365	—	—	—	9,269	50
Marinintendenturkåren i flottans reserv	—	—	1,100	—	1,100	—	—	—
Reservmarinintendentsaspiranter	4,005	—	4,005	—	—	—	—	—
Ecklesiastikstaten	8,900	—	8,900	—	—	—	—	—
Marinläkarkåren	146,385	—	146,385	—	—	—	—	—
Poliskåren	75,700	—	77,100	—	1,400	—	—	—
Inkvarteringsbidrag för officerare och underofficerare, förslagsvis	288,000	—	297,200	—	9,200	—	—	—
Indragningsstaten samt båtsmanskompanierna, förslagsvis	8,760	32	6,615	99	—	—	2,144	33
Dagavlöning till officerare och underofficerare, förslagsvis	893,976	25	921,862	25	27,886	—	—	—
Avrundat med	—	93	—	44	—	—	—	49
Summa	5,951,859	—	6,106,580	—	166,135	32	11,414	32
därav 95 %	5,654,266	—	5,801,251	—	—	—	—	—

[6.] Anslaget till avlöning för flottans kårer och stater, som vid sammanläggning av de särskilda avlöningsstaterna uppgår till ett belopp av 6,106,580 kronor, utgör med tillämpning av en nedsättning till 95 % av nyssnämnda belopp en summa av 5,801,251 kronor eller avjämnat 5,801,250 kronor, med vilket belopp anslaget sålunda föreslås till uppförande å 1916 års riksstat. Då anslaget i 1915 års riksstat är uppfört med 5,654,266 kronor, skulle alltså ökningen uppgå till 146,984 kronor.

☞ På grund av det förut anförda får jag alltså hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

dels att godkänna stater för flottans officerskår, för reservofficerare under 1:a tjänstgöring och repetitionsövning, för reservofficersaspiranter vid flottan, för flottans underofficerskår, för flottans sjömanskår samt å dagavlöning till officerare och underofficerare vid flottan ävensom för mariningenjörkåren, marinintendenturkåren, marinintendenturkåren i flottans reserv och för flottans poliskår av den lydelse bilagorna nr 2—11 vid detta protokoll utvisa;

dels ock att, med godkännande av förordade minskningen i anvisningen för indragningsstaten samt båtsmanskompanierna, i riksstaten för år 1916 öka förslagsanslaget till avlöning för flottans kårer och stater

nu	kronor 5,654,266: —
med	» 146,984: —
till	kronor 5,801,250: —

2. Personligt lönetillägg åt marindirektören av 1:a graden i flottan C. E. Richson.

På framställning av Kungl. Maj:t beviljade 1911 års riksdag till personligt lönetillägg åt dåvarande marindirektören av 2:a graden i flottan Carl Eric Richson på extra stat för år 1912 ett belopp av 1,365 kronor. Enahanda personliga lönetillägg anvisades av riksdagen jämväl för vartdera av åren 1913 och 1914.

Sedan Richson under nästlidet år blivit utnämnd till marindirektör av 1:a graden i flottan, har riksdagen i enlighet med förslag av Kungl. Maj:t till personligt lönetillägg åt Richson på extra stat för innevarande år anvisat ett belopp av 2,365 kronor, därav 1,500 kronor skulle anses såsom lön, 365 kronor såsom dagavlönning och 500 kronor såsom inkvarteringsbidrag.

Enligt tillstyrkan av marinförvaltningen i förenämnda skrivelse den 24 november 1914 angående utgifterna under riksstatens femte huvudtitel för år 1916 får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t behagade föreslå riksdagen

att till personligt lönetillägg åt marindirektören av 1:a graden i flottan Carl Eric Richson på extra stat för år 1916 anvisa ett belopp av 2,365 kronor, därav 1,500 kronor må anses såsom lön, 365 kronor såsom dagavlönning och 500 kronor såsom inkvarteringsbidrag.

3. Personligt lönetillägg åt bataljonspredikanterna vid flottans station i Karlskrona.

För att bereda bataljonspredikanterna vid flottans station i Karlskrona Ernst Alfred Waldemar Holmberg och Ernst Algot Collén ett personligt lönetillägg å 600 kronor vardera har, efter framställning av Kungl. Maj:t, riksdagen för vart och ett av åren 1908—1915 beviljat ett anslag av 1,200 kronor på extra stat.

I enlighet med tillstyrkan av marinförvaltningen i förenämnda skrivelse den 24 november 1914 får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

[7.]

Personligt lönetillägg åt marindirektören av 1:a graden i flottan C. E. Richson.

(Extra anslag.)

[8.]

Personligt lönetillägg åt bataljonspredikanterna vid flottans station i Karlskrona.

(Extra anslag.)

[8.]

att till beredande av personligt lönetillägg av 600 kronor för år åt en var av bataljonspredikanterna vid flottans station i Karlskrona Ernst Alfred Waldemar Holmberg och Ernst Algot Collén på extra stat för år 1916 anvisa ett belopp av 1,200 kronor.

4. Extra lönetillägg åt vissa statens tjänstemän och betjänte.

[9.]

Extra löne-
tillägg åt
vissa statens
tjänstemän
och betjänte.
(Extra anslag.)

Under åberopande av vad chefen för finansdepartementet till statsrådsprotokollet över finansärenden denna dag anfört i fråga om extra lönetillägg för år 1915 åt vissa statens tjänstemän och betjänte, får jag — med erinran att dylikt lönetillägg numera utgår endast till ett fåtal befattningshavare under sjöförvarsdepartementet — hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att till beredande, i enlighet med de i statsrådsprotokollet över finansärenden denna dag angivna grunder, av extra lönetillägg för år 1915 åt en del tjänstemän och betjänte i ämbetsverk, kårer och stater, hörande till sjöförvarsdepartementet, på extra stat för år 1916 anvisa såsom förslagsanslag ett belopp av 500 kronor.

5. Ersättning för rustning och rotering.

[10.]

Ersättning
för rustning
och rotering.
(Ordinarie
anslag.)

Förslagsanslaget till ersättning för rustning och rotering är i riksstaten för år 1915 upptaget till ett belopp av 6,900 kronor.

Till ledning för beräkning av anslagsbehovet för detta ändamål för år 1916 har från statskontorets riksbokslutsbyrå meddelats marinförvaltningen, att vid 1914 års början kvarstode i indelningsverket såsom effektiva ett antal av 53 rust- och rotehållsnummer vid båtsmanshålllet, vilka för år 1914 tillkomme en ersättning för rustnings- och roteringsbesväret av 5,850 kronor, samt att ifrågavarande förslagsanslag, som under åren 1909—1913 varit i riksstaten uppfört med resp. 12,000, 10,000, 8,000, 8,000 och 8,000 kronor, under åren 1909, 1910, 1912 och 1913 lämnat besparingar å resp. 1,277 kronor 50 öre, 330 kronor 83 öre, 706 kronor 66 öre och 1,510 kronor 42 öre, varemot för år 1911 uppkommit en överbetalning å 488 kronor 86 öre. Med anmälan härom har marinförvaltningen i sin förenämnda skrivelse den 24

november 1914 hemställt, att ifrågavarande anslag måtte i riksstaten [11.]
för år 1916 uppföras med belopp av 6,000 kronor.

Då jag icke har något att erinra mot marinförvaltningens förslag, får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t ville föreslå riksdagen

Departements-
chefens
yttrande.

att i riksstaten för år 1916 minska förslagsanslaget till ersättning för rustning och rotering

nu	kronor 6,900: —
med	» 900: —
till	kronor 6,000: —

Intendenturen.

6. Beklädnad åt sjömans- och skeppsgossekårerna.

Reservationsanslaget till beklädnad åt sjömans- och skeppsgossekårerna är i riksstaten för år 1915 uppfört med samma belopp, varmed anslaget utgått alltsedan år 1908, eller 487,800 kronor.

[11.]

Beklädnad åt
sjömans- och
skeppsgosse-
kårerna.
(Ordinarie
anslag.)

Efter framställning av Kungl. Maj:t medgav nästlidet års riksdag, att stammanskap vid flottan finge enligt de grunder, som angivits av föredragande departementschefen i statsrådsprotokollet över sjöförsvärenden för den 14 januari 1914, i vissa fall under sjöexpedition beredas tvätt av kronobeklädnadspersedlar å kronans bekostnad. Kungl. Maj:ts berörda framställning grundade sig å ett av marinförvaltningen med skrivelse den 30 oktober 1913 avgivet förslag. Däri hade ämbetsverket beräknat kronans kostnader för dylik tvätt för manskap till i runt tal 20,000 kronor om året. Under hänvisning till att ifrågavarande anslag, varifrån denna kostnad borde gäldas, under senaste år lämnat besparingar till avsevärt belopp, hade emellertid marinförvaltningen funnit någon höjning av anslaget icke vara erforderlig för bestridande av jämväl denna årsutgift.

Enligt den översiktstabell rörande anslagsberäkningar, vilken finnes införd å sidorna 278 och 279 i Kungl. Maj:ts proposition nr 60 angående sjöförsvärets ordnande till 1914 års senare riksdag, beräknades detta anslag för år 1916 till 498,200 kronor.

Denna uppskattning av anslagets storlek grundade sig å följande specifikation:

Femte huvudtiteln.

[11.]

	Antal man.	Ungefärlig kostnad pr man och år.	
Sjömanskåren	4,100	kr. 106: —	kr. 434,600: —
Skeppsgossekåren	600		» 63,600: —
Summa man 4,700			Summa kr. 498,200: —

I denna beräknade kostnad per man och år var med hänsyn till vad förut nämnts ej upptagen någon kostnad för tvätt åt manskap.

I förenämnda skrivelse den 9 december 1914 angående utgifterna å vissa femte huvudtitelns anslag för år 1916 har marinförvaltningen anfört, hurusom, med anledning därav att inköpspriser å beklädnads-persedlar och materialier blivit förhöjda till följd av krigen, underhållskostnaden för beklädnad borde för år 1916 beräknas till 20 % högre belopp än den normala underhållskostnaden. Denna hade hittills i medeltal per man och år beräknats till 108 kronor för sjömanskårens manskap och 90 kronor för skeppsgossar.

Enligt de beräkningsgrunder, som alltså hittills följts av marinförvaltningen, skulle till beklädnad erfordras:

för 4,100 man av sjömanskåren	$4,100 \times 108 =$	kronor 442,800: —
» 600 skeppsgossar	$600 \times 90 =$	» 54,000: —
		<u>kronor 496,800: —</u>

Beräknades, att 2,171 man bodde utom kasern, borde enligt förut antagen beräkningsgrund dessutom upptagas sängservis för $4,700 - 2,171 = 2,529$ man å 3 kronor

» 7,587: —

Vidare erfordrades till beredande av fri tvätt för stammanskapet enligt beräkning i marinförvaltningens skrivelse den 30 oktober 1913

» 20,000: —

och till avlönande av 8 rustkamaruppbördsmän å högst 1,080 kronor vid Karlskrona och högst 1,200 kronor vid Stockholms station eller högst

» 9,120: —

Summa kronor 533,507: —

Marinförvaltningen hölle före, att det ordinarie anslaget för nu ifrågavarande beklädnad borde upptagas till sistnämnda belopp samt att för bestridande av den ökade kostnad, som förorsakades av ovan beräknade högre anskaffningskostnader för beklädnaden, borde äskas ett extra anslag, beräknat efter 20 % av ovan upptagna beklädnadskostnad, 496,800 kronor, eller till 99,360 kronor.

Å beklädnadsanslaget funnes visserligen besparingar, men kunde dessa ej för detta ändamål påräknas, om, på sätt marinförvaltningen i

en efterföljande punkt föresloge, de skulle tagas i anspråk för komplettering av sjöbeväringens beklädnad.

Marinförvaltningen hemställde fördenskull, att Kungl. Maj:t ville föreslå riksdagen att i riksstaten för år 1916 *dels* uppföra ifrågavarande ordinarie anslag med 533,507 kronor, *dels ock* anvisa ett extra ordinarie anslag å 99,360 kronor till täckande av tillfälligt höjda beklädnads-kostnader för sjömans- och skeppsgossekårerna.

De av marinförvaltningen angivna årliga beloppen för beklädnadskostnaderna, eller 108 kronor för man av sjömanskåren och 90 kronor för skeppsgosse, samt för sängserviskostnaderna, eller 3 kronor för varje man eller skeppsgosse, som bor i kasern, äro desamma, som hittills tillämpats vid anslagets bestämmande. Med hänsyn härtill och då jag förut föreslagit en ökning av sjömanskåren till 4,100 man har jag icke något att anmärka mot de två första posterna i marinförvaltningens ovannämnda specifikation av anslagets beräkning för år 1916. Då avlöning till rustkamaruppbördsmän från och med år 1908 utgått enligt de av marinförvaltningen därför angivna grunder, giver mig ej heller den sista, för detta ändamål beräknade posten någon anledning till erinran. Vad beträffar den återstående posten å 20,000 kronor till beredande av fri tvätt åt stammanskap i vissa fall, förutsattes, på sätt förut nämnts, att kostnaden i detta avseende skulle gäldas av förevarande anslag. Med hänsyn därtill att anslaget på grund av vakanser inom sjömanskåren under senaste åren lämnat besparingar till avsevärda belopp, vidtogs enligt marinförvaltningens förslag icke någon höjning av anslaget för år 1915 för bestridande av dylik kostnad. Nu har däremot ämbetsverket ansett anslaget böra härför höjas för år 1916 med 20,000 kronor. Till följd av stegrade kostnader för beklädnadsmaterialier samt minskning av antalet vakanser synes väl kunna förväntas, att anslaget under den närmaste tiden blir jämförelsevis hårt belastat och sålunda möjligheten av ytterligare reservation därå kommer att förminsкас. Men då manskapsstyrkan i sjömanskåren enligt stat, eller 4,100 man för år 1916, lägges till grund för beräkning av anslaget samt hittillsvarande erfarenhet ej ingiver förvissning att nämnda antal av sjömanskåren skall kunna fyllas under sistnämnda år, finner jag ej skäl biträda marinförvaltningens förslag, att anslaget jämväl måtte höjas för bestridande av kronans kostnader för ifrågavarande tvätt.

Departements-
chefens
yttrande.

[11.]

Vidkommande marinförvaltningens förslag att på grund av den stegring i inköpsprisen å beklädnadspersedlar och -materialier, som vållas av det pågående kriget, ett extra anslag, beräknat till 99,360

[11.] kronor, borde äskas å 1916 års stat till mötande av sålunda ökade kostnader, finner jag ej skäl biträda detta förslag. För närvarande torde nämligen ej vara möjligt förutse, huru förhållandena i detta avseende komme att gestalta sig under år 1916. Skulle det politiska och ekonomiska läget då nödvändiggora tillskott utöver ramen av ordinarie anslag, torde medel för sådant fall få beredas, när den tiden kommer, och lärer Kungl. Maj:t ej underlåta att så snart ske kan begära riksdagens medverkan därtill.

Enligt vad jag nu anfört, bör det ordinarie anslaget till beklädnad åt sjömans- och skeppsgossekårerna för år 1916 beräknas till 513,507 kronor, eller 20,000 kronor mindre än vad marinförvaltningen föreslagit.

I detta samband torde få erinras därom, att riksdagen år 1914 ifrågasatte, att flottans beklädnadsförråd för en gång borde tilldelas ett extra anslag av sådan storlek, att det kunde dels täcka förrådstitlarnas nuvarande brister och dels därutöver bilda erforderligt rörelsekapital, samt att utredning i denna fråga borde verkställas.

Dylik utredning har blivit igångsatt, men är ännu icke avslutad.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att i riksstaten för år 1916 höja reservationsanslaget till beklädnad åt sjömans- och skeppsgossekårerna

nu	kronor 487,800:—
med	» 25,707:—
till	kronor 513,507:—

7. Beklädnad åt sjöbeväringen.

[12.] Under punkt 14 av femte huvudtiteln vid statsverkspropositionen den 14 januari 1914 lämnades redogörelse angående pågående anskaffning av beklädnad åt sjöbeväringen.

Därav framgick i huvudsak, att till anskaffning av sådan beklädnad 1907 års riksdag beviljat ett anslag av 938,000 kronor, att för det sålunda beviljade anslaget avsetts att uppbringa sjöbeväringens beklädnadsförråd vid flottans stationer till att omfatta, vid Karlskrona station 6,075 beklädnadsställ, därav 1,200 för eldare, samt vid Stockholms station 5,200 ställ, därav 1,200 för eldare, att kostnaderna för dittills gjorda anskaffningar uppgått till 790,187 kronor 94 öre samt att av 1907 års anslag följaktligen återstode 147,812 kronor 6 öre.

[12.]

Sedan Kungl. Maj:t den 28 november 1912 anbefallt vissa ändringar i gällande beklädnadsstat för flottans till allmän tjänst, sjötjänst eller stationstjänst inskrivna värnpliktiga, återstode att anskaffa beklädnadsersedlar till en beräknad kostnad av 349,414 kronor 57 öre. För att uppbringa sjöbeväringens beklädnad till ovannämnda antal ställ erfordrades sålunda, utöver ovannämnda 147,812 kronor 6 öre, ett belopp av ytterligare 201,602 kronor 51 öre. Härtill skulle emellertid, enär ökning av antalet beklädnadsställ för eldare vid flottans station i Karlskrona ansetts erforderlig, komma kostnaden för ökning av sistnämnda ställ från 1,200 till 1,500 till ett beräknat belopp av 4,722 kronor. Kostnaderna för sålunda återstående anskaffningar av sjöbeväringens beklädnad beräknades alltså uppgå i avrundat tal till 206,325 kronor.

För bestridande av sistberörda kostnader hade marinförvaltningen hemställt om utverkande hos riksdagen dels av ett extra ordinarie anslag å 100,000 kronor och dels av medgivande att av besparingar å reservationsanslaget till beklädnad åt sjömans- och skeppsgossekärerna finge användas ett belopp av 106,325 kronor.

Vid anmälan av detta ärende berörda den 14 januari 1914 yttrade föredragande departementschefen, att anledning icke syntes föreligga att på en gång begära hela det utöver nämnda återstående anslagsmedel å 147,812 kronor 6 öre erforderliga beloppet av 206,325 kronor, utan att tillskottet av medel då kunde begränsas till 106,325 kronor. Sistnämnda belopp ansåg departementschefen lämpligen kunna bestridas av reservationer å anlaget till beklädnad åt sjömans- och skeppsgossekärerna; och borde framdeles avgöras, i vilken ordning återstående 100,000 kronor skulle utgå.

I överensstämmelse med denna mening avgavs Kungl. Maj:ts förslag till nästlidet års riksdag.

Riksdagen förklarade sig icke hava något att erinra däremot, att beklädnadsställena uppbringades till det antal, som med anslaget enligt den ursprungliga planen avsetts, ävensom att beklädnadsställ för eldare i Karlskrona anskaffades till ett antal av 1,500 i stället för 1,200. Mot den verkställda kostnadsberäkningen hade riksdagen icke heller funnit anledning till erinran.

På grund härav och då riksdagen, i likhet med föredragande departementschefen, icke ansett lämpligt, att hela det erforderliga beloppet, 206,325 kronor, på en gång toges i anspråk, hade riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag, medgivit, att för fortsatt anskaffning av beklädnad åt sjöbeväringen finge av besparingar å reservationsan-

[12]. slaget till beklädnad åt sjömans- och skeppsgossekårerna tagas i anspråk ett belopp av 106,325 kronor.

Marinförvaltningen har nu i förenämnda skrivelse den 9 december 1914 angående utgifterna å vissa femte huvudtiteln's anslag för år 1916 anfört, hurusom för att fylla behovet vid den år 1914 vidtagna mobiliseringen anskaffning av beklädnad måst äga rum, men att då priserna å yllevaror såväl som å andra materialier till beklädnadspersedlar stigit avsevärt till följd av kriget, anskaffningskostnaderna ökats betydligt över de förut beräknade, helst anskaffningen till följd av mobiliseringen måst forceras. Det hade ännu icke låtit sig överblicka, huru stor prisstegringen bleve, men hölle marinförvaltningen före, att den tillsvidare borde uppskattas till 20 %.

I avseende på antalet värnpliktiga, som inställde sig vid flottan, hade erfarenheten från mobiliseringen visat, att det överstege det beräknade, varigenom behovet av beklädnad ökades. Även hade erfarenhet vunnits, att en större reserv av beklädnad än beräknat varit måste finnas dels för att lämna tillfälle till urval av passande storlekar, dels ock för omedelbar komplettering av förslitna effekter. Då vidare det måste finnas beklädnad för sådana årsklasser, som utöver det mobiliserade antalet inkallades för att utbildas till ersättningspersonal, måste antalet beklädnadsställ för sjöbeväringen ökas utöver det förut beräknade antalet, 2,700 ställ för eldare och 8,575 ställ för övriga värnpliktiga.

Marinförvaltningen ansåg dock, att för den händelse icke betydligare prisfall inträffade, som gjorde beklädnadsanskaffningen billigare, det borde anstå med denna ytterligare ökning till ett kommande år.

Den förut angivna anskaffningskostnaden för komplettering av sjöbeväringens beklädnadsförråd hade beräknats till 354,136 kronor 57 öre, vilken summa för nyssberörda beräknade prisförhöjning å beklädnadspersedlar och -materialier borde ökas med uppgivna 20 % till 424,963 kronor 88 öre.

Till täckande av denna kostnad disponerade marinförvaltningen, på sätt framginge av det förut anförda, 147,812 kronor 6 öre + 106,325 kronor = 254,137 kronor 6 öre. Återstode således att täcka ett belopp av 170,826 kronor 82 öre. Vid 1913 års utgång hade förefunnits en behållning å anslaget till beklädnad åt sjömans- och skeppsgossekårerna av 154,730 kronor 86 öre. Möjligen skulle denna behållning stiga under år 1914, och syntes densamma i första hand böra tagas i anspråk för täckande av förenämnda medelsbehov samt återstående anskaffning göras beroende av i vad mån besparingarna å beklädnadsanslaget lämnade tillgång därtill.

Marinförvaltningen hemställde fördenskull, att Kungl. Maj:t täcktes begära riksdagens medgivande att för anskaffning av ytterligare beklädnad till sjöbeväringen förefintliga och eventuellt uppstående besparingar å anslaget till beklädnad åt sjömans- och skeppsgossekårerna tillsvidare måtte få tagas i anspråk. [12.]

Att anskaffningen av beklädnad åt sjöbeväringen utan avbrott fortsättes för fullföljande av den i fjol angivna reviderade planen synes erforderligt och även stå i överensstämmelse med nästlidet års riksdags beslut. Huruvida den av marinförvaltningen nu uppskattade prisstegringen av 20 % å det förut beräknade beloppet 354,136 kronor 57 öre, varigenom detta skulle ökas till 424,963 kronor 88 öre, kommer att motsvaras av verkligheten, är naturligen, såsom ämbetsverket även angivit, ett ämne, varå det för närvarande är omöjligt närmare ingå. Under förutsättning av dylik prisstegring skulle för anskaffningens slutförande erfordras 170,826 kronor 82 öre i stället för i fjol beräknade 100,000 kronor. Departements-
chefens
yttrande.

Med hänsyn till den betydande återstod av förut anvisade medel, som enligt marinförvaltningens meddelande ännu finnes och som förmodligen lämnar tillgång till nödig anskaffning för en tid framåt, torde emellertid för närvarande ej vara behöfligt att för ändamålet ytterligare anvisa mera än sistnämnda belopp å 100,000 kronor. Denna summa synes mig lämpligen böra utgå av reservationer å anslaget till beklädnad åt sjömans- och skeppsgossekårerna. Dessa besparingar utgjorde enligt 1913 års bokslut 261,055 kronor 86 öre. Efter avdrag av det av nästlidet års riksdag därå anvisade belopp av 106,325 kronor återstodo sålunda under år 1914 av samma besparingar 154,730 kronor 86 öre. Det synes ej vara anledning antaga, att detta belopp behöver tagas i anspråk för att täcka ordinarie utgifter å anslaget under sistnämnda år, vadan nämnda besparingar böra lämna tillgång till den av mig förordade utgiften.

Framdeles torde få tagas i övervägande eventuellt behov av utvidgning utav den nu följda anskaffningsplanen samt frågan om anvisning av ytterligare erforderliga medel.

På grund av det anförda hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen medgiva,

att för fortsatt anskaffning av beklädnad åt sjöbeväringen må av besparingar å reservationsanslaget till beklädnad åt sjömans- och skeppsgossekårerna tagas i anspråk ett belopp av 100,000 kronor.

8. Naturaunderhåll åt personal vid flottan.

[13.]
Naturaunder-
håll åt
personal vid
flottan.
(Ordinarie
anslag)

Förslagsanslaget till naturaunderhåll åt personal vid flottan är i riksstaten för år 1915 uppfört till belopp av 1,850,000 kronor.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 60 för år 1914 angående sjöförsvarets ordnande beräknas detta anslag för år 1916 till 2,031,924 kronor.

Till grund för upptagande av sistnämnda belopp låg följande specifikation:

		K r o n o r.			
Portionsersättning för 1 underofficer:					
225 dagar i land à 62 öre per dag	139	50			
140 » ombord » 88 » » »	123	20	262	70	
för 694 underofficerare	—	—	—	—	182,313 80
Portionsersättning för 1 reservofficersaspirant:					
365 dagar ombord à 88 öre per dag	—	—	321	20	
för 20 reservofficersaspiranter	—	—	—	—	6,424 —
Portionskostnad för 1 man av sjömanskåren:					
195 dagar i land à 58 öre per dag	113	10			
170 » ombord » 88 » » »	149	60	262	70	
för 4,100 man av sjömanskåren	—	—	—	—	1,077,070 —
Portionskostnad för 1 skeppsgosse:					
235 dagar i land à 58 öre per dag	136	30			
130 » ombord » 88 » » »	114	40	250	70	
för 600 skeppsgossar	—	—	—	—	150,420 —
Portionskostnad för beväring:					
841,720 tjänstgöringsdagar à $\left(\frac{88 + 58}{2} =\right)$ 73 öre	—	—	—	—	614,456 —
Ersättning åt uppboridsmän vid vissa matinrättningar	—	—	—	—	1,240 —
Summa	—	—	—	—	2,031,923 80

De sålunda angivna portionsprisen äro desamma, som antagits för anslaget beräknande för år 1915.

I förenämnda skrivelse den 9 december 1914 angående utgifterna å vissa femte huvudtitelns anslag för år 1916 har marinförvaltningen

i anslutning till beräkningen i förenämnda proposition föreslagit, att anslaget i riksstaten för år 1916 måtte ökas till 2,031,924 kronor. [13.]

I anslutning till uttalande i statsverkspropositionen den 14 maj 1914 har Kungl. Maj:t, såsom jag anhåller få erinra, genom nådigt brev den 1 oktober 1914 angående regleringen av utgifterna under riksstatens femte huvudtitel för år 1915 anmodat marinförvaltningen — som i skrivelse den 26 februari 1913 meddelat, att för utspisning av lantportion å flottans fartyg skulle erfordras åtskilliga ändringar av fartygens inredningar, vilken fråga av marinförvaltningen upptagits till prövning — att i samband därmed jämväl verkställa utredning, huruvida och i vad mån under vissa förhållanden, såsom på grund av gynnsam förlägningsplats eller andra omständigheter, sådana jämkningar skulle kunna vidtagas i spisordningen ombord, att någon minskning i priset för skeppsportion därigenom kunde ernås, samt till Kungl. Maj:t inkomma med yttrande och förslag i dessa ämnen.

Departements-
chefens
yttrande.

Sålunda anbefalld utredning är ännu icke avslutad.

Med hänsyn härtill kan jag icke nu för prövning upptaga frågan om möjlig jämkning av skeppsportionspriset under vissa förhållanden.

Jag finner därför, att detta jämväl för år 1916 bör beräknas, på sätt ovanintagna tablå utvisar, likasom jag ej heller i övrigt har annan erinran att göra med avseende å beräkningarna däri, än att antalet tjänstgöringsdagar för värnpliktiga uppenbarligen bör utgöra 841,840 i stället för angivna 841,720. Att den förra siffran bort angivas såsom summan av dessa tjänstgöringsdagar torde jag bliva i tillfälle visa vid redogörelsen för anslaget till sjöbeväringens avlöning och beklädnad m. m. Anmärkta oriktighet är dock så ringa, att den ej synes böra föranleda ändring av slutsiffran för anslagets beräknade totalbelopp, 2,031,924 kronor. Ej heller torde sådan ändring erfordras på grund därav, att beräkningen i nämnda tablå avser ett antal av 694 underofficerare, medan i förslaget till stat för flottans underofficerskår för år 1916 upptagits 696 underofficerare.

Jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att i riksstaten för år 1916 öka förslagsanslaget till naturaunderhåll åt personal vid flottan

nu	kronor 1,850,000: —
med	» 181,924: —
till	kronor 2,031,924: —

Nybyggnad och underhåll.

9. Flottans nybyggnad och underhåll.

[14.]
Flottans ny-
byggnad och
underhåll.
(Ordinarie
anslag.)

Reservationsanslaget till flottans nybyggnad och underhåll är i riksstaten för år 1915 uppfört med belopp av 2,822,000 kronor.

I förenämnda skrivelse den 24 november 1914 har marinförvaltningen beträffande medelsbehoven för de ändamål, som skola tillgodoses genom ifrågavarande anslag, anfört och hemställt följande:

Varvscheferna vid flottans båda stationer hade i sina förslag till beräknande av utgifterna för år 1916 beträffande detta anslag, i likhet med de föregående åren, framhållit nödvändigheten av anslagets ökning, därest varven skulle kunna hålla fartygsmaterielen i tjänstedugligt skick och fylla de krav, som numera ställdes på den flytande materielens krigsberedskap, ävensom hindra flottans byggnader att förfalla.

Varvschefen vid flottans station i Karlskrona, som för varvet därstädes beräknat behovet av underhållsmedel för år 1916 till 1,814,040 kronor, hade anfört att detta belopp innefattade en ökning av det för år 1915 begärda anslaget med 210,185 kronor, vilken ökning delvis betingades genom tillkomsten av pansarbåten Sverige, men delvis ock föranleddes av de betydande iståndsättnings- och underhållsarbeten, som kunde förväntas i sinom tid bliva en följd därav, att genom anbefalld mobilisering av marinen så gott som samtliga stationens fartyg befunno sig på expeditioner, vilkas varaktighet ej ännu kunde förutses.

Varvschefen vid flottans station i Stockholm hade upprepat sin hemställan från föregående år, att varvets andel av anslaget till flottans nybyggnad och underhåll måtte höjas med 220,000 kronor. Varvets andel, som år 1914 vore 1,017,435 kronor, skulle sålunda höjas till 1,237,435 kronor.

Till åtskilliga behov utom varvet hade stationsbefälhavarna beräknat vara erforderligt 24,500 kronor för Karlskrona och 24,650 kronor för Stockholms station.

Till marinförvaltningens disposition erforderliga medel av ifrågavarande anslag beräknades av ämbetsverket till 150,000 kronor.

Beräknat erforderligt belopp till flottans nybyggnad och underhåll för år 1916 uppginge sålunda till:

[14.]

för Karlskrona varv och station 1,814,040 + 24,500	kronor 1,838,540: —
för Stockholms varv och station 1,237,435 + 24,650	» 1,262,085: —
för marinförvaltningens disposition	» 150,000: —
	<hr/> Summa kronor 3,250,625: —

Uti den i Kungl. Maj:ts proposition n:r 60 till 1914 års senare riksdag å sidan 278 intagna översiktstabellen, utvisande beräknade ordinarie och extra ordinarie kostnader för flottan, hade till flottans nybyggnad och underhåll upptagits för år 1916 endast 2,963,950 kronor, d. v. s. 286,675 kronor mindre än vad enligt förenämnda redogörelse av stationsmyndigheterna beräknats vara erforderligt.

Såsom framhållits i marinförvaltningens yttrande över de inom sjöförsvarsdepartementet uppgjorda kostnadsberäkningar, vilka legat till grund för de i ovannämnda översiktstabell angivna belopp, vore ämbetsverket tveksamt, huruvida underhållskostnaderna kunde nedbringas till de däri angivna beloppen. Skulle detta bliva möjligt, ville marinförvaltningen framhålla såsom oeftergivligt villkor därför, att de åtgärder, vilka för underhållsanslagets nedbringande angivits i ovannämnda proposition n:r 60, vidtoges.

En av dessa åtgärder skulle vara, att en del av underhållsarbetena bleve utförd av fartygens besättningar. I avseende därå hade varvchefen vid flottans station i Karlskrona anført, att en åtgärd i sådan riktning skulle vara, att ingenjördepartementen vid varven finge, omedelbart efter det fartyg återkommit från expedition och befälstecknet nedhalats, under viss tid (4 till 6 veckor) disponera fartygets maskin- och eldarepersonal i och för uppläggning och iståndsättning av i första hand fartygets eget, men, om så befunnnes erforderligt, även annat fartygs maskinerier. Berättigade krav på permission efter slutad expedition borde tillgodoses genom att blott ena hälften eller tredjedelen i sänder av personalen vore tjänstledig, medan densamma i övrigt vore i arbete. Vid en sådan anordning borde man söka komma dit-hän, att personalen, i den mån så erfordrades och tillräcklig arbets-skicklighet förefunnnes, utförde arbetena inom ingenjördepartementets verkstäder och med användande av dess arbetsmaskiner. Ej endast från ekonomisk utan även från utbildningssynpunkt vore ett sådant förfarande fördelaktigt. Det borde nämligen, till fromma för materielens rätta skötsel och underhåll under expedition, dels kraftigt bi-

- [14.] draga till vidmakthållandet och höjandet av arbetsskickligheten hos maskinister och eldare, dels ock bibringa dessa en noggrann kännedom om den materiel, de ombord skulle handhava, och om den slitning samma materiel vore underkastad, varigenom de skulle kunna bättre än nu bedöma, huru densamma borde skötas.

Vad varvschefen vid flottans station i Karlskrona sålunda anfört, vore, enligt marinförvaltningens mening, beaktansvärt.

På sätt framginge av förenämnda proposition n:r 60/1914, sidan 264, hade medelsbehovet till flottans nybyggnad och underhåll för år 1915 beräknats till 2,965,900 kronor, vilket betecknade en ökning av anslaget år 1914 upptagna belopp, 2,728,500 kronor, med 237,400 kronor. Med hänsyn till andra viktiga anslagsbehov under år 1915 höjdes anslaget emellertid med endast 93,500 kronor för nyttillkommen materiel, eller till 2,822,000 kronor. I följd av det sålunda med 143,900 kronor reducerade anslaget syntes det sannolikt bliva nödvändigt att till år 1916 uppskjuta en del underhållsarbeten, som eljest borde utföras år 1915, och därigenom erfordrades ock en mot nämnda minskning svarande ökning av det i sagda proposition för år 1916 beräknade underhållsbeloppet, 2,963,950 kronor, eller med 143,900 kronor till 3,107,850 kronor.

Av vad nu anförts framginge, att, enligt de av stationsmyndigheterna gjorda beräkningarna, medelsbehovet till flottans nybyggnad och underhåll för år 1916 skulle uppgå till 3,250,625 kronor, under det att, enligt de i propositionen n:r 60/1914 angivna inom sjöförsvarsdepartementet gjorda beräkningarna, detsamma skulle på grund av vissa förhållanden kunna nedbringas till 2,963,950 kronor. Detta sistnämnda belopp behövde dock, enligt marinförvaltningens mening, ökas till 3,107,850 kronor, eller med 143,900 kronor, varmed anslaget för år 1915 minskats.

På grund av det anförda hemställde marinförvaltningen, att Kungl. Maj:t ville föreslå riksdagen att för år 1916 höja ifrågavarande anslag från nuvarande beloppet 2,822,000 kronor med 141,950 kronor till 2,963,950 kronor och därutöver bevilja på extra stat för år 1916 ett belopp av 143,900 kronor för tillfällig förstärkning av anslaget.

Departements-
chefens
yttrande.

I förenämnda proposition nr 60/1914 uttalade jag, med avseende å de grunder, som däri tillämpats å beräkningen av förevarande anslag, hurusom jag funnit det vara angeläget, att sådana organisatoriska åtgärder vidtoges, som kunde verka till lättande av medelsbehovet för ifrågavarande anslag. Därvid syntes i främsta rummet böra ifråga-

komma utrangering av föråldrade fartyg samt förläggande av vissa äldre fartyg i materielreserv. Sådana åtgärder hade också förutsatts i det förslag till nybyggnads-, överförings- och utrangeringsplaner, som i propositionen framlades.

Det beslut, som riksdagen fattade angående nybyggnad av krigsfartygsmateriel under perioden år 1915—1919, avvek, såsom bekant, i åtskilliga delar från Kungl. Maj:ts förslag i ämnet.

Med anledning därav anbefallde Kungl. Maj:t, såsom jag anhåller få erinra, den 17 september 1914 marinförvaltningen, chefen för marin-staben och inspektören av flottans övningar till sjöss att, på grundvalen av riksdagens berörda beslut samt med hänsyn till möjligheterna för fartygsnybyggnadens utförande under de särskilda åren av perioden, uppgöra och till Kungl. Maj:t inkomma med normalplaner för samma period för sådan nybyggnad, för överföring av stridsfartyg från kustflottan till lokalstyrkor, för fartygens utgående ur lokalstyrkor, för förläggning i materielreserv samt för utrangering av fartyg.

Nämnda den 17 september 1914 anbefallde Kungl. Maj:t vidare chefen för marinstaben att i anslutning till nyssnämnda planer uppgöra och till Kungl. Maj:t inkomma med organisationsplan för flottan samt med normalplan för flottans krigsberedskap och övningar, därvid sistnämnda plan i vad rörde övningar ombord skulle uppgöras gemensamt med inspektören av flottans övningar till sjöss.

Arbetet med upprättande av sålunda infordrade planer har ännu icke hunnit avslutas, vadan därifrån icke är att hämta ledning vid beräkning av kostnaderna under ifrågavarande anslag för år 1916.

Jämväl anhåller jag få erinra, att jag beträffande de tillämpade grunderna för beräkning av fartygens underhållskostnader vidare anförde i förenämnda proposition nr 60, att den föreslagna utsträckningen av övningstiden för de värnpliktiga och därmed sammanhängande övningsplan föranledde, att vissa av flottans fartyg borde för det kommande beräknas vara rustade för övning längre tid årligen än hittills. I likhet med den mening, som uttalats av andra försvarsberedningen, ansåg jag, att detta förhållande kunde komma att medföra en minskning ej blott i underhållskostnaderna, i det att en del underhållsarbeten, vilka nu försigginge på varven, skulle kunna utföras av fartygens besättningar, utan även i de årligen erforderliga ut- och avrustningskostnaderna. Med anledning härav hade jag ansett, att en reduktion borde kunna göras i dittills beräknade enhetspriser för underhållet av 1:a klass pansarbåtar i kustflottan samt för 1:a klass pansarbåtar och jagare i lokalstyrkorna.

10. Krigsfartygsmateriel.

Nästlidet års senare riksdag beslöt att för nyanskaffning under åren 1915—1919 av krigsfartygsmateriel

[15.]
Krigsfartygs-
materiel.
(Extra anslag.)

a) bevilja ett anslag av 32,000,000 kronor och därav på extra stat för år 1915 anvisa ett belopp av 6,400,000 kronor;

b) medgiva, att Kungl. Maj:t finge disponera de av 1911 års riksdag för nyanskaffning av krigsfartygsmateriel beviljade, ännu icke använda medel, 3,880,000 kronor, ävensom av 1912 och 1913 års riksdagar till krigsfartygsmateriel avsatta medel, tillhoppa 3,550,000 kronor, eller således sammanlagt 7,430,000 kronor;

c) likaledes medgiva, att Kungl. Maj:t finge mottaga den av Svenska pansarbåtsföreningen erbjudna gåvan, såvitt anginge två pansarbåtar, alltså till ett belopp av 2,500,000 kronor; samt

d) under förutsättning att Kungl. Maj:t godkände riksdagens beslut angående ny värnpliktslag och sjöförsvarets ordnande, bevilja ett ytterligare anslag av 3,302,000, att utgå av värnskattemedel, samt därav för år 1915 anvisa ett belopp av 100,000 kronor.

Riksdagen beslöt likaledes, att ovan angivna belopp skulle användas dels till byggande av två pansarbåtar och fyra jagare, dels till byggande av undervattensbåtar för en sammanlagd beräknad kostnad av 9,750,000 kronor och dels för påbörjande eller byggande av ytterligare krigsfartygsmateriel av slag, varom framdeles kunde av Konung och riksdag bestämmas.

Vid anmälan den 17 september 1914 av riksdagens omförmälda beslut blevo de av Kungl. Maj:t godkända i vad de avveko från Kungl. Maj:ts förslag.

Samma dag har Kungl. Maj:t dels anbefallt marinförvaltningen att så skyndsamt som möjligt inkomma med huvudritningar till en jagare av den typ, som av riksdagen ansetts böra komma till användning vid nybyggnad, och dels uppdragit åt en kommission av fyra sakkunniga att så skyndsamt som möjligt till Kungl. Maj:t inkomma med yttrande och förslag till typ för undervattensbåt i kustflottan.

Dessa uppdrag hava ännu icke blivit slutförda.

Sedan Kungl. Maj:t den 25 september 1914 fastställt huvudritningar till en 1:a kl. pansarbåt och i samband därmed anbefallt marinförvaltningen att från inhemska verkstäder infordra anbud å leverans av skrov och andra huvudsakliga delar till två fartyg av ifrågavarande

- [15.] slag, har Kungl. Maj:t den 1 december 1914 vid prövning av sålunda infortrade anbud bemyndigat marinförvaltningen att avsluta kontrakt med Kockums mekaniska verkstadsaktiebolag beträffande leverans av en pansarbåt, varå arbetena skulle påbörjas nästlidet år, och med Göteborgs nya verkstadsaktiebolag beträffande leverans av en pansarbåt att stapel-sättas under år 1915.

Marinförvaltningen har i sin förenämnda skrivelse den 24 november 1914 angående utgifterna under riksstatens femte huvudtitel för år 1916 erinrat, att i Kungl. Maj:ts proposition nr 60/1914 angående sjöförsvarets ordnande lämnats å sidorna 271—273 en redogörelse för det ungefärliga medelsbehovet under olika år av byggnadsperioden 1915—1919, i vilket sammanhang jämväl framhållits, att det icke låte sig på förhand bedöma, vilka belopp som varje år behövde utbetalas, emedan dessa belopp bleve beroende dels på den närmare tidpunkten för fartygens stapelsättande, dels på betalningsvillkoren i leveranskontrakten, dels även på varvens och verkstädernas leveransförmåga vid olika tider.

Vidare har marinförvaltningen anfört, att de förhållanden, som inträtt, sedan nyssnämnda uttalande gjordes, ytterligare bidragit att minska tillförlitligheten av på förhand uppgjorda beräkningar; och då ännu icke fullständigt byggnadsprogram för ifrågavarande period blivit uppgjort, kunde medelsbehovet för år 1916 icke exakt angivas.

Av den anvisning, som riksdagen för år 1915 gjort av det beviljade nybyggnadsanslaget, framginge emellertid, att riksdagens mening varit, att detta anslag för femårsperioden i fråga borde anvisas med en femtedel om året. I överensstämmelse härmed borde sålunda för år 1916 av riksdagen äskas anvisning med en femtedel av det beviljade anslaget eller 6,400,000 kronor, varom marinförvaltningen alltså framställde förslag.

Departements-
chefens
yttrande.

Då marinförvaltningens förevarande förslag står i överensstämmelse med den i förenämnda proposition nr 60 antagna förutsättningen, att nybyggnadsanslaget borde jämnt fördelas å de särskilda åren i nybyggnadsperioden, har jag icke något att däremot erinra.

Jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att av det av 1914 års riksdag för nyanskaffning under åren 1915—1919 av krigsfartygsmateriel beviljade anslag å 32,000,000 kronor anvisa på extra stat för år 1916 ett belopp av 6,400,000 kronor.

11. Bärgning och reparation av 1:a klass pansarbåten Tapperheten.

Sedan pansarbåten Tapperheten den 28 januari nästlidet år grundstött vid Norrbådan utanför Sandhamn, blev, såsom bekant, bärgningen av fartyget lyckligen slutförd under påföljande juli månad. Bärgningsarbetet verkställdes huvudsakligen av bärgnings- och dykeriaktiebolaget Neptun, varjämte vid bärgningen biträdde åtskillig flottan tillhörande personal och anlidades en del materiel, som tillhandahölls från flottans varv i Stockholm. [16.]

Bärgning och reparation av 1:a klass pansarbåten Tapperheten. (Extra anslag.)

Efter bärgningen infördes pansarbåten i havererat skick till Stockholm, varest den blev fullständigt reparerad å flottans varv. För reparationens påskyndande anlidades emellertid därvid biträde av tre enskilda skeppsbyggnadsverkstäder, med det goda resultat att reparationsarbetet slutfördes å cirka två månader.

Sedan till en början godvillig överenskommelse om bärgarlön icke kunnat träffas med förutnämnda aktiebolaget Neptun samt detta anhängiggjort talan härom mot Kungl. Maj:t och kronan, har likväl enligt medgivande i kungl. brev den 13 november 1914 förlikning därefter träffats med bolaget, under villkor att bolaget till gäldande av kronans skuld för bärgningen i ett för allt erhöll 700,000 kronor; och blev i sammanhang därmed rättegången nedlagd.

Till nämnda skeppsbyggnadsverkstäder har i enlighet med uppskattning av gode män blivit enligt föreskrift i kungl. brev den 21 november 1914 utbetalt ett belopp av 341,783 kronor 45 öre såsom ersättning för reparationsarbeten å fartyget, vartill kom gottgörelse till gode männen med 2,360 kronor, eller tillhopa 344,143 kronor 45 öre

Ytterligare har kronan att vidkännas utgifter genom omförmälda deltagande med eget folk och materiel i såväl bärgnings- som reparationsarbetena samt kostnad för rättegångsombud m. m.

Samtliga kostnader skola bokföras å särskild titel och av marinförvaltningen, som ombesörjer likviderna genom förskottsmedel, anmälas till ersättande.

Då räkenskaperna beträffande ifrågavarande arbeten ännu icke äro avslutade vid flottans varv i Stockholm, har marinförvaltningen icke kunnat inkomma med sådan anmälan.

- [16.] Enligt meddelande, som lämnats från ämbetsverkets bokslutskontor, belöpte sig de därstädes intill den 1 innevarande januari kända kostnaderna för Tapperhetens bärgning och reparation till:

för bärgningen	kronor	764,732: 15
» reparationen	»	585,477: 29
Summa kronor		1,350,209: 44

Bokslutskontoret har vidare meddelat, att, då enligt uppgift från varvet ännu återstode utgifter för ändamålet på cirka 50,000 kronor, totalsumman syntes kunna avrundas till 1,400,000 kronor.

På sätt framgår av den föregående redogörelsen, är ärendet angående gäldande av ifrågavarande kostnader ännu icke i skick att kunna underställas Kungl. Maj:ts och riksdagens prövning.

Då behöflig utredning dock bör vara färdig å sådan tid, att ärendet skall fullständigt kunna framläggas för den nu sammanträdande riksdagen, anser jag, att dessa kostnader böra tagas i beräkning vid framställningen till riksdagen i fråga om anslagsbehoven för år 1916. Därvid synes mig försiktigheten mana, att ovan angivna belopp 1,350,209 kronor 44 öre höjes till 1,410,000 kronor.

På grund av det anförda hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen

att, i avvaktan på den proposition angående ersättande av kostnaderna för pansarbåten Tapperhetens bärgning och reparation, Kungl. Maj:t må komma att till riksdagen avlåta, bland de extra anslagen å femte huvudtiteln för år 1916 beräkna för detta ändamål ett belopp av 1,410,000 kronor.

12. Förändring av undervattenssidotuberna å pansarbåten Tapperheten.

- [17.] I statsverkspropositionen den 14 januari 1914 hemställde Kungl. Maj:t under punkten 20 av femte huvudtiteln om beviljande av ett extra ordinarie anslag för år 1915 å 71,000 kronor till förändring av undervattenssidotuberna å fem 1:a klass pansarbåtar, nämligen Åran, Tapperheten, Wasa, Tapperheten, Manligheten och Oscar II.
- Förändring av undervattenssidotuberna å pansarbåten Tapperheten. (Extra anslag.)

För varje pansarbåt beräknades således för detta ändamål 14,200 kronor. De föreslagna ändringsarbetena avsågo anordningar för övergång från utskjutning av torpeder medelst krut till luftutskjutnings-system. [17.]

Under punkten 17 av samma huvudtitel i statsverkspropositionen av den 14 maj 1914 föreslogs allenast den ändring i förenämnda hemställan, att, då med hänsyn till Tapperhetens grundstötning den i förevarande avseende för detta fartyg gjorda kostnadsberäkning ej längre vore tillämplig, något belopp för Tapperheten ej då borde medtagas. I anslutning därtill begärdes anslag för ifrågavarande ändamål å extra stat för år 1915 endast beträffande övriga fyra pansarbåtar med erforderligt belopp 56,800 kronor.

Sistberörda anslag blev av riksdagen beviljat.

I förenämnda skrivelse den 24 november 1914 angående utgifterna under riksstatens femte huvudtitel för år 1916 har marinförvaltningen, under erinran att reparationen av pansarbåten Tapperheten numera vore avslutad och förutberörda skäl för Tapperhetens uteslutande sålunda ej längre vore för handen, hemställt, att hos riksdagen måtte på extra stat för år 1916 äskas ett belopp av 14,200 kronor för förändring av undervattenssidotuberna å sistnämnda pansarbåt.

Jag delar marinförvaltningens uppfattning, att framställning bör göras hos riksdagen om beviljande av ifrågavarande extra anslag. Då det kan visa sig ändamålsenligt att redan under innevarande år verkställa omförmälda arbete å pansarbåten, synes mig beloppet böra få disponeras av Kungl. Maj:t redan å sådan tid. Departements-
chefens
yttrande.

Jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att för förändring av undervattenssidotuberna å pansarbåten Tapperheten bevilja på extra stat för år 1916 ett anslag av 14,200 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att disponera detta belopp redan under innevarande år.

13. Anskaffning av flygbåtsmateriel.

I proposition nr 60 angående sjöförsvarets ordnande till nästlidet års riksdag framhölls (sid. 104 och 105), att en luftflotta, bestående av flygbåtar, borde anskaffas samt att av ekonomiska skäl dennas omfatt- [18.]
Anskaffning
av flygbåts-
materiel.

(Extra anslag.)

[18.] ning inom den närmaste tiden borde begränsas till 6 flygbåtar. Med en beräknad högsta livslängd av 3 år för flygbåtarna skulle, enligt vad vidare anfördes i nämnda proposition, för vidmakthållande av en dylik flygflotta den årliga nyanskaffningen omfatta 2 båtar.

I anslutning till dessa grunder begärde Kungl. Maj:t under femte huvudtiteln hos riksdagen, att ett anslag av 73,750 kronor måtte beviljas å extra stat för år 1915 till anskaffning av flygbåtsmateriel.

Denna framställning blev av riksdagen bifallen.

För att även under år 1916 2 flygbåtar måtte kunna anskaffas i enlighet med uppgjord plan till ett pris, beräknat till 35,000 kronor för varje båt, har marinförvaltningen i förenämnda skrivelse den 24 november 1914 hemställt om äskande hos innevarande års riksdag av ett extra ordinarie anslag å 70,000 kronor till anskaffning av flygbåtsmateriel.

Departements-
chefens
yttrande.

Till en början anhåller jag få erinra, att såsom ett led i de rustningar, vilka av vårt land måst företagas på grund av kriget i Europa, jämväl anskaffats en del flygbåtsmateriel för marinen. Kostnaderna därför hava bestritts dels, efter medgivande av Kungl. Maj:t, av de särskilda tillgångarna för sjöförsvarets försättande på krigsfot och dels av återstående medel från den Björkquistiska nationalinsamlingen.

Ehuru luftflottan sålunda vunnit förstärkning utöver vad som beräknades vid framläggande av förslag till nästlidet års riksdag, anser jag mig dock böra understödja marinförvaltningens förevarande hemställan om beredande av medel för 1916 till 2 nya flygbåtar. Ty dels torde erfarenheterna under kriget hava i så hög grad ådagalagt den stora betydelse vid krigföring, som flygbåtar äga, att en ökning av marinens flygflotta utöver det minimimått, som i fjol angavs, måste anses väl motiverad, och dels är slitningen av flygbåtarna under den långvariga mobiliseringen med därav föranledda intensivare flygningar större än förut tagits i beräkning, vadan nu befintliga flygbåtars livslängd måste antagas bliva reducerad under vad nästlidet år förutsattes med hänsyn till fredsförhållanden.

Jag hemställer fördenskull, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att för anskaffning av flygbåtsmateriel på extra stat för år 1916 bevilja ett anslag av 70,000 kronor.

14. Strålkastarespeglar i reserv för flottans fartyg.

Marinförvaltningen har i sin förenämnda skrivelse den 24 november 1914 angående utgifterna under riksstatens femte huvudtitel för år 1916 anført, bland annat, följande:

[19.]
Strålkastare-
speglar i re-
serv för
flottansfartyg.
(Extra anslag.)

Speglar till fartygens strålkastare vore ännu icke föremål för tillverkning inom landet. Vid behov av sådana speglar, vilka vore bräckliga och lätt utsatta för skador, måste de därför anskaffas från utlandet, vilken anskaffning under vanliga förhållanden krävde ganska lång tid och vid krigstillfälle torde vara omöjlig. Det syntes marinförvaltningen därför vara nödvändigt, att lämpligt antal reservspeglar anskaffades till fartygens strålkastare.

I detta syfte hade varvschefen vid flottans station i Karlskrona i förslag till beräkning av utgifterna för år 1916 hemställt, att 10 st. 90 cm., 2 st. 60 cm. och 2 st. 40 cm. strålkastarespeglar anskaffades i reserv för fartygen, tillhörande Karlskrona station, vilken anskaffning beräknades uppgå till 20,000 kronor.

Även för Stockholms station tillhörande fartyg borde, enligt marinförvaltningens mening, strålkastarespeglar i reserv finnas, men ansåge ämbetsverket med hänsyn till andra medelsbehov, att anskaffningen av reservspeglar borde tills vidare inskränkas till det av varvschefen vid flottans station i Karlskrona uppgivna antalet, vilket borde utgöra reserv även för Stockholms stations fartyg.

Enär en av de i nämnda antal ingående 90 cm. strålkastarespeglarna avsåges såsom reserv för pansarbåten Sverige, syntes densamma kunna bekostas av pansarbåtens nybyggnadsmedel.

Därigenom minskades det av varvschefen vid flottans station i Karlskrona beräknade beloppet med 1,600 kronor till 18,400 kronor.

På grund av det anförda hemställde marinförvaltningen, att hos riksdagen måtte för ifrågavarande ändamål äskas ett extra anslag för år 1916 av 18,400 kronor.

Att vid förefallande behov tillgång finnes till reservförråd av speglar till fartygens strålkastare är naturligen av stor betydelse för bevarandet av fartygens stridsberedskap. Med hänsyn härtill och av skäl i övrigt, som marinförvaltningen åberopat, anser jag mig böra tillstyrka den av ämbetsverket föreslagna anskaffningen av ifrågavarande materiel.

Departements-
chefens
yttrande.

[19.] Jag hemställer fördenskull, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att för anskaffning av strålkastarespeglar i reserv för flottans fartyg bevilja på extra stat för år 1916 ett anslag av 18,400 kronor.

15. Omläggning av spårnätet vid flottans varv i Karlskrona.

[20.] Efter framställning av Kungl. Maj:t beviljade 1913 års riksdag för omläggning av spårnätet vid flottans varv i Karlskrona ett anslag av 66,800 kronor och anvisade därav på extra stat för år 1914 ett belopp av 22,300 kronor.

Omläggning av spårnätet vid flottans varv Karlskrona.
(Extra anslag.) Riksdagen har vidare av samma anslag anvisat 20,500 kronor på extra stat för innevarande år.

Marinförvaltningen har nu i förenämnda skrivelse den 24 november 1914 begärt, att anslaget återstående belopp, 24,000 kronor, måtte hos riksdagen äskas på extra stat för år 1916.

Departements-
chefens
yttrande. I överensstämmelse härmed får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att av det av 1913 års riksdag för omläggning av spårnätet vid flottans varv i Karlskrona beviljade anslag av 66,800 kronor på extra stat för år 1916 anvisa återstående, ännu icke anvisade beloppet, 24,000 kronor.

16. Muddrings- och sprängningsarbeten i yttre varvshamnen i Karlskrona.

[21.] För muddrings- och sprängningsarbeten i yttre varvshamnen i Karlskrona beviljade 1913 års riksdag, på framställning av Kungl. Maj:t, ett anslag av 95,000 kronor, varav anvisades på extra stat för år 1914 ett belopp av 32,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att låta utanordna sistnämnda belopp redan under år 1913; och anvisade nästlidet års riksdag, enligt Kungl. Maj:ts förslag, av samma anslag på extra stat för innevarande år likaledes 32,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att disponera detta belopp redan under nästlidet år.

Muddrings-
och spräng-
ningsarbeten
i yttre varvs-
hamnen i
Karlskrona.
(Extra anslag.)

I enlighet med förslag av marinförvaltningen i förenämnda skrivelse den 24 november 1914 hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:ts behagade föreslå riksdagen

[21.]

Departements-
chefens
yttrande.

att av det utav 1913 års riksdag för muddrings- och sprängningsarbeten i yttre varvshamnen i Karlskrona beviljade anslag å 95,000 kronor anvisa på extra stat för år 1916 återstående, ännu icke anvisade beloppet, 31,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:tt att låta utanordna sistnämnda belopp redan under innevarande år.

17. Moderna arbetsmaskiner för flottans varv i Karlskrona.

I det förslag, varvschefen vid flottans station i Karlskrona under år 1913 avgav till marinförvaltningen angående beräkning av utgifterna år 1915 för stationen i de delar, vilkas förvaltning tillhörde honom, framhöll varvschefen, att, sedan riksdagen för åren 1911 och 1912 å extra stat anvisat sammanlagt 100,000 kronor för ersättande av föråldrade arbetsmaskiner med snabbarbetande dylika samt för avhjälpande av brist på arbetsmaskiner vid varvet, dettas verkstäder kunnat förses med åtskilliga fullt moderna arbetsmaskiner, vilket, såsom varit att förvänta, visat sig medföra ett högst avsevärt nedbringande av arbetskostnaderna. Därigenom hade visserligen, anförde varvschefen vidare, det mest trängande behovet av moderna arbetsmaskiner blivit fyllt. Mycket återstode dock ännu att vinna genom en fortsatt utgällning av ännu befintliga, föråldrade arbetsmaskiner, vilka, anskaffade i vissa fall för 40 å 50 år sedan, givetvis icke kunde fylla nutida fordringar. Exempelvis borde framhållas, att med den i mekaniska verkstaden befintliga, år 1876 anskaffade större axelsvarven ett gott och pålitligt arbete numera ej längre kunde utföras, oaktat svarven underhållits så väl som det varit möjligt. Svarven vore dessutom icke tillräckligt stor för alla nu ifrågakommande arbeten, varjämte driften av densamma vore synnerligen oekonomisk, därigenom att nutida snabbstål ej kunde utnyttjas, en olägenhet, som särskilt vid axelsvarvning gjorde sig kännbart gällande. Ensamt det erforderliga utbytet av denna svarv mot en ny svarv av behövlig storlek beräknades medföra en kostnad av cirka 45,000 kronor. Varvschefen ansåg sig jämväl böra påpeka, att, sedan de praktiska och arbetsbesparande luftverktygen nu fått en vidsträcktare

[22.]

Moderna ar-
betsmaskiner
för flottans
varv i Karls-
krona.

(Extra anslag.)

[22.] användning vid varvet, det visat sig hämmande på driften att tillräcklig luftkvantitet ej kunde komprimeras med den befutliga anläggningen, vilket förorsakade, att verktygens kapacitet icke kunde till fullo utnyttjas, i synnerhet under reparationer å fartyg, liggande i de långt från kraftkällan belägna dockorna. Toges därtill i betraktande, att den nuvarande kompressorn till stor olägenhet stundom måste stoppas för reparation — såsom fallet varit under tre veckor sommaren 1913 — ansåg varvschefen det synnerligen nödvändigt, att en ny, elektriskt driven kompressor anskaffades, vilket med nödiga anordningar beräknades medföra en kostnad av cirka 15,000 kronor.

Varvschefen hade därför bland anslagsbehoven för varvet upptagit ytterligare ett belopp av 100,000 kronor för fortsatt anskaffning av moderna arbetsmaskiner.

Genom ett sådant anslag, vilket icke satts högre än omständigheterna krävde, skulle en fortsatt modernisering av verkstadsdriften möjliggöras. Vidare skulle så väsentliga besparingar ernås, att det nedlagda kapitalet kunde anses räntebärande, varjämte varvets verkstäder skulle bliva mera ägnade att på ett nöjaktigt sätt fylla de fordringar, som måste ställas på desamma beträffande ett hastigt och omsorgsfullt utförande av såväl reparations- som nybyggnadsarbeten.

I underdånig skrivelse den 30 september 1913 angående utgifterna under riksstatens femte huvudtitel för år 1915 anförde marinförvaltningen, hurusom ämbetsverket i likhet med varvschefen ansåge det vara av stor vikt, att fullt moderna arbetsmaskiner stöde till varvets förfogande, i synnerhet som därigenom besparing i tid och kostnad för ett arbetes utförande kunde vinnas och ökad möjlighet därigenom åstadkommas till fortskyndande av de omfattande arbeten, som åläge varvet. På grund därav hemställde marinförvaltningen om avlåtande av framställning till nästlidet års riksdag att för ifrågavarande ändamål bevilja ett anslag av 100,000 kronor och därav på extra stat för år 1915 anvisa hälften.

Denna hemställan föranledde emellertid icke något förslag från Kungl. Maj:t till nästlidet års riksdag.

Varvschefen i Karlskrona har i sitt under år 1914 avgivna förslag till beräkning av utgifterna för varvet under år 1916 återupprepat sin begäran om anvisande av medel för ifrågavarande ändamål.

Jämväl marinförvaltningen har i sin förenämnda skrivelse den 24 november 1914 med åberopande av de skäl, som förut anförts i ämnet, hemställt om utverkande hos riksdagen av anslag för ändamålet till förut angivet belopp att fördelas på två år.

På sätt i propositionen nr 60 till nästlidet års senare riksdag meddelades, blevo med stöd av Kungl. Maj:ts beslut den 2 april 1914 kommitterade tillkallade för utredning rörande Karlskrona örlogsvarvs utvidgning och modernisering. Denna utredning är ännu icke avslutad, vadan något förslag på basis därav ej för närvarande kan framläggas. Emellertid torde icke från berörda förhållande kunna hämtas skäl att uppskjuta anskaffning av erforderliga moderna maskiner för den pågående varvsdriftens vidmakthållande, helst dessa maskiner även under förutsättning av en blivande utvidgning och omläggning av varvsdriften måste tänkas bliva behövliga.

[22.]
Departements-
chefens
yttrande.

Vad varvschefen och marinförvaltningen i ärendet anfört, synes mig övertygande ådagalägga, att nya maskiner äro i hög grad behövliga för varvets ekonomiska drift och att det därför av dem beräknade beloppet icke är för högt tilltaget. Jag understödjer därför ifrågavarande förslag, och då det synes mig av stor vikt att påskynda denna anskaffning, anser jag, att Kungl. Maj:t bör äga att redan under innevarande år disponera hälften av samma belopp.

På grund av det sålunda anförda hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att för anskaffning av moderna arbetsmaskiner för flottans varv i Karlskrona bevilja ett anslag av 100,000 kronor och därav på extra stat för år 1916 anvisa ett belopp av 50,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att låta utanordna sistnämnda belopp redan under innevarande år.

18. Moderna arbetsmaskiner m. m. för flottans varv i Stockholm.

Enligt framställning av Kungl. Maj:t beviljade 1914 års riksdag för anskaffning av moderna arbetsmaskiner, traverser och verktyg för flottans varv i Stockholm ett anslag av 100,000 kronor och anvisade därav på extra stat för år 1915 ett belopp av 50,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att låta utanordna sistnämnda belopp redan under nästlidet år.

[23.]
Moderna ar-
betsmaskiner
m. m. för
flottans varv
i Stockholm.
(Extra anslag.)

I överensstämmelse med förslag av marinförvaltningen i förenämnda skrivelse den 24 november 1914 får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

Departements-
chefens
yttrande.

[23.]

att av det utav 1914 års riksdag för anskaffning av moderna arbetsmaskiner, traverser och verktyg för flottans varv i Stockholm beviljade anslag å 100,000 kronor anvisa på extra stat för år 1916 återstående, ännu icke anvisade beloppet, 50,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att låta utanordna sistnämnda belopp redan under innevarande år.

19. Transportmedel för flottans varv i Stockholm.

[24.]

Transport-
medel för
flottans varv
i Stockholm.
(Extra anslag.)

Varvschefen vid flottans station i Stockholm har i skrivelse till marinförvaltningen den 14 oktober 1914 med förslag till beräkning av utgifterna för stationen under år 1916 i de delar, vilkas förvaltning tillhör varvschefen, hemställt om ökning av varvets transportmedel genom anskaffning av följande materiel, nämligen:

dels 2 däckade bogserbåtar av stål med 20 nominella hästkrafters ångmaskiner för en kostnad av 25,000 kronor vardera,

dels 2 halvdäckade 8 hästkrafters motorbåtar av trä med bogseranordning för en kostnad av 6,500 kronor vardera,

dels 2 bogserbåtar med omkring 80 indikerade hästkrafters ångmaskiner för en kostnad av 33,000 kronor vardera,

dels 10 pråmar av trä, starkt byggda, av omkring 18 m. längd och 5 m. bredd samt en lastdrygghet av 75 å 80 ton för en kostnad av 6,000 kronor per pråm,

dels ock 2 vattenbåtar med motorer för en kostnad av 50,000 kronor stycket.

Sammanlagda kostnaden för ifrågavarande båtmateriel utgör således 289,000 kronor.

Med avseende å behovet av förstnämnda *två mindre bogserbåtar och två motorbåtar med bogseranordning* meddelar varvschefen, att under senare år allt vad som funnits av pansarbåtsångslupar på stationen utlånats till övningar vid skjut- och signalskolorna och vid minavdelningen, därvid de använts till bogseringar av mål och transporter m. m. med den påföljd, att de efteråt måst genomgå mycket grundliga reparationer. Genom detta nu nödtvungna anlåtande av ångslupar till pansarbåtarna kunde dessa slupar endast med svårighet hållas i anbefallt beredskapstillstånd. Särskild båtmateriel för nyssangivna ändamål vore därför av behovet påkallad.

Vad beträffar de ifrågasatta *två större bogserbåtarna*, har chefen för varvets ekipagedepartement i skrivelse till varvschefen såsom skäl för båtarnas anskaffning anfört, att »med hänsyn till de många bogseringar, som dagligen förekomma till och från kruthus, kolförråd, eskadrar liggande i Sandhamn, Dalarö, Nynäshamn och å Hårsfjärden m. fl. platser i Stockholms skärgård, varvid ej så sällan den kostsamma åtgärden att hyra privata bogserbåtar måst tillgripas, torde anskaffningen av en bogserbåt av nu föreslagen typ få anses väl motiverad. Så till exempel uppgingo kostnaderna för från transportbolaget förhyrda bogserbåtar under år 1912 till 5,280 kronor, år 1913 till 2,625 kronor 50 öre och år 1914 (januari—juni) till 21,078 kronor 80 öre. Varvets båda äldsta bogserbåtar Nordstiernan, byggd år 1863, och Löparen, byggd 1895, äro på grund av sin ålder och oavbrutna användning ofta utsatta för maskinskador m. m., vilkas reparation ej sällan gör båtarna obrukbara å tider, då de äro som mest behöfliga».

[24.]

Häruti instämmer varvschefen till alla delar och tillägger för egen del, att, ehuru varvet genom överflyttning av ångfartygen Kare och Alfhild erhållit hjälp undan det allra mest pressande behovet, dessa fartyg dock på grund av deras ålder och jämförelsevis dyra underhåll borde utsträngas och försäljas snarast möjligt. Sådan försäljning kunde likväl icke av varvschefen tillstyrkas, förrän varvet erhållit ersättning för nämnda fartyg, ehuru dessa i avseende på prisbillighet vid drift och lämplighet vid bogsering med hänsyn till manöverförmåga, maskinmanöver etc. ej kunde tävla med moderna bogserbåtar.

Vad de föreslagna *tio pråmarna* angår, framhåller varvschefen, att varvet för närvarande äger endast 4 stycken träpråmar, n:ris 3 och 4 T, förutvarande roddkanonbåtar byggda respektive år 1857 och 1862, samt n:ris 5 och 7 T, f. d. bombkanonsluparna Göta och Froste, byggda år 1849, vilka det snart icke lönade sig att längre reparera. Den pråmmateriel varvet de senare åren erhållit, moderna järnpråmar, vore avsedd uteslutande för speciella ändamål eller för transport av kol och vore icke lämpad för transport av den mångfald olika slag av proviant, utredning och inventarier, som numera dagligdags förekomme. Den motorpråm för transport av utredning, till vilken 1914 års riksdag beviljat medel, kunde icke ensam fylla behovet sådant det numera framträtt.

Beträffande de *två vattenbåtarna* yttrar varvschefen, att behovet härav är beroende på den allt större och större förläggningen av fartyg till Stockholms skärgårds område. Det hade nämligen visat sig — säger varvschefen — att varvets vattenbåtar icke på långt när

[24.] förmådde tillgodose de nu till skärgården förlagda fartygens och positionernas behov av vatten. Det hade också visat sig, att Stockholms stad vore synnerligen illa försedd med vattenbåtar. Därtill komme slutligen, att den ena av varvets vattenbåtar nu vore över 60 år gammal och mycket snart obrukbar.

Marinförvaltningen har icke nu funnit skäl att i sin förevarande skrivelse den 24 november 1914 angående utgifterna under riksstatens femte huvudtitel för år 1916 upptaga frågan om anskaffning av förstnämnda två mindre bogserbåtar och två motorbåtar.

Däremot har marinförvaltningen i samma skrivelse lämnat redogörelse för övriga av varvschefen i ämnet gjorda framställningar samt förklarat sig finna dessa till fullo motivera anskaffningen av därmed avsedda transportmateriel, eller två större bogserbåtar, tio pråmar och två vattenbåtar. Men med hänsyn till än viktigare anslagskrav anser sig marinförvaltningen beträffande sistberörda materiel endast böra upptaga anskaffning av en bogserbåt, fem pråmar och en vattenbåt. I anslutning härtill har marinförvaltningen hemställt, att hos innevarande års riksdag måtte på extra stat för år 1916 äskas anslag för anskaffning av sålunda angivna materiel med 33,000 kronor till en bogserbåt, 30,000 kronor till fem pråmar och 50,000 kronor till en vattenbåt eller således tillhoppa 113,000 kronor.

I skrivelsen den 24 november 1914 har marinförvaltningen till slut anfört, att för den händelse Kungl. Maj:t skulle finna nödvändigt att inskränka de anslagsäskanden, som blivit av ämbetsverket förordade, borde sju särskilda poster i viss angiven ordning ifrågakomma att uppskjutas till ett kommande år i vad beträffar deras tillgodoseende; och har ämbetsverket under nr 2 bland dessa sju poster upptagit beloppet till ifrågavarande bogserbåt.

Departements-
chefens
yttrande.

Med stöd av den förebragta utredningen anser jag i likhet med myndigheterna, att en ökning av transportmaterielen vid flottans varv i Stockholm är erforderlig. Det är naturligt, att då Stockholms vidsträckt skärgård årligen i stor omfattning utgör området för övningar vid flottan, stora fordringar behöva ställas å varvets i Stockholm förmåga att tillhandagå med båtar för bogsering och transport av förnödenheter m. m. Då detta behov är av fortvarande natur, blir det även för staten i längden mest ekonomiskt att själv äga den behövlige materielen. Ehuru flertalet av de av varvschefen i Stockholm framförda kraven torde vara beaktansvärda, anser jag, med hänsyn till andra

viktiga anslagsbehov och efter överläggning med chefen för marinförvaltningen, ifrågavarande anskaffning för närvarande böra inskränkas i enlighet med det mindre omfattande av marinförvaltningens båda alternativ, eller till att avse fem pråmar för tillhopa 30,000 kronor och en vattenbåt för 50,000 kronor eller således sammanlagt 80,000 kronor. [24.]

På grund av vad jag anfört hemställer jag därför, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att för anskaffning av transportmedel för flottans varv i Stockholm bevilja på extra stat för år 1916 ett anslag av 80,000 kronor.

20. Förrådsbyggnad m. m. å Bergholmen.

I hemlig underdånig skrivelse den 24 november 1914 angående medelsbehov för vissa ändamål har marinförvaltningen i fråga om behovet av nybyggnader å den kronan tillhöriga ön Bergholmen anfört huvudsakligen följande: [25.]
Förrådsbyggnad m. m. å Bergholmen.
(Extra anslag.)

Till följd av senare års avsevärda ökning av materiel för flottan hade å denna ö belägna, av flottan disponerade förrådslokaler m. m. blivit alldeles otillräckliga.

Vederbörande varvschef hade i detta ärende till marinförvaltningen gjort framställning åtföljd av kostnadsberäkning, slutande på ett belopp av 47,000 kronor, beträffande erforderliga nybyggnaders utförande; och hade marinförvaltningen icke funnit något att erinra mot berörda kostnadsberäkning.

På grund härav hemställde marinförvaltningen, att hos riksdagen måtte för uppförande av en förrådsbyggnad m. m. å Bergholmen begäras ett extra ordinarie anslag till belopp av 47,000 kronor på 1916 års stat, med rätt för Kungl. Maj:t att disponera ifrågavarande belopp redan under år 1915.

Med hänsyn till detta ärendes hemliga natur torde någon närmare redogörelse i avseende å behovet av förevarande anslag icke lämpligen nu böra lämnas, utan torde de ämnet rörande handlingarna få tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

[25.] Den förebragta utredningen synes mig ådagalägga nyttan och behovet av ifrågasatta nybyggnader å Bergholmen. Mot det uppgjorda förslaget till byggnadernas utförande samt den därför beräknade kostnaden torde icke något vara att erinra. Då ordnandet av denna angelägenhet måste anses vara av brådskande natur, synes mig, att de erforderliga medlen böra begäras av innevarande års riksdag å 1916 års stat, men med rätt för Kungl. Maj:t att i mån av behov disponera medlen redan detta år.

Jag hemställer fördenskull, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att för uppförande av en förrådsbyggnad m. m. å Bergholmen bevilja på extra stat för år 1916 ett anslag av 47,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att låta utanordna detta belopp redan under innevarande år.

Övningar.

21. Flottans krigsberedskap och övningar.

[26.] I enlighet med 1914 års riksdags efter framställning av Kungl. Maj:t fattade beslut, hava från och med år 1915 samtliga utgifter för flottans övningar, vare sig de äro att hänföra till stammens eller till beväringens övningar, sammanförts under ett gemensamt reservationsanslag, benämnt anslaget till »flottans krigsberedskap och övningar». I detta hava sålunda uppgått dels det föregående reservationsanslaget till »flottans övningar» och dels större delen av det föregående förslagsanslaget till »sjöbeväringens vapenövningar samt beklädnad och ersättning därför».

Enligt beräkningar, vilka på grundval av det förslag till normalövningsplan för flottan, som chefen för marinstaben avgivit med skriftelse den 25 september 1913, blivit utförda och vilka framlades i propositionen nr 60 för år 1914 angående sjöförsvarets ordnande, skulle för perioden 1915—1919 följande belopp vara erforderliga för anslaget till flottans krigsberedskap och övningar, nämligen för

1915	3,110,000 kronor	[26.]
1916	3,380,000 »	
1917	3,550,000 »	
1918	3,645,000 »	sa
1919	3,680,000 »	mt

I riksdagsskrivelsen nr 1 för år 1914 uttalades i denna fråga, att riksdagen, som tagit del av de planer för flottans krigsberedskap och övningar, som funnes i nämnda proposition nr 60 med tillhörande bilagor intagna, icke hade något att erinra mot de grunder, enligt vilka dessa planer blivit uppgjorda, men ville riksdagen i samband därmed erinra därom, att ett genomförande av den av riksdagen antagna nybyggnadsplanen skulle medföra vissa jämkningar i den av Kungl. Maj:t framlagda planen för krigsberedskap och övningar.

För år 1915 uppförde riksdagen i enlighet med Kungl. Maj:ts proposition ifrågavarande anslag med belopp av 3,110,000 kronor.

I skrivelse till marinförvaltningen den 12 november 1914 har chefen för marinstaben anfört, att anslaget till flottans krigsberedskap och övningar syntes böra för år 1916 ökas med 270,000 kronor, eller från 3,110,000 kronor till 3,380,000 kronor. Sistnämnda summa vore densamma, som beräknats i Kungl. Maj:ts nämnda proposition nr 60; och syntes skäl till ändring i denna beräkning ej i nuvarande stund föreligga, då ökning i övningskostnad till stor del bestämdes av den osäkra tidpunkten för nytillkommande fartygs färdigställande.

Marinförvaltningen har i sin underdåniga skrivelse den 9 december 1914 hänvisat till chefens för marinstaben omförmälda förslag och hemställt om äskande hos riksdagen att uppföra ifrågavarande anslag i riksstaten för år 1916 med 3,380,000 kronor.

På sätt jag förut under punkten om anslaget till flottans nybyggnad och underhåll meddelat, pågår ännu inom marinstaben arbetet med den revidering av normalplanen för flottans övningar, vilken betingas av riksdagens beslut i fråga om nyanskaffning av krigsfartygsmateriel för perioden år 1915—1919. Vid sådant förhållande anser även jag, att för bestämmande av anslaget till flottans krigsberedskap och övningar för år 1916 andra grunder icke kunna anlitas än de beräkningar, som uppgjordes till Kungl. Maj:ts förenämnda proposition nr 60 till 1914 års senare riksdag. Den jämkning, som riksdagen verkställde i Kungl. Maj:ts plan för nybyggnad av fartyg under nämnda period, kan dessutom för år 1916 icke vålla någon väsentligare förändring i den

Departements-
chefens
yttrande.

[26.] då beräknade tillgången av fartyg av olika slag; och kan i allt fall dylik möjlig förändring icke nu säkert angivas. Planen för krigsberedskap och övningar för år 1916, sådan den nu kan beräknas, torde därför böra ansluta sig till vad härför i Kungl. Maj:ts nämnda proposition förutsattes. Den ökning av anslaget med 270,000 kronor, som för samma år beräknats, föranledes av tillkomsten av pansarbåten Sverige, vilken förutsattes rustad i stället för en pansarbåt av nuvarande typ och därvid öka anslagsbehovet med omkring 67,000 kronor, samt vidare av: tillkomsten av undervattensbåtar, medförande en ökad kostnad av omkring 100,000 kronor, beredskap och övningar med flygbåtar, representerande en utgiftsstegring av 63,000 kronor, samt krigs- och mobiliseringsövningar å station, krävande 40,000 kronor, eller i allt 270,000 kronor.

På grund av vad jag sålunda anfört, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att i riksstaten för år 1916 höja reservations-	
anslaget till flottans krigsberedskap och övningar	
nu	kronor 3,110,000: —
med	» 270,000: —
till	<u>kronor 3,380,000: —</u>

22. Sjöbeväringens avlöning och beklädnad m. m.

[27.] Säsom redan blivit nämnt under nästföregående punkt, beslöt 1914 års riksdag i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag att i riksstaten för år 1915 från dittillsvarande förslagsanslaget till »Sjöbeväringens vapenövningar samt beklädnad och ersättning därför» överflytta till reservationsanslaget till flottans krigsberedskap och övningar ett belopp, som motsvarade de egentliga övningskostnaderna för sjöbeväringen. I samband därmed beslöts, att återstoden av förstnämnda anslag skulle i riksstaten uppföras under ändrad benämning »Sjöbeväringens avlöning och beklädnad m. m.». De utgifter för de värnpliktiga, som skola från detta under nytt namn uppförda anslag bestridas, äro följande:

penningsbidrag och penningtillskott,
 understöd åt värnpliktigas familjer,
 beklädnadskostnad,
 hämtnings- och hemförskaffningskostnad, ävensom extra utgifter för sjöbeväringen samt kostnader för inskrivning, redovisning och inkasernering.

Sjöbeväringens avlöning och beklädnad m. m.
 (Ordinarie anslag.)

[27.]

Chefen för marinstaben har i skrivelser till marinförvaltningen den 12 november och den 9 december 1914 framlagt dels beräkning över antalet tjänstgöringsdagar för de värnpliktiga år 1916 och dels en med ledning härav upprättad beräkning över kostnaderna för sjöbeväringens avlöning och beklädnad m. m.

Marinförvaltningen har i sin förutnämnda underdåniga skrivelse den 9 december 1914 följt chefens för marinstaben beräkningar, vilka beträffande antalet tjänstgöringsdagar gestalta sig sålunda:

500 dagars tjänstgöring.

Allmän tjänst:

Sjökapten och styrmän	50	
Maskinister av 1:a (övermaskinister) och 2:a klass	20	
med sammanlagt antal tjänstgöringsdagar = $70 \times 500 =$		35,000

Stationstjänst:

Studierande (ingenjörer)	10	
» (intendenter)	10	
med sammanlagt antal tjänstgöringsdagar = $20 \times 500 =$		10,000

455 dagars tjänstgöring.

Stationstjänst:

Studierande (läkare)	8	
med sammanlagt antal tjänstgöringsdagar = $8 \times 455 =$		3,640

360 dagars tjänstgöring i en följd.

Allmän tjänst	1,200	
Sjötjänst	600	
Stationstjänst	100	
	<u>1,900</u>	
med sammanlagt antal tjänstgöringsdagar av $1,900 \times 360 =$		684,000

240 dagars tjänstgöring i en följd (icke vapenföra).

Allmän tjänst och sjötjänst, militärarbetare	55	
Stationstjänst, »	400	
	<u>455</u>	
med sammanlagt antal tjänstgöringsdagar $455 \times 240 =$		109,200
		<u>Tillsammans 841,840</u>

[27.] Medelsbehovet å anslagstiteln ifråga blir enligt chefens för marin-staben beräkning följande:

Penningbidrag:

841,840 tjänstgöringsdagar å 50 öre kr. 420,920: —

Penningtillskott:

Sjökaptenen och styrmän: 50 man i 360 dagar

= 18,000 dagar

Maskinister: 20 man i 360 dagar = 7,200 »

Ingenjörer: 10 » i 195 » = 1,950 »

Intendenter: 10 » i 395 » = 3,950 »

Läkare: 8 » i 365 » = 2,920 »

summa 34,020 dagar å 25 öre » 8,505: —

Understöd åt vissa värnpliktigas familjer » 9,000: —

Beklädnadskostnad:

841,840 dagar å 41,5 öre, avrundat » 349,364: —

Hämtnings- och hemförskaffningskostnad:

2,481 man å kronor 15: — » 37,215: —

Extra utgifter, inskrivning och redovisning samt inkasernering:

Enligt hittills använda beräkningsgrunder » 50,000: —

Summa kronor 875,004: —

I sin nämnda skrivelse den 9 december 1914 gör marinförvaltningen därjämte hemställa om förhöjning i arvoden till sjörullföringsbefälhavare och till vissa biträden hos dem. Ämbetsverket yttrar i denna fråga följande.

»I underdånig skrivelse den 16 december 1912 med förslag till beräkning av utgifterna å vissa femte huvudtiteln's anslag för år 1914 hemställde på anförda skäl marinförvaltningen, att arvoden till sjörullföringsområdesbefälhavarna och deras biträden, vilka arvoden enligt den av Eders Kungl. Maj:t den 11 december 1908 fastställda stat utgingo med ett årsbelopp för befälhavarna av 1,460 kronor och för biträdena av 730 kronor, måtte från och med år 1914 få utgå med förhöjda be-

lopp, nämligen till befälhavarna med 1,825 kronor och till biträdena med 1,095 kronor, allt för år räknat. Vid föredragning härav inför Eders Kungl. Maj:t den 19 mars 1913 erinrade statsrådet och chefen för sjöförvarsdepartementet (nådig proposition till 1913 års riksdag nr 143 sidan 5), dels att under armén lydande befälhavaren för Stockholms stads rullföringsområde åtnjöte 1,825 kronor och övriga rullföringsområdesbefälhavare i likhet med sjöruddföringsområdesbefälhavarna 1,460 kronor samt alla biträden åt nu nämnda befälhavarna 730 kronor, allt per år, dels att Eders Kungl. Maj:t under fjärde huvudtiteln i samma års statsverksproposition föreslagit beträffande ifrågavarande arvoden allenast den ändring, att biträdena i Stockholms stads rullföringsområde skulle erhålla ersättning efter kronor 3: 50 om dagen, således med kronor 1,277: 50 årligen, vilket förslag dåmera av riksdagen godkänts; och ansåg departementschefen, då avlöningsförhållandena i förevarande avseende torde väsentligen böra ordnas efter samma grunder under 4:e och 5:e huvudtitlarna, sig icke kunna understödja myndigheternas förevarande förslag, i vad beträffade befattningshavare i landsorten, men väl av samma skäl förorda, att arvode från och med 1914 års ingång finge utgå till sjöruddföringsområdesbefälhavaren i Stockholm med 1,825 kronor och till hans biträde med kronor 1,277: 50 per år räknat. Detta vann även riksdagens bifall, och har sistnämnda båda befattningshavares avlöning blivit i enlighet härmed för år 1914 å vederbörlig stat upptagen.»

[27.]

»I statsverkspropositionen till innevarande års senare riksdag har Eders Kungl. Maj:t under 4:e huvudtiteln föreslagit ny stat för rullföringsområdesbefälhavarna med biträden, vari avlöningen för år räknat upptagits,

för befälhavaren för Stockholms stads rullföringsområde efter 6 kronor per dag med kronor 2,190: —,

för rullföringsområdesbefälhavare i landsorten efter 5 kronor per dag med kronor 1,825: —,

för biträde vid Stockholms stads rullföringsområde efter kronor 3: 50 per dag kronor 1,277: 50,

och för biträde vid rullföringsområde i landsorten efter 3 kronor per dag med kronor 1,095: —.»

»Mot den sålunda föreslagna nya staten har riksdagen icke vad angår de förhöjda avlöningsbeloppen haft något att erinra. (Riksdagens underdåniga skrivelse nr 4).»

»Med anledning härav torde, med tillämpning av den grundsats, som synes vid 1913 års riksdag hava blivit godkänd, eller att avlö-

[27.] ningsförhållandena i förevarande avseende väsentligen böra ordnas efter samma grunder under 4:e och 5:e huvudtitlarna, arvoden till ifrågasvarande från den senare huvudtiteln avlönade personal böra från och med år 1915 utgå med följande förhöjda belopp, nämligen:

till sjörullföringsbefälhavaren i Stockholm efter 6 kronor om dagen med kronor 2,190:— per år, till övriga sjörullföringsbefälhavare efter 5 kronor om dagen med 1,825 kronor per år; samt då biträdet hos sjörullföringsbefälhavaren i Stockholm redan åtnjuter samma avlöning som biträdet hos rullföringsbefälhavaren därstädes, till biträde hos annan sjörullföringsbefälhavare efter 3 kronor om dagen med 1,095 kronor per år, och anser marinförvaltningen fördenskull att riksdagens samtycke till den sålunda föreslagna arvodesförhöjningen bör utverkas. För detta ändamål torde emellertid någon förhöjning av ifrågavarande anslag icke erfordras.»

Departements-
chefens
yttrande.

Av det vid förenämnda proposition nr 60 1914 fogade protokollet (sid. 195—198) framgår, att övergångsbestämmelserna för den nya värnpliktslagens genomförande i fråga om flottans värnpliktiga begränsades till att huvudsakligen gälla endast årskullen 1894, inom vilken de rullföringsområden tillhörande värnpliktiga skulle inskrivas hösten 1914 (årsklassen 1914 y) och de sjömanshus tillhörande skulle inskrivas vid ordinarie inskrivning vintern 1915 (årsklassen 1915 ä). Nämda årsklass av de rullföringsområden tillhörande värnpliktiga (1914 y) skulle inskränkas till en tredjedel av den vanliga storleken, medan årsklassen av de sjömanshus tillhörande värnpliktiga borde uttagas till vanlig numerär, och beräknades det belopp för de värnpliktigas övande, som borde bestridas av värnskattemedel, i enlighet härmed. Övergångsbestämmelserna skulle vidare tillämpas så, att nyssnämnda årsklass 1914 y skulle vapenövas under år 1915, medan en årsklass av de sjömanshus tillhörande värnpliktiga fördelades med sitt halva antal till år 1916 och återstående halva antal till år 1917. I anslutning härtill uppdelades ifrågavarande värnskattemedel på åren 1915—1917 på sådant sätt, att fluktuationer i de ordinarie anslag, från vilka kostnaderna för flottans värnpliktiga bestridas, skulle undvikas. Det ändamål, som sålunda åsyftats vid uppdelningen på de särskilda åren av de värnskattemedel, som erfordrades för övergången till den nya värnpliktslagen, kom emellertid icke att tydligt uttryckas i propositionen nr 156 till senaste riksdag angående vissa engångskostnader för sjöförsvarets ordnande, utan ifrågavarande anslag av värnskattemedel begärdes till »bestridande av kostnaderna för

övning vid flottan av värnpliktiga, tillhörande årsklasserna 1914 yngre och 1915 äldre. [27.]

I anledning av nyssnämnda proposition nr 156 har riksdagen till det i propositionen angivna ändamålet beviljat ett anslag av 1,450,000 kronor. Vid den framställning, som i sinom tid kommer att göras beträffande engångskostnader för sjöförsvaret år 1916, ämnar jag föreslå, att Kungl. Maj:t ville hos riksdagen begära att det sålunda beviljade anslaget av 1,450,000 kronor måtte få utan inskränkning användas till bestridande av kostnader, som uppstå till följd av sänkningen av värnpliktsåldern för flottans värnpliktiga från 21:a till 20:e levnadsåret.

Vid bifall till en dylik framställning komma beräkningarna för förslagsanslaget till sjöbeväringens vapenövningar, i enlighet med vad i förenämnda proposition nr 60/1914 förutsattes, för vart och ett av åren 1915—1919 att gälla en hel årsklass rullföringsområden tillhörande värnpliktiga (till sjötjänst inskrivna) samt en hel årsklass sjömanshusen tillhörande värnpliktiga (till allmän tjänst inskrivna); och bliver medelsbehovet från och med år 1916 vid likartad beräkning av antalet värnpliktiga för varje år ett och samma.

Mot de av myndigheterna i enlighet härmed framlagda beräkningarna, vilka ansluta sig till riksdagens beslut år 1914, har jag icke något att erinra. Beräkningen över antalet tjänstgöringsdagar överensstämmer helt och hållet med den beräkning, som i detta hänseende legat till grund för Kungl. Maj:ts berörda proposition nr 60. Att kostnadssumman skiljer sig från den i nyssnämnda proposition för år 1916 beräknade, eller 624,512 kronor, finner sin orsak i den förhöjning i penningbidrag och penningtillskott, som beslutats av riksdagen år 1914, men som icke varit förutsatt i Kungl. Maj:ts nyssnämnda proposition.

Vad beträffar förhöjning i arvoden till sjörullföringsbefälhavare och deras biträden, ansluter jag mig likaledes till marinförvaltningens förslag till beräkning av dessa arvoden. Anledning synes mig nämligen föreligga, att avlöningsförhållandena i förevarande hänseende böra ordnas efter samma grunder under 4:e och 5:e huvudtitlarna. Arvodena ifråga bestridas inom den beräknade posten å 50,000 kronor till »extra utgifter, inskrivning och redovisning samt inkasernering», och torde, enligt vad marinförvaltningen anfört, den ifrågasatta höjningen av flertalet arvoden icke behöva föranleda, att denna post nu för ifrågavarande förslagsanslags bestämmande beräknas till högre belopp än förut.

Då staten för ifrågavarande befattningshavare för år 1915 redan är fastställd, anser jag mig dock ej kunna tillstyrka, att den åsyftade avlöningsförhöjningen vinner tillämpning förr än år 1916.

[27.] Jag förordar alltså, att från och med år 1916 arvoden måtte bestämmas på följande sätt:

till sjörullföringsbefälhavaren i Stockholm efter 6 (i stället för nu 5) kr. om dagen med	kronor 2,190: —	pr år,
» övriga sjörullföringsbefälhavare efter 5 (i stället för nu 4) kr. om dagen med	» 1,825: —	» »
» biträdet åt sjörullföringsbefälhavaren i Stockholm, såsom förut, efter 3: 50 kr. om dagen med	» 1,277: 50	» »
» övriga biträden åt sjörullföringsbefälhavare efter 3 (i stället för nu 2) kr. om dagen med	» 1,095: —	» »

Med anledning av det ovan anförda hemställer jag, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

dels medgiva, att arvoden till sjörullföringsbefälhavare och deras biträden må från och med år 1916 utgå enligt de av mig förordade grunder;

dels ock i riksstaten för år 1916 höja förslagsanslaget till sjöbeväringens avlöning och beklädnad m. m.

nu	kronor 557,650: —
med	» 317,354: —
till	kronor 875,004: —

Artilleribehov.

23. Skjutförsök och inskjutning av kanoner.

[28.] Till skjutförsök och inskjutning av kanoner har riksdagen under en längre följd av år anvisat medel genom extra anslag under femte huvudtiteln.

Från ifrågavarande anslag hava bestritts kostnaderna i främsta rummet för erforderlig årlig prövning i viss tur och ordning av marinens ammunitionsförråd, vidare för inskjutning av kanoner och kastpjäser och slutligen för sådana skjutförsök, som äro oundgängligen erforderliga

Skjutförsök
och inskjutning
av
kanoner.

(Extra anslag.)

för utredande av frågor rörande artillerimaterielen, ammunitionen och deras utveckling. I den mån som ammunitionsförråden växt, hava också kostnaderna för ammunitionens prövning stegrats. Och med den hastiga utveckling, som artillerimaterielen och ammunitionen undergå, har jämväl behovet av inskjutningar och försöksskjutningar alltmera ökat. [28.]

Redan 1903 års riksdag bestämde ifrågavarande anslag till 30,000 kronor. Med detta belopp utgick anslaget därefter — med undantag för en år 1907 vidtagen tillfällig höjning, avsedd för anskaffning av en tubkanon för grövre kusthaubitser — under vart och ett av åren 1904 —1911. Efter framställning av Kungl. Maj:t höjde 1911 års riksdag anslagets belopp för år 1912 till 35,000 kronor, varmed det även upptogs i 1913 års stat. Marinförvaltningen hade emellertid redan år 1912 hemställt om anslagets ökande till 50,000 kronor och förnyade denna framställning i underdånig skrivelse den 30 september 1913 angående anslagsbehoven för år 1915. I enlighet med förslag av Kungl. Maj:t begränsades av riksdagen den ifrågasatta höjningen till 5,000 kronor, vadan anslaget i 1915 års riksstat uppfördes med belopp av 40,000 kronor.

I förenämnda skrivelse den 24 november 1914 har marinförvaltningen förklarat sig alltjämt anse en höjning av anslaget till 50,000 kronor vara synnerligen önskvärd. Men med hänsyn till angelägenheten av att jämväl andra trängande behov måtte kunna tillgodoses, har ämbetsverket ej velat ifrågasätta någon höjning för år 1916 av förevarande anslag, utan hemställt, att ett belopp av 40,000 kronor måtte hos riksdagen äskas å extra stat för sistnämnda år för skjutförsök och inskjutning av kanoner.

I överensstämmelse med marinförvaltningens förslag hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

Departements-
chefens
yttrande.

att till skjutförsök och inskjutning av kanoner på extra stat för år 1916 bevilja ett anslag av 40,000 kronor.

24. Nya kärnrör för kanoner vid flottan.

Efter framställning av Kungl. Maj:t har 1914 års riksdag till förseende av kanoner vid flottan med nya kärnrör beviljat ett anslag av 136,150 kronor och därav på extra stat för år 1915 anvisat ett belopp [29.]

Nya kärnrör
för kanoner
vid flottan.
(Extra anslag.)

[29.] av 60,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att disponera sistnämnda belopp redan under år 1914.

Kungl. Maj:ts nämnda framställning grundades å hemställan av marinförvaltningen i skrivelse den 30 september 1913; och hade ämbetsverket därvid beräknat den tid, på vilken arbetena med de nya kärnrörrens anskaffning och aptering i kanonerna borde fördelas, till 2 å 2¹/₂ år.

Marinförvaltningen har nu i sin tidigare omförmälda skrivelse den 24 november 1914 erinrat, att det för år 1915 anvisade beloppet av 60,000 kronor ställts till ämbetsverkets förfogande. Då arbetena sålunda kunnat taga sin början redan år 1914 samt det vore av vikt att de utan avbrott kunde fortgå, syntes, enligt marinförvaltningens mening, återstoden av det beviljade anslaget, eller 76,150 kronor, böra av riksdagen äskas för år 1916, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under innevarande år disponera vad som därav då kunde beräknas vara behöfligt, eller högst 30,000 kronor; och har marinförvaltningen i enlighet med nämnda uppfattning framställt förslag att föreläggas riksdagen.

Departements-
chefens yt-
rande.

Då jag lika med marinförvaltningen anser det vara för fartygens stridsberedskap synnerligen viktigt, att ifrågavarande arbete för kanonernas bevarande i fullgott skick bedrives så skyndsamt som möjligt, finner jag mig böra förorda ämbetsverkets förslag.

Jag hemställer fördenskull, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen,

att av det av 1914 års riksdag till förseende av kanoner vid flottan med nya kärnrör beviljade anslag å 136,150 kronor anvisa på extra stat för år 1916 återstående, ännu icke anvisade beloppet 76,150 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att av sistnämnda belopp disponera högst 30,000 kronor redan under innevarande år.

25. Tubkanonmekanismer.

[30.] Efter framställningar av Kungl. Maj:t har riksdagen vid särskilda tillfällen anvisat medel till anskaffning av övningsmateriel för utbildning i skjutning vid flottan. Senast beviljade sålunda 1912 års riksdag för ifrågavarande ändamål ett anslag av 126,720 kronor, som ut-

Tubkanon-
mekanismer.
(Extra anslag.)

gick å extra stat med hälften under vardera av åren 1913 och 1914. I den utredning, som framlades för 1912 års riksdag till motivering för behovet av berörda anslag, redogöres för beskaffenheten och användningen av ifrågavarande övningsmateriel (femte huvudtiteln för år 1912 sid. 71 o. följ.). Bland denna materiel ingår, såsom därav synes, även s. k. tubkanoner. Dessa äro avsedda att insättas i loppet på de stridskanoner, vid vilka övning försiggår.

I förenämnda underdåniga skrivelse den 24 november 1914 har marinförvaltningen nu beträffande viss komplettering av ifrågavarande materiel anfört följande:

För att inskränka slitningen av artillerimaterielen och kostnaderna vid personalens utbildning i skjutning användas vid svåra och medelsvåra kanoner såväl mindre som större tubkanoner. För de större tubkanonerna hade anskaffats särskilda bakladdningsmekanismer, vilka under skjutning insattes i kanonerna i stället för de ordinarie mekanismerna. Dylika särskilda mekanismer funnes sålunda redan för fartygens svåra kanoner samt till ungefär hälften av de å pansarbåtar och pansarkryssare befintliga medelsvåra kanonerna. Vid skjutning med de mindre tubkanonerna åter hade från början använts kanonernas egna bakladdningsmekanismer, vilka skulle användas i strid. Därigenom hade dessa mekanismer så småningom blivit under övningarna avsevärt slitna, oaktat materielen före expeditionernas början varit tillbörligen översedd och justerad å varven.

Sagda slitning hade emellertid medfört olägenheten av stundom inträffade klickar, vilka i sin ordning över hövan nedsatte eldhastigheten, icke minst därför, att efter varje klick för undvikande av olycks händelse ett uppehåll måste göras, innan avfyrning ånyo finge ske.

På grund av inkomna rapporter om berörda olägenhet hade marinförvaltningen under föregående år anbefallt ändring av en del mindre tubkanoner, så att dessa kunde användas tillsammans med de stora tubkanonernas särskilda bakladdningsmekanismer. Härigenom hade användandet av stridsmekanismerna vid övningsskjutning i viss grad kunnat inskränkas. Då emellertid de fartyg, vilka vore försedda med stora tubkanoner, endast förde sådana till ena sidans bordvartskanoner, måste fortfarande, då båda sidornas mindre tubkanoner vore klargjorda för skjutning, den ena sidan använda stridsmekanismerna.

Bland de erinringar om materielens beskaffenhet, som högste befälhavaren över 1913 års kustflotta framställt i sin generalrapport, omnämndes även ett stort antal klickar på grund av förslitna mekanismer. Med anledning av dessa flera gånger återkommande anmärkningar och

[30.] för att råda bot för däri påvisade bristfälligheter vore det nödvändigt att anskaffa ett antal tubkanonmekanismer, så att samtliga tubkanoner å 1:a klass pansarbåtar, utom Svea, Göta och Thule, ävensom å Fylgia skulle erhålla dylika. Kostnaden härför vore beräknad till 51,000 kronor.

Därest den nu begärda anskaffningen komme till stånd, icke blott ökades tjänsteåldern för och pålitligheten hos den del av för strid avsedd artillerimateriel, som därav berördes, utan vunnes även en årlig besparing i kostnaden för skjutövningar med tubkanoner, som kunde beräknas uppgå till omkring 3,000 kronor per år.

Med stöd av vad sålunda blivit anfört hemställde marinförvaltningen, att för ifrågavarande ändamål måtte hos riksdagen äskas ett anslag av 51,000 kronor och därav på extra stat för år 1916 hälften eller 25,500 kronor.

Departements-
chefens
yttrande.

De av marinförvaltningen åberopade skälen synas mig ådagalägga nyttan och behovet av ifrågavarande laddningsmekanismer vid övningar; och hemställer jag fördenskull, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att för anskaffning av tubkanonmekanismer bevilja ett anslag av 51,000 kronor och därav på extra stat för år 1916 anvisa ett belopp av 25,500 kronor.

26. 9 mm. pistoler m. m.

[31.] I underdånig skrivelse den 30 september 1913 angående utgifterna under riksstatens femte huvudtitel för år 1915 anförde marinförvaltningen i fråga om behovet av pistoler med hölster och ammunition följande:

9 mm. pistoler m. m.
(Extra anslag.)

I skrivelse den 17 maj 1907 till chefen för sjöförvarsdepartementet hade marinförvaltningen hemställt om utverkande av nådig föreskrift, att i stället för den vid flottan använda revolver m. 87 vid eventuell nyanskaffning måtte få inköpas automatpistoler av samma modell som den för armén föreskrivna. Med skrivelse den 3 september samma år hade marinförvaltningen därefter överlämnat ritning å sådan pistol, vilken genom generalorder den 9 september 1907 fastställdes. Sedermera hade för medel avsedda för nybyggnad av minfartyget Clas Fle-

ming, jagare och torpedbåtar anskaffats sammanlagt 800 dylika pistoler, under det att stridsfartygens behov av skjutvapen för befäl och underbefäl ävensom behovet av dylika för exercisskolorna m. m. uppginge till sammanlagt 1,800 stycken.

Sedan numera för kustartilleriet beväpningen med pistol m/07 blivit fullständigt genomförd och så även torde vara förhållandet i fråga om linjetrupporna, tillhörande infanteriet, artilleriet, fortifikationen och kavalleriet, vore det uppenbarligen en stor olägenhet att mera än halva antalet av för flottans befäl och underbefäl erforderliga eldhandvapen vore av äldre modell, av mindre kaliber och avsedda för annan ammunition än beväpningen för övrig förenämnd personal. Det vore därför behöfligt, att ombeväpningen jämväl för flottans befäl och underbefäl bleve genomförd så snart ske kunde och att härför erforderliga pistoler, hölster och ammunition anskaffades. För nedbringande av anskaffningskostnaden hade marinförvaltningen beräknat, att livremmar m. m. från befintliga äldre remtyg skulle komma till användning för de nya hölstren.

Medelsbehovet för anskaffning av 1,000 st. pistoler m/07 med hölster utgjorde 54,000 kronor och för tillhörande ammunition 6,000 kronor, sålunda tillsammans 60,000 kronor.

Marinförvaltningen hemställde därför i sin förenämnda skrivelse den 30 september 1913, att sistnämnda belopp måtte begäras hos riksdagen och att därav måtte för år 1915 anvisas hälften eller 30,000 kronor.

Denna hemställan föranledde emellertid icke någon framställning till nästlidet års riksdag.

I förut omförmälda skrivelse den 24 november 1914 angående utgifterna under riksstatens femte huvudtitel för år 1916 har marinförvaltningen i detta ärende vidare anfört, hurusom olägenheten därav, att den övervägande delen av flottans befäl och underbefäl vore beväpnad med omoderna eldhandvapen av mindre tillfredsställande eldverkan och med annan ammunition än den, som användes för den nyare beväpningen, vore påtaglig. De framställningar om utbyte av revolverarna mot moderna pistoler av fastställd typ, som från de rustade sjöstyrkorna blivit gjorda, hade varven på grund av bristande tillgång nödgats avvisa.

De vapen, som här avsåges för nyanskaffning, hade hittills icke varit föremål för tillverkning inom landet, och det hade under nu rådande förhållanden icke visat sig möjligt att få utbekomma ett mindre parti dylika från utlandet för marinens räkning beställda vapen av

[31.] ifrågavarande slag, oaktat de blivit såväl färdigställda som av ombud för marinförvaltningen besiktigade och godkända. Marinförvaltningen hade därför trätt i underhandling med svensk vapenfabrik om tillverkning av dylika vapen inom landet. För dess igångsättande krävdes emellertid garanti för att ett icke alltför ringa antal vapen därstädes bleve beställda.

Då ämbetsverket ansåge det vara av stor vikt, att Sverige för sin vapentillverkning i möjligaste mån gjordes oberoende av utlandet, vore även häruti att söka ett skäl att så snart som möjligt beslut fattades om den föreslagna ombeväpnings verkställande.

Då marinförvaltningen på ovan angivna skäl fortfarande ansåge det vara en angelägenhet av stor vikt, att flottans befäls- och underbefälspersonal vore försedd med en fullt tillfredsställande och modern beväpning, hemställde marinförvaltningen, att för ifrågavarande ändamål måtte av 1915 års riksdag äskas ett anslag av 60,000 kronor, därav hälften eller 30,000 kronor på extra stat för år 1916, med rätt för Kungl. Maj:t att disponera sistnämnda belopp redan under år 1915.

Departements-
chefens yt-
rande.

Omförmälda pistoler äro avsedda att ingå i stridsfartygens utrustning med eldhandvapen, med undantag av ett mindre antal pistoler, som behöva användas för övning vid exercisskolor m. m.

I likhet med marinförvaltningen anser jag, att den ombeväpning vid flottan med ifrågavarande pistol av modern typ, vilken sedan flera år tillbaka pågått, bör så snart som möjligt slutföras. Härför kräves emellertid, att medel särskilt anvisas för ändamålet. Mot marinförvaltningens beräkningar i denna punkt har jag icke något att erinra.

Såvitt möjligt böra dessa vapen tillverkas inom landet; och torde, såsom marinförvaltningen uttalat, god förhoppning om utförbarheten härav finnas.

På grund av det nu anförda hemställer jag, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att för anskaffning av pistoler med hölster och ammunition för flottans befäl och underbefäl bevilja ett anslag av 60,000 kronor och därav på extra stat för år 1916 anvisa ett belopp av 30,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att låta utanordna sistnämnda belopp redan under år 1915.

27. Rökhjälmar för flottans fartyg.

Inspektören av flottans övningar till sjöss framhöll i ämbetskrivelse den 19 maj 1911 till chefen för sjöförsvarsdepartementet, att den vid sjöartilleriet numera allmänna förekomsten av brisansgranater, som under strid ökade faran ombord för giftiga gaser, tändning av färg m. m. samt därav föranledd rökbildning, syntes nödvändiggöras, att uppmärksamheten fästades vid sådana åtgärder, som hade till ändamål att i största möjliga grad skydda fartygsbesättningarna för inandning av giftiga gaser och rök; och gjorde inspektören med stöd härav framställning om anställande av försök å 1911 års kustflotta med lämpliga rökskyddare.

Sedan marinförvaltningen i häröver infordrat utlåtande hemställt om inköp av ett mindre antal rökhjälmar för försöks utförande, medgav Kungl. Maj:t genom nådigt brev den 21 juli 1911, att för anställande av de föreslagna försöken å vissa i kustflottan ingående pansarbåtar finge från firman Drägerwerk i Lübeck inköpas tre rökhjälmar av viss typ, för vilka kostnaderna skulle utgå av femte huvudtitelns allmänna besparingar.

Marinförvaltningen meddelade därefter i underdånig skrivelse den 5 mars 1914, att ämbetsverket anskaffat berörda tre rökhjälmar, vilka jämte en från firman Siebe Gorman i London anskaffad apparat underkastats jämförande försök å 1911 års kustflotta.

I en av högste befälhavaren över nyssnämnda års kustflotta till ämbetsverket därefter överlämnad skrivelse hade framhållits, att, ehuru tiden och de pågående övningarna ej medgivit någon ingående prövning, av de anställda försöken likväl framgått, att den tyska apparaten syntes vara att föredraga; och hade högste befälhavaren tillika föreslagit, att nya försök måtte utföras å flottans varv i Karlskrona.

Med anledning därav att icke några brisansskjutningar förekommit under år 1912 vid nyssnämnda varv hade emellertid av marinförvaltningen anbefallda dylika försök därstädes ej kunnat utföras sistberörda år.

Sedermera hade ovannämnda 4 apparater blivit å 1913 års kustflotta prövade; och hade högste befälhavaren den 3 oktober 1913 till ämbetsverket inkommit med rapport över försöken, av vilken framginge, att den engelska hjälmen vore mindre lämplig, under det att Drägerhjelmen visat sig vara fullt användbar och lätthanterlig samt att dess skötsel och användning vore lätt inlärd; och hade den kommission, som å kustflottan anställt försöken, föreslagit, att tills vidare

[32.]

Rökhjälmar
för flottans
fartyg.
(Extra anslag.)

[32.] en Drägerhjälm för varje skyddsavdelning å pansarbåtar och pansarkryssare måtte anskaffas, vilket förslag högste befälhavaren tillstyrkt.

Emellertid hade marinförvaltningen ansett, att, innan någon större anskaffning av dylika rökhjälmar företoges, ytterligare försök bort anställas; och hade sådana under början av år 1914 ägt rum vid Bofors i samband med sprängning av projektiler, laddade med brisant sprängämne. Dessa försök hade visat, att rökhjälmar utgjorde ett verkligt skydd mot sådana giftiga gaser och rök, som vid detonation alstrades av brisanta sprängämnen.

Hittills verkställda försök hade sålunda visat, att rökhjälmar under strid måste bli synnerligen värdefulla och under vissa förhållanden oundgängligen behöfliga ombord för att möjliggöra vistelse å sådana platser, där krevad av projektiler ägt rum eller giftiga gaser eljest utvecklats. Marinförvaltningen ansåg sig därför böra framhålla vikten av att rökhjälmar av angivet slag tilldelades flottans större fartyg, nämligen pansarbåtar och pansarkryssare, för vilket ändamål 40 dylika hjälmar borde anskaffas.

Det erforderliga antalet 40 Drägerhjelmar betingade en anskaffningskostnad av 338 tyska riksmark per styck, vartill komme kostnaderna för inpackning, frakt m. m.

Med stöd av det sålunda anförda hemställde marinförvaltningen i förenämnda skrivelse den 5 mars 1914 om medgivande att 40 dylika rökhjälmar måtte få anskaffas samt att därför ett belopp av högst 13,500 kronor av femte huvudtitelns allmänna besparingar måtte ställas till ämbetsverkets förfogande.

Denna hemställan har ännu icke föranlett någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

Med erinran om vad sålunda i ärendet förekommit har marinförvaltningen i förut omförmälda skrivelse den 24 november 1914 angående utgifterna under riksstatens femte huvudtitel för år 1916 förklarat sig fortfarande anse det vara av stor betydelse, att ombord å de större fartygen funnes tillgång till sådana anordningar, att ett inträngande i med giftiga gaser fyllt rum möjliggjordes, samt fördenskull hemställt, att hos innevarande års riksdag måtte för anskaffning av dylika rökhjälmar äskas ett extra ordinarie anslag för år 1916 till belopp av 13,500 kronor.

Departements-
chefens
yttrande.

I likhet med de myndigheter, som yttrat sig i denna fråga, anser jag det vara synnerligen viktigt för stridsberedskapen ombord å flottans större fartyg, att sådana anordningar därstädes finnas tillgängliga,

att ett inträngande i rum, som fyllts med rök eller giftiga gaser, möjliggöres. Sedan genom ingående försök blivit utrönt, att omförmälda rökhjälmar bereda ett verksamt skyddsmedel i detta avseende, anser jag mig därför böra förorda anskaffning av dylika hjälmar i enlighet med marinförvaltningens förslag.

[32.]

Jag hemställer fördenskull, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att till anskaffning av rökhjälmar för flottans fartyg bevilja på extra stat för år 1916 ett anslag av 13,500 kronor.

Torped- och gnistsignalväsendet m. m.

28. Anskaffning av torpeder och torpedmateriel.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 60 till 1914 års senare riksdag meddelas under rubriken »Anskaffning av torpeder», hurusom marinförvaltningen i skrivelse den 30 september 1913 med beräkning av utgiftsbehoven under femte huvudtiteln för år 1915 framhållit, att därest en division av de nu befintliga jagarna, såsom ifrågasatt blivit, försåges med dubbeltuber i stället för enkeltuber, borde med gällande beräkningsgrund för antalet torpeder per tub en anskaffning av 24 st. 45 cm. torpeder äga rum. Med en kostnad per torped av 8,500 kronor betingade denna anskaffning ett belopp av 204,000 kronor. Vidare hade ämbetsverket i sin utredning den 8 november 1913 angående de viktigaste åtgärderna för kompletterande av krigsberedskapen hemställt, att ett antal av 69 st. 45 cm. torpeder i reserv måtte med det snaraste anskaffas, på det att torpedreserven måtte uppbringas till önskvärd storlek. Kostnaden beräknades till 9,500 kronor för varje sådan torped eller tillhopa 655,500 kronor. Marinförvaltningen har sålunda föreslagit en total nyanskaffning av 93 st. 45 cm. torpeder till en sammanlagd anskaffningskostnad av 859,500 kronor.

[33.]

Anskaffning
av torped
och torped-
materiel.
(Extraanslag.)

I nämnda proposition anfördes jämväl, att andra försvarsberedningen uppmärksammat detta behov, men, enligt vad beredningens kostnadsberäkningar utvisade, ansett, att anskaffningen, vad beträffade reservtorpeder, kunde reduceras till det antal, som kunde erhållas för 500,000 kronor, i följd varav det totala anslagsbehovet uppskattades

[33.] till 704,000 kronor. Denna kostnad hade beredningen emellertid ansett kunna inrymmas i den årliga summa av 1,800,000 kronor, som beredningen beräknat för extra ordinarie utgifter för marinen med undantag av nybyggnad av krigsfartyg.

I anförande till nämnda proposition yttrade jag i egenskap av föredragande departementschef, att, enär det enligt min mening vore av synnerlig betydelse att fullt moderna och för skjutning på långa distanser avsedda torpeder anskaffades, i första hand för jagarna, jag hade för avsikt att föreslå Kungl. Maj:t åtgärder i detta avseende i samband med förslag till tackande av de för anskaffningen erforderliga kostnaderna.

I proposition nr 156 angående vissa engångskostnader för sjöförsvarets ordnande, som därefter framlades för riksdagen nästlidet år, hänvisades till andra försvarsberedningens omförmälda beräkning enligt vilken sålunda anslagsbehovet uppskattats för anskaffning av dels torpeder för en division jagares dubbeltuber till 204,000 kronor och dels torpeder i reserv till 500,000 kronor, eller tillsammans 704,000 kronor.

Därjämte framhölls i sistnämnda proposition, att den summa, som erfordrades för torpedanskaffning, vore så betydande, att, därest enligt andra försvarsberedningens mening anskaffningen skulle helt och hållet bekostas av medel inom den vanliga budgetens ram, fara föreläge, att kostnadssumman måste fördelas på så många år, att anskaffningen till men för flottans krigsberedskap fördröjdes. I följd härav syntes av det erforderliga beloppet en del, lämpligen 300,000 kronor, böra bestridas av värnskattemedel, att fördelas med 50,000 kronor på år 1915 samt 125,000 kronor på vardera av åren 1916 och 1917.

Sedan framställning i enlighet härmed avlåtits i berörda proposition nr 156, har riksdagen — under uttalande att riksdagen, som ansett det vara av synnerlig vikt, att anskaffningen av erforderligt antal torpeder skulle kunna bedrivas så skyndsamt som möjligt, icke haft något att erinra mot Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning — för anskaffning av torpedmateriel för flottan beviljat ett anslag av 300,000 kronor, att utgå av värnskattemedel, samt därav för år 1915 anvisat ett belopp av 50,000 kronor.

I överensstämmelse med förslag av Kungl. Maj:t har nästlidet års riksdag enligt skrivelse nr 99 dessutom medgivit, att behållning å tidigare beviljade anslag till nybyggnad av två jagare finge användas bland annat till anskaffning och anbringande av dubbeltuber å fyra jagare.

[33.]

Marinförvaltningen har nu i sin förenämnda skrivelse den 24 november 1914 erinrat om vad som sålunda förekommit samt framhållit, att enligt den för nästlidet års riksdag framlagda beräkningen av anskaffningskostnaden för torpedmateriel ett belopp av 404,000 kronor återstode att av riksdagen äskas; och har ämbetsverket i anslutning härtill hemställt, att Kungl. Maj:t ville föreslå riksdagen att på extra stat för år 1916 bevilja dels till komplettering av torpedutredning å fyra jagare, försedda med dubbeltuber, ett anslag av 204,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1915 disponera hälften därav eller 102,000 kronor, dels ock till anskaffning av reservtorpeder ett anslag av 200,000 kronor, att utgå med 50,000 kronor under vart och ett av åren 1916—1919.

Departements-
chefens
yttrande.

På sätt framgår av föregående redogörelse, erfordras för fullföljande av den nästlidet års riksdag underställda planen för anskaffning av torpeder ytterligare medel till belopp av 404,000 kronor utöver det av riksdagen beviljade anslaget av värnskattemedel. Ifrågavarande belopp fördelar sig, på sätt marinförvaltningen framhållit, med 204,000 kronor till komplettering av torpedutredningen för de fyra jagare, som förses med dubbeltuber, samt återstående 200,000 kronor till anskaffning av torpeder i reserv. I fråga om beloppet å 204,000 kronor anser jag, i olikhet med vad marinförvaltningen föreslagit, att det bör kunna fördelas på två budgetsår. Det andra beloppet å 200,000 kronor torde, med hänsyn till det för anskaffning av torpedmateriel beviljade anslag, som skall bestridas av värnskattemedel, lämpligen kunna, på sätt marinförvaltningen föreslagit, beräknas utgå under loppet av fyra år.

På grund av det sålunda anförda hemställer jag, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

dels att till komplettering av torpedutredningen å fyra jagare med dubbeltuber bevilja ett anslag av 204,000 kronor och därav på extra stat för år 1916 anvisa ett belopp av 102,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att låta utanordna sistnämnda belopp redan under innevarande år;

dels ock att till anskaffning av torpeder i reserv bevilja ett anslag av 200,000 kronor och därav på extra stat för år 1916 anvisa ett belopp av 50,000 kronor.

29. Anskaffning av gnistsignalmateriel.

[34.] Efter framställning av Kungl. Maj:t beviljade 1914 års riksdag till anskaffning av gnistsignalmateriel ett anslag av 76,400 kronor och anvisade därav på extra stat för år 1915 ett belopp av 38,200 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att låta utanordna sistnämnda belopp redan under nästlidet år.

Anskaffning
av gnistsignal-
materiel.
(Extra anslag.)

I överensstämmelse med framställning av marinförvaltningen i förenämnda skrivelse den 24 november 1914 hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t behagade föreslå riksdagen

Departements-
chefens
yttrande.

att av det utav 1914 års riksdag till anskaffning av gnistsignalmateriel beviljade anslag å 76,400 kronor anvisa på extra stat för år 1916 återstående, ännu icke anvisade beloppet, 38,200 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att låta utanordna sistnämnda belopp redan under innevarande år.

30. Gniststationer till vissa fartyg.

a) *Kanonbåten Svensksund.*

[35.] I underdånig framställning den 26 september 1912, angående inställning av gniststationer å vissa fartyg, meddelade marinförvaltningen, att chefen för marinstaben efter samråd med inspektören av flottans övningar till sjöss i skrivelse till ämbetsverket den 17 i samma månad inkommit med utredning i fråga om inrättande av gniststationer å åtskilliga flottans fartyg, vilka vore i saknad därav. Marinstabschefen hade därvid uttalat, bland annat, att samtidigt med att gnistsignaleringen uppnått sin nuvarande ståndpunkt hade behovet av att samtliga fartyg bleve försedda med gnist gjort sig allt mera gällande. Ett fartyg, som sakuade gniststation, kunde numera icke tillfullo utnyttjas för försvaret, enär det ej inom erforderlig tid kunde erhålla de order och meddelanden, som vore behöfliga för vidtagande av de dispositioner, som påkallades av under operationer på sjön ständigt växlande förhållanden.

Gniststationer
till vissa
fartyg.
(Extra anslag.)

I anslutning till vad chefen för marininstaben i den förebragta utredningen föreslagit, hemställde marinförvaltningen, att Kungl. Maj:t ville föreslå riksdagen att bevilja medel för anordnande av gniststationer å chefsfartyget Drott, 2:a klass pansarbåtarna Thordön och Tirfing, 3:e klass pansarbåtarna Hildur, Gerda, Sölve och Ulf samt kanonbåtarna Disa, Urd, Skagul och Svensksund. Kostnaderna, som ej då kunde fullständigt beräknas, anmäldes sedermera i underdånig hemlig skrivelse den 4 december 1912 uppgå till 130,000 kronor.

Emellertid föranledde denna hemställan ej någon framställning till 1913 års riksdag.

I underdånig skrivelse den 30 september 1913 anförde marinförvaltningen ytterligare angående detta behov följande:

Då behovet av gniststationer för nämnda 11 fartyg, med undantag av kanonbåten Urd, som förolyckats, kvarstode oförminskat, ansåge marinförvaltningen sig böra ånyo göra framställning om äskande av medel för ifrågavarande ändamål. Kostnaden, som beträffande Urd beräknats till 10,338 kronor, uppginge, vad beträffade de återstående 10 fartygen, till sammanlagt 119,662 kronor.

Ej heller för 1914 års riksdag framlades förslag i anledning av marinförvaltningens framställning.

Emellertid har i propositionen nr 60 angående sjöförsvarets ordnande till 1914 års riksdag under rubriken »2:a och 3:e klass pansarbåtar» uttalats, att dessa fartygscerters användbarhet för lokalförsvaret nedsatts och att detta särskilt vore fallet med 3:e klass pansarbåtar samt att, ehuru antalet för lokalstyrkor disponibla 1:a klass pansarbåtar under de närmaste åren icke räckte till att fylla behovet av artillerifartyg i samtliga lokalstyrkor, 3:e klass pansarbåtar i betraktande av deras nedsatta stridsvärde likväl icke längre borde ingå i Stockholmseskadern.

Marinförvaltningen har nu i sin förenämnda skrivelse den 24 november 1914 angående utgifterna under riksstatens femte huvudtitel för år 1916 anført, hurusom ämbetsverket med hänsyn till omförmälda uttalanden i propositionen nr 60 1914 ansåge, att 3:e klass pansarbåtarna Hildur, Gerda, Sölve och Ulf borde utgå ur det i ämbetsverkets skrivelse den 30 september 1913 avgivna förslaget angående anskaffning av gniststationer för vissa fartyg. Ur samma förslag syntes även böra utgå kanonbåten Disa, vilket fartyg, enligt uttalande å sid. 102 i nyssnämnda proposition, borde överlämnas till sjökarteverket.

[35.] Vad beträffade kanonbåten Skagul, i samma proposition angiven såsom avsedd till depåfartyg för flygbåtar, hade detta fartyg nästlidet år blivit försett med en i vissa delar så moderniserad gniststation, att något ytterligare behov i detta avseende ej kunde anses föreligga.

På grund av vad ovan anförts syntes enligt marinförvaltningens mening det i ämbetsverkets skrivelse den 30 september 1913 angivna antalet fartyg, för vilka gniststationer borde anskaffas, kunna ned-sättas med sex, eller från tio till fyra (chefs-fartyget Drott, 2:a klass pansarbåtarna Thordön och Tirfing samt kanonbåten Svensksund), och skulle, med en beräknad kostnad av 12,000 kronor för varje gniststation, för ändamålet erfordras ett anslag av 48,000 kronor.

Marinförvaltningen hemställde därför, att hos riksdagen måtte för ändamålet äskas ett extra anslag till sistnämnda belopp.

Departements-
chefen.

Utan att vilja uttala mig om behovet av inrättandet av gniststationer å chefsfartyget Drott och 2:a klass pansarbåtarna Thordön och Tirfing anser jag i allt fall, att med hänsyn till andra viktigare anslagskrav slutlig prövning av frågan härom tillsvidare bör anstå. Vad beträffar kanonbåten Svensksund, brukar detta fartyg om vintrarna anlitas för bevakning och skydd för fisket å västkusten. Denna tjänstgöring föranleder ett starkt behov av gniststation å fartyget. Under senare år har i följd därav en gniststation av äldre typ tillsvidare monterats å Svensksund. Emellertid har denna anordning visat sig otillfredsställande, då sistnämnda gniststation ej är tillräckligt kraftig och effektiv för att även å relativt korta distanser upprätthålla förbindelse med Göteborgs gniststation. Anskaffning av en permanent gniststation av modern typ för Svensksund synes mig på grund härav ej böra uppskjutas. Jag tillstyrker fördenskull, att en sådan gniststation anskaffas för Svensksund till den av marinförvaltningen beräknade kostnaden av 12,000 kronor.

b) *Torpedbåtar.*

I ämbetsskrivelse den 8 november 1913 med uppgift rörande de viktigaste kompletterings- och anskaffningsbehoven för marinen under en tid av fyra år framåt anförde marinförvaltningen under rubriken »Gnistmaterielen», punkt 4, att under övningarna med 1913 års kustflotta försök verkställdes med gniststationer å torpedbåtar samt att dylika stationer borde anskaffas för en beräknad sammanlagd kostnad av 31,000 kronor.

[35.]

Marinförvaltningen har vidare i förut omförmälda skrivelse den 24 november 1914 angående medelsbehov för vissa ändamål anfört, att ytterligare försök med sådana gniststationer blivit under nästlidet övningsår verkställda å kustflottan, varvid goda resultat uppnåts. Chefen för marinstaben, vilkens yttrande i frågan av marinförvaltningen även inhämtats, hade ansett, att ett införande av sådana gniststationer skulle kunna vara av stort gagn.

Då marinförvaltningen redan av försöksmedel anskaffat gniststationer för ett mindre antal torpedbåtar för en kostnad av 4,000 kronor, skulle sålunda av de såsom behövlige ansedda 31,000 kronor återstå 27,000 kronor; och hemställde marinförvaltningen, att sistnämnda belopp måtte hos riksdagen för ändamålet begäras å extra stat för år 1916, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1915 disponera hälften, eller 13,500 kronor.

Med hänsyn till detta ärendes hemliga natur torde närmare redogörelse i avseende å behovet av förevarande anslag icke lämpligen nu böra lämnas, utan torde ämnet rörande utredning få tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

Nyttan och behovet av att våra torpedbåtar äro försedda med så fullständig gnismateriel som möjligt torde ligga i öppen dag. Jag ansluter mig jämväl till marinförvaltningens förslag. Sedan marinförvaltningen för utexperimentering anskaffat en del gniststationer av ifrågavarande slag genom tillgång av medel, som beviljats för anställande av försök med torped- och gnismateriel, krävas nu för ändamålet ytterligare 27,000 kronor, vilket belopp synes mig böra anvisas å extra stat för år 1916, med befogenhet för Kungl. Maj:t att disponera hälften redan under innevarande år.

Departements-
chefens
yttrande.

På grund av vad jag under denna punkt anfört, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

dels att till förseende av kanonbåten Svensksund med en permanent gniststation bevilja på extra stat för år 1916 ett anslag av 12,000 kronor;

dels ock att till anskaffning av gniststationer för torpedbåtar bevilja på extra stat för år 1916 ett anslag av 27,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att av detta belopp disponera hälften eller 13,500 kronor redan under innevarande år.

31. Stridsgniststationer för flottans fartyg.

[36.]
Stridsgnist-
stationer för
flottans fartyg.
(Extra anslag.)

I underdånig skrivelse den 30 september 1913 angående utgifterna under riksstatens femte huvudtitel för år 1915 anförde marinförvaltningen, bland annat, att för möjliggörande av att fartyg, som i strid eller genom haveri fått sin gnistanläggning satt ur funktion, måtte kunna upprätta en nödfallsförbindelse medelst gnist, vore det nödvändigt, att varje fartyg försåges med en portativ så kallad stridsgnistanläggning, som vore alldeles oberoende av fartygets pannor och maskineri och vars luften kunde upphängas provisoriskt på ännu befintliga mastdelar. Sådan anläggning på alla med gnist försedda fartyg beräknades kosta tillhopa 40,000 kronor.

Marinförvaltningen hemställde på grund därav om äskande hos 1914 års riksdag av detta belopp för ändamålet.

Denna framställning föranledde icke någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

I underdånig skrivelse den 24 november 1914 angående medelsbehov för vissa ändamål har marinförvaltningen, under erinran om vad ovan nämnts, vidare anført följande:

Redan vid 1914 års början hade marinförvaltningen låtit för försöksmedel anskaffa några stridsgniststationer, vilka utlämnades till kustflottan för att därstädes prövas. Resultaten av dessa försök hade blivit så tillfredsställande, att ämbetsverket ansett sig böra gå i författning om anskaffande av ytterligare ett antal stationer för en kostnad av sammanlagt 7,500 kronor. Sistnämnda åtgärd hade marinförvaltningen i underdånig skrivelse den 15 augusti 1914 anmält med hemställan att få av omhänderhavande medel förskjuta beloppet och framdeles anmäla det till ersättande. Jämlikt kungl. brev den 28 i samma månad hade ämbetsverkets åtgärd godkänts och framställningen angående kostnaderna bifallits.

Marinförvaltningen hade sålunda anskaffat stridsgniststationer för en sammanlagd kostnad av 10,500 kronor, varför å det såsom erforderligt anmälda, till 40,000 kronor uppgående behovet av medel för att förse alla med gnist apterade fartyg med stridsgniststationer ännu återstode 29,500 kronor. Marinförvaltningen ansåge sig nu böra göra framställning om äskande av detta belopp och hemställde därför, att Kungl. Maj:t ville föreslå riksdagen att för ändamålet bevilja samma belopp på extra stat för år 1916.

Med hänsyn till detta ärendes hemliga natur torde närmare redogörelse i avseende å behovet av förevarande anslag icke lämpligen nu

böra lämnas, utan torde ämnet rörande utredning få tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott. [36.]

Ifrågavarande stridsgnistanläggningar äro, såsom framgår av marinförvaltningens uttalande, avsedda att ingå i de större stridsfartygens utrustning i syfte att, därest den permanenta gniststationen ombord till följd av skador under strid eller vid haveri blir försatt ur funktion, utan dröjsmål kunna å fartyget anordna en ny gnistförbindelse. Med hänsyn till den utomordentligt stora betydelse, gnistväsendet äger synnerligast för en mindre flotta, anser jag anskaffningen av dylika anordningar i reserv väl motiverad. Mot marinförvaltningens nu framlagda förslag, som grundar sig å verkställda försök, har jag icke något att erinra.

Departements-
chefens yt-
rande.

Jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att till anskaffning av stridsgniststationer för flot-
tans fartyg bevilja på extra stat för år 1916 ett an-
slag av 29,500 kronor.

32. Försök med torped-, gnist- och flygmateriel.

Till försök med torped- och gnistmateriel har riksdagen på be-
gäran av Kungl. Maj:t under en följd av år anslagit medel å extra
stat. 1910 års riksdag bestämde i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag
detta anslag för år 1911 till 20,000 kronor. Därefter framhöll marin-
förvaltningen i underdånig skrivelse den 27 september 1910, att den
snabba utveckling, som gjorde sig gällande besträffande såväl torped-
som gnistmaterielen, med nödvändighet betingade, att, därest materielen
skulle kunna hållas i högsta stridsberedskap, fortsatt anställande av
försök av ifrågavarande slag ägde rum i allt större omfattning, vadan
det för år 1911 för ändamålet beviljade beloppet, 20,000 kronor, icke
längre blev tillfyllest. I enlighet med marinförvaltningens förslag
anhöll Kungl. Maj:t hos 1911 års riksdag, att för omförmålda ändamål
ett anslag av 25,000 kronor måtte beviljas på extra stat för år 1912,
vilken framställning blev av riksdagen bifallen.

[37.]

Försök med
torped-, gnist-
och flyg-
materiel.

(Extra anslag.)

I underdånig skrivelse den 30 september 1911 anförde marin-
förvaltningen, att de skäl, som legat till grund för anslagets höjande,
fortfarande och kanske i ännu högre grad än förut vore gällande, sär-
skilt med hänsyn till de försök med varmluftapparater m. m., som

[37.] skulle utföras, varför ämbetsverket hemställde, att för ifrågavarande ändamål måtte hos riksdagen äskas 25,000 kronor jämväl för år 1913. Detta belopp blev också på Kungl. Maj:ts framställning av riksdagen beviljat. Jämväl för vartdera av åren 1914 och 1915 har 25,000 kronor för ifrågavarande ändamål beviljats.

Marinförvaltningen har nu i sin förenämnda skrivelse den 24 november 1914 anfört, att försök med torped- och gnistmateriel fortfarande vore under utförande och behövde anställas i avsevärd utsträckning. Särskilt befunne sig under utveckling flera viktiga och genomgripande nyheter på radio-telegrafiens och -telefoniens område. Ehuru denna utveckling på skilda håll avstannat i följd av det utbrutna kriget, ansåge sig marinförvaltningen dock kunna fullfölja utexperimenterandet av en del av dessa nya anordningar, vilka dock erfordrade betydligt större anslag än de, som hittills för dylika försök stått till förfogande.

Även för att hålla den nytillkomna flygmaterielen i fullt tidsenligt skick fordrades, att försök med densamma anställdes. Sådana försök skulle bland annat omfatta: installering å flygbåtarna av bombkastningsapparater, maskingevär och gniststationer m. m.

Marinförvaltningen har på grund av det anförda funnit nödigt, att för utförande av försök med torped-, gnist- och flygmateriel för år 1916 avsåges 50,000 kronor, och har i anslutning därtill hemställt, att hos riksdagen måtte för ändamålet äskas detta belopp på extra stat för samma år.

Departements-
chefens
yttrande.

Lika med marinförvaltningen finner jag särdeles angeläget, att såsom hittills utvecklingen inom torped- och gnistväsendet noggrant följes och i görligaste mån kontrolleras även genom anställande av försök med ny materiel inom dessa områden samt att därför erforderliga medel ställas till förfogande. För studium av och försök med flygbåtsmateriel hava hittills medel icke varit uppförda under femte huvudtiteln i riksstaten. Men då behov därav numera på ett stadigvarande sätt gör sig gällande, anser jag liksom marinförvaltningen lämpligt, att anvisning för detta ändamål upptages bland extra anslag å huvudtiteln.

Av naturliga skäl erbjuder det svårigheter att rätt avväga storleken av ett permanent årligt anslag till anställande av försök å förevarande områden, då behovet att anställa dylika försök och kostnaden därför i hög grad växlar genom inflytande av på förhand oberäkneliga faktorer. Men såsom norm för beräkning av anslag av denna art torde med skäl kunna anföras, att anslaget, som ställes till

vederbörande centrala ämbetsverks förfogande att efter dess bestämmande användas, ej bör sättas högre än vad som kan anses motsvara beräknliga genomsnittsbehovet. Skulle på grund av nya uppfinningar eller annat förhållande anställande av oförutsedda, dyrbara försök visa sig erforderligt och anslagets belopp ej förlår härtill, torde särskild framställning till riksdagen böra göras eller, därest på grund av sakens brådskas riksdagens beslut ej kan avvaktas, Kungl. Maj:t äga att låta förskjuta nödig kostnad och därefter anmäla denna till ersättande av riksdagen. På grund av det nu anförda finner jag ej skäl föreslå anvisande å stat av högre belopp än 35,000 kronor för samtliga ifrågasvarande ändamål. [37.]

I anslutning till vad jag sålunda uttalat hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att till försök med torped-, gnist- och flygmateriel på extra stat för år 1916 bevilja ett anslag av 35,000 kronor.

Minväsendet.

33. Minmateriel.

I hemlig underdånig skrivelse den 30 september 1913 angående medelsbehov för minväsendet hemställde marinförvaltningen, bland annat, att Kungl. Maj:t ville föreslå riksdagen att för anskaffning av handminmateriel bevilja ett anslag å 876,400 kronor och därav på extra stat för år 1915 anvisa ett belopp av 373,800 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att av sistnämnda belopp disponera två tredjedelar eller 209,200 kronor redan under år 1914. [38.]

Minmateriel.
(Extra anslag.)

I propositionerna till nästlidet års senare riksdag n:r 60 angående sjöförsvarets ordnande och n:r 156 angående vissa engångskostnader för sjöförsvarets ordnande lämnades upplysning om marinförvaltningens oförmålda beräkning av ifrågasvarande anslagsbehov. Vidare meddelades därvid, att andra försvarsberedningen uppmärksammat detta behov samt att beredningens kostnadsberäkningar gäve vid handen, att beredningen antagit, att kostnaden skulle kunna inrymmas i den årliga summan av 1,800,000 kronor, som beredningen beräknat för extra ordinarie utgifter för marinen, med undantag av nybyggnad av krigsfartyg.

I nämnda proposition n:r 60 uttalade jag såsom föredragande departementschef, att ett fortsatt anskaffande av minor, varigenom flottans

[38.] minvapen kunde vidare utvecklas, enligt min åsikt vore i hög grad önskvärdt och att jag ville återkomma till denna fråga i samband med förslag till täckande av de för anskaffningen erforderliga kostnaderna.

Med anslutning till berörda uttalande anförde jag därefter i yttrande till propositionen n:r 156, hurusom med hänsyn till de betydliga kostnader, som enligt åberopade beräkning vore förbundna med minvapnets utveckling, det kunde befaras, att, om dessa kostnader i sin helhet skulle utgå genom extra anslag under femte huvudtiteln, de måste fördelas på flera år än vad som med avseende å anskaffningens brådskande natur kunde vara tillrådligt. Jag ansåg därför, att ett belopp av 300,000 kronor för ifrågavarande ändamål borde beredas av värnskattemedel, vilket belopp syntes böra fördelas med 50,000 kronor å år 1915 samt 125,000 kronor å vardera av åren 1916 och 1917.

Sedan i enlighet härmed förslag av Kungl. Maj:t framlagts i propositionen n:r 156, har riksdagen, som likaledes ansett det vara synnerligen angeläget, att behovet av minmateriel fylldes så skyndsamt som möjligt, förklarat sig icke hava något att emot Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning erinra. I anslutning därtill beslöt riksdagen att för anskaffning av minmateriel för flottan bevilja ett anslag av 300,000 kronor, att utgå av värnskattemedel, samt därav för år 1915 anvisa ett belopp av 50,000 kronor.

Marinförvaltningen har nu i hemlig underdånig skrivelse den 24 november 1914 angående medelsbehov för vissa ändamål, med erinran om vad sålunda förekommit, vidare uttalat följande:

Då riksdagen i sitt yttrande behjärtat behovet av en skyndsam anskaffning av minor, under det att likväl för år 1915 anvisats endast 50,000 kronor för dylik materiel, och då krigserfarenheterna redan visat minvapnets utomordentligt stora betydelse för krigföringen till sjöss, tvekade marinförvaltningen icke att tillstyrka åtgärder i syfte att så snart ske kunde tillföra flottan den minmateriel, som ämbetsverket redan i förenämnda skrivelse den 30 september 1913 anmält behövlig.

Marinförvaltningen ansåg sålunda, att ifrågavande anskaffning av minor till sammanlagd kostnad av förut angivet belopp, 876,400 kronor, borde genomföras under åren 1915—1917 med följande fördelning av i samma skrivelse angivna, av anskaffningen föranledda kostnader:

på år 1915:

50,000 kronor av värnskattemedel och 242,300 kronor att förskottsvis disponeras av vanligt extra ordinarie anslag för år 1916, eller tillsammans 292,300 kronor;

[38.]

på år 1916:

125,000 kronor av värnskattemedel och 167,100 kronor att förskottsvis disponeras av vanligt extra ordinarie anslag för år 1917, eller tillsammans 292,100 kronor;

på år 1917:

125,000 kronor av värnskattemedel och 167,000 kronor att förskottsvis disponeras av vanligt extra ordinarie anslag för år 1918, eller tillsammans 292,000 kronor.

På grund av vad sålunda anförts, har marinförvaltningen hemställt, att hos innevarande års riksdag måtte för anskaffning av minor äskas på extra stat för år 1916 ett anslag av 242,300 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att disponera detta belopp redan under år 1915.

Med hänsyn till detta ärendes hemliga natur torde någon närmare redogörelse i avseende å behovet av förevarande anslag icke lämpligen nu böra lämnas, utan torde de ämnet rörande handlingarna få tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

På grund av de erfarenheter, det pågående sjökriget redan lämnat angående minvapnets stora betydelse, anser jag, att den förut planlagda anskaffningen av minmateriel måste påskyndas i möjligaste mån; och har jag icke något att erinra mot marinförvaltningens beräkningar och förslag i förevarande avseende.

Departements-
chefens
yttrande.

Jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att för anskaffning av minmateriel för flottan bevilja på extra stat för år 1916 ett anslag av 242,300 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att låta utanordna detta belopp redan under innevarande år.

34. Försök med minmateriel.

Efter framställning av Kungl. Maj:t har riksdagen vid särskilda tillfällen under senare år beviljat anslag till försök med minmateriel. Sålunda anvisades för detta ändamål å extra stat för år 1912 70,000 kronor, därav 50,000 kronor avsågos för försök med viss nyuppfunnen

[39.]
Försök med
minmateriel.
(Extra anslag.)

[39.] minmateriel, samt för år 1913 80,000 kronor, av vilket belopp 60,000 kronor särskilt beräknades för sprängningsförsök mot en s. k. kasun.

Sedan det visat sig, att de ifrågasatta försöken med omförmälda nyuppfunna minmateriel icke lämpligen kunde komma till stånd, föreslog Kungl. Maj:t nästlidet års senare riksdag i proposition nr 192, att de härför beviljade medlen, 50,000 kronor, måtte i stället få tagas i anspråk för försök med annan minmateriel. Enligt marinförvaltningens därvid i ämnet åberopade yttrande skulle sistberörda försök huvudsakligen avse uttrönande av vissa minors minsta minavstånd med flera egenskaper samt fortsatta försökssprängningar mot kasun.

Kungl. Maj:ts framställning i nyssnämnda proposition blev av riksdagen bifallen.

Marinförvaltningen har nu i hemlig underdånig skrivelse den 24 november 1914 angående medelsbehov för vissa ändamål anført, att därest minvapnet skulle kunna följa den snabba utveckling, som på nästan alla områden kännetecknade den närvarande tiden, det vore nödvändigt, att härför erforderliga försöksmedel fortfarande ställdes till marinförvaltningens förfogande; och har marinförvaltningen på grund härav hemställt, att hos riksdagen måtte för försök med minmateriel äskas på extra stat för år 1916 ett anslag av 30,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att därav disponera en tredjedel eller 10,000 kronor redan under år 1915.

På grund av detta ärendes hemliga natur torde någon närmare redogörelse i avseende å behovet av förevarande anslag icke lämpligen nu böra lämnas, utan torde de ämnet tillhörande handlingarna böra tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

Departements-
chefens yt-
tande.

Med hänsyn till minvapnets stora betydelse i det moderna sjökriget anser jag i överensstämmelse med marinförvaltningen, att medel nu böra anvisas på 1916 års stat för fortsatt anställande av försök med minmateriel i syfte att följa utvecklingen å detta område. Det av marinförvaltningen föreslagna beloppet synes mig ej för högt beräknat.

Jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att för försök med minmateriel på extra stat för år 1916 bevilja ett anslag av 30,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att därav disponera 10,000 kronor redan under innevarande år.

E. Kustartilleriet.

Avlöning.

1. Avlöning för kustartilleriets personal.

Chefen för kustartilleriet har med skrivelse den 10 oktober 1914 till marinförvaltningen överlämnat förslag till stat för kustartilleriets personal för år 1916, vilket beträffande antalet officers-, underofficers- och manskapsbeställningar i allo överensstämmer med den av 1914 års riksdag godkända uppsättningsplanen för kustartilleriets personal under åren 1915—1919.

[40.]
 Avlöning för
 kustartilleriets
 personal.
 (Ordinarie an-
 slag.)

Mot det av chefen för kustartilleriet avgivna statförslaget har marinförvaltningen, som i detta ärende samrått med chefen för marin-staben, icke haft annat att erinra, än att en mindre jämkning ansetts böra vidtagas i det för inkvarteringsbidrag för officerare och under-officerare förslagsvis upptagna beloppet.

Med överlämnande av det sålunda jämkade statförslaget har marinförvaltningen i sin förenämnda skrivelse den 24 november 1914 med förslag till beräkning av utgifterna under riksstatens femte huvudtitel för år 1916 anfört i huvudsak följande.

Vad anginge kustartilleriets *officerspersonal*, skulle enligt den av riksdagen godkända uppsättningsplanen för kustartilleriets personal under perioden 1915—1919 för det första av de nämnda åren officersbeställningarnas antal ökas med 11, men då riksdagen funnit, att samtliga dessa beställningar icke kunde under år 1915 besättas, hade på grund därav och efter närmare övervägande ökningen inskränkts till 7. Uti sitt förslag till stat för år 1916 hade marinförvaltningen i överensstämmelse med chefens för kustartilleriet förslag upptagit ej blott de resterande 4 utan även den i uppsättningsplanen beräknade ökningen med 10 av det för år 1915 angivna antalet officerare, således en sammanlagd ökning av 14, fördelade på särskilda grader i enlighet med uppsättningsplanen. Enligt meddelande från chefen för kustartilleriet torde ock en sådan ökning av officersnumerären kunna genomföras, emedan år 1914 antagits 12 kustartillerikadetter, vilka beräknades bliva utexaminerade år 1916, varjämte man ansett sig kunna motse transport-

[40.] sökande till kustartilleriet i sådant antal, att uppsättningsplanens officersnumerär för år 1916 skulle bliva fylld.

Avlöning till *reservofficersaspiranter* vore icke upptagen i marinförvaltningens statförslag. Enligt de i Kungl. Maj:ts proposition nr 60 till 1914 års senare riksdag framlagda grunderna för en omläggning av kustartilleriets reservofficersinstitution, mot vilka riksdagen icke haft något att erinra, skulle för mintjänst avsedda reservofficerare uttagas bland sjökaptener, vilka förutom 500 dagars tjänstgöring såsom värnpliktiga undergått en särskild aspirantkurs av omkring 3 månaders längd, varunder de skulle åtnjuta vissa avlöningsförmåner. Dessa borde dock icke upptagas i staten för år 1916, emedan enligt den i propositionen angivna planen aspirantkursen infölle först under tredje utbildningsåret, d. v. s. först under år 1917 för dem, vilkas utbildning började år 1915.

För reservofficerare under *repetitionsövning* hade upptagits samma belopp som i staten för år 1915.

I fråga om *underofficers- och manskapsbeställningarna* anslöte sig marinförvaltningens statförslag noggrant till uppsättningsplanen.

Under rubriken *arvoden* hade på grund av senaste riksdags beslut det hittills för en auditör upptagna beloppet uteslutits.

Till *rekryteringskostnader* samt till *lönetillägg och uppmuntringspenningar* hade upptagits samma belopp som i staten för år 1915.

Inkvarteringsbidrag hade av marinförvaltningen upptagits till belopp, beräknade med ledning av anvisningarna i 1915 års stat.

Marinförvaltningens förslag till stat för kustartilleriet för år 1916 slutade å en summa av 1,547,617 kronor 60 öre.

Om, i likhet med vad som skett för år 1915, förslagsanslaget till avlöning för kustartilleriets personal beräknades till statens med 4 procent eller kronor 61,904: 70 nedsatta slutsumma, skulle enligt marinförvaltningens förslag anslagsbeloppet för år 1916 bliva i jämnt tal 1,485,712 kronor, vilket i jämförelse med anslagets belopp för år 1915, eller 1,413,908 kronor, utgjorde en ökning av 71,804 kronor.

Departements-
chefens ytt-
rande.

1914 års senare riksdag har i skrivelse nr 5 A under punkt 38 anført, att riksdagen, som godkänt uppsättningsplanen för kustartilleriets personal under åren 1915—1919, därvid förutsatt, att vid planens tillämpning sådana jämkningar skulle vidtagas, som visade sig erforderliga med hänsyn till möjligheten att kunna besätta de för varje särskilt år nytillkomna beställningarna. En granskning ur denna syn-

punkt av marinförvaltningens förslag till stat för kustartilleriets personal för år 1916 synes mig giva vid handen, att mot sagda förslag, i vad detsamma angår underofficers- och manskapsbeställningarna, intet finnes att erinra. Däremot torde den av samtliga myndigheterna förordade ökningen av antalet officersbeställningar bära något begränsas, och anhåller jag att med avseende härå få anföra följande. [40.]

Vid kustartilleriet finnas för närvarande 10 vakanta officersbeställningar. I den av senaste riksdag godkända planen för uppsättandet av reservstater vid marinen förutsättes vidare att under år 1916, vad kustartilleriet beträffar, 1 officer skulle övergå från aktiv stat till reservstat. Oavsett den ökning av antalet officersbeställningar, som må bliva upptagen i 1916 års stat, borde sålunda under åren 1915 och 1916 11 officersbeställningar besättas.

För närvarande finnas 16 kustartillerikadetter, vilka beräknas bliva utexaminerade under loppet av nyssnämnda båda år. Därjämte undergår 1 officer provtjänstgöring för vinnande av transport till kustartilleriet. Sammanlagt skulle alltså, efter vad nu låter sig bedömas, högst 17 officersbeställningar kunna besättas under åren 1915 och 1916.

Enligt denna beräkning borde det sålunda vara tillfyllest, om 6 nya officersbeställningar upptoges i 1916 års stat. Chefen för kustartilleriet har emellertid för mig framhållit, hurusom kravet på kustfästningarnas krigsberedskap betingar, att uppsättningen av kustartilleriets officerskader i möjligaste mån påskyndas, och har till stöd härför kunnat åberopa kraftigt talande erfarenhetsrön från den under år 1914 verkställda mobiliseringen. Såväl med hänsyn härtill som på grund av det förhållande, att under åren 1913 och 1914 icke några kustartillerikadetter blivit utexaminerade, har nämnde chef betecknat såsom i hög grad önskvärt, att kustartilleriet genom transporter från andra truppslag kunde tillföras en del subalternofficerare.

Ehuru jag till fullo beaktar, vad chefen för kustartilleriet sålunda framhållit, har jag icke kunnat följa myndigheternas förslag att upptaga 14 nya officersbeställningar för år 1916, utan ansett mig bära stanna vid att för ifrågavarande år förorda en ökning med 9 officersbeställningar. Genom en dylik ökning skulle under åren 1915 och 1916 sammanlagt minst 4 officersbeställningar finnas tillgängliga för transporter från andra truppslag, vilket jag funnit vara lämpligt.

Enligt den av riksdagen godkända uppsättningsplanen för kustartilleriets personal under åren 1915—1919 skulle för år 1916 tillkomma:

[40.]

1 överstelöjtnant,
 1 major,
 2 kaptener av 1:a klassen,
 1 kapten av 2:a klassen,
 3 löjtnanter och
 2 underlöjtnanter eller fänrikar.

Summa 10 officersbeställningar.

Av förut angivna skäl torde emellertid ökningen lämpligen böra begränsas till 9 officersbeställningar. Utgående härifrån har jag efter närmare övervägande kommit till den uppfattningen, att kustartilleriets behov såväl vid mobilisering som för fredstjänsten skulle inom den givna ramen bäst tillgodoses, därest officerskadern för år 1916 ökades med de beställningar, som sagda år skulle hava tillkommit jämlikt den av riksdagen godkända uppsättningsplanen, med uteslutande av 1 löjtnantsbeställning. De 4 officersbeställningar åter, som enligt uppsättningsplanen skulle hava tillkommit år 1915, men som i den av riksdagen godkända staten för detta år uteslutits, böra enligt min mening upptagas först framdeles, i den mån som utsikter förefinnas att besätta jämväl dessa beställningar. Jag anser alltså, att ökningen i fråga om officersbeställningarna bör för år 1916 omfatta:

1 överstelöjtnant,
 1 major,
 2 kaptener av 1:a klassen,
 1 kapten av 2:a klassen,
 2 löjtnanter och
 2 underlöjtnanter eller fänrikar.

Summa 9 officersbeställningar.

Den av mig förordade mindre ökningen av antalet officersbeställningar medför beträffande det av marinförvaltningen framlagda förslaget till stat för kustartilleriets personal för år 1916 en minskning dels av det belopp, som avses till lön och dagavlönning för officerare, och dels av det till inkvarteringsbidrag för officerare och underofficerare beräknade beloppet. Mot marinförvaltningens statförslag har jag i övrigt intet annat att erinra än att anmärkning 2:o i staten torde böra ändras något med hänsyn till ett genom nådigt brev den 17 december 1914 fast-

ställt nytt reglemente för marinen, del III, kustartilleriet och tjänsten inom kustfästningarna. På framställning av chefen för kustartilleriet och efter tillstyrkan av chefen för marininstaben har nämligen i berörda reglemente föreskrivits, att till högre tjänstegrad befordras manskap, som uppfyller de i reglementet för kustartilleriets skolor och övningar därför stadgade fordringarna. I enlighet härmed kan manskap efter en tjänstetid vid kustartilleriet av 48 månader (4 år) uppnå underofficerskorprals tjänstegrad, under det att detta hittills icke kunnat ske förr än efter en tjänstetid av 72 månader (6 år) d. v. s. efter samma tjänstetid, som erfordras för uppflyttning till 1:a lönegraden. På det att icke ifrågavarande reglementsändring skall leda till, att underofficerskorpral kan komma i åtnjutande av inkvarteringsbidrag efter kortare tjänstetid än vad riksdagen hittills avsett, erfordras, att i anmärkning 2:o i staten efter ordet »Underofficerskorpral» tillägges »med en tjänstetid vid kustartilleriet av minst 72 månader (6 år)».

Med iakttagande av de ändringar i marinförvaltningens statförslag, som betingas av vad jag ovan anfört, har utarbetats ett förslag till stat för kustartilleriets personal för år 1916, vilket torde få såsom bilaga nr 12 fogas till detta protokoll.

Med avseende på vissa i förslaget till stat upptagna anslagskrav tillåter jag mig anföra följande:

Det belopp, som upptagits till inkvarteringsbidrag för officerare och underofficerare, har beräknats sålunda:

Enligt 1915 års stat 29,775: — kronor.

Tillkommer

1 överstelöjtnant	600: — kronor	
1 major	600: — »	
3 kaptener	1,200: — »	
4 subalternofficerare	1,200: — »	
3 underofficerare av 1:a gr.	720: — »	
5 » » 2:a »	900: — »	5,220: — »
		<hr/>
		Säger 34,995: — kronor.

Till inkvarteringsbidrag för underofficerskorpraler upptaget belopp har beräknats på följande sätt:

[40.] Enligt 1915 års stat	25,180: — kronor.
Mot en ökning i 1915 års stat med 38 löner i 1:a lönegraden svarade en höjning av ifrågavarande anvisnings belopp med 4,780 kronor. För år 1916 föreslås en ökning med 8 löner i 1:a lönegraden. Häremot svarar sålunda en höjning av här ifrågavarande belopp med $\frac{8 \times 4,780}{38} = 1,006:32$ kronor eller avrundat	1,000: — »
<hr/>	
Säger 26,180: — kronor.	

Det nu upprättade förslaget till stat för kustartilleriets personal för år 1916 slutar på ett utgiftsbelopp av 1,532,557: 60 kronor.

I likhet med vad som skett för år 1915, torde förslagsanslaget till avlöning för kustartilleriets personal böra beräknas till beloppet enligt staten, minskat med 4 procent. Ovan angivna belopp, 1,532,557 kronor 60 öre, skulle alltså minskas med 4 procent, eller 61,302 kronor 30 öre, till 1,471,255 kronor 30 öre, eller avrundat 1,471,256 kronor.

Då förevarande anslag i riksstaten nu är uppfört med 1,413,908 kronor, skulle vid bifall till mina förslag under denna punkt ökningen av anslaget i riksstaten för år 1916 belöpa sig till 57,348 kronor.

På grund av vad här anförts, får jag alltså hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

dels att godkänna stat för kustartilleriets personal av den lydelse, bilagan nr 12 vid detta protokoll utvisar;

dels ock att i riksstaten för år 1916 öka förslagsanslaget till avlöning för kustartilleriets personal

nu	kronor 1,413,908: —
med	» 57,348: —
till	<hr/> kronor 1,471,256: —.

2. Personligt lönetillägg till sergeanten över stat vid kustartilleriet A. G. Sjöqvist.

Efter framställning av Kungl. Maj:t har riksdagen till personligt lönetillägg åt sergeanten över stat vid kustartilleriet Anders Gustaf Sjöqvist på extra stat för vart och ett av åren 1914 och 1915 beviljat ett anslag av 580 kronor. [41.]

I enlighet med tillstyrkan av marinförvaltningen i förenämnda skrivelse den 24 november 1914 angående utgifterna under riksstatens femte huvudtitel för år 1916 får jag hemställa, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att till personligt lönetillägg åt sergeanten över stat vid kustartilleriet Anders Gustaf Sjöqvist på extra stat för år 1916 anvisa ett belopp av 580 kronor.

Intendenturen.

3. Beklädnad åt kustartilleriets manskap.

Reservationsanslaget till beklädnad åt kustartilleriets manskap är i riksstaten för innevarande år upptaget till belopp av 142,704 kronor och beräknades i Kungl. Maj:ts proposition nr 60/1914 angående sjöförsvarets ordnande för år 1916 uppgå till 142,400 kronor. [42.]

I förenämnda skrivelse den 24 november 1914 angående utgifterna under riksstatens femte huvudtitel för år 1916 har marinförvaltningen beträffande anslaget till beklädnad åt kustartilleriets manskap anfört följande:

Storleken av detta anslag hade hittills beräknats efter en kostnad per man och år av 108 kronor för beklädnad och 3 kronor för sängservis, den senare dock endast för inkasernerat manskap.

Kostnaden enligt årets medelpris för den myckenhet beklädnad, som i gällande stat beräknats vara årligen erforderlig för hela beklädnadens underhåll i fullständigt skick, hade under senaste tre åren utgjort per man:

Personligt lönetillägg till sergeanten över stat vid kustartilleriet A. G. Sjöqvist. (Extra anslag.)

Beklädnad åt kustartilleriets manskap. (Ordinarie anslag.)

[42.]

	1912.		1913.		1914.	
Vid Vaxholms kustartilleriregemente.						
Maskinavdelningen:						
Underofficerskorpral	108	60	107	64	114	65
Gemenskap	94	—	92	86	100	81
Övriga avdelningar:						
Underofficerskorpral	111	38	111	47	118	20
Gemenskap	96	03	95	52	103	90
Vid Karlskrona kustartilleriregemente.						
Maskinavdelningen:						
Underofficerskorpral	108	20	111	30	109	22
Gemenskap	98	41	100	31	100	76
Övriga avdelningar:						
Underofficerskorpral	112	12	115	—	112	07
Gemenskap	102	67	104	47	103	92

Såsom härav framginge, hade i allmänhet årskostnaden för underofficerskorpralernas beklädnad något överstigit 108 kronor, men kostnaden för gemenskapens beklädnad understigit samma belopp, varvid — enär antalet underofficerskorpraler betydligt understege antalet gemenskap — medelkostnaden per man för årliga underhållet av beklädnaden hållit sig *under* 108 kronor.

Med hänsyn till den betydliga prisstegring, som genom kriget åstadkommits i avseende på de flesta av de beklädnadsmaterialier och persedlar, vilka erfordrades för manskapets beklädnad, syntes det med visshet kunna förutsägas, att det icke skulle låta sig göra att hålla medelkostnaden för årliga underhållet av beklädnaden inom 108 kronor, om manskapet fortfarande skulle kunna erhålla beklädnad enligt nu gällande stat. Att exakt bestämma erforderlig höjning i sagda belopp låte sig givetvis ej göra, enär, bland annat, krigets varaktighet antagligen komme att utöva betydande inflytande på priserna på beklädnadsvaror.

Redan för år 1915 komme prisstegringen att inverka, vadan med säkerhet kunde förutses, att årliga underhållskostnaden komme att stiga, så att reservationsanslaget till beklädnad åt kustartilleriets manskap träffades av en hårdare belastning än som vid anslagets bestämmande

för detta år beräknats. Med hänsyn även härtill ansåge marinförvaltningen, att till grund för årliga beklädnadskostnaden för år 1916 borde läggas ett från 108 kronor med 20 % eller 21 kronor 60 öre ökat belopp, således 129 kronor 60 öre, och att beklädnadsanslaget för att täcka den höjda underhållskostnaden måste erhålla däremot svarande förstärkning. Då denna förstärkning emellertid borde anses vara av tillfällig natur, syntes reservationsanslaget böra beräknas efter de vanliga grunderna och förstärkningen beredas särskilt.

[42.]

Den behövliga förstärkningen av reservationsanslaget till beklädnad åt kustartilleriets manskap skulle enligt ovanstående utgöra $21:60 \times 1,285 = 27,756$ kronor.

Å anslaget hade vid 1913 års utgång funnits en behållning av 35,076 kronor 36 öre, och syntes det marinförvaltningen lämpligt att, om även vid 1916 års ingång besparing å anslaget funnes, denna i första hand toges i anspråk för mötande av under sistnämnda år eventuellt uppkommande ökade kostnader för anskaffning och underhåll av beklädnaden för kustartilleriets manskap. Marinförvaltningen komme fördenskull att, om anledning därtill förefunnes, hos Kungl. Maj:t göra framställning att för ändamålet få taga ifrågavarande besparing i anspråk. Skulle däremot tillgängliga besparingar å anslaget icke förslå till täckande av utgifterna, syntes till 1916 års riksdag framställning få göras om beviljande av medel för täckande av eventuell överbetalning å anslaget.

Beträffande sängservis syntes tillsviidare samma pris som förut kunna bibehållas, enär det vore antagligt, att däruti ingående artiklar, om ock påverkade av den allmänna prisstegringen, likväl fortare komme att återföras till normalt prisläge.

Under förutsättning att, på sätt marinförvaltningen enligt chefens för kustartilleriet förslag förordat, kustartilleriets stat för år 1916 skulle upptaga 1,285 man, borde ordinarie anslaget sålunda beräknas på följande sätt, varvid förutsattes, att 85 man komme att bo utom kasern:

beklädnad å 108 kronor per år för 1,285 man	kronor 138,780: —
sängservis » 3 » » » » 1,200 »	» 3,600: —
		<hr/>
		Summa kronor 142,380: —
	eller avrundat »	142,400: —

Marinförvaltningen hemställde därför om anslagets minskning från nuvarande belopp 142,704 kronor med 304 kronor till 142,400 kronor.

[42.]
Departements-
chefens
yttrande.

Mot marinförvaltningens beräkning av ifrågavarande ordinarie anslag för år 1916, vilken överensstämmer med den av mig i propositionen nr 60 till senaste riksdag åberopade, har jag icke något att erinra. Vad marinförvaltningen anfört rörande ökade beklädnadskostnader genom de av kriget orsakade prisstegringarna förtjänar naturligen uppmärksamhet. Sedan framdeles kommit till synes, huru de verkliga förhållandena gestaltat sig, blir anledning pröva, i vad ordning eventuellt inträffad överbelastning av årsanslaget lämpligen må kunna täckas.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att i riksstaten för år 1916 minska reservationsanslaget till beklädnad åt kustartilleriets manskap

nu kronor 142,704: —
med » 304: —
till kronor 142,400: —

4. Naturaunderhåll åt personal vid kustartilleriet.

[43.]
Natura-
underhåll åt
personal vid
kustartilleriet.
(Ordinarie
anslag.)

Förslagsanslaget till naturaunderhåll åt personal vid kustartilleriet är i riksstaten för år 1915 upptaget till 549,900 kronor.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 60/1914 angående sjöförsvarets ordnande har i de beräkningar, som där framlagts över kustartilleriets anslagsbehov för vart och ett av åren 1915—1919, ifrågavarande anslag för år 1916 upptagits till 581,700 kronor.

Detta belopp har beräknats på följande sätt:

	Antal man.	Antal tjänstgöringsdagar per man.	Sammanlagt antal tjänstgöringsdagar.	
Stammanskap	1,285	365	469,025	
Värnpliktiga	(studenter m. fl., 1:a tjänstgöring	28	458	12,824
	övriga vapenföra »	1,159	323	374,357
	samtliga vapenföra, repetitionsövning	1,071	42	44,982
	icke vapenföra	412	240	98,880
		Säger	1,000,068	

Naturaunderhåll under 1,000,068 tjänstgöringsdagar		[43.]
efter 0: 58 kronor per dag	kronor 580,039: 44	
ersättning åt uppborädmän i matinrätningarna	» 1,650: —	
	<u>Summa kronor 581,689: 44</u>	
	eller avrundat kronor 581,700: —	

Marinförvaltningen har i förenämnda skrivelse den 24 november 1914 med förslag till beräkning av utgifterna under riksstatens femte huvudtitel för år 1916 upptagit ifrågakvarande anslag till nyssnämnt belopp.

I överensstämmelse med marinförvaltningens förslag hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

Departements-
chefens
yttrande.

att i riksstaten för år 1916 höja förslagsanslaget till naturaunderhåll åt personal vid kustartilleriet

nu	kronor 549,900: —
med	» 31,800: —
till	<u>kronor 581,700: —</u>

Nybyggnad och underhåll.

5. Underhåll av kustartilleriets byggnader och materiel, *oförändrat ordinarie reservationsanslag*

kronor 506,700: —

6. Förplägnadsanstalt i Vaxholms och Oskar-Fredriksborgs fästning.

I underdånig skrivelse den 30 september 1911 med förslag till beräkning av utgifterna under riksstatens femte huvudtitel för år 1913 anförde marinförvaltningen, bland annat, att chefen för kustartilleriet för ämbetsverket framhållit vikten ur mobiliseringssynpunkt av att ett *proviantförråd* vore att tillgå i Vaxholms och Oskar-Fredriksborgs fästning samt att bemålde chef hos marinförvaltningen förnyat av honom förut gjord framställning om anläggande av ett sådant förråd med an-

[44.]

Förplägnads-
anstalt i Vax-
holms och
Oskar-Fred-
riksborgs
fästning.

(Extra anslag.)

[44.] hållan tillika att saken icke måtte uppskjutas. Marinförvaltningen vore för sin del sysselsatt med att utreda frågan om ett dylikt proviantförråd och skulle framdeles inkomma med underdånigt utlåtande och förslag i ämnet.

Under erinran härom överlämnade marinförvaltningen sedermera med underdånig skrivelse den 2 mars 1912 av arméförvaltningen å fortifikationsdepartementet och av fortifikationsbefälhavaren i Vaxholms och Oskar-Fredriksborgs fästning på begäran av marinförvaltningen uppgjorda förslag. Med avseende på omfattningen av dessa förslag anförde marinförvaltningen därvid för egen del följande:

Då det icke kunde anses vara nog att endast hava tillgång till en förrådsbyggnad för proviantens förvar, utan det vore fullt lika viktigt att för brödbehovets tillgodoseende hava bageri inom fästningen, hade marinförvaltningen, som i ärendet samrätt med chefen för kustartilleriet, låtit förslaget omfatta även uppförandet av ett dylikt ävensom av ett bostadshus för en del av den personal, som erfordrades för skötseln av såväl förråd och bageri som den redan befintliga tvättinrättningen på Rindön, i synnerhet som kommandanten i Vaxholms och Oskar-Fredriksborgs fästning redan förut anmält behovet av bostäder för tvättinrättningens föreståndare och maskinist. Härtill komme tillgodoseende av behovet av lastbrygga i och för proviantartiklarnas m. m. ur- och ilastning samt åtskilliga andra mindre arbeten. Utöver byggnadskostnaderna vore i förslagen upptagna kostnader för transportanordningar vid lastbryggan, för inventarier i förrådsbyggnaden, för förslagens uppgörande samt för anskaffning av proviant.

I följd av den omfattning, förslaget erhållit, hade marinförvaltningen ansett, att den föreslagna anläggningens benämning borde ändras från »proviantförråd» till »förplägnadsanstalt».

Av en P. M., som åtföljer de med marinförvaltningens ifrågavarande skrivelse överlämnade specialförslagen, framgår i huvudsak följande:

Bageribygnaden vore avsedd att möjliggöra bakning av 900 kg. hårt och 8,000 kg. mjukt bröd om dygnet, och erfordrades härför två s. k. dubbelugnar med torkugnar. Dessa lämpade sig visserligen huvudsakligen för bakning av mjukt bröd, men i betraktande av den ringa kvantitet hårt bröd, som förekomme, ansåges denna utan olägenhet kunna bakas på dubbelugnarna, varigenom kostnaden för en jalousiugn (omkring 8,500 kronor) inbesparades. Med hänsyn till en eventuell utvidgning av bageriet vore plats reserverad för ytterligare en ugn.

I bottenvåningen funnes förutom bagerirummet inrymda ett jäsrum, ett kyl- och utlämningsrum samt ett kontorsrum. Framför utlämnings-

rummet vore en lastbrygga anbringad, varifrån korgar och lådor kunde läggas direkt i fordonen. [44.]

På utlämnings- och kontorsrummen funnes en övre och en vindsvåning för mjölsikt- och blandningsverken samt dagförråd av mjöl. Nämnade förråd stode medelst en täckt gång i förbindelse med det stora mjölförrådet i förrådsbyggnaden.

I källaren funnes plats för bränsle och de för bageriarbetarna behövliga utrymmena, såsom omklädningsrum m. m.

För uppvärmning av bageribyggnaden avsåges att utvidga pannorna i den nu befintliga, närbelägna tvättinrättningen och att därifrån leda ånga genom i kulvert inlagda rörledningar. För erhållande av behöflig kraft till bagerimaskinerna föresloges uppsättande av en fotogénmotor med dynamo och accumulatorbatteri i tvättinrättningen samt ledande därifrån av elektrisk kabel i samma kulvert som värmeledningsrören. Maskinerna i bageriet skulle drivas med små motorer, som försåges med ström från nyssnämnda ledning. Ström till elektrisk belysning för såväl bageriet som övriga byggnader skulle likaledes erhållas från det i tvättinrättningen uppställda maskineriet.

Förrådsbyggnaden vore avsedd att innehålla fyra olika bottnar, källare- och vindsvåningarna inberäknade. Trafiken inom byggnaden skulle förmedlas genom två trappor och i spindlarna förlagda elektriska varuhissar.

Lastbryggan skulle anordnas i förrådsbyggnadens omedelbara närhet samt utbyggas till 4 meters djup vid normalt vattenstånd och förses med 40 meter lång kaj.

Bostadsbyggnaden hade föreslagits att inrymma:

lägenhet för 1 förrådsförvaltare,	3 rum och kök
» » 1 tvättföreståndare,	3 » » »
» » 1 bageriverkmästare,	3 » » »
» » 1 maskinist,	2 » » »
» » 1 »	2 » » »

samt 2 manskapslogement med snyggingsrum, 1 expedition, 1 handförråd, 1 dag- och undervisningsrum och 1 förrådsvind.

Beträffande de med marinförvaltningens förutnämnda skrivelse den 2 mars 1912 överlämnade förslagen har ämbetsverket i samma skrivelse lämnat följande kostnadsuppgifter:

[44.] bageribyggnad av sten	kr.	86,000: —
förrådsbyggnad » »	»	128,000: —
bostadsbyggnad » »	»	76,000: —
ny ångpanna i tvättinrättningen	»	18,000: —
oljemotor och dynamo för kraft och belysning	»	27,500: —
planering och stängsel samt vägar	»	9,000: —
förändringsarbeten vid tvättinrättningen	»	1,500: —
flyttning av vissa fortifikationsförrådsbyggnader	»	9,860: —
lastbrygga jämte flyttning av badhus och slip	»	36,200: —

vartill komme:

transportanordningar vid lastbryggan	»	1,540: —
inventarier i förrådsbyggnaden	»	4,300: —
förslagets uppgörande	»	1,900: —
samt proviant	»	127,600: —

Summa kronor 527,400: —

För egen del har vidare marinförvaltningen i sin ovannämnda skrivelse anfört följande:

Beträffande förestående arbeten och kostnader hade det synts marinförvaltningen, att, enär endast en maskinist erfordrades för tvättinrättningen och bageriet tillsammans samt husrum för den värnpliktiga bageri- och förrådsbetjäningen syntes kunna beredas i Rindö redutt eller å Vaxholms fort, en inskränkning borde vidtagas med hänsyn till *bostadsbyggnaden*, så att 1 maskinistlägenhet, 2 logement med snyggingsrum, 1 expedition, 1 handförråd, 1 dag- och undervisningsrum och 1 förrådsvind uteslötes, varigenom kostnaden för denna byggnads utförande kunde nedbringas med 22,000 kronor till 54,060 kronor.

Beträffande *lastbryggan* kunde den beräknade kostnaden, 36,200 kronor, synas väl stor, men det vore att märka, att i denna kostnad inginge flyttning av ett badhus och en gammal slip jämte dessas återuppförande å andra platser. Det kunde ock synas, som skulle lastbryggan bliva utbyggd väl långt i sjön. För att emellertid de uppställda fordringarna, 4 meters djup vid normalt vattenstånd och 40 meter lång kaj, skulle kunna tillfredsställas, hade det utrönt, att det bleve billigast att lägga lastbryggan just där den föreslagits; och hade marinförvaltningen fördenskull ej funnit anledning till erinran mot fortifikationsbefälhavarens förslag i detta avseende.

Mot de övriga posterna hade marinförvaltningen ej något att anmärka; och skulle den slutliga kostnaden, under förutsättning att inskränkningar, enligt vad här förut nämnts, bleve vidtagna beträffande bostadsbyggnaden, komma att uppgå till 505,400 kronor.

Med hänsyn till tiden för förplägnadsanstaltens färdigblivande hölle marinförvaltningen före, att arbetet i varje fall borde vara avslutat vid utgången av år 1915. Önskvärt vore därför, att redan 1912 års riksdag beviljade medel för ändamålet i fråga, och syntes det i sådant fall vara lämpligt,

att de för *första* året erforderliga medlen beräknades sålunda:

flyttning av byggnader	kr.	9,860: —
lastbryggebyggnad	»	36,200: —
transportanordningar	»	1,540: —
³ / ₄ av bageribyggnaden utom maskineri	»	42,000: —
³ / ₄ av förrådsbyggnaden	»	96,000: —
ersättning för förslagens uppgörande	»	1,900: —
summa kr.		187,500: —

att de för *andra* året erforderliga medlen beräknades för

¹ / ₄ av bageribyggnaden jämte maskineri.....	kr.	44,000: —
¹ / ₄ av förrådsbyggnaden	»	32,000: —
³ / ₄ av bostadshuset.....	»	40,500: —
ny ångpanna i tvättinrättningen	»	18,000: —
ändringsarbeten i	»	1,500: —
oljemotor och dynamo m. m.	»	27,500: —
¹ / ₂ av planering och vägar	»	4,500: —
summa kr.		168,000: —

samt att för *tredje* året beräknades återstoden eller kronor 149,900: —.

Skulle Kungl. Maj:t emellertid anse lämpligt att av riksdagen först år 1913 äska medel till uppförande av denna förplägnadsanstalt, finge marinförvaltningen föreslå anslaget fördelade på två år och att för första året beräknades ett belopp av sammanlagt 252,700 kronor samt att återstoden fölle på andra året.

Driften av förplägnadsanstalten, anför marinförvaltningen vidare, komme att medföra vissa utgifter.

De kostnader, som uppstode för handhavande av proviantförrådet, i den mån därför kunde behöva anställas annan personal än den å kust-

[44.] artilleriets stat upptagna, syntes i likhet med vad förhållandet vore i avseende på flottans proviantförråd i Karlskrona böra bestridas genom att pålägga varor, som uttoges från förrådet, lämplig förhöjning i inköspriset.

Vid omsättningen av proviantförrådet borde alla i fästningen garrisonerade trupper deltaga; och hade marinförvaltningen i sådant avseende satt sig i förbindelse med arméförvaltningens intendentsdepartement, från vilket definitivt svar då ännu ej ingått i vad mån detta låte sig göra, men syntes ordnandet av denna fråga icke möta svårighet, då man måste utgå från att i varje fall förplägnadsanstalten avsåges för fästningens samtliga besättningstrupper.

Även flottans station i Stockholm borde bidra till omsättningen genom uttagning av proviant till fartygen; och syntes härigenom en verklig fördel ernås i avseende å provianteringen av flottans fartyg vid utrustning till expedition från denna station, där proviantering för närvarande skedde uteslutande genom upphandling från av stationsmyndigheterna antagna leverantörer.

Några särskilda medel för proviantförrådets handhavande och omsättning behövde sålunda ej anslås.

Vad bageriet beträffade, låte det sig svårligen göra att åstadkomma en noggrann räntabilitetskalkyl, men det resultat, som erhållits vid kronobagerierna i Stockholm och Karlskrona, visade med sådan bestämdhet på att dylikt bageri kunde, sedan alla självkostnader blivit betalda, lämna bröd till så avsevärt mycket billigare priser än vad enskilda bagerier ville åtaga sig, att en alldeles given ekonomisk vinst för kronan därigenom kunde påräknas, varjämte myndigheterna finge tillfälle att övervaka, att hygienens fordringar vid brödbakningen och brödets distribution noga iakttoges.

Förplägnadsanstalten komme att ställa ökade fordringar på kustartilleriets intendenturpersonal, men i vad mån därav kunde betingas ökning av denna personal låte sig icke avgöra, förr än pågående utredning om förenkling av räkenskapsväsendet vid kustartilleriet blivit slutförd och därigenom kunde bedömas, huruvida genom lättnad i arbetet på andra områden inom fästningens förvaltning den nuvarande intendenturpersonalen bleve tillräcklig även för förplägnadsanstaltens skötsel.

Med avseende å dels den i förslaget upptagna posten 127,600 kronor för proviant, dels ock de delar av ärendet i övrigt, som vore av hemlig natur, avgav marinförvaltningen efter samråd med chefen för kustartilleriet med hemlig underdånig skrivelse den 2 mars 1912 sär-

skilt yttrande och förslag rörande beräkning över myckenheten och värdet av den för förrådet erforderliga provianten. [44.]

Beträffande vidare den av marinförvaltningen berörda frågan rörande omsättning av proviantförrådet inom fästningen överlämnade marinförvaltningen med hemlig underdånig skrivelse den 22 mars 1912 av arméförvaltningen å intendentsdepartementet verkställd utredning i ämnet.

I sin förut åberopade skrivelse den 2 mars 1912 anförde marinförvaltningen vidare att, då det vore otvivelaktigt, att Vaxholms och Oskar-Fredriksborgs fästning för sitt försvar vore i högsta grad beroende av en förplägnadsanstalt inom fästningsområdet, ämbetsverket icke tvekade att hemställa, att Kungl. Maj:t ville av 1912 års riksdag i och för uppförande av en förplägnadsanstalt för Vaxholms och Oskar-Fredriksborgs fästning äska ett anslag å extra stat av 505,400 kronor samt att därav måtte anvisas 187,500 kronor för år 1913.

Marinförvaltningen har i sin underdåniga skrivelse den 3 oktober 1912 med förslag till beräkning av utgifterna under riksstatens femte huvudtitel för år 1913 ånyo upptagit ifrågavarande anslagskrav och därvid erinrat, att ämbetsverket i sin föregående framställning förutsatt arbetets fördelning på tre år ävensom, därest medel komme att begäras först av 1913 års riksdag, föreslagit, att anslaget måtte fördelas på två år. I enlighet härmed hemställde marinförvaltningen, att för ändamålet måtte hos riksdagen på extra stat för år 1914 äskas halva anslagsbeloppet eller 252,700 kronor.

Vidare har marinförvaltningen i sin underdåniga skrivelse den 30 september 1913, angående utgifterna under riksstatens femte huvudtitel för år 1915, återigen gjort framställning om äskande av ett anslag å extra stat av 505,400 kronor till en förplägnadsanstalt i Vaxholms och Oskar-Fredriksborgs fästning samt därvid framhållit, att ämbetsverket ansåge frågan icke längre kunna undanskjutas.

Marinförvaltningens ovanberörda framställningar hava emellertid icke hittills föranlett äskande av anslag för ändamålet i fråga.

Efter att hava erinrat härom har marinförvaltningen i sin förutnämnda underdåniga skrivelse den 24 november 1914 med förslag till beräkning av utgifterna under riksstatens femte huvudtitel för år 1916 i förevarande ärende anfört följande:

»Vid 1914 års riksdag synes ej heller något anslag hava blivit för detta ändamål särskilt anvisat, men torde riksdagen hava inbegripit ifrågavarande förplägnadsanstalt bland de kompletteringsarbeten för kustartilleriet, som skola komma till utförande under perioden 1915—

[44.] 1919. I samband härmed lärer anläggningskostnaden av försvarsberedningarna på grund av vissa uteslutningar hava beräknats nedsatt från kronor 505,400 till kronor 323,800. Nedsättningen utgöres av dels 54,000 kronor, vartill kostnaden för vissa bostadslägenheter beräknats, dels 127,600 kronor till proviant, vilken senare summa ansetts kunna förskotteras av naturaunderhållsanslaget.»

»Marinförvaltningen kan för sin del ej biträda den uppfattning, som kommit tillsynes genom en sådan nedsättning av anslaget, enär ändamålet med förplägnadsanstalten ej torde vinnas, med mindre än att den ursprungliga planen för dess anläggning följes. Långt ifrån att kunna förorda en minskning av den ursprungligen beräknade kostnaden, kronor 505,400, måste emellertid marinförvaltningen därutöver föreslå en förhöjning med 3 % av den i nämnda summa ingående beräknade byggnadskostnaden, kronor 377,800, vilken förhöjning, utgörande 11,334 kronor, motsvarar den prisstegring å byggnadsmaterialier, som inträtt, sedan kostnadsförslaget för förplägnadsanstalten uppgjordes.»

»Med hänsyn till önskvärldheten att snarast kunna få förplägnadsanstalten i verksamhet anser marinförvaltningen själva byggnadsanslaget icke böra fördelas på mer än två år. Marinförvaltningen får sålunda i underdånighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes av nästkommande års riksdag för en förplägnadsanstalt i Vaxholms och Oskar-Fredriksborgs fästning äska ett anslag på extra stat av 516,734 kronor, därav för år 1916 ett belopp av 194,567 kronor.»

Departements-
chefens
yttrande.

Innan jag för egen del uttalar mig i förevarande fråga, anhåller jag att få, till komplettering av vad ovan anförts, lämna vissa uppgifter angående de ytterligare utredningar, som frågan varit underkastad.

I det vid propositionen nr 60 till 1914 års senare riksdag fogade protokollet (sid. 287 och 288) omnämnes, att inom andra försvarsberedningen verkstälts en överslagsberäkning av för kustartilleriet erforderliga normala extra ordinarie anslag under 5-årsperioden 1915—1919. Såsom material för denna överslagsberäkning hade beredningen haft till sitt förfogande dels marinförvaltningens skrivelse den 30 september 1913 angående beräkningen av utgifterna å femte huvudtiteln för år 1915, dels samma ämbetsverks skrivelse den 8 november 1913 med beräkning av utgifterna å nämnda huvudtitel för fyra år framåt.

Jag tillåter mig meddela, att i nämnda överslagsberäkning har för en förplägnadsanstalt i Vaxholms och Oskar-Fredriksborgs fästning upptagits ett belopp av 323,800 kronor, motsvarande den av marinför-

valtningen för bageri- och förrådsbyggnader samt lastbrygga m. m. beräknade kostnaden. Däremot framginge av de till överslagsberäkningen fogade anmärkningarna, dels att behovet av en bostadsbyggnad för anstaltens personal, beräknad till en kostnad av 54,000 kronor, ej syntes beredningen böra tillgodoses under 5-årsperioden i fråga, dels att den till 127,600 kronor beräknade kostnaden för proviant enligt beredningens mening kunde förskotteras av naturaunderhållsanslaget.

Marinförvaltningen har i skrivelse till chefen för sjöförvarsdepartementet den 15 april 1914 avgivit yttrande över de kostnadsberäkningar, som tillhöra förslaget till andra försvarsberedningens betänkande angående det fasta kustförsvarets ordnande. Vid granskningen av dessa kostnadsberäkningar hade marinförvaltningen haft att tillgå ovannämnda av andra försvarsberedningen verkställda överslagsberäkning. I sin sistberörda skrivelse har ämbetsverket beträffande anläggandet av en förplägnadsanstalt i Vaxholms och Oskar-Fredriksborgs fästning förklarat sig icke hava något att erinra mot att, såsom försvarsberedningen syntes hava förutsatt, provianten förskotterades av naturaunderhållsanslaget; däremot måste enligt marinförvaltningens åsikt bostadsbyggnad för anstaltens personal uppföras, varigenom den av beredningen beräknade kostnaden skulle ökas med 54,000 kronor. Med avseende på sättet för bestridande av kostnaderna för proviantens anskaffande har sålunda marinförvaltningen tidigare hyst en annan uppfattning än den, som kommit till uttryck i ämbetsverkets förut omnämnda skrivelse den 24 november 1914 angående beräkning av utgifterna under riksstatens femte huvudtitel för år 1916.

Av det anförda torde framgå, att frågan om anordnandet av en förplägnadsanstalt i Vaxholms och Oskar-Fredriksborgs fästning varit föremål för ingående utredningar och vidare att åsikterna beträffande de för en dylik anstalt erforderliga kostnaderna visserligen förete skillaktigheter i några punkter, men att behovet av ifrågavarande förplägnadsanstalt från alla håll vitsordats.

För egen del har jag vunnit den bestämda övertygelsen, att anordnandet redan i fredstid av en förplägnadsanstalt i Vaxholms och Oskar-Fredriksborgs fästning är nödvändigt för säkerställande av fästningens proviantering vid mobilisering och under krig. En särdeles beaktansvärd fördel med anordnandet av en dylik förplägnadsanstalt anser jag även vara, att jämväl flottans fartyg kunna proviantera därstädes. Emellertid finner jag det vara uppenbart, att kostnaderna för ifrågavarande anstalt måste i möjligaste mån begränsas.

[44.] Någon betänklighet mot att kostnaden för anskaffning av provianten förskottas av naturaunderhållsanslaget synes mig icke förefinnas.

Frågan om behovet av att uppföra bostäder åt den vid förplägnadsanstalten anställda personalen torde böra upptagas till prövning först i samband med frågan om de nybyggnader för inkvarteringsändamål i Vaxholms och Oskar-Fredriksborgs fästning, som finnas omnämnda i det vid propositionen nr 60 till senaste riksdag fogade protokollet (sid. 225). Intill dess att berörda frågor blivit ordnade, torde den vid förplägnadsanstalten anställda personalen antingen böra erhålla hyresersättning eller ock tilldelas lägenheter i något av de i förplägnadsanstaltens närhet befintliga bostadshusen för underofficerare, i vilket sistnämnda fall ett antal underofficerare skulle erhålla inkvarteringsbidrag i stället för fri bostad.

Vid besök på platsen har jag med ledning av vederbörliga ritningar tagit del av de uppgjorda specialförslagen och har intet att erinra mot marinförvaltningens framställning; dock torde planerna för förplägnadsanstalten före arbetenas verkställande böra underkastas den revidering, som tekniska förbättringar efter ritningarnas utförande numera kunna betinga.

Från den av marinförvaltningen ursprungligen beräknade kostnadssumman, 505,400 kronor, böra, enligt vad ovan anförts, avdragas dels 127,600 kronor, som beräknats för anskaffande av provianten, dels 54,000 kronor, som beräknats för bostadsbyggnadens uppförande. Återstående belopp, 323,800 kronor, torde däremot i överensstämmelse med marinförvaltningens förslag böra — med hänsyn till den prisstegring å byggnadsmaterialier, som inträtt, sedan kostnadsförslaget uppgjordes — höjas med 3 % eller 9,714 kronor till 333,514 kronor. Det anslag, som sålunda erfordras för ifrågavarande förplägnadsanstalt, bör enligt min mening lika fördelas på två år.

I avseende å utgifter för driften av förplägnadsanstalten delar jag marinförvaltningens uppfattning, att några särskilda medel för anstaltens handhavande icke torde behöva anslås.

Marinförvaltningen har även framhållit, att förplägnadsanstalten skulle komma att ställa ökade fordringar på kustartilleriets intendenturpersonal. Huruvida någon ökning av denna personal härav betingas låter sig, på sätt marinförvaltningen yttrar, icke för närvarande avgöra, enär denna fråga sammanhänger med pågående utredning om förenklingar i räkenskapsväsendet vid kustartilleriet. Denna omständighet synes mig emellertid icke böra tillmätas någon avgörande betydelse.

I ovan lämnade framställning beträffande förevarande ärende har ingen närmare redogörelse avgivits angående dit hörande handlingar av hemlig natur, utan torde dessa böra tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott. [44.]

Med stöd av den i ärendet förebragta utredningen och i överensstämmelse med vad jag ovan anfört hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att till en förplägnadsanstalt i Vaxholms och Oskar-Fredriksborgs fästning bevilja ett anslag av 333,514 kronor samt därav på extra stat för år 1916 anvisa ett belopp av 166,757 kronor.

Övningar.

7. Kustartilleriets krigsberedskap och övningar.

I riksstaten för år 1915 är reservationsanslaget till kustartilleriets krigsberedskap och övningar upptaget till belopp av 421,700 kronor.

Chefen för kustartilleriet har i skrivelse till marinförvaltningen den 10 oktober 1914 föreslagit, att ifrågavarande anslag för år 1916 skulle beräknas till 451,700 kronor. Nämnda skrivelse har av marinförvaltningen överlämnats med dess förut omförmälda underdåniga skrivelse den 24 november 1914 med förslag till beräkning av utgifterna under riksstatens femte huvudtitel för år 1916, och har ämbetsverket därvid icke uttalat någon erinran mot chefens för kustartilleriet ovan angivna förslag.

[45.]

Kustartil-
leriets krigs-
beredskap och
övningar.
(Ordinarie
anslag.)

Av det vid statsverkspropositionen till 1914 års senare riksdag fogade protokollet angående femte huvudtiteln, punkt 45, framgår, att reservationsanslaget till kustartilleriets krigsberedskap och övningar för år 1915 av chefen för kustartilleriet på grund av år 1913 utförda beräkningar föreslagits till 475,000 kronor, men i det år 1914 avgivna förslaget till andra försvarsberedningens betänkande upptagits till 421,700 kronor. Jag anförde till samma protokoll, att, under förutsättning att de av mig på grundvalen av försvarsberedningarnas förslag gjorda framställningarna rörande det fasta kustförsvarets ordnande vunne bifall, kunde övningsanslaget — på grund av äldre artilleripjäasers

Departements
chefens
yttrande.

[45.] slopning, nedsatt pris å ammunitionseffekter samt manskapspersonalens minskande — nedbringas under det av chefen för kustartilleriet beräknade beloppet och att enligt min mening anslaget för år 1915 borde begränsas till vad andra försvarsberedningen beräknat. I enlighet med min hemställan föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att i riksstaten för år 1915 uppföra ifrågavarande anslag till den av andra försvarsberedningen beräknade summan, vilket ock av riksdagen bifölls.

Enär sålunda vid bestämmandet av anslagets nuvarande storlek hänsyn tagits till den slopning av äldre artillerimateriel och den minskning av stammanskapets numerär, som förutsatts skola äga rum enligt av riksdagen godkänd plan för det fasta kustförsvarets ordnande, så lär det vara uppenbart, att, i mån som enligt samma plan ny materiel beräknas tillkomma, anslaget till krigsberedskap och övningar bör undergå en motsvarande höjning.

I det vid propositionen nr 60 till 1914 års senare riksdag fogade statsrådsprotokollet finnes införd en tablå (sid. 282 och 283), utvisande ordinarie kostnader för kustartilleriet dels enligt 1914 års stat, dels för åren 1915—1923 enligt förslag till andra försvarsberedningens betänkande. Av nämnda tablå framgår, att andra försvarsberedningen beräknat anslaget till kustartilleriets krigsberedskap och övningar för år 1916 till ett belopp av 451,700 kronor. Såsom nyss omnämnda statsrådsprotokoll (sid. 284 och 285) utvisar, har Kungl. Maj:t på min hemställan uti den för riksdagen framlagda planen för sjöförsvarets ordnande beräknat ifrågavarande anslag för år 1916 till samma belopp, som av andra försvarsberedningen upptagits.

Frågan om behovet av att för nästkommande år föreslå en höjning av det belopp, varmed anslaget till kustartilleriets krigsberedskap och övningar för närvarande är i riksstaten uppfört, har nu från min sida gjorts till föremål för ytterligare överbägande. Därvid har jag erhållit den uppfattningen, att den höjning av ifrågavarande anslag för år 1916, som enligt planen för sjöförsvarets ordnande förutsatts böra äga rum, fortfarande måste anses vara erforderlig. De beräkningar, på vilka jag stöder denna min uppfattning, innehålla detaljerade uppgifter angående den för det fasta kustförsvaret avsedda materiel, som kan förväntas tillkomma under år 1916, men enär nyssnämnda uppgifter äro av hemlig natur, torde ifrågavarande beräkningar icke böra här framläggas, utan i stället tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

På grund av vad ovan anförts, hemställer jag i överensstämmelse med avgivet förslag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att i riksstaten för år 1916 höja reservationsanslaget till kustartilleriets krigsberedskap och övningar

[45.]

nu	kronor 421,700: —
med	» 30,000: —
till	kronor 451,700: —

8. Kustartilleribeväringsens avlöning och beklädnad m. m.

Marinförvaltningen har i sin förutnämnda underdåniga skrivelse den 24 november 1914 med förslag till beräkning av utgifterna under riksstatens femte huvudtitel för år 1916 anfört följande:

[46.]

»Chefen för kustartilleriet har i sin beräkning av utgifterna för kustartilleriet för år 1916 upptagit för kustartilleribeväringsens avlöning och beklädnad m. m. ett belopp av 470,000 kronor.»

Kustartilleri-
beväringens
avlöning och
beklädnad
m. m.
(Ordinarie
anslag.)

»Med stöd av närmare upplysningar, som från chefen för kustartilleriet inhämtats, har marinförvaltningen beräknat medelsbehovet under denna anslagstitel på följande sätt:»

»Uti den i Kungl. Maj:ts proposition nr 60 till 1914 års senare riksdag (sid. 232) framlagda tablå över kustartilleriets fredsstyrka är årskontingenten av vapenföra värnpliktiga upptagen till 1,187, däruti beräknats ingå 28 studenter och likställda (sid. 236 och 238). Antalet icke vapenföra, som inskrivas, har av chefen för kustartilleriet beräknats till 416. Om man antager, att under första tjänstgöringen 10 procent av varje kategori frångår, skulle varje årskontingent komma att omfatta 25 studenter och likställda, 1,043 övriga värnpliktiga och 374 icke vapenföra.»

»I enlighet med det i nämnda proposition nr 60 (sid. 246) meddelade diagram angående de värnpliktigas tjänstgöringsförhållanden under övergångsåren blir övningstiden år 1916 (skottår) följande:»

»av de 1915 års klass tillhörande vapenföra värnpliktiga skall ena hälften tjänstgöra från och med årets början till och med den 28 september, d. v. s. i 272 dagar, och andra hälften från och med den 1 februari till och med den 19 december, eller 323 dagar,»

»hela årsklassen studenter och likställda av 1915 års klass tjänstgöra ävenledes från årets början till och med den 28 september, eller 272 dagar,»

»1916 års klass studenter och likställda tjänstgöra från och med 28 juni till årets slut, eller 187 dagar,»

Femte huvudtiteln.

[46.] »1913 års klass, vars numerär beräknas minskad med 3 procent per år eller från 1,043 till 949, undergå repetitionsövning från och med den 18 augusti till och med den 28 september, eller 42 dagar,»

»ena hälften av 1916 års klass tjänstgöra från och med den 10 november till årets slut, eller 52 dagar,»

»1915 års klass icke vapenföra tjänstgöra från och med den 2 februari till och med den 28 september, eller 240 dagar, samt»

»ena hälften icke vapenföra av 1916 års klass från och med den 21 juni till årets slut, eller 194 dagar.»

»Övningsdagarnas antal år 1916 blir alltså

Antal man.	Övningsdagar för varje man.	Summa öv- ningsdagar.
1,043/2	272	141,848
1,043/2	323	168,444,5
25	272	6,800
25	187	4,675
949	42	39,858
1,043/2	52	27,118
374	240	89,760
374/2	194	36,278

Summa övningsdagar 514,781,5»

»Penningbidraget, 50 öre per dag, utgör således ett belopp av kronor 257,590: 75

Penningtillskottet för studenter och likställda under 272 dagar, för 1915 års klass och 52 dagar av tjänstgöringstiden för denna kategori av 1916 års klass, eller tillhopa 8,100 övningsdagar, utgör efter 25 öre per dag » 2,025: —

Beklädnadskostnad, beräknad liksom för sjöbeväringen i propositionerna till innevarande års riksdagar, mot vilken beräkning riksdagen icke haft något att erinra, efter 41,5 öre per övningsdag, utgör för 514,781,5 övningsdagar » 213,634: 32

Inkasernering efter 10 kr. per år eller 2,7 öre per övningsdag » 13,899: 10

Transporter enligt chefens för kustartilleriet beräkning » 17,000: —

Summa kronor 503,949: 17»

»Marinförvaltningen hemställer, det täcktes Kungl. Maj:t hos nästkommande riksdag föreslå att förslagsanslaget till kustartilleribeväringsens avlöning och beklädnad m. m., vilket i 1915 års riksstat är uppfört med kronor 313,800, måtte i riksstaten för år 1916 höjas med kronor 190,100 till kronor 503,900.» [46.]

Det vid förenämnda proposition nr 60 fogade statsrådsprotokollet (sid. 246—249) innehåller diagram, utvisande de värnpliktigas tjänstgöringsförhållanden vid kustartilleriet under och efter övergångsåren för den nya värnpliktlagens genomförande. Av dessa diagram framgår, att — bortsett från årsklassen 1914 yngre — normala tjänstgöringsförhållanden skulle inträda för kustartilleriets värnpliktiga från och med år 1916, dock med undantag därav att år 1916 en *hel* årsklass icke vapenföra värnpliktiga, årsklassen 1915, skulle befinna sig i tjänstgöring under tiden från och med den 2 februari till och med den 28 september (240 dagar), varemot år 1917 och följande år blott en *halv* årsklass icke vapenföra värnpliktiga skulle vara i tjänstgöring under motsvarande tid. År 1916 skulle sålunda, jämfört med år 1917 och följande år, komma att — oavsett årsklassen 1914 yngre — utvisa en merkostnad för de värnpliktiga, nämligen för en halv årsklass icke vapenföra värnpliktigas tjänstgöring under 240 dagar.

Departements-
chefens ytt-
rande.

På det att de ordinarie anslag, från vilka kostnaderna för kustartilleriets värnpliktiga bestridas, icke skulle behöva upptagas till högre belopp för år 1916 än för år 1917 och följande år, har i de beräkningar, som legat till grund för propositionen nr 156 till 1914 års senare riksdag, nyss angiven merkostnad år 1916 för de värnpliktiga vid kustartilleriet förutsatts skola bestridas av värnskattemedel. I överensstämmelse med en sådan uppfattning har jag också till det vid bemälda proposition nr 60 fogade statsrådsprotokollet (sid. 286 och 287) anfört, att en beräkning av de engångsutgifter för kustartilleriet, som uppstode »till följd av föreslagen sänkning utav värnpliktsåldern för kustartilleriets värnpliktiga från 21:a till 20:e året», gäve en kostnads-summa av 810,200 kronor, fördelad på åren 1915—1918.

Denna summa var visserligen i huvudsak beräknad till bestridande av kostnaderna för övning vid kustartilleriet av årsklassen 1914 yngre, men avsåg därjämte att täcka ovan omnämnda merkostnad år 1916 för 240 dagars tjänstgöring vid kustartilleriet av halva årsklassen 1915 av icke vapenföra värnpliktiga. Sistnämnda ändamål kom emellertid icke att tydligt uttryckas i propositionen nr 156 till senaste riksdag, utan ifrågakvarande anslag av 810,200 kronor begärdes »till bestridande av

[46.] kostnaderna för övning vid kustartilleriet av värnpliktiga, tillhörande årsklassen 1914 yngre».

I anledning av nyssnämnda proposition nr 156 har riksdagen till det i propositionen angivna ändamålet beviljat ett anslag av 819,700 kronor. Vid den framställning, som i sinom tid kommer att göras beträffande engångskostnader för sjöförsvaret år 1916, ämnar jag föreslå, att Kungl. Maj:t ville hos riksdagen begära, att det sålunda beviljade anslaget av 819,700 kronor måtte få användas till bestridande icke endast av kostnaderna för övning vid kustartilleriet av värnpliktiga, tillhörande årsklassen 1914 yngre, utan även av andra kostnader, som uppstå till följd av sänkningen av värnpliktsåldern för kustartilleriets värnpliktiga från 21:a till 20:e levnadsåret. Jag har dock ansett mig böra redan i detta sammanhang lämna en förklaring över ifrågavarande förhållande, enär min hemställan angående engångskostnaden därav beröres.

Såsom av det vid förenämnda proposition nr 60 fogade protokollet (sid. 284 och 285) framgår, har anslaget till kustartilleribeväringens avlöning och beklädnad m. m. för vart och ett av åren 1916—1919 av Kungl. Maj:t beräknats till samma belopp eller 332,000 kronor. Detta har givetvis skett under förutsättning av att ovan angivna merkostnad år 1916 för en halv årsklass icke vapenföra värnpliktigas tjänstgöring vid kustartilleriet skulle bestridas av värnskattemedel.

Nästlidet års senare riksdag har i skrivelse nr 1 (sid. 286) anfört, att riksdagen, i överensstämmelse med vad som skett beträffande flottan, i fråga om kustartilleriet inskränkt sig till att framlägga beräkningar över anslagsbehovet för år 1919. De olikheter, som riksdagens beräkningar företedde i förhållande till Kungl. Maj:ts, vore uteslutande beroende på de av riksdagen beslutade penningbidragen och penningtillskotten till de värnpliktiga. Kustartilleriets anslagsbehov för år 1919 enligt Kungl. Maj:ts och enligt riksdagens beräkningar framginge av en i nämnda riksdagsskrivelse införd tablå.

Denna tablå utvisar, att kustartilleriets anslagsbehov för år 1919 enligt riksdagens beräkningar förete en ökning i förhållande till Kungl. Maj:ts beräkningar med 98,315 kronor. Av vad riksdagen anfört framgår, att ökningen uteslutande berör anslaget till kustartilleribeväringens avlöning och beklädnad m. m. Ifrågavarande anslag för år 1919 torde alltså av riksdagen hava beräknats till $332,000 + 98,315 = 430,315$ kronor.

Chefen för kustartilleriet har, såsom förut nämnts, i sin beräkning av utgifterna för kustartilleriet för år 1916 upptagit för kustartilleribeväringens avlöning och beklädnad m. m. ett belopp av 470,000 kronor. Enligt erhållen upplysning ingår i nämnda summa den på anslaget belöpande andelen av den förut omförmälda merkostnaden år 1916

Artilleribehov.

10. Övningsmateriel för kustartilleriets utbildning i skjutning.

[47.] På framställning av Kungl. Maj:t beviljade 1913 års riksdag för anskaffning av övningsmateriel för kustartilleriets utbildning i skjutning ett anslag av 95,000 kronor, varav anvisades på extra stat för år 1914 ett belopp av 31,700 kronor. Nästlidet års riksdag har för ändamålet anvisat av det beviljade anslaget ytterligare 31,700 kronor.

Övningsmateriel för kustartilleriets utbildning i skjutning.
(Extra anslag.)

Departementschefens yttrande. I enlighet med vad marinförvaltningen föreslagit i sin förenämnda skrivelse den 24 november 1914 hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t behagade föreslå riksdagen

att av det utav 1913 års riksdag för anskaffning av övningsmateriel för kustartilleriets utbildning i skjutning beviljade anslag å 95,000 kronor anvisa på extra stat för år 1916 återstående, ännu icke anvisade beloppet, 31,600 kronor.

11. Nya kärnrör för kanoner vid kustbefästningarna.

[48.] Marinförvaltningen har i underdånig skrivelse den 30 september 1913 angående utgifterna under riksstatens femte huvudtitel år 1915 framhållit nödvändigheten av att en del av marinens kanoner under de närmaste 2 å 2 1/2 åren bleve försedda med nya kärnrör samt hemställt, att hos 1914 års riksdag måtte för sådant ändamål äskas ett anslag å extra stat av 230,000 kronor, varav för flottan 136,150 kronor och för kustartilleriet 93,850 kronor.

Nya kärnrör för kanoner vid kustbefästningarna.
(Extra anslag.)

Vidare har marinförvaltningen i sin underdåniga skrivelse den 8 november 1913 med uppgift rörande de viktigaste kompletterings- och anskaffningsbehoven för marinen anmält, att under de år, nämnda skrivelse avsåge, utöver ovanstående krävdes för ersättning av kärnrör i andra kanoner såväl för flottan som för kustartilleriet en summa, som beräknats till ungefärligen 239,000 kronor. Av denna summa hade

55,000 kronor beräknats erforderliga för kanoner tillhörande kustfästningarna.

[48.]

I sitt den 15 april 1914 avgivna yttrande över »Förslag till Andra försvarsberedningens betänkande angående det fasta kustförsvarets ordnande» har ämbetsverket även berört frågan angående nya kärnrör i kanoner.

Med avseende på förevarande fråga har marinförvaltningen nu i sin förutnämnda underdåniga skrivelse den 24 november 1914 med förslag till beräkning av utgifterna under riksstatens femte huvudtitel för år 1916 anfört följande:

Som de kustartilleriets kanoner, vilka avsåges i marinförvaltningens ovannämnda skrivelser den 30 september och 8 november 1913, såvitt nu kunde bedömas komme att under lång tid framåt fortfarande ingå i kustfästningarnas bestyckning på viktiga punkter, ansåge marinförvaltningen, att, om pjäsernas sättande i krigsdugligt skick ytterligare undanskötes, detta icke blott skulle äventyra försvarsanstalternas effektiva användande, utan även medföra, att inskränkningar i fredsskjutningarna måste vidtagas och sålunda skjututbildningen med ifrågavarande pjäser försämras. Enär avsedda pjäser i och för sig själva genom förslitning redan nu vore i dåligt skick, komme sålunda deras effekt att än ytterligare sjunka därigenom, att personalen ej kunde få tillräcklig övning i deras hanterande under skjutning med pjäsens egen ammunition.

Med hänsyn till de relativt höga kostnader, som vore förenade med ett utbyte av förslitna kärnrör vid alla de kanoner, för vilka dylikt utbyte kunde beräknas bliva under de närmaste åren erforderligt, ansåge marinförvaltningen nödvändigt att nu inskränka sig till att hemställa om beviljandet av de medel, som för ändamålet upptagits i ämbetsverkets förutnämnda skrivelse den 30 september 1913; och borde enligt ämbetsverkets mening arbetena med insättandet av de nu ifrågavarande nya kärnrören fördelas över så lång period, att icke allt för många kanoner åt gången vore borttagna från försvarsanstalternas, eller på omkring 3 år. Å andra sidan ansåges dessa arbeten böra så snart ske kunde taga sin början.

På grund av vad sålunda anförts har marinförvaltningen hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes hos riksdagen begära ett anslag å extra stat av 93,850 kronor för nya kärnrör för vissa kustfästningars artilleripjäser och att av detta anslag en tredjedel, eller i runt tal 31,300 kronor, måtte anvisas för år 1916, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1915 disponera sistnämnda belopp.

[48.] Departements-
chefens
yttrande.

Här ifrågavarande anslagsbehov har omnämnts i det vid statsverkspropositionen till 1914 års senare riksdag fogade protokollet angående femte huvudtiteln under punkt 31. Därvid anfördes, att den omflyttning av en del kanoner tillhörande kustartilleriet, vilken inginge i den plan för det fasta kustförsvarets stärkande, som framlagts i särskild proposition angående sjöförsvarets ordnande, föranledde därtill, att frågan om behovet av att förse kanoner tillhörande kustartilleriet med nya kärnrör komme i ett delvis nytt läge och behövde göras till föremål för vidare övervägande. Sedan riksdagen numera godkänt nyssnämnda plan för det fasta kustförsvarets stärkande, har frågan angående behovet av nya kärnrör för vissa till kustfästningarna hörande artilleripjäser tagits under förnyat övervägande och har därvid befunnits, att det av marinförvaltningen nu anmälda anslagsbehovet av 93,850 kronor, vilket avser nya kärnrör till 8 medelsvåra och 5 lätta kanoner, fortfarande kvarstår såsom synnerligen angeläget.

I likhet med marinförvaltningen finner jag det vara nödvändigt, att arbetena med insättandet av de nya kärnrören fördelas på så lång tid, att endast några få kanoner samtidigt äro borttagna från kustbefästningarna. För närvarande låter sig näppeligen förutses, huruvida dessa arbeten med hänsyn till krigsberedskapen kunna påbörjas redan under innevarande år. Emellertid torde möjligheten härtill böra hållas öppen och för den skull viss del av anslaget få disponeras redan under år 1915.

Med stöd av vad sålunda anförts hemställer jag i överensstämmelse med marinförvaltningens förslag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att till nya kärnrör för kanoner vid kustbefästningarna bevilja ett anslag av 93,850 kronor och därav på extra stat för år 1916 anvisa ett belopp av 31,300 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att disponera sistnämnda belopp redan under innevarande år.

12. Eldledningsanordningar vid nuvarande kustbefästningar.

[49.] Eldlednings-
anordningar
vid nuvarande
kustbefäst-
ningar.

I det vid propositionen nr 60 till 1914 års senare riksdag fogade protokollet (sid. 223) finnes anført, att för eldledningsanordningar vid nuvarande kustbefästningar krävdes ett belopp, vilket av andra försvarsberedningen beräknats till 360,700 kronor. Behovet av dessa eld-

(Extra anslag.)

ledningsanordningar vore ytterst trängande, och då i förslaget till 1915 års stat utrymme icke kunde beredas för ifrågavarande utgiftspost, hade det befunnits nödvändigt, att ungefär hälften av det för ändamålet erforderliga beloppet eller 180,000 kronor upptoges bland engångskostnaderna för nyanläggningar och nyanskaffningar för det fasta kustförsvarets stärkande. Återstående kostnad eller 180,700 kronor ansåges däremot böra så snart ske kunde bestridas inom ramen av den vanliga budgeten.

[49.]

I det anslag av 13,748,690 kronor, vilket senaste riksdag beviljat till nyanläggningar och nyanskaffningar för det fasta kustförsvarets stärkande, ingår jämväl ett belopp av 180,000 kronor till eldledningsanordningar vid nuvarande kustbefästningar.

Nu har marinförvaltningen i sin förutnämnda underdåniga skrivelse den 24 november 1914 angående medelsbehov för vissa ändamål föreslagit, att för ifrågavarande behov måtte äskas ett anslag av 180,700 kronor, därav på extra stat för år 1916 ett belopp av 90,350 kronor.

Då det synes mig vara av stor vikt, att dessa eldledningsanordningar snarast möjligt komma till stånd, hemställer jag, i överensstämmelse med marinförvaltningens förslag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

Departements-
chefens
yttrande.

att till eldledningsanordningar vid nuvarande kustbefästningar bevilja ett anslag av 180,700 kronor samt därav på extra stat för år 1916 anvisa ett belopp av 90,350 kronor.

13. Anordningar vid nuvarande kustbefästningar för ökande av artilleriets eldhastighet m. m.

I skrivelse från marinförvaltningen till chefen för sjöförsvarsdepartementet den 8 november 1913 med beräkning av utgifterna å femte huvudtiteln för fyra år framåt upptogs till anordningar för ökande av artilleriets eldhastighet och stridsberedskap m. m. å kustpositionerna ett belopp av 66,500 kronor. Behövligheten av dessa anordningar hade framhållits av chefen för kustartilleriet i hans inspektionsrapporter för övningsåren 1908—1909 och 1909—1910; och hade marinförvaltningen

[50.]

Anordningar
vid nuvarande
kustbefäst-
ningar för
ökande av ar-
tilleriets eld-
hastighet
m. m.

(Extra anslag.)

[50.] sedermera låtit utarbета erforderliga förslag jämte kostnadsberäkningar, vilka sistnämnda slutade på nyss angivna belopp.

Såsom i annat sammanhang omförmälts, har inom andra försvarsberedningen verkställt en överslagsberäkning av för kustartilleriet erforderliga extra ordinarie anslag inom den normala budgetens ram under 5-årsperioden 1915—1919. Beredningen hade därvid haft att såsom material bland annat tillgå ovan angivna skrivelse från marinförvaltningen av den 8 november 1913. I nyssnämnda överslagsberäkning upptogs till anordningar för ökande av artilleriets eldhastighet och stridsberedskap m. m. å kustpositionerna ett belopp av 65,400 kronor. Detta behov hänfördes dock av beredningen till sådana, som efter utredning torde kunna reduceras.

Nu har marinförvaltningen i sin förutnämnda hemliga skrivelse den 24 november 1914 angående medelsbehov för vissa ändamål anmält, att ämbetsverket låtit omarbета de förut uppgjorda kostnadsförslagen för här ifrågavarande anordningar och därvid kommit till det resultatet, att kostnadssumman kunde minskas till 55,000 kronor. Marinförvaltningen har i samma skrivelse hemställt, att ett anslag av nyssnämnda belopp måtte för ändamålet begäras på extra stat för år 1916.

Med hänsyn till detta ärendes hemliga natur torde någon närmare redogörelse i avseende å behovet av förevarande anslag icke lämpligen nu böra lämnas, utan torde de ämnet rörande handlingarna få tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

Departements-
chefens
yttrande.

De anordningar, som under denna punkt avses, äro enligt min mening ägnade att snabbt och på ett i förhållande till kostnaderna synnerligen effektivt sätt öka våra nuvarande kustbefästningars försvarskraft och stridsberedskap. Jag anser på grund härav, att dessa anordningar böra snarast möjligt komma till utförande.

Under hänvisning till den i ärendet förefintliga utredningen får jag sålunda i överensstämmelse med marinförvaltningens förslag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att till anordningar vid nuvarande kustbefästningar för ökande av artilleriets eldhastighet m. m. på extra stat för år 1916 bevilja ett anslag av 55,000 kronor.

Minväsendet.

14. Permanenta mineringar vid kustbefästningarna.

Efter framställning av Kungl. Maj:t beviljade 1913 års riksdag för ändring av de permanenta mineringarna vid Vaxholms och Oskar-Fredriksborgs samt Karlskrona fästningar ett anslag av 600,000 kronor, varav på extra stat för år 1914 anvisades ett belopp av 120,000 kronor.

[51.]

Permanent
mineringar
vid kustbe-
fästningarna.

(Extra anslag.)

I enlighet med förslag av Kungl. Maj:t har därefter 1914 års riksdag dels medgivit, att omförmälda anslag finge enligt Kungl. Maj:ts beprövande användas för anordnande av permanenta mineringar ej endast vid förenämnda fästningar, utan även vid andra kustbefästningar, dels ock av anslaget anvisat på extra stat för år 1915 ett belopp av 120,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att därav disponera hälften eller 60,000 kronor redan under år 1914.

I överensstämmelse med förslag av marinförvaltningen i förenämnda hemliga skrivelse den 24 november 1914 hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t behagade föreslå riksdagen

Departements-
chefens
yttrande.

att av det utav 1913 års riksdag för ändring av de permanenta mineringarna vid Vaxholms och Oskar-Fredriksborgs samt Karlskrona fästningar beviljade anslaget å 600,000 kronor anvisa för permanenta mineringar vid kustbefästningarna på extra stat för år 1916 ett belopp av 120,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att därav disponera hälften eller 60,000 kronor redan under innevarande år.

15. Komplettering av Älvsborgs fästnings minmateriel.

Marinförvaltningen har i sin förutnämnda hemliga skrivelse den 24 november 1914 angående medelsbehov för vissa ändamål föreslagit en del närmare angivna arbeten och anskaffningar för komplettering av Älvsborgs fästnings minmateriel, vilka enligt ämbetsverkets mening vore särskilt ägnade att höja fästningens krigsberedskap. Kostnaden

[52.]

Komplettering
av Älvsborgs
fästnings min-
materiel.

(Extra anslag.)

[52.] för dessa kompletteringsåtgärder beräknades till sammanlagt 27,600 kronor.

Av de sålunda anmälda behoven måste enligt ämbetsverkets mening vissa anses vara av brådskande natur. Kostnaden för sistnämnda behovs fyllande beräknades till 14,200 kronor.

På grund av vad i skrivelsen anförts, har marinförvaltningen, som i detta ärende samrått med chefen för kustartilleriet, hemställt, att för ifrågavarande ändamål måtte begäras på extra stat för år 1916 ett anslag av 27,600 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att därav disponera ett belopp av 14,200 kronor redan under år 1915.

Med hänsyn till detta ärendes hemliga natur torde någon närmare redogörelse i avseende å behovet av förevarande anslag icke lämpligen nu böra lämnas, utan torde de ämnet rörande handlingarna få tillhandahållas riksdagens vederbörande utskott.

Departements-
chefens
yttrande.

Mot marinförvaltningens framställning i förevarande ärende har jag icke funnit något att erinra. Jag hemställer fördenskull, i överensstämmelse med ämbetsverkets förslag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att till komplettering av Älvsborgs fästnings minmateriel på extra stat för år 1916 bevilja ett anslag av 27,600 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att därav disponera ett belopp av 14,200 kronor redan under innevarande år.

F. Flottan och kustartilleriet.

1. Reservstat för marinen.

[53.] Efter framställning av Kungl. Maj:t beslöt 1914 års riksdag, att en Reservstat för marinen skulle upprättas i överensstämmelse med följande allmänna grunder:

(Ordinarie
anslag.)

1:o. *En för marinens officerare och underofficerare gemensam reservstat upprättas med underavdelningar för flottan och kustartilleriet.*

2:o. *Reservstaternas första uppsättande sker under en period av fem år (1916—1920), vid vars slut reservstaterna böra omfatta följande antal beställningar: vid flottan 2 regementsofficers-, 8 kaptens-(löjtnants-) och*

4 *underofficersbeställningar; vid kustartilleriet 1 regementsofficers-, 7 kap- [53.] tens-(löjtnants-) och 8 underofficersbeställningar.*

3:o. För *övergång till reservstat* fordras, förutom full tjänstduglighet: för kaptener(löjtnanter) 10 tjänstår såsom aktiv officer och 32 levnadsår, för underofficerare 8 tjänstår såsom aktiv underofficer och 32 levnadsår samt för kommandörkaptener av 2:a graden, majorer och kaptener vid övergång till närmast högre tjänstegrad å reservstat lämplighet för den högre beställningen.

4:o. Å reservstat sker *befordran* av löjtnant resp. underofficer av 2:a graden till kapten resp. flaggunderofficer eller underofficer av 1:a graden samtidigt med den officer resp. underofficer, som står närmast efter honom i turberäkning på aktiv stat.

5:o. Personal å reservstat är *tjänstgöringsskyldig* i krig eller då värnpliktiga inkallas till rikets försvar ävensom vid sådan övning, som till utrönande av marinens krigsberedskap kan bli anbefalld, samt dessutom i fred:

vid flottan: regementsofficere, kaptener i åldersgruppen 37—42 år samt underofficerare intill fyllda 42 år i högst 90 dagar under loppet av varje under tjänstetiden infallande period av två år, kaptener efter fyllda 43 år och underofficerare efter fyllda 42 år i högst 60 dagar under loppet av varje treårsperiod av tjänstetiden samt kaptener(löjtnanter) intill fyllda 37 år under högst 90 dagar under loppet av likaledes varje treårsperiod;

vid kustartilleriet: regementsofficere i högst 45 dagar under loppet av varje under tjänstetiden infallande period av två år, kompaniofficere i åldersgruppen 37—42 år samt underofficerare intill fyllda 42 år i högst 50 dagar under loppet av varje tvåårsperiod av tjänstetiden, kompaniofficere efter fyllda 43 och underofficerare efter fyllda 42 år i högst 50 dagar under loppet av varje treårsperiod av tjänstetiden samt kompaniofficere intill fyllda 37 år högst 100 dagar under loppet av likaledes varje treårsperiod.

6:o. Följande *löner* tillkomma personal å reservstat:

kommandörkapten av 1:a graden (överstelöjtnant)	3,500	kronor
» » 2:a » (major)	3,100	»
kapten i högsta löneklassen (övergång efter fyllda 43 år)	2,100	»
» i mellersta » (övergång efter fyllda 37 år)	1,650	»
» i lägsta » (löjtnant)	1,200	»
underofficer i högre löneklassen (övergång efter fyllda 42 år)	1,000	»
» i lägre »	800	»

[53.]

Vid övergång till reservstat tillerkänd lön bibehålles oförändrad under hela tjänstetiden å samma stat.

Avlöningstillägg utgå sålunda:

till kapten i lägsta löneklassen (löjtnant) ett avlöningstillägg å 300 kronor vid uppnådd 37 års ålder och ytterligare ett å likaledes 300 kronor vid uppnådd 43 års ålder;

till kapten i mellersta löneklassen ett avlöningstillägg å 300 kronor vid uppnådd 43 års ålder;

till underofficer i lägre löneklassen ett avlöningstillägg å 150 kronor vid uppnådd 42 års ålder.

Avlöningstillägg tillträdes vid början av kalenderåret näst efter det, varunder vederbörande uppnått den för erhållande av avlöningstillägget stadgade levnadsålder.

Avlöning under tjänstgöring, såsom dagavlöning, dagtraktamente och annan tillfällig avlöning, tillkommer personal å reservstat enligt för personalen å aktiv stat gällande föreskrifter ävensom *rese- och traktamentsersättning* för resor till och från tjänstgöringsort.

7:o. Personal å reservstat är skyldig *avgå* från reservstat dels på grund av otjänstbarhet efter samma grunder som personal på aktiv stat, dels efter uppnående av den ålder, som berättigar motsvarande personal på aktiv stat till avgång med fyllnadspension.

8:o. Personal å reservstat åtnjuter efter avgång från densamma vid uppnådd pensionsålder följande *pensioner* av statsmedel:

kommendörkapten av 1:a graden (överstelöjtnant)	3,200 kronor
» » 2:a » (major).....	2,700 »
kapten i högsta löneklassen	1,800 »
» i mellersta »	1,300 »
» i lägsta » (löjtnant)	900 »
underofficer i högre löneklassen	850 »
» i lägre »	650 »

I avgift för egen pensionering erligger personal vid reservstaten tre procent av pensionen jämte fyllnadspensionen.

9:o. Personal å reservstat är skyldig att efter övergång till pensionsstat tillhöra flottans eller kustartilleriets reserv under samma tider som gälla för motsvarande personal å aktiv stat efter avgång med pension från densamma.

10:o. Personal å reservstat är tillsvidare skyldig att kvarstå såsom delägare i flottans gratialkassa med den gratialrätt, som vederbörande

vid övergången till reservstat innehar, och på de villkor, som reglementet för denna kassa stadgar, och skall för sådan delägare utgå statsbidrag till samma belopp som närmast före övergången. [53.]

Såsom av förenämnda allmänna grunder framgår, skall reservstatens första uppsättande taga sin början med år 1916. För riksdagen bör följaktligen nu framläggas förslag till stat för densamma för ifrågavarande år, ävensom av riksdagen äskas anvisande av härför erforderliga medel.

Chefen för marinstaben har i skrivelse till marinförvaltningen den 7 december 1914 föreslagit, att uppsättandet av reservstat under år 1916 skulle vad flottan beträffar omfatta: 1 regementsofficers-, 2 kaptens- och 1 underofficersbeställning. Vid beräkning av utgifterna för kustartilleriet för år 1916 har chefen för kustartilleriet avgivit ett förslag till reservstat vid marinen, kustartilleriet, omfattande 1 kaptens- och 1 underofficersbeställning.

Marinförvaltningen har i sin förenämnda underdåniga skrivelse den 9 december 1914 följt dessa förslag och i enlighet därmed upprättat förslag till stat för reservstat vid marinen för år 1916, slutande på en summa av 11,800 kronor.

Mot de av myndigheterna avgivna förslagen, vilka stå i överensstämmelse med 1914 års riksdags beslut, har jag icke något att erinra. Departements-
chefens
yttrande.

Emellertid måste för bestämmande av anslagsbehovets storlek även dagavlönning samt rese- och traktamentsersättningar tagas med i beräkningen. Jämlikt ovan angivna för tillträdande av avlöningstillägg bestämda grunder behöver däremot sådant tillägg icke för närvarande beräknas. Med hänsyn därtill att tjänstgöringsskyldigheten är bestämd icke till viss tid för varje år utan till ett visst antal dagar under loppet av en två-års eller tre-årsperiod av tjänstetiden, kan uppenbarligen icke bestämt angivas, huru mycket som till dagavlönning samt rese- och traktamentsersättningar erfordras, utan kunna dessa poster endast förslagsvis beräknas.

I anslutning till det ovan anförda har jag låtit uppgöra beräkning av kostnaderna för marinens reservstat år 1916, vilken torde få såsom bilaga nr 13 bifogas detta protokoll. Nämnda beräkning slutar på ett belopp av 12,549 kronor.

[53.] Liksom förhållandet är med avlöningsanslagen vid flottan och vid kustartilleriet, torde även här ifrågavarande nya anslag till reservstat för marinen böra uppföras som förslagsanslag.

I detta sammanhang vill jag erinra, att samtliga de i den föreslagna staten upptagna beställningarna möjligen icke kunna besättas från och med den 1 januari 1916, vid vilket förhållande de beräknade avlöningsbeloppen ej skulle i sin helhet komma att erfordras. Men med hänsyn till anslaget ringa totalbelopp finner jag dock ej anledning att föreslå någon jämkning däri.

Jag hemställer fördenskull, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att, med godkännande av stat för reservstat för marinen av den lydelse, bilagan nr 14 vid detta protokoll utvisar, i riksstaten för år 1916 under femte huvudtiteln uppföra ett nytt, ordinarie förslagsanslag till avlöning för reservstat för marinen till belopp av 12,549 kronor.

G. Diverse.

1. Ålderstillägg, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* kronor 42,000: —
2. Ersättning åt officerare, ingenjörer och intendenten under anställning eller kommandering utrikes, *oförändrat ordinarie reservationsanslag* » 15,000: —
3. Resestipendium åt läkare vid marinläkarkåren, *oförändrat ordinarie reservationsanslag* ... » 2,000: —

4. Anordnande av en marinläkarkurs.

[54.] Alltsedan marinläkarkåren organiserades, hava under marinöverläkarens ledning marinläkarkurser vartannat år varit anordnade i Stockholm, nämligen under åren 1906, 1908, 1910, 1912 och 1914. De hava var och en varit beräknade för en tid av cirka 40 dagar. I varje kurs hava deltagit högst 10 marinläkare och marinläkarstipendiater, som därtill kommenderats av Kungl. Maj:t på förslag av marinöverläkaren. Undervisning har vid sådan kurs dagligen meddelats av två lärare vid medico-kirurgiska karolinska institutet — tillika marin-

Anordnande
av en marin-
läkarkurs.
(Extra anslag)

läkare i flottans reserv — och en marinläkare av 1:a graden med specialutbildning i kirurgi. Samtliga kurser hava omfattat ämnena sjökrigets kirurgi, naval hälso- och sjukdomslära samt bakteriologi. Därjämte har ämnet radiografi under de fyra första kurserna ingått i programmet, men vid den sista kursen ersatts med psykiatri, sedan undervisning i röntgenbehandling blivit införd redan i medicine kandidaternas kurs till licentiatexamen. Programmen för undervisningen hava uppgjorts av marinöverläkaren och stadsfästats av Kungl. Maj:t. [54.]

Utgifterna för den första marinläkarkursen beräknades till följande belopp:

dagtraktamente under 40 dagar à 7 kronor åt 10	
marinläkare	kronor 2,800: —
arvode åt 2 lärare (500 kronor till vardera)	» 1,000: —
undervisningsmateriel, såsom röntgenplåtar, böcker, reagens m. m.	» 500: —
	<hr/>
	Summa kronor 4,300: —

Anslag till sistnämnda belopp beviljades för ändamålet av 1905 års riksdag.

Då erfarenheten visade, att berörda anslag var otillräckligt, enär utgiften för undervisningsmateriel, såsom röntgenplåtar, böcker, reagens m. m., överstigit det därför beräknade beloppet, 500 kronor, upptogos kostnaderna för nästföljande marinläkarkurs till 5,000 kronor, vilket belopp av 1907 års riksdag för ändamålet beviljades.

För anordnande av en tredje marinläkarkurs år 1910 och en fjärde dylik kurs år 1912 beräknades utgifterna likaledes till 5,000 kronor för vardera kursen; och avlätos härom propositioner till 1909 och 1911 års riksdagar, som jämväl biföllo dessa framställningar.

Sedan jämlikt 1911 års riksdags beslut dagtraktamentet för marinläkare av 2:a graden och marinläkarstipendiater, som äro kommenderade till tjänstgöring i land, höjts från 7 kronor till 8 kronor, beräknades utgifterna för anordnande av en marinläkarkurs under år 1914 enligt följande specifikation:

dagtraktamente under 40 dagar à 8 kronor åt 10 marin-	
läkare	kronor 3,200: —
arvode åt lärare	» 1,000: —
undervisningsmateriel, såsom röntgenplåtar, böcker, reagens m. m.	» 1,200: —
	<hr/>
	Summa kronor 5,400: —

[54.] På framställning av Kungl. Maj:t blev sistnämnda belopp för ändamålet anvisat av 1913 års riksdag.

Marinförvaltningen har i sin förenämnda skrivelse den 24 november 1914 anfört, att anordnande av marinläkarkurs vart annat år fortfarande vore av behovet påkallat i och för marinläkarnas behöriga utbildning. Nästa marinläkarkurs borde sålunda komma till stånd under år 1916 och anordnas efter samma principer och till den omfattning, som gällt för föregående kurser.

Marinförvaltningen har fördenskull föreslagit, att för berörda ändamål ett anslag av 5,400 kronor måtte äskas av riksdagen på extra stat för år 1916.

Departement-
schefens
yttrande.

I anslutning till vad marinförvaltningen sålunda uttalat och föreslagit, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t behagade föreslå riksdagen

att för anordnande av en marinläkarkurs bevilja på extra stat för år 1916 ett anslag av 5,400 kronor.

5. Rese- och traktamentspenningar, oförändrat ordinarie förslagsanslag kronor 55,500: —

6. Flyttningshjälp, oförändrat ordinarie förslagsanslag » 11,000: —

7. Sjukvård för marinen.

Sjukvård för
marinen.
(Ordinarie
anslag.)

Då personal från marinen tjänstgör å sjökarteverkets fartyg under sjömätningsexpeditioner, bestridas enligt gammal praxis kostnaderna för sjukvård för denna personal av sjökarteverkets medel. Som förslagsanslaget till sjukvård för marinen emellertid måste anses avsett för gäldande av samtliga sjukvårdskostnader för denna personal, oavsett de förhållanden, varunder tjänstgöringen utföres, och sålunda omfördälda kostnader vid sjömätningsexpeditioner syntes böra redovisas å nämnda anslag, anbefallde Kungl. Maj:t, enligt förslag av sakkunniga för utredning rörande förenkling av redovisningsväsendet vid marinen, genom nådigt brev den 26 april 1912 marinförvaltningen att inkomma med utredning rörande ifrågavarande kostnaders belopp samt yttrande, huru-

vida kostnader av denna art syntes böra framdeles bestridas av anslaget till sjukvård för marinen, ävensom det förslag, som därav kunde föranledas.

Med anledning av detta uppdrag har marinförvaltningen i förenämnda skrivelse den 24 november 1914 angående utgifterna under riksstatens femte huvudtitel för år 1916 anmält, att ifrågavarande kostnader belöpt sig till

för år 1909	kronor	689: 69
» » 1910	»	451: 81
» » 1911	»	602: 76
» » 1912	»	1,099: 73
» » 1913	»	835: 49
	kronor	3,679: 48

eller i medeltal för år under femårsperioden kronor 735: 90.

Marinförvaltningen har därjämte i skrivelsen anført, att ämbetsverket funne omförmälda uppslag beaktansvärt och att den sålunda avsedda anordningen vore ägnad att befordra enhet i redovisningsväsendet. Kostnaderna syntes icke vara av den betydighet, att förslaget genomförande skäligen borde föranleda hemställan om ökning i sjukvårdsanslagets belopp — detta så mycket mindre som anslaget till sjukvård för marinen från och med år 1912 hade förslagsanslags natur. På grund därav hemställde marinförvaltningen om nådig föreskrift därom att kostnaderna för sjukvård under sjömättingsfartygens expeditioner skulle utgå av anslaget till sjukvård för marinen, utan att dock ämbetsverket funne sig föranlåtet med anledning därav göra framställning om ytterligare ökning av samma anslag.

Sjukvårdskostnaderna för personal vid marinen synas mig följderiktigt även under sådan personals tjänstgöring vid sjökarteverket böra bestridas av det särskilda anslaget till sjukvård för marinen i enlighet med vad som gäller under annan tjänstgöring. Skulle denna mening vinna Kungl. Maj:ts och riksdagens gillande, är det därför min avsikt att i sinom tid hos Kungl. Maj:t hemställa om utfärdande av föreskrifter i sådant syfte.

Då ifrågavarande utgifter enligt marinförvaltningens utredning representera ett jämförelsevis ringa belopp, finner jag i överensstämmelse med nämnda ämbetsverk en sådan överflyttning av utgifterna å förevarande förslagsanslag icke inuefatta anledning begära höjning av an-

Departements-
chefens
yttrande.

slagets belopp, likasom åsyftade förändrade anordning ej i och för sig torde böra påkalla minskning av anslag till sjukarteverket.

I enlighet härmed torde anslaget till sjukvård för marinen böra upptagas såsom *oförändrat ordinarie förslagsanslag* med kronor 115,960: —

8. Uppvärmning, belysning, renhållning samt tvätt- och badinrättningar, *oförändrat ordinarie förslagsanslag* » 315,000: —

9. Arvoden åt vid skeppsgossekåren i Marstrand anställda personer samt medikamenter, bad m. m.

[55.] I anledning av Kungl. Maj:ts till 1906 års riksdag avlåtna proposition om förläggande av en skeppsgossekår till Marstrand beviljade riksdagen på extra stat för år 1907 ett anslag av 5,000 kronor med benämning: »arvoden åt vid skeppsgossekåren i Marstrand anställda personer samt medikamenter, bad, m. m.». Anslag för samma ändamål har sedermera blivit av riksdagen årligen beviljat med tid efter annan förhöjt belopp och är i riksstaten för innevarande år uppfört med 10,798 kronor.

Arvoden åt
vid skepps-
gossekåren i
Marstrand
anställda per-
soner samt
medikamenter,
bad m. m.
(Extra anslag).

Detta belopp är beräknat för särskilda ändamål enligt följande specifikation:

Till 1:e läraren, särskilt arvode.....	kronor	600: —
» religionsundervisning	»	500: —
» slöjdundervisning	»	500: —
» musikinstruktören	»	250: —
» läkaren	»	2,000: —
» sjuksköterskan	»	1,300: —
» medikamenter och bad	»	2,200: —
» diverse behov	»	1,000: —
» vakthållning	»	2,448: —

Summa kronor 10,798: —

På grund av rådande politiska förhållanden har Kungl. Maj:t enligt nädigt brev den 1 oktober 1914 föreskrivit, att den dittillsvarande kåren i Marstrand skulle tillsvidare förläggas till Karlskrona.

Efter anmodan av marinförvaltningen har stationsbefälhavaren vid flottans station i Stockholm i skrivelse den 21 november 1914 avgivit beräkning av det belopp, varmed ifrågavarande anslag skulle kunna nedsättas, under förutsättning, att skeppsgossekåren i Marstrand skulle jämväl under år 1916 fortfara att vara förlagd i Karlskrona.

[55.]

Bemälde stationsbefälhavare beräknar därvid såsom behövlige de särskilda beloppen till undervisnings bestridande, tillhopa 1,850 kronor, samt 500 kronor av posten till diverse behov och 1,300 kronor av posten till vakthållning, eller sammanlagt 3,650 kronor, vadan nedsättningen beräknas till 7,148 kronor.

Marinförvaltningen har i förenämnda skrivelse den 24 november 1914 förklarat sig icke hava något att erinra mot omförmälda beräkning samt hemställt, att hos riksdagen måtte äskas anslag för ifrågavarande ändamål med resp. 10,798 kronor eller 3,650 kronor, beroende på om kåren skulle vara förlagd till Marstrand eller icke.

Förhållandena hava ännu icke medgivit någon ändring i omförmälda nådiga brev den 1 oktober 1914, varigenom de till kåren i Marstrand hörande skeppsgossarna förlagts tillsammans med den övriga skeppsgossekåren i Karlskrona. Ej heller torde för närvarande vara skäl träffa definitivt avgörande i förläggningsfrågan. Så länge den nu anbefallda anordningen fortfar, kommer endast en del av det för kårens förläggning i Marstrand beräknade beloppet, 10,798 kronor, att behöva tagas i anspråk. Den av stationsbefälhavaren i Stockholm gjorda beräkningen är naturligen endast approximativ; och torde Kungl. Maj:t äga att efter förhållandena bestämma de utgifter, som få av anslaget bestridas. Emellertid synes mig, att under nu angivna omständigheter anslaget bör uppföras i 1916 års stat med oförändrat belopp.

Departements-
chefens
yttrande.

Jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att för arvoden åt vid skeppsgossekåren i Marstrand anställda personer samt medikamenter, bad m. m. på extra stat för år 1916 bevilja ett anslag av 10,798 kronor.

10. **Skrivmaterialier och expenser m. m.,**
oförändrat ordinarie förslagsanslag kronor 100,000: --

11. **Utgivande av läroböcker, beskrivningar, reglementen och instruktioner m. m.,**
oförändrat ordinarie anslag » 25,000: —

12. Tryckningskostnader.

[56.] Beträffande detta anslag har jag icke någon annan ändring att föreslå, än att för utjämnande av huvudtitelns slutsumma detsamma måtte ökas med 16 kronor.

Tryckningskostnader.
(Ordinarie anslag.)

Jag hemställer fördenskull, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att i riksstaten för år 1916 öka förslagsanslaget till tryckningskostnader från 25,031 kronor med 16 kronor till 25,047 kronor.

13. Diverse behov, <i>oförändrat ordinarie anslag</i>	kronor 22,254:—
14. Extra utgifter, <i>oförändrat ordinarie anslag</i>	» 75,000:—

15. Hyresutgifter.

[57.] Efter framställningar av Kungl. Maj:t har riksdagen till bestridande av vissa hyresutgifter under femte huvudtiteln beviljat på extra stat för vart och ett av åren 1914 och 1915 ett anslag av 17,000 kronor.

Hyresutgifter.
(Extra anslag.)

Med anslaget avses att bereda tillgång till bestridande av hyresutgifter av mera varaktig beskaffenhet, och av redogörelser, som lämnats vid Kungl. Maj:ts omförmälda framställningar, framgår, att i anslaget för vardera året inrymmas följande poster, nämligen till förhyrande av lokaler för marinförvaltningen 5,000 kronor, för sjökrigshögskolan 8,000 kronor och för kustartilleriets chefsexpedition 3,000 kronor samt såsom hyresbidrag till sjöunderofficerssällskapet i Karlskrona 1,000 kronor.

Därjämte har nästlidet års riksdag, likaledes på förslag av Kungl. Maj:t, i samband med beviljandet av anslaget å 1915 års stat medgivit, att, därest till hyresutgifter för marinförvaltningen av riksdagen för åren 1914 och 1915 anvisade medel icke skulle visa sig tillräckliga, vad därutöver erfordras finge utgå av femte huvudtitelns allmänna besparingar.

På sätt framgår av femte huvudtiteln (resp. punkt 50 och punkt 56) i nästlidet års statsverkspropositioner, befann sig nämligen frågan om beredande av erforderligt lokalutrymme för marinförvaltningen då

under utredning, vadan det belopp, som komme att erfordras för bestridande av nödiga hyreskostnader för ämbetsverket, icke kunde bestämt angivas.

[57.]

Marinförvaltningen har i sin förenämnda skrivelse den 24 november 1914 meddelat, att frågan om ämbetsverkets eget lokalbehov blivit tagen under förnyad behandling, men att den för frågans prövning erforderliga utredningen ännu icke hunnit slutföras. Inom den närmaste framtiden hoppades marinförvaltningen emellertid kunna underställa Kungl. Maj:ts prövning fullständigt förslag i ämnet. I varje fall syntes, intill dess en verklig lösning av frågan blivit åvägabragt, det i avseende å marinförvaltningens lokalförhållanden hittills rådande provisoriet fortfarande få kvarstå med eller utan jämkningar. Ämbetsverket ansåg sig fördenskull icke böra för sin egen del nu beräkna medelsbehovet för hyresutgifter på annat sätt än som skedde i sammanhang med äskandet av det för år 1915 beviljade anslaget.

Då icke heller i övrigt förekommit anledning till förändring av detta anslags belopp, har marinförvaltningen hemställt, att förslag måtte avlätas till riksdagen att dels till bestridande av hyresutgifter bevilja å extra stat för år 1916 17,000 kronor och dels medgiva, att till förstärkning av detta anslag i vad marinförvaltningen anginge finge vid behov anlitas allmänna besparingar under femte huvudtiteln.

Emot vad marinförvaltningen sålunda föreslagit finner jag ej skäl till invändning. Därigenom att de stora avlöningsanslagen under huvudtiteln från och med år 1915 uppförts i riksstaten såsom förslagsanslag, komma under samma år relativt ringa belopp att tillflyta huvudtitelns allmänna besparingar. Skulle av sådan anledning dessa under år 1916 ej förslå att fylla här ifrågasatta behov av medelsförstärkning, torde denna få förskjutas av tillgängliga medel och sedan anmälas till ersättande av riksdagen.

Departements-
chefens
yttrande.

På grund av det anförda hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

dels att till bestridande av vissa hyresutgifter under femte huvudtiteln bevilja på extra stat för år 1916 ett anslag av 17,000 kronor;

dels ock medgiva, att, därest till hyresutgifter för marinförvaltningen i detta anslag ingående belopp av 5,000 kronor icke skulle visa sig tillräckligt för ändamålet, vad därutöver erfordras må utgå av femte huvudtitelns allmänna besparingar eller ock förskjutas av tillgängliga medel, att till ersättande anmälas hos riksdagen.

II. HANDELN.

Sjökarteverket.

1. Avlöningar och underhåll m. m.

[58.]
Sjökarte-
verket.
(Ordinarie
anslag.)

Enligt den organisation, som sjökarteverket av ålder haft och vilken lämnades oförändrad vid genomförande av den utav 1912 års riksdag godkända löneregleringen för den civila personalen vid kartverket, är detta för utförande av mera maktpåliggande mättnings- och byråarbeten huvudsakligen hänvisat till biträde av officerare vid flottan.

I skrivelse den 24 oktober 1913, varmed chefen för sjökarteverket avgav förslag till beräkning av utgifterna för sjökarteverket under år 1915, upptog han de ordinarie anslagsmedlen till avlöning vid ämbetsverket med samma belopp, som enligt nämnda lönereglering utgått för åren 1913 och 1914. Då emellertid enligt chefens mening för de karttekniska arbetena en förstärkning av den civila personalen krävdes med två tjänstemän, nämligen en i mera överordnad ställning och benämnd assistent samt den andre i mera underordnad ställning och benämnd kartograf, men befattningarna då ej syntes kunna föreslås till upptagande å ordinarie stat, hemställde chefen därjämte i nämnda skrivelse, att dels ett extra ordinarie anslag av 6,400 kronor måtte varda anvisat för år 1915 till anställande av en dylik assistent och dels chefen bemyndigas att av kartverkets medel för år 1914 disponera högst 1,200 kronor för anställande av en eller flera elever för utbildning till kompetens för den ifrågakvarande kartografsysslan.

Kommissionen för de allmänna kartarbetena förklarade i häröver avgivet utlåtande den 3 november 1913 sig för det dåvarande ej kunna tillstyrka omförmälda förslag i annan form, än att kommissionen förordade, att erforderligt anslag ställdes till chefens för sjökarteverkets förfogande för att användas till anskaffning av nödiga arbetskrafter, som, utöver från flottan kommenderade officerare, erfordrades för ett lämpligt bedrivande av sjökarteverkets arbeten.

Från detta utlåtande var chefen för sjökarteverket såsom ledamot av kommissionen av skiljaktig mening.

Vid anmälning av detta ärende till den i januari 1914 avlätna statsverkspropositionen erinrade dåvarande departementschefen, att ny

[58.]

organisation för sjökarteverket faststälts så nyligen som år 1912 samt att tillräcklig erfarenhet svårligen ännu kunnat vinnas om och i vad mån ändringar därutinnan redan kunde vara erforderliga. På grund härav fann departementschefen sig ej kunna biträda förslaget vare sig om anställande av en assistent eller om rätt för kartverkschefen att av verkets medel använda belopp för utbildning av kartografer.

Vad beträffade kommissionens för de allmänna kartarbetena förslag om ställande av anslag till förfogande för anskaffning av nödiga arbetskrafter utöver från flottan kommenderade officerare, erinrade departementschefen endast därom, att medel för detta ändamål redan funnes avsedda i staten för sjökarteverkets civila personal, vadan något nytt anslag icke borde ifrågasättas med mindre utredning föreläge därom, att dessa medel visat sig otillräckliga.

Med hänsyn till det sålunda anförda och då någon annan ändring i riksstatsanslagen för sjökarteverkets arbeten under år 1915 ej ifrågasatts, beräknade departementschefen dem på enahanda sätt som för år 1914, nämligen

Ordinarie anslag:

bestämt anslag	kronor	47,800: —	
förslagsanslag	»	5,000: —	
reservationsanslag	»	49,000: —	101,800: —

Extra anslag:

till utförande av sjömätningar	kronor	89,400: —
		<u>kronor 191,200: —</u>

Därjämte beräknades såsom disponibla tillgångar för sjökarteverket år 1915 dels behållningen av sjö- kortsförsäljningen år 1914, cirka	kronor	35,000: —
och dels bidrag från handels- och sjöfartsfonden	»	21,000: —
		<u>Summa kronor 247,200: —</u>

Av hela detta belopp, 247,200 kronor, voro det bestämda anslaget, 47,800 kronor, och förslagsanslaget, 5,000 kronor, eller 52,800 kronor, avsedda till avlöningar åt sjökarteverkets civila personal och återstoden, eller 194,400 kronor, till verkets allmänna utgifter.

[58.] I nämnda statsverksproposition framlades förslag till uppförande i 1915 års stat av anslag till sjökarteverket och till utförande av sjömätningar i enlighet med departementschefens nämnda åsikt.

Sedan riksdagen den 5 mars 1914 blivit upplöst, innan femte huvudtiteln varit föremål för slutlig behandling, förnyade chefen för sjökarteverket i underdånig skrivelse den 16 mars 1914 sin framställning om anvisande av ett extra anslag för år 1915 för anställande av en assistent vid sjökarteverket samt åberopade till ytterligare stöd här för, att den i ordinarie anslaget till sjökarteverket ingående anvisningen till arvoden åt extra personal icke skulle kunna till en dylik befattningshavares avlönande lämna tillskott med mera än högst 1,400 kronor.

Vid anmälan av ärendet till statsverkspropositionen den 14 maj 1914 fann jag i likhet med min företrädare ej skäl förorda åtgärder för inrättandet av nya civila beställningar vid sjökarteverket, vilket reglerats så nyligen som år 1912. Jämväl i övrigt delade jag min företrädares uppfattning angående för sjökarteverket behövliga anslag under femte huvudtiteln.

Sedan Kungl. Maj:t framlagt i enlighet härmed avfattade förslag, uppförde riksdagen, med bifall till förslagen, ordinarie anslaget till sjökarteverket för år 1915 med oförändrat belopp, 101,800 kronor, samt beviljade på extra stat för samma år till utförande av sjömätningar ett anslag av 89,400 kronor.

I skrivelse i oktober 1914 med förslag till beräkning av medelsbehoven för sjökarteverket under år 1916 har tjänstförrättande chefen för verket hemställt om uppförande av en assistent och en kartograf å ordinarie staten för den civila personalen vid verket sistnämnda år.

Efter refererande av vad i ärendet på sätt nämnts tidigare förekommit, har chefen till stöd för sin framställning nu huvudsakligen anfört, att sedan nuvarande staten för den civila personalen fastställdes att gälla från och med år 1913, hade förhållandena i fråga om tillgång å högre kvalificerade arbetskrafter utvecklat sig i en för kartverkets drift ogynnsam riktning. Allt under det omfattningen av kartverkets arbeten och sålunda också behovet av övervakande under senare år vuxit, hade det blivit alltmera vanligt, att till tjänstgöring vid kartverkets byråarbeten avsedda officerare av Kungl. Maj:t tagits i anspråk för kommanderingar utom sjökarteverket. Därjämte hade tillgången under senare år på kartografiskt utbildade officerare icke varit sådan, att, såsom förut varit fallet, någon officer kunnat avses för tjänstgöring vid verket hela året om. Och som dessutom en civil tjänsteman, som förut funnits att tillgå såsom biträde vid ledning av kartverkets arbeten, efter iråkad sjukdom

[58.]

avgått från kartverkets tjänst, utan att kunna anses fullt ersatt med någon av de civila tjänstemännen, befunne sig kartverkschefen numera i ett synnerligen ogynnsamt läge med hänsyn till möjligheten att övervaka byråarbetena, särskilt sommartid. Vid sjökartverket inträffade numera ofta perioder, då chefen nödgades uppehålla verksamheten med otillräcklig, kompetent personal. Och torde den meningen knappast kunna upprätthållas, att tillräcklig erfarenhet icke skulle hava vunnits därom, att organisationen av kartverkets personal behövde stärkas.

Såsom begynnelseavlöning för de ifrågasatta nya tjänsteinnehavarna har kartverkschefen föreslagit: för assistenten 6,400 kronor, därav 4,000 kronor lön och 2,400 kronor tjänstgöringspenningar, och för kartografen 3,000 kronor, därav 2,000 kronor lön och 1,000 kronor tjänstgöringspenningar, vartill skulle komma för assistenten ett ålderstillägg å 600 kronor och för kartografen fyra ålderstillägg, vart och ett å 500 kronor.

Vidare har tjänstförrättande chefen för sjökartverket erinrat, att i den av 1912 års riksdag godkända staten för den civila personalen vid kartverket inräknats i den summa, som anvisats till arvoden åt extra personal, gratifikationer m. m., ett belopp av 2,500 kronor såsom arvode till en bokförare. Löneregléringskommittén hade i sitt betänkande den 14 december 1911 angående sjökartverket anfört rörande denna tjänst, hurusom det tilläventyrs kunde, ej utan fog, ifrågasättas att vid sjökartverket inrätta en ordinarie befattning för utförande av en bokförares göromål, men att i avvaktan på ytterligare erfarenhet det vore lämpligast, att de göromål, som vore avsedda att överlätas på bokföraren, tillsvidare bestredes av extra arbetskraft.

Den tilländalupna tiden, anför nu kartverkschefen, hade för honom varit tillräcklig för att kunna överblicka och bedöma det arbete, som av sistnämnda befattningshavare utförts, och hade därvid befastats uppfattningen om behövligheten av en sådan tjänst samt lämpligheten av att den vore inrättad på huvudsakligen nuvarande sätt. Chefens förslår därför jämväl, att bokförarebefattningen, vars innehavare rättare borde betecknas såsom redogörare, måtte uppföras på ordinarie stat. Det syntes lämpligt, att redogörarens avlöning bestämdes till samma belopp, som utginge till ritare och gravörer, eller till en begynnelseavlöning å 2,400 kronor samt därtill fyra ålderstillägg, vart och ett å 400 kronor.

Därest omförmälda befattningar med avlöningsförmåner å tillhoppa 11,800 kronor uppfördes å stat, skulle å andra sidan anvisningen i staten till arvoden åt extra personal, gratifikationer åt ritare och gravörelever

[58.] samt vikariatsersättningar kunna minskas från nu 12,800 kronor med 1,600 kronor till 11,200 kronor, vadan det bestämda anslaget till avlöning enligt kartverkschefens förslag skulle beräknas för år 1916 med förhöjning av 10,200 från nu 47,800 kronor till 58,000 kronor.

I övriga ordinarie anslag till sjökarteverket har chefen ej föreslagit någon ändring, likasom han förutsätter, att å extra stat för år 1916 anvisas till utförande av sjömätningar enahanda belopp som för år 1915.

Han har därför hemställt om utverkande hos riksdagen, att till täckande av sjökarteverkets utgifter år 1916 måtte få påräknas följande anslag, nämligen:

Ordinarie anslag:

bestämt anslag	58,000: —	
förslagsanslag	5,000: —	
reservationsanslag	49,000: —	112,000: —

Extra anslag:

till utförande av sjömätningar	89,400: —
	<u>kronor 201,400: —</u>

Därjämte beräknades såsom tillgångar år 1916

dels behållningen av sjökortsförsäljningen år 1915 cirka ...	30,000: —
dels bidrag från handels- och sjöfartsfonden	21,000: —
	<u>Summa kronor 252,400: —</u>

Kommissionen för de allmänna kartarbetena har i häröver den 7 november 1914 avgivet yttrande biträtt dessa beräkningar, utom vad beträffar förslaget angående inrättande av vissa befattningar vid kartverket.

Beträffande detta förslag hade kommissionen visserligen funnit sig böra instämma i vad kartverkschefen anfört angående det oavvisliga behovet för sjökarteverket av personalfrågans ordnande på ett för arbetena betryggande sätt, men däremot icke funnit sig övertygad om lämpligheten av den lösning av frågan, kartverkschefen föreslagit.

För en så genomgripande förändring i den nyligen för sjökarteverket fastställda organisationen ansåge kommissionen den utredning av frågan kartverkschefen förebragt i vissa hänseenden ofullständig, i det att densamma uteslutande behandlats såsom en sjökarteverkets inre

organisationsfråga. Kommissionen saknade därför tillfälle att överblicka frågans sammanhang med personalfrågan inom marinen eller den beslutade nya reservstaten inom densamma.

På grund därav ansåg kommissionen sig ej kunna tillstyrka bifall till ifrågavarande förslag. Men övertygad som kommissionen vore om nödvändigheten av att personalfrågan vid sjökarteverket betryggande ordnades, ville kommissionen framhålla vikten av en skyndsamt utredning av densamma samt anhålla, att Kungl. Maj:t måtte, till dess frågan hunnit ordnas, till sjökarteverkets förfogande ställa erforderligt anslag för anskaffning av nödiga arbetskrafter, som utöver från flottan kommenderade officerare, erfordrades för ett lämpligt bedrivande av sjökarteverkets arbeten.

Ordinarie chefen för sjökarteverket har därefter i ärendet inkommit med en underdånig skrivelse av den 18 november 1914.

Däri utvecklar han ytterligare de förhållanden, som enligt hans mening motivera en omedelbar ökning på föreslaget sätt av den civila personalen vid verket.

Med avseende å kommissionens hemställan om vidare utredning anför han emellertid till sist, att därest det kunde ordnas så, att kartverkschefen finge medel att på *extra stat* anställa två kartografer, eventuellt en kartograf (assistent) och en aspirant, i underförstådd mening att desamma skulle framdeles övergå på ordinarie stat, borde anordningen icke möta hinder från kartverkets sida.

Det är ett känt förhållande, hurusom den allmänna utrikespolitiska ställningen alltsedan Balkankrigets utbrott i senare delen av år 1912 vållat, att officerarna vid flottan i största möjliga utsträckning tagits i anspråk för tjänsten och övningarna vid flottan. Detta har tidtals för sjökarteverket medfört en minskning av tillgängliga sådana arbetskrafter, vilken, på sätt chefen för sjökarteverket framhållit, varit ägnad att orsaka olägenheter för verket. Chefen för sjökarteverket har nu framlagt ett förslag, innebärande en organisationsändring, varigenom mera kvalificerad civil arbetskraft skulle tillföras kartverket, samt avsett att sälunda trygga verket mot fluktuationer av nämnd art. Emellertid delar jag den uppfattning, som kommit till uttryck i kommissionens för de allmänna kartarbetena yttrande, nämligen att vid denna frågas lösning dess lämpliga sammanhang med personalfrågan inom marinen och därvid särskilt med den beslutade nya reservstaten vid marinen icke lämnas ur sikte. Jag är därför icke beredd att förorda kartverkschefens förslag till uppförande av de ifrågasatta beställningarna

Departements-
chefens
yttrande.

[58.] å stat. Och då sålunda frågan om förstärkning av arbetskrafterna vid sjökarteverket enligt min mening bör göras till föremål för vidare utredning enligt antydda riktlinjer, anser jag ej heller, att för närvarande nya befattningshavare vid sjökarteverket böra uppföras å extra stat. Att nu beräkna tillgången å officerare, vilka under år 1916 kunna bliva disponibla för sjökarteverkets arbeten, är naturligen omöjligt. Men det är ej uteslutet, att dessa arbeten skola kunna tillfredsställande ordnas, utan att ytterligare avlöningsmedel därför beviljas.

Vad beträffar förslaget att överflytta bokföraren vid sjökarteverket å ordinarie stat, anser jag, att även därmed lämpligen bör anstå, tills större klarhet vunnits beträffande ovan berörda organisationsfrågor.

På sätt jag förut under punkten om anslaget till sjukvård för marinen anført, torde hädanefter sjukvårdskostnader för personal vid marinen under tjänstgöring vid sjökarteverket böra bestridas av sistnämnda anslag. Denna relativt obetydliga minskning i utgifter för sjökarteverkets anslag lärer dock, såsom jag även framhållit, icke i och för sig böra föranleda någon nedsättning i medelsanvisningarna till verket.

På grund av det anförda finner jag ej skäl vare sig att föreslå någon ändring i ordinarie anslag för sjökarteverket eller att förorda anvisande av avlöningsmedel å extra stat.

I enlighet med vad chefen för sjökarteverket föreslagit, torde till utförande av sjömätningar böra på extra stat för år 1916 anvisas samma belopp som för år 1915, eller 89,400 kronor.

Från handels- och sjöfartsfonden torde kunna för år 1916 påräknas samma bidrag, 21,000 kronor, som under föregående år.

Behållningen av sjökortsförsäljningen år 1915 har chefen för sjökarteverket beräknat till cirka 30,000 kronor. Däremot synes mig icke något vara att erinra.

Under nämnda förutsättningar skulle hela det år 1916 tillgängliga beloppet till bestridande av sjökarteverkets utgifter bliva 242,200 kronor, vilket belopp fördelas på följande sätt:

Ordinarie anslag:

bestämt anslag.....	47,800: —	
förslagsanslag.....	5,000: —	
reservationsanslag.....	49,000: —	101,800: —

Extra anslag:

[58.]

till utförande av sjömätningar.....	89,400: —
	<hr/>
	kronor 191,200: —
bidrag från handels- och sjöfartsfonden	21,000: —
beräknad behållning av sjökortsförsäljningen år 1915	30,000: —
	<hr/>
	Summa kronor 242,200: —

Av hela det sålunda tillgängliga beloppet beräknas 52,800 kronor liksom i nu gällande stat till avlöningar åt sjökarteverkets civila personal och återstoden, eller 189,400 kronor, till verkets allmänna utgifter.

I enlighet härmed torde anslaget till sjökarteverket bära upptagas såsom *oförändrat ordinarie anslag* med kronor 101,800: —

Å sjökarteverkets stat äro uppförda befattningar för kvinnliga biträden med avlöning för det ena biträdet i lägsta lönegraden och för det andra biträdet i närmast högre grad.

I enlighet med vad chefen för finansdepartementet förut denna dag anfört under avdelningen: »För flera huvudtitlar gemensamma frågor», torde till riksdagen bära göras framställning, att biträde av lägre grad, som efter intjänande av båda ålderstilläggen i denna grad befordras till biträdesbefattning av högre grad, omedelbart må komma i åtnjutande av ett ålderstillägg i den högre graden.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen medgiva,

att i sjökarteverket anställt biträde av lägre grad, som efter intjänande av båda ålderstilläggen i denna grad befordras till biträdesbefattning av högre grad, må omedelbart komma i åtnjutande av ett ålderstillägg i den högre graden.

2. Utförande av sjömätningar.

Under åberopande av vad jag under nästföregående punkt anfört får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

[59.]

Utförande av
sjömätningar.
(Extra anslag.)

att till utförande av sjömätningar bevilja på extra stat för år 1916 ett anslag av 89,400 kronor.

Lots- och fyrväsendet.

3. Lots- och fyrinrättningen med livräddningsanstalterna.

[60.] Efter framställning av Kungl. Maj:t har nästlidet års riksdag beslutit ingå i prövning av utgifterna för lots- och fyrinrättningen med livräddningsanstalterna samt anvisa därför erforderliga kostnadsbelopp att bestridas av statsmedel, utan att vissa särskilda inkomstitlar därtill anslagos.

I anslutning härtill har riksdagen, med godkännande av stater för lotsstyrelsen och lotsverket, att gälla från och med år 1915, nämligen: avlöningsstater för lotsstyrelsen, för befälet vid lotsverket, för lotspersonalen, för fyrpersonalen, för personalen å lotsverkets ångfartyg och för personalen vid livräddningsanstalterna, stat för undervisningsanstalterna, omkostnadsstat, övergångs- och indragningsstat samt pensionsstat, bestämt anslaget till lots- och fyrinrättningen med livräddningsanstalterna till ett mot staternas sammanlagda slutsumma svarande belopp av 3,640,652 kronor, att utgå såsom förslagsanslag.

Tillika har riksdagen till säkerhetsanstalterna för sjöfarten beviljat på extra stat för år 1915 ett anslag av 460,000 kronor.

Med underdånig skrivelse den 23 december 1914 har lotsstyrelsen framlagt förslag beträffande anslag för lots- och fyrväsendet för år 1916. Däri har lotsstyrelsen uppskattat anslagsbehovet å ordinarie stat år 1916 för lots- och fyrinrättningen med livräddningsanstalterna till sammanlagt 3,685,144 kronor, vilket belopp sålunda med 44,492 kronor överstiger det nuvarande anslaget, 3,640,652 kronor. Vidare har lotsstyrelsen föreslagit, att till säkerhetsanstalterna för sjöfarten måtte på extra stat för år 1916 beviljas enahanda anslag som för år 1915, eller 460,000 kronor.

Med anledning därav att lotsstyrelsens framställning med avseende å sistberörda anslag syntes böra fullständigas, har lotsstyrelsen därefter, på anmodan av mig, med skrivelse den 29 december 1914 inkommit med närmare redogörelse och motivering för de arbeten och anskaffningar, som enligt styrelsens åsikt böra verkställas medelst tillgång av berörda anslag för år 1916.

[60.]

Sedan under ärendets beredning i sjöförvarsdepartementet befunnits erforderligt att inhämta statskontorets mening angående vissa delar av lotsstyrelsens äskanden beträffande det ordinarie anslaget, har vederbörlig remiss den 4 innevarande januari avlåtits till statskontoret, som ännu icke inkommit med sålunda infordrade utlåtande.

Ärendet befinner sig således ännu icke i skick att kunna underställas Kungl. Maj:ts prövning, vadan jag för närvarande ej kan framlägga bestämda förslag till uppförande av anslag för lots- och fyrväsendet för år 1916. Jag anser dock, att de anslagsbelopp, som lotsstyrelsen i sina förslag beräknat, tillsvidare böra tagas i beräkning vid framställningen till riksdagen i fråga om anslagsbehoven för år 1916. Jag hemställer fördenskull under denna punkt, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att i avvaktan på den proposition angående beviljande av anslag för lots- och fyrrättningen med livräddningsanstalterna m. m., Kungl. Maj:t må komma att till riksdagen avlåta, i det till lots- och fyrrättningen med livräddningsanstalterna uppförda ordinarie anslaget, nu 3,640,652 kronor, beräkna en förhöjning av 44,492 kronor och sålunda beräkna anslaget i dess helhet till 3,685,144 kronor.

4. Säkerhetsanstalter för sjöfarten.

I anslutning till vad jag under nästföregående punkt anfört, får jag hemställa, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

[61.]

Säkerhets-
anstalter för
sjöfarten.

(Extra anslag.)

att i avvaktan på den proposition angående beviljande av anslag för lots- och fyrrättningen med livräddningsanstalterna m. m., Kungl. Maj:t må komma att till riksdagen avlåta, för säkerhetsanstalterna för sjöfarten bland de extra anslagen å femte huvudtiteln för år 1916 beräkna ett belopp av 460,000 kronor.

Undervisningsanstalter för sjöfart samt nautisk-meteorologiska byrån.

5. Undervisningsanstalter för sjöfart,
oförändrat ordinarie anslag kronor 186,420:—

6. Nautisk-meteorologiska byrån.

[62.] Under femte huvudtiteln är uppförd nautisk-meteorologiska byrån, för vilken i riksstaten för år 1915 å ordinarie stat anvisats ett anslag av 26,100 kronor.

Nautisk-mete-
 orologiska
 byrån.
 (Ordinarie
 anslag.)

Löneregleringskommittén har, på sätt erinrades i nästlidet års statsverkspropositioner, erhållit i uppdrag att avgiva yttrande i fråga om sammanslagning av en del vetenskapliga mindre anstalter, såsom hydrografiska byrån, nautisk-meteorologiska byrån och meteorologiska centralanstalten, eller åvägbringandet på annat sätt av en intimare samverkan dem emellan. Enligt vad jag inhämtat, kan till följd av mellankommet annat arbete kommitténs utlåtande i förevarande ämne icke förväntas bli avgivet på sådan tid, att därå kunna grundas framställningar till innevarande års riksdag.

Med hänsyn härtill kan någon förändrad organisation av nautisk-meteorologiska byrån icke förutsättas för år 1916; och torde därför ordinarie anslaget för byrån i nästa års stat böra uppföras med oförändrat belopp.

I detta anslag ingår avlöning för i staten för byrån uppförd personal till sammanlagt belopp av 10,000 kronor, medan återstående 16,100 kronor äro fördelade i särskilda anvisningar till premier och gratifikationer, expenser och omkostnader i övrigt. Omförmälda premier och gratifikationer utgå till personer, vilka enligt åtagande verkställa observationer och dylikt arbete för byråns räkning. I anmärkning i staten medgives, att besparingar å andra i staten upptagna anvisningar än till avlöning må under kommande år användas för det med varje anvisning avsedda ändamål.

Då sålunda en del av ifrågavarande anslag är av bestämt anslags natur och återstoden att betrakta såsom reservationsanslag, synes mig

denna åtskillnad böra komma till uttryck i statens uppställning och sålunda anvisningarna till avlöning däri uppföras under gemensam be- [62.]
teckning av bestämt anslag och återstående anvisningar såsom reservationsanslag. Jag har efter dessa grunder låtit upprätta förslag till stat för byrån, vari anmärkningarnas avfattning även jämkats efter statens föreslagna nya uppställning.

Efter remiss har marinförvaltningen i yttrande den 9 innevarande januari förklarat sig icke hava något att erinra mot den föreslagna, ändrade uppställningen av staten.

På grund av det anförda hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att, med godkännande av stat för nautisk-meteorologiska byrån av den lydelse, bilagan nr 15 vid detta protokoll utvisar, i riksstaten för år 1916 uppföra ordinarie anslaget till nautisk-meteorologiska byrån med samma belopp som i staten för år 1915, eller 26,100 kronor.

7. Förstärkning av arbetskrafterna vid nautisk-meteorologiska byrån.

I enlighet med förslag av Kungl. Maj:t har riksdagen för vart [63.]
och ett av åren 1913, 1914 och 1915 på extra stat beviljat ett anslag av 3,000 kronor för arvode åt ytterligare en assistent vid nautisk-meteorologiska byrån.

Förstärkning
av arbetskraf-
terna vid nau-
tisk-meteorolo-
giska byrån.
(Extra anslag.)

Föreståndaren och chefen för byrån har nu i skrivelse den 2 innevarande januari, under framhållande därav, att sådan förstärkning av arbetskrafterna fortfarande vore behöflig, hemställt om förhöjning i arvodet för nuvarande extra assistenten samt därvid huvudsakligen an- fört följande.

Assistenten G. S. Ljungdahl, som vore filosofie licentiat, hade den 31 december 1912 erhållit förordnande såsom assistent vid nautisk-meteorologiska byrån och hade sedan dess med berömligt nit och intresse tjänstgjort vid byrån samt ådagalagt stor duglighet och kunnighet i arbetet.

Före sin anställning vid byrån hade han varit geodet vid rikets allmänna kartverk, i vilken egenskap han vunnit anställning den 24

[63.] december 1909. Han hade även den 31 december 1912 utnämnts till ordinarie geodet vid kartverket, då detta uppfördes på ordinarie stat, men avträtt från denna sin tjänst för att mottaga förordnandet vid nautisk-meteorologiska byrån.

Avlöningsstaten i kartverket upptog för geodet utom begynnelseavlöningen, 3,000 kronor, fyra ålderstillägg å resp. 500 kronor, inträdande efter 5, 10, 15 och 20 års oförvitlig tjänstgöring, varförutom vid övergången till den nya staten bestämts, att geodet med avseende på tillträdande av dylik avlöningsförhöjning borde få »tillgodoräknas den tid, som före den nya avlöningsstatens trädande i kraft förflytt från hans tillträde till befattningen på grund av förordnande».

Hade assistenten Ljungdahl kvarstått vid allmänna kartverket såsom geodet, skulle han således vara berättigad till ett åldertillägg av 500 kronor från och med år 1915.

Nautisk-meteorologiska byråns stat upptog för dess ordinarie assistent två ålderstillägg å resp. 500 kronor, inträdande efter resp. 5 och 10 års oförvitlig tjänstgöring.

Den av assistenten Ljungdahl innehavda assistentbefattningen måste otvivelaktigt bliva av permanent natur, helst byråns verksamhetsbörda ökades år från år, och vore således fullt jämnställd med hans förut innehavda geodetbefattning. Det oaktat hade chefen icke ännu ansett lämpligt att inkomma med förslag till ändringar i byråns stat i övrigt, enär det syntes rättare att avbida den tidpunkt, då man skulle kunna klarare överskåda vidden av det tillskott i arbete, som komme att tilldelas byrån *dels* genom utvidningen av dess kontrollverksamhet å nautisk instrumentutredning, *dels* genom pågående omläggning av dess hydrografiska och jordmagnetiska arbeten.

Vidare ville chefen framhålla, att byråns avlöningsstat icke undergått någon som helst reglering sedan beställningarnas inrättande och att således chefens avlöning utginge med samma belopp, som bestämdes år 1877 och ordinarie assistentens med det, som bestämdes 1907, nämligen 3,000 kronor.

Med anledning av det anförda hemställde chefen för byrån om utverkande, att åt assistenten Ljungdahl måtte förunnas ett arvodes-tillägg eller en gratifikation å 500 kronor per år att utgå från och med år 1915 tills vidare, eller ock att, då anslag till hans beställning för år 1916 begärdes av innevarande års riksdag, detta måtte beräknas till 3,500 kronor, varvid tillskottet å 500 kronor utöver det nuvarande arvodet syntes vara motiverat med dess natur av ålderstillägg.

Med stöd av vad chefen för nautisk-meteorologiska byrån anført anser jag mig böra tillstyrka, att arvode till en extra assistent uppföres jämväl för år 1916. Jag finner jämväl billighetsskäl tala därför att licentiaten Ljungdahl vid bestridande av befattningen under sistnämnda år må komma i åtnjutande av föreslaget högre arvode, eller 3,500 kronor. För annan innehavare av befattningen torde arvodet böra utgå med förutvarande belopp.

[63.]

Departements-
chefens
yttrande.

Jag finner ej anledning förorda, att det redan för innevarande år bestämda arvodet förhöjes.

På grund av det anförda hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att för arvode åt ytterligare en assistent vid nautisk-meteorologiska byrån på extra stat för år 1916 anvisa ett förslagsanslag å högst 3,500 kronor.

8. Ålderstillägg för personalen vid undervisningsanstalterna för sjöfart och föreståndaren för nautisk-meteorologiska byrån, oförändrat ordinarie förslagsanslag ...

kronor 13,000: —

Beträffande de här ovan upptagna ordinarie anslag, vid vilka jag icke gjort någon hemställan, har jag ingen ändring att föreslå.

[64.]

Av femte huvudtitelns ordinarie anslag, som för innevarande år uppgå för marinen till kr. 18,955,186: —

» handeln » » 3,967,972: — kr. 22,923,158: —

komma vid bifall till de av mig framställda förslag följande anslag att höjas, nämligen:

till sjökrigsskolan med kr. 257: —

» avlöning för flottans kårer

och stater » » 146,984: —

Transport kr. 147,241: —

Femte huvudtiteln.

	Transport kr.	147,241: --
till beklädnad åt sjömans- och skeppsgossekårerna	med kr.	25,707: --
» naturaunderhåll åt personal vid flottan	» »	181,924: --
» flottans nybyggnad och un- derhåll	» »	141,950: --
» flottans krigsberedskap och övningar	» »	270,000: --
» sjöbeväringens avlöning och beklädnad m. m. ...	» »	317,354: --
» avlöning för kustartilleriets personal	» »	57,348: --
» naturaunderhåll åt personal vid kustartilleriet	» »	31,800: --
» kustartilleriets krigsbered- skap och övningar	» »	30,000: --
» kustartilleribeväringens av- löning och beklädnad m. m.	» »	116,200: --
» tryckningskostnader	» »	16: --
» lots- och fyrinrättningen med livräddningsanstal- terna	» »	44,492: --
varjämte å denna huvudtitel skulle komma att upp- föras ett nytt ordinarie förslagsanslag till avlö- ning för reservstat för marinen	» »	12,549: --
	Summa kr.	1,376,581: --

Om från denna summa dragas de av mig föreslagna minskningarna i anslagen till ersättning för rustning och rotering	med kr.	900: --
» beklädnad åt kustartilleriets manskap	» »	304: --
	Summa kr.	1,204: --

skulle de *ordinarie* anslagen ökas med:

för marinen	kr.	1,330,885: —	
» handeln	»	<u>44,492: —</u>	kr. 1,375,377: —

och således för år 1916 komma att uppgå till:

för marinen	kr.	20,286,071: —	
» handeln	»	<u>4,012,464: —</u>	» 24,298,535: —

Summan av de av mig för år 1916 tillstyrkta *extra* anslag:

för marinen	kr.	9,539,265: —	
» handeln	»	<u>552,900: —</u>	» 10,092,165: —

överstiger i avseende å marinen med kr. 1,271,623: —

vad å extra stat för år 1915 anvisats för marinen eller	»	8,267,642: —	} » 8,860,542: —
men betecknari avseende å handeln, varför å extra stat för år 1915 anvisats	»	592,900: —	

en *minskning* med

»	40,000: —	
vadan den föreslagna ökningen i huvudtiteln utgör å <i>extra</i> stat	»	<u>1,231,623: —</u>

Huvudtitelns slutsumma, innevarande år för marinen	kr.	27,222,828: —	
» handeln	»	<u>4,560,872: —</u>	» 31,783,700: —

skulle under förutsättning av bifall till mina förslag för år 1916 uppgå till:

för marinen	kr.	29,825,336: —	
» handeln	»	<u>4,565,364: —</u>	» 34,390,700: —

utvisande sålunda för år 1916 en *ökning* med

för marinen	kr.	2,602,508: —	
» handeln	»	<u>4,492: —</u>	» 2,607,000: —

Femte huvudtiteln.

Vad departementschefen sålunda i ovan omförmälda hänseenden tillstyrkt och hemställt behagade Hans Maj:t Konungen, på tillstyrkan jämväl av statsrådets övriga ledamöter, gilla och bifälla, med befallning att utdrag av detta protokoll skulle till finansdepartementet överlämnas för att tjäna till ledning vid avfattandet av Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående statsverkets tillstånd och behov.

Ur protokollet:

R. Sundin.

Bilaga nr 1.

Stat

för sjökrigsskolan.

	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.
A. Lärare.				
1 lektor:				
lön	2,600	—		
tjänstgöringspenningar	1,400	—	4,000	—
1 lektor.....	—	—	4,000	—
Arvoden för läsår å 300 kronor för varje timmes undervisnings- skyldighet i veckan för lärare i ämnena fysik och franska språket och å 150 kronor för lärare (icke lektorer) i andra ämnen vid skolan i land:				
<i>Vårterminen 1916:</i>				
⁴ / ₇ av 13 × 300	—	—	2,228	57
⁴ / ₇ » 92 × 150	—	—	7,885	71
<i>Höstterminen 1916:</i>				
³ / ₇ av 14 × 300	—	—	1,800	—
³ / ₇ » 87 × 150	—	—	5,592	86
1 lärare i gymnastik och vapenföring, tillika ledare av kadetternas idrottsövningar	—	—	1,000	—
B. Befälspersonal.				
1 adjutant, tillika bibliotekarie, arvode per år	—	—	450	—
6 kadettofficerare från flottan för 12 månader efter arvode per år å 450 kronor	—	—	2,700	—
1 kadettofficer från flottan för 3 månader efter arvode per år å 450 kronor	—	—	112	50
1 kadettofficer från kustartilleriet vid skolan i land, arvode per år å 450 kronor	—	—	450	—
1 läkare, arvode per år	—	—	865	—
1 intendent, » » »	—	—	1,095	—
C. Betjäning.				
1 vaktmästare:				
lön	700	—		
tjänstgöringspenningar	350	—		
ortstillägg	150	—	1,200	—
1 portvakt, arvode per år (jämta fri bostad)	—	—	750	—
Transport	—	—	34,129	64

	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.
Transport	—	—	34,129	64
D. Diverse utgifter:				
3 ekiperingsstipendier à 600 kronor...	—	—	1,800	—
För maskinarbete samt annan extra undervisning ävensom till vikariatsarvoden	—	—	7,895	36
Till ved och lyse, modeller, böcker, instrument, skrivmaterialier m. fl. expenser.....	—	—		
Summa kronor	—	—	43,825	—

Anmärkingar:

1:o. Den tillökning i lön och tjänstgöringspenningar, som i enlighet med därom utfärdade bestämmelser tillkommer lektor, utgår av det å riksstatens 5:e huvudtitel uppförda förslagsanslag till ålderstillägg.

2:o. Chefen för sjökrigsskolan äger att till extra undervisning och vikariatsarvoden disponera möjligen på grund av ändrad undervisningsplan uppstående besparingar i arvodesanslaget till lärarna.

Skulle genom ändring i undervisningsplanen brist i arvodesanslaget, beräknat efter 300 kronor per undervisningstimme i veckan för lärare i fysik och franska språket samt efter 150 kronor per undervisningstimme i veckan för lärare (icke lektorer) i andra ämnen, uppstå, äger chefen för skolan att av anslaget till extra undervisning fylla sådan brist.

3:o. Ovan upptagna arvoden äro, vad beträffar officer och vederlike, anvisade utöver dagavlöningen.

4:o. För vaktmästare ökas lönen efter fem års väl vitsordad tjänstgöring med 100 kronor och efter 10 års sådan tjänstgöring med ytterligare 100 kronor att utgå av det å riksstatens 5:e huvudtitel uppförda förslagsanslag till ålderstillägg.

5:o. Om vaktmästare i sådan egenskap åtnjuter fri bostad samt bränsle, skall, så länge denna förmån kvarstår, ortstillägg ej till honom utgå, varjämte å lönen avdragas 100 kronor årligen.

Stat

för flottans officerskår.

Antal.		Fast lön.
1	Flaggman	8,000 —
3	D:o	24,000 —
1	Kommendör	6,000 —
7	D:o	42,000 —
1	Kommendörkapten av 1:a graden	4,500 —
19	D:o av d:o	85,500 —
1	D:o av 2:a graden	4,000 —
19	D:o av d:o	76,000 —
1	Kapten av 1:a klassen	3,400 —
72	D:o av d:o	244,800 —
1	D:o av 2:a klassen	2,400 —
35	D:o av d:o	84,000 —
1	Löjtnant	1,500 —
104	D:o	156,000 —
1	Underlöjtnant (fänrik)	720 —
51	D:o	36,720 —
318	Kronor	779,540 —
	Tillkommer:	
	Årligt tillägg till fasta lönen åt innehavare av chefsbefattningen i marinförvaltningen, chefsbefattningen i marininstaben, stationsbefälhavarebefattning eller befattningen såsom inspektör av flottans övningar till sjöss, därest han icke uppbär flaggmans lön, med iakttagande att, om två av nämnda befattningsinnehavare icke uppbära dylik lön, tillägget skall tilläggas den, som är i sin befattning äldst	2,000 —
	Summa högst kronor	781,540 —

Anmärkningsar:

1:o. Dagavlönning å 7 kronor till flaggman, 6 kronor till kommandör, 5 kronor till kommandörkapten av 1:a eller 2:a graden, 4 kronor till kapten av 1:a eller 2:a klassen samt 3 kronor till löjtnant och underlöjtnant (fänrik) eller halv dagavlönning efter vartdera av förestående belopp tillkommer, i den ordning reglemente för marinen bestämmer.

2:o. Till officer, som icke åtnjuter fri bostad i kronans hus, utgår, i den ordning reglemente för marinen bestämmer, inkvarteringsbidrag med ett efter år räknat belopp av:

vid Karlskrona station: vid Stockholms station:

för flaggman	1,200 kronor	1,500 kronor.
» kommandör	900 »	1,200 »
» kommandörkapten	800 »	1,000 »
» kapten	400 »	500 »
» löjtnant och underlöjtnant (fänrik)	300 »	400 »

3:o. Då befälhavande amirals- och stationsbefälhavareämbetena i Karlskrona innehavas av en och samma person, åtnjuter innehavaren ett särskilt arvode av 3,000 kronor om året.

Stat

för reservofficerare under 1:a tjänstgöring och repetitions-
övning vid flottan.

Antal.		Kronor.	Summa.
1	Reservunderlöjtnant under 1:a tjänstgöring:		
	lön under 3 månader à 60 kronor	180	
	dagavlönning à 3 kronor under 90 dagar	270	
	inkvarteringsbidrag för 3 månader	75	
	beklädnadsersättning för en gång	200	725
15	Reservunderlöjtnanter under d:o	—	10,875
1	Reservunderlöjtnant under repetitionsövning:		
	lön under 6 månader à 60 kronor	360	
	dagavlönning à 3 kronor under 6 månader	540	
	inkvarteringsbidrag under 6 månader à 25 kronor	150	1,050
9	Reservunderlöjtnanter under d:o	—	9,450
	Kronor	—	22,100
	Tillkommer <i>skillnaden</i> mellan inkvarteringsbidrag för reserv- underlöjtnant under tjänstgöring på Stockholms och på Karlskrona station, per månad (33: 33 — 25: —) 8 kronor 33 öre, räknat för halva antalet reservunderlöjtnanter, åtta i tre månader och fem i sex månader	—	449 82
	Summa kronor	—	22,549 82

Bilaga nr 4.

Stat

för reservofficersaspiranter vid flottan.

Antal.		Kronor.	Summa.
1	Reservofficersaspirant , dagavlönning à 3 kronor eller för år ..	1,095	—
	beklädnadsersättning för en gång	300	—
			1,395
19	D:o	—	—
	d:o	—	26,505
20	Summa kronor	—	—
			27,900

Stat

för flottans underofficerskår.

Antal		Fast lön.	Beklädnads- ersätt- ning.	Ersätt- ning för ved och ljus.	Summa.
1	Flaggunderofficer	900	200	130	1,230
230	D:o	207,000	46,000	29,900	282,900
1	Underofficer av 2:a graden.....	900	200	100	1,200
464	D:o	417,600	92,800	46,400	556,800
	Ökning i fasta lönen å 240 kronor till förslagsvis 90 flaggunderofficerare (maskinister).....	21,600	—	—	21,600
696	Summa högst kronor	648,000	139,200	76,530	863,730

Anmärkingar:

1:o. Av ovannämnda antal flaggunderofficerare och underofficerare av 2:a graden skola minst 172, högst 343 vara maskinister.

2:o. Dagavlönning å 2 kronor 50 öre till flaggunderofficer (maskinist), 2 kronor 15 öre till flaggunderofficer (ej maskinist) och underofficer av 2:a graden (maskinist) samt 1 krona 50 öre till underofficer av 2:a graden (ej maskinist) eller halv dagavlönning efter vardera av förestående belopp tillkommer i den ordning, reglemente för marinen bestämmer.

3:o. Till underofficer, som icke åtnjuter fri bostad i kronans hus, utgår, i den ordning reglemente för marinen bestämmer, inkvarteringsbidrag med ett efter år räknat belopp av:

	vid Karlskrona station:	vid Stockholms station:
för flaggunderofficer.....	240 kronor	300 kronor
» underofficer av 2:a graden	180 »	240 »

4:o. Underofficers av 2:a graden löneförmåner må utgå till högst 10 kockar eller hovmästare, korpraler, som visat framstående skicklighet i egen yrkesgren; och må vad av det härför erforderliga medelsbelopp är odisponerat användas för att tilldela kockar och hovmästare, korpraler, avlöning i sjömanskårens 1:a lönegrad utöver antalet löner enligt stat för samma lönegrad, dock att antalet härigenom avlönade kockar och hovmästare i sjömanskårens 1:a lönegrad ej må överstiga antalet av de för ändamålet disponibla underofficerslönerna.

Femte huvudtiteln.

3:o. Av det manskap, som erhållit vederbörligt tillstånd att bo utom kasern, äga högst 2,171 man under tjänstgöring i land och den, som är gift eller är änkling med minderårigt barn, även under annan tjänstgöring att åtnjuta inkvarteringsbidrag till ett månatligt belopp för underofficerskorpral vid Karlskrona station av 15 kronor och vid Stockholms station av 20 kronor samt för övrigt manskap vid den förra stationen av 10 kronor och vid den senare av 15 kronor.

4:o. Till den, som tillhör 1:a lönegraden, utgår, om han vid sjömanskåren innehar en tjänstetid av minst 108 månader (9 år), ett första lönetillägg av 5 kronor i månaden och, om han vid kåren innehar en tjänstetid av minst 144 månader (12 år), ett andra lönetillägg av 5 kronor i månaden.

Till den, som tillhör 2:a lönegraden och är underofficerskorpral eller korpral, utgår, om han vid sjömanskåren innehar en tjänstetid av minst 48 månader (4 år), varav minst 12 månader såsom korpral, ett första lönetillägg av 10 kronor i månaden och, om han vid kåren innehar en tjänstetid av minst 144 månader (12 år), ett andra lönetillägg av 5 kronor i månaden.

5:o. Vid beräkning av tjänstetid vid sjömanskåren äger den, som karlskrivits från skeppsgossekåren eller i egenskap av värnpliktig tjänstgjort vid flottan eller före anställningen varit inmönstrad till sjöfart eller antagits i högre lönegrad än den lägsta, att tillgodoräkna sig extra tjänstetid enligt de bestämmelser, som av Konungen meddelas

Bilaga nr 7.

Stat

å dagavlöning till officerare och underofficerare vid flottan.

Antal.		Kronor.	Summa kronor.
Officerskåren.			
4	Flaggmän dagavlöning å 7 kr. i 365 dagar	10,220	—
8	Kommendörer » » 6 » » 365 »	17,520	—
40	Kommendörkaptener » » 5 » » 365 »	73,000	—
109	Kaptener » » 4 » » 365 »	159,140	—
157	Löjtnanter och underlöjtnanter (fänrikar) » » 3 » » 365 »	171,915	431,795
318			
Underofficerskåren.			
231	Flaggunderofficerare, dagavlöning å 2 kr. 15 öre i 365 dagar	181,277	25
465	Underofficerare av 2:a graden, dagavlöning å 1 kr. 50 öre i 365 dagar	254,587	50
	Ökning i dagavlöning å 35 öre till förslagsvis 90 flaggunderofficerare (maskinister) i 365 dagar	11,497	50
	Ökning i dagavlöning å 65 öre till förslagsvis 180 underofficerare av 2:a graden (maskinister) i 365 dagar	42,705	—
696	Summa högst kronor	—	921,862 25

Stat

för mariningenjörkåren.

Antal.		Kronor.	Summa. kronor.
1	Marinöverdirektör:		
	fast arvode	8,000	
	dagavlöning å 6 kronor	2,190	10,190
1	Marindirektör av 1:a graden:		
	lön	6,000	
	dagavlöning å 5 kronor	1,825	7,825
1	Marindirektör av 1:a graden	—	7,825
1	Marindirektör av 2:a graden:		
	lön	5,000	
	dagavlöning å 5 kronor	1,825	6,825
2	Marindirektörer av 2:a graden.....	—	13,650
1	Mariningenjör av 1:a graden, 1:a löneklassen:		
	lön	4,500	
	dagavlöning å 4 kronor	1,460	5,960
8	Mariningenjörer av 1:a graden, 1:a löneklassen	—	47,680
1	Mariningenjör av 1:a graden, 2:a löneklassen:		
	lön	3,500	
	dagavlöning å 4 kronor	1,460	4,960
4	Mariningenjörer av 1:a graden, 2:a löneklassen.....	—	19,840
1	Mariningenjör av 2:a graden:		
	lön	3,000	
	dagavlöning å 3 kronor	1,095	4,095
6	Mariningenjörer av 2:a graden	—	24,570
1	Extra mariningenjör:		
	arvode	2,000	
	dagavlöning å 3 kronor	1,095	3,095
28	Transport	—	156,515

Antal.		Kronor.		Summa
				kronor.
28	Transport	—	—	156,515
3	Extra mariningenjörer	—	—	9,285
1	Stationsingenjör:			
	lön	4,500	—	
	tjänstgöringspenningar	1,000	—	5,500
1	Stationsingenjör	—	—	5,500
1	Verkstadsingenjör:			
	lön	4,500	—	
	tjänstgöringspenningar	1,000	—	5,500
1	Verkstadsingenjör	—	—	5,500
1	Miningenjör:			
	lön	4,500	—	
	tjänstgöringspenningar	500	—	5,000
2	Miningenjörer	—	—	10,000
1	Torpedingenjör:			
	lön	4,500	—	
	tjänstgöringspenningar	500	—	5,000
2	Torpedingenjörer	—	—	10,000
1	Elektroingenjör:			
	lön	4,500	—	
	tjänstgöringspenningar	500	—	5,000
2	Elektroingenjörer	—	—	10,000
1	Artilleriingenjör:			
	lön	4,500	—	
	tjänstgöringspenningar	500	—	5,000
45				
	Arvode till den torpedingenjör, som förestår torpedverkstaden i Karlskrona	—	—	1,000
	Inkvarteringsbidrag, förslagsvis	—	—	13,200
5	Mariningenjörsstipendiater, stipendier à 1,200 kronor	—	—	6,000
1	Mariningenjöraspirant:			
	dagavlönning, 75 dagar à 75 öre	56	25	
	beklädnadsersättning, 75 dagar à 30 öre	22	50	78 75
5	Mariningenjöraspiranter	—	—	393 75
	Transport	—	—	258,472 50

Femte huvudtiteln.

Antal		Kronor.		Summa kronor.	
	Transport	—	—	258,472	50
1	Mariningenjörselev, 2:a årskursen:				
	dagavlöning, 75 dagar à 50 öre	37	50		
	beklädnadsersättning, 75 dagar à 30 öre	22	50	60	—
5	Mariningenjörselever, 2:a årskursen	—	—	300	—
1	Mariningenjörselev, 1:a årskursen:				
	dagavlöning, 75 dagar à 50 öre	37	50		
	beklädnadsersättning, 75 dagar à 30 öre	22	50	60	—
5	Mariningenjörselever, 1:a årskursen	—	—	300	—
	Summa högst kronor	—	—	259,192	50

Anmärkningar:

1:o. För stations-, min-, torped-, elektro-, verkstads- och artilleriingenjör, som åtnjuter boställe i kronans hus, minskas fasta lönen med 400 kronor i Karlskrona och 500 kronor i Stockholm.

2:o. Till övrig personal vid mariningenjörskåren, som icke åtnjuter fri bostad i kronans hus, utgår i den ordning, reglemente för marinen bestämmer, inkvarteringsbidrag med ett efter år räknat belopp av:

	vid Karlskrona station:	vid Stockholms station:
för marinöverdirektör	—	1,200 kronor.
» marindirektör	600 kronor	1,000 »
» mariningenjör av 1:a graden	400 »	500 »
» mariningenjör av 2:a graden och extra mariningenjör	300 »	400 »

3:o. För min-, torped-, elektro- och artilleriingenjör höjes lönen efter 5, 10, 15 och 20 års väl vitsordad tjänstgöring, varje gång med 500 kronor, och för stations- och verkstadsingenjör efter 5, 10 och 15 års sådan tjänstgöring, varje gång med 500 kronor.

4:o. Mariningenjörselev åtnjuter en dagavlöning av 50 öre, mariningenjöraspirant en dagavlöning av 75 öre.

Bilaga nr 9.

Stat

för marinintendenturkåren.

Antal.		K r o n o r.	
1	Marinöverintendent och chef:		
	lön.....	6,000	—
	dagavlöning å 6 kronor	2,190	8,190
1	Förste marinintendent:		
	lön	4,000	—
	dagavlöning å 5 kronor	1,825	5,825
2	Förste marinintendenter	—	11,650
1	Marinintendent av 1:a graden, 1:a löneklassen:		
	lön	3,400	—
	dagavlöning å 4 kronor	1,460	4,860
19	Marinintendenter av 1:a graden, 1:a löneklassen	—	92,340
1	Marinintendent av 1:a graden, 2:a löneklassen:		
	lön	2,400	—
	dagavlöning å 4 kronor	1,460	3,860
9	Marinintendenter av 1:a graden, 2:a löneklassen	—	34,740
1	Marinintendent av 2:a graden:		
	lön	1,500	—
	dagavlöning å 3 kronor	1,095	2,595
24	Marinintendenter av 2:a graden	—	62,280
1	Marinunderintendent:		
	lön	720	—
	dagavlöning å 3 kronor	1,095	1,815
11	Marinunderintendenter	—	19,965
71			
	Transport	—	248,120

Antal.		K r o n o r.	
	Transport	—	2 48,120
1	Advokatfiskal vid Karlskrona station:		
	arvode.....	1,800	
	tjänstgöringspenningar	700	2,500
1			
1	Vaktmästare vid Karlskrona station:		
	lön	700	
	tjänstgöringspenningar	350	1,050
3	Vaktmästare vid Karlskrona station	—	3,150
1	Vaktmästare vid Stockholms station:		
	lön	700	
	tjänstgöringspenningar	350	
	ortstillägg	150	1,200
2	Vaktmästare vid Stockholms station	—	2,400
7			
	Dagavlönning till marinunderintendenter över stat	—	2,190
	Missräkningspenningar till kassör å vardera stationen å 500 kr.	—	1,000
	Inkvarteringsbidrag, förslagsvis.....	—	29,440
	Ersättning till vikarier för vaktmästare.....	—	315
	Summa högst kronor	—	291,365

Anmärkningar:

1:o. Till personal, som icke åtnjuter fri bostad i kronans hus, utgår, i den ordning reglemente för marinen bestämmer, inkvarteringsbidrag med ett efter år räknat belopp av:

	i Karlskrona eller i kustfästning	i Stockholm eller Göteborg
marinöverintendent	—	1,200 kronor
förste marinintendent	600 kronor	1,000 »
marinintendent av 1:a graden.....	400 »	500 »
marinintendent av 2:a graden och ... }	300 »	400 »
marinunderintendent..... }		

2:o. För vaktmästare ökas lönen efter 5 års väl vitsordad tjänstgöring med 100 kronor och efter 10 års sådan tjänstgöring med ytterligare 100 kronor.

3:o. Därest vaktmästare i sådan egenskap åtnjuter fri bostad samt bränsle, skall, så länge denna förmån kvarstår, ortstillägg ej till honom utgå, varjämte å lönen avdragas 100 kronor årligen. För vaktmästare, i vars avlöningsförmåner ej ingår ortstillägg, göres, i fall han i sådan egenskap åtnjuter fri bostad, avdrag å lönen med 150 kronor årligen.

*Bilaga nr 10.***Stat**

för marinintendenturkåren i flottans reserv.

Antal		Kronor.
1	Marinunderintendent: lön à 720 kronor per år i 6 månader dagavlöning à 3 kronor i 6 månader..... förslagsvis inkvarteringsbidrag i 6 månader..... förslagsvis Summa kronor	 360— 540— 200— 1 100—

Bilaga nr 11.

Stat

för flottans poliskår.

Antal.			Arvode för år.	Summa kronor.
Karlskrona station.	Stockholms station.			
1	—	Poliskommissarie	1,900	1,900
—	1	D:o tillika fullgörande vissa åligganden, tillhörande överkonstapel	2,400	2,400
3	2	Överkonstaplar..... å	1,800	9,000
19	17	Konstaplar..... å	1,400	50,400
		Inkvarteringsbidrag, förslagsvis	—	3,900
		Vikariatsersättning, förslagsvis	—	4,500
		Till extra konstaplar:		
		vid Karlskrona station	kr. 1,500:—	
		» Stockholms »	» 1,500:—	3,000
		Till uppmuntringspenningar:		
		åt personalen vid Karlskrona station	kr. 1,000:—	
		» » » Stockholms »	» 1,000:—	2,000
		Summa kronor	—	77,100

Anmärkingar:

1:o. Till polispersonalen utgå två ålderstillägg, vardera utgörande för poliskommissarie 200 kronor och för en var av överkonstaplarna och konstaplarna 100 kronor, det första ålderstillägget efter 5 års och det andra efter 10 års väl vitsordad tjänstgöring inom samma grad.

2:o. Till poliskommissarie vid Stockholms station, överkonstapel och konstapel, som icke åtnjuter fri bostad i kronans hus, utgår, i den ordning reglementet för marinen bestämmer, inkvarteringsbidrag med ett efter år räknat belopp av:

	vid Karlskrona station.	vid Stockholms station.
för poliskommissarie	— kronor	300 kronor.
» överkonstapel	240 »	300 »
» konstapel	180 »	240 »

Bilaga nr 12.

Stat

för kustartilleriets personal.

Antal.	I. Lön och dagavlönning m. m.	Kronor.	Kronor.	Summa kronor.
	Officerare.			
1	Chef för kustartilleriet:			
	lön	8,000		
	dagavlönning à 7 kronor	2,555	10,555	
1	Överste:			
	lön	6,000		
	dagavlönning à 6 kronor	2,190	8,190	
1	Överste	—	8,190	
1	Överstelöjtnant:			
	lön	4,500		
	dagavlönning à 5 kronor	1,825	6,325	
3	Överstelöjtnanter	—	18,975	
1	Major:			
	lön	4,000		
	dagavlönning à 5 kronor	1,825	5,825	
7	Majorer	—	40,775	
1	Kapten av 1:a klassen:			
	lön	3,400		
	dagavlönning à 4 kronor	1,460	4,860	
25	Kaptener av 1:a klassen.....	—	121,500	
1	Kapten av 2:a klassen:			
	lön	2,400		
	dagavlönning à 4 kronor	1,460	3,860	
18	Kaptener av 2:a klassen.....	—	69,480	
1	Löjtnant:			
	lön	1,500		
	dagavlönning à 3 kronor	1,095	2,595	
61	Transport	—	301,130	

Femte huvudtiteln.

Antal.		Kronor.		Kronor.		Summa kronor.	
61	Transport	—	—	301,130	—		
39	Löjtnanter	—	—	101,205	—		
1	Underlöjtnant (fänrik):						
	lön	720	—				
	dagavlönning å 3 kronor	1,095	—	1,815	—		
21	Underlöjtnanter (fänrikar).....	—	—	38,115	—	442,265	
122	Reservofficerare under repetitionsövning.						
1	Reservunderlöjtnant:						
	lön under 6 månader å 60 kronor	360	—				
	dagavlönning å 3 kronor under 6 månader...	540	—	900	—		
4	Reservunderlöjtnanter.....	—	—	3,600	—	4,500	
5	Underofficerare.						
1	Underofficer av 1:a graden:						
	lön	1,200	—				
	dagavlönning å 2.50 kronor	912	50				
	ersättning för ljus och ved.....	130	—	2,242	50		
62	Underofficerare av 1:a graden.....	—	—	139,035	—		
1	Underofficer av 2:a graden:						
	lön	1,100	—				
	dagavlönning å 2.12 kronor	773	80				
	ersättning för ljus och ved.....	100	—	1,973	80		
126	Underofficerare av 2:a graden	—	—	248,698	80	391,950	10
190	Manskap.						
1	1:a lönegraden:						
	lön	540	—				
	dagavlönning å 80 öre	292	—	832	—		
222	1:a lönegraden	—	—	184,704	—		
1	2:a lönegraden:						
	lön	276	—				
	dagavlönning å 60 öre	219	—	495	—		
320	2:a lönegraden	—	—	158,400	—		
544	Transport	—	—	344,431	—	838,715	10

Antal.		Kronor.		Kronor.		Summa kronor.	
	Transport	—	—	344,431	—	838,715	10
1	3:e lönegraden:						
	lön	180	—				
	dagavlönning å 50 öre	182	50	362	50		
396	3:e lönegraden	—	—	143,550	—		
1	4:e lönegraden:						
	lön	144	—				
	dagavlönning å 30 öre	109	50	253	50		
343	4:e lönegraden	—	—	86,950	50	575,547	50
1,285							
	II. Arvoden.						
1	Regementspastor	—	—	1,000	—		
1	Fästningspredikant	—	—	120	—	1,120	—
2							
	III. Rekryteringskostnader.						
	Lega, räknad efter 12 kr. 50 öre per år, samt övriga rekryteringskostnader efter 40 kr. per man, darav högst 30 kr. till värvaren, förslagsvis	—	—	21,000	—	21,000	—
	IV. Inkvarteringsbidrag.						
	Inkvarteringsbidrag för officerare och underofficerare, förslagsvis	—	—	34,995	—		
	Inkvarteringsbidrag för underofficerskorpraler, förslagsvis	—	—	26,180	—	61,175	—
	V. Lönetillägg och uppmuntrings- penningar.						
	Lönetillägg, förslagsvis	—	—	19,000	—		
	Uppmuntringspenningar, förslagsvis	—	—	16,000	—	35,000	—
	Summa högst kronor	—	—	—	—	1,532,557	60

Femte huvudtiteln.

Anmärkingar:

1:o. Officer, jämväl reservofficer under repetitionsövning, och underofficer, som icke åtnjuta fri bostad i kronans hus, uppbära inkvarteringsbidrag med ett efter år räknat belopp av:

	i kustfästning kronor	i Stockholm eller Göteborg. kronor.
generalsperson	—	1,500
överste	900	1,200
överstelöjtnant eller major	600	1,000
kapten	400	500
subalternofficer	300	400
underofficer av 1:a graden	240	300
underofficer av 2:a graden	180	240

Officer eller underofficer, som är gift eller är änklings med hemmavarande barn, uppbär, om på grund av förhållandena å förlägningsorten endast sådan bostad i kronans hus finnes att tilldela honom, att han därstädes icke kan ordna eget hushåll, ävenledes inkvarteringsbidrag till ovan angivna belopp.

2:o. Underofficerskorpral med en tjänstetid vid kustartilleriet av minst 72 månader (6 år), som är gift eller är änklings med minderårigt barn och som erhållit vederbörligt tillstånd att bo utom kasern, åtnjuter inkvarteringsbidrag till ett månatligt belopp av 15 kronor i kustfästning och 20 kronor i Stockholm eller Göteborg.

3:o. Skulle det här ovan bestämda antalet manskap i någon av de tre högre lönegraderna icke finnas fulltaligt, må de löner, som till följd därav sakna innehavare, till så stor del, som erfordras, användas till avlöning åt manskap i lägre lönegrad samt till bestridande av lega och rekryteringskostnader, om det under III här ovan förslagsvis beräknade belopp därtill visar sig otillräckligt.

4:o. Uppmuntringspenningar utgå under tjänstgöring i land till manskap, som tillhör 1:a, 2:a eller 3:e uppmuntringsklassen, med respektive 15, 10 och 5 öre om dagen enligt de för dagavlönings åtnjutande gällande grunder.

5:o. Till den, som tillhör 1:a lönegraden, utgår, om han vid kustartilleriet innehar en tjänstetid av minst 108 månader (9 år), ett första lönetillägg av 5 kronor i månaden och, om han vid kustartilleriet innehar en tjänstetid av minst 144 månader (12 år), ett andra lönetillägg av 5 kronor i månaden.

Till den, som tillhör 2:a lönegraden och är underofficerskorpral eller korpral, utgår, om han vid kustartilleriet innehar en tjänstetid av minst 48 månader (4 år), varav minst 12 månader såsom korpral, ett första lönetillägg av 10 kronor i månaden och, om han vid kustartilleriet innehar en tjänstetid av minst 144 månader (12 år), ett andra lönetillägg av 5 kronor i månaden.

6:o. Vid beräkning av tjänstetid vid kustartilleriet äger den, som i egenskap av värnpliktig tjänstgjort vid detta vapen eller antagits i högre lönegrad än den lägsta, att tillgodoräkna sig extra tjänstetid enligt de bestämmelser, som av Konungen meddelas.

Bilaga nr 13.

Beräkning

av anslaget för marinens reservstat år 1916.

	Kronor.	Summa kronor.
A. Flottan.		
<i>Löner enligt stat</i>	8,700	
<i>Dagavlöning, förslagsvis:</i>		
1 kommandörkapten i 45 dagar à 5 kr. per dag.....	225:—	
2 kaptener i 20 » à 4 » » »	160:—	
1 underofficer i 20 » à 2.50 » » »	50:—	
	435	
<i>Rese- och traktamentsersättning, förslagsvis:</i>		
1 kommandörkapten à 42 kr.....	42:—	
2 kaptener à 36 »	72:—	
1 underofficer à 28 »	28:—	
	142	9,277
B. Kustartilleriet.		
<i>Löner enligt stat</i>	3,100	
<i>Dagavlöning, förslagsvis:</i>		
1 kapten i 17 dagar à 4 kr. per dag	68:—	
1 underofficer i 16 » à 2.50 » » »	40:—	
	108	
<i>Rese- och traktamentsersättning, förslagsvis:</i>		
1 kapten à 36 kr.	36:—	
1 underofficer à 28 »	28:—	
	64	3,272
Summa kronor	—	12,549

Stat

för reservstat för marinen.

	Kronor.
Flottan:	
1 kommandörkapten av 1:a graden	3,500—
2 kaptener i högsta löneklassen à 2,100 kronor	4,200—
1 underofficer i högre löneklassen	1,000—
Summa	8,700—
Kustartilleriet:	
1 kapten i högsta löneklassen	2,100—
1 underofficer i högre löneklassen	1,000—
Summa	3.100—
Tillsammans kronor	11,800—

Anmärkning:

Dagavlönning tillkommer personal å reservstat under tjänstgöring enligt för personalen å aktiv stat gällande föreskrifter.

Bilaga nr 15.

Stat

för nautisk-meteorologiska byrån.

	Lön.	Arvode.	Tjänstgöringspenningar.	Summa.	
I. Bestämt anslag.					Efter 5 år kunna föreståndarens lön och assistentens arvode höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.
1 Föreståndare	4,000	—	1,000	5,000	
1 Assistent	—	3,000	—	3,000	
1 Ombud vid en av byråns agenturer	—	500	—	500	
3 Ombud vid byråns agenturer	—	1,500	—	1,500	
Säger	—	—	—	10,000	
II. Reservationsanslag.					
Till premier och gratifikationer	—	—	—	800	
» diverse expenser, såsom till post, telegraf, rikstelefon, arbetsersättningar åt observatörer m. fl., båthyror, inköp och inbindning av böcker, tidskrifter och kartor, ljus, ved, skrivmaterialier m. m.	—	—	—	2,500	
» inköp av normal m. fl. instrument för byrån och agenturerna samt underhåll av instrument	—	—	—	2,200	
» underhåll av 9 st. vattenhöjdmättningsstationer	—	—	—	3,700	
» tabellering och sammanställning av vattenhöjdmättningsobservationer	—	—	—	900	
» magnetiska rekognosceringar	—	—	—	1,000	
» publikationer	—	—	—	5,000	
Säger	—	—	—	16,100	
Summa kronor	—	—	—	26,100	

Anmärkningar:

1:o. Ombuden erhålla dessutom $\frac{1}{4}$ av de avgifter, som vid den agentur, de förestå, inflyta för verkställda undersökningar av nautiska instrument och skeppslanternor samt för utfärdade certifikat. Berörda avgifter skola för den skull i vederbörande räkenskaper tagas till uppörd med $\frac{1}{4}$ för det bestämda anslaget och med $\frac{3}{4}$ för reservationsanslaget.

2:o. I den mån något av de i reservationsanslaget anvisade beloppen icke skulle åtgå för avsett ändamål, må det användas till annat i staten angivet ändamål, för vars fyllande medel anvisats från samma anslag.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING.

	Ordinarie anslag. Kronor.	Extra anslag. Kronor.	Sid.
I. Marinen.			
A. Departementet.			
1. Departementschefen	17,000: —	—	2.
2. Departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli och kommandoexpeditionen	36,700: —	—	2.
3. Extra föredragande inom departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli	—	7,000: —	2.
4. Provisorisk löneroglering för befattningshavare i departementet	—	4,115: —	3.
B. Marinförvaltningen och marinstaben.			
1. Marinförvaltningen	133,000: —	—	4.
2. Förstärkning av anslaget till marinförvaltningen	—	18,950: —	6.
3. Marinstaben	3,000: —	—	10.
4. Anställande av ett extra biträde i marinstaben	—	3,000: —	10.
C. Undervisningsverken.			
1. Sjökrigshögskolan	27,225: —	—	10.
2. Sjökrigsskolan	43,825: —	—	10.
3. Skeppsgosseskolan	29,520: —	—	12.
4. Marinintendentskolan	9,100: —	—	12.
D. Flottan.			
Avlöning, ersättningar m. m.			
1. Avlöning för flottans kårer och stater	5,801,250: —	—	13.
2. Beredande av personligt lönetillägg åt marindirektören av 1:a graden i flottan C. E. Richson	—	2,365: —	33.
3. Beredande av personligt lönetillägg åt bataljonspredikanterna vid flottans station i Karlskrona E. A. W. Holmberg och E. A. Collén	—	1,200: —	33.

Femte huvudtiteln.

181

	Ordinarie anslag. Kronor.	Extra anslag. Kronor.	Sid.
4. Extra lönetillägg för år 1915 åt en del tjänstemän och be- tjante i ämbetsverk, kårer och stater, hörande till sjöför- svarsdepartementet	—	500: —	34.
5. Ersättning för rustning och rotering	6,000: —	—	34.

Intendenturen.

6. Beklädnad åt sjömans- och skeppsgossekårerna	513,507: —	—	35.
7. Beklädnad åt sjöbeväringen	—	—	38.
8. Naturaunderhåll åt personal vid flottan	2,031,924: —	—	42.

Nybyggnad och underhåll.

9. Flottans nybyggnad och underhåll	2,963,950: —	—	44.
10. Krigsfartygsmateriel	—	6,400,000: —	49.
11. Bärgning och reparation av 1:a klass pansarbåten Tapper- heten	—	1,410,000: —	51.
12. Förändring av undervattenssidotuberna å pansarbåten Tapperheten	—	14,200: —	52.
13. Anskaffning av flygbåtsmateriel	—	70,000: —	53.
14. Strålkastarespeglar i reserv för flottans fartyg	—	18,400: —	55.
15. Omläggning av spårnätet vid flottans varv i Karlskrona .	—	24,000: —	56.
16. Muddrings- och sprängningsarbeten i yttre varvshamnen i Karlskrona	—	31,000: —	56.
17. Moderna arbetsmaskiner för flottans varv i Karlskrona . .	—	50,000: —	57.
18. Moderna arbetsmaskiner m. m. för flottans varv i Stock- holm	—	50,000: —	59.
19. Transportmedel för flottans varv i Stockholm	—	80,000: —	60.
20. Förrådsbyggnad m. m. å Bergholmen	—	47,000: —	63.

Övningar.

21. Flottans krigsberedskap och övningar	3,380,000: —	—	64.
22. Sjöbeväringens avlöning och beklädnad m. m.	875,004: —	—	66.

Artilleribehov.

23. Skjutförsök och inskjutning av kanoner	—	40,000: —	72.
24. Nya kärnrör för kanoner vid flottan	—	76,150: —	73.
25. Tubkanonmekanismer	—	25,500: —	74.
26. 9 mm. pistoler m. m.	—	30,000: —	76.
27. Rökkjälmar för flottans fartyg	—	13,500: —	79.

Femte huvudtiteln.

	Ordinarie anslag. Kronor.	Extra anslag. Kronor.	Sid.
Torped- och gnistsignalväsendet m. m.			
28. Torpeder och torpedmateriel	—	152,000: —	81.
29. Gnistsignalmateriel	—	38,200: —	84.
30. Gniststationer till vissa fartyg	—	39,000: —	84.
31. Stridsgniststationer för flottans fartyg	—	29,500: —	88.
32. Försök med torped-, gnist- och flygmateriel	—	35,000: —	89.
Minväsendet.			
33. Minmateriel	—	242,300: —	91.
34. Försök med minmateriel	—	30,000: —	93.
E. Kustartilleriet.			
Avlöning.			
1. Avlöning för kustartilleriets personal	1,471,256: —	—	95.
2. Personligt lönetillägg till sergeanten över stat vid kust- artilleriet A. G. Sjöqvist	—	580: —	101.
Intendenturen..			
3. Beklädnad åt kustartilleriets manskap	142,400: —	—	101.
4. Naturaunderhåll åt personal vid kustartilleriet	581,700: —	—	104.
Nybyggnad och underhåll.			
5. Underhåll av kustartilleriets byggnader och materiel . . .	506,700: —	—	105.
6. Förplägnadsanstalt i Vaxholms och Oskar-Fredriksborgs fästning	—	166,757: —	105.
Övningar.			
7. Kustartilleriets krigsberedskap och övningar	451,700: —	—	115.
8. Kustartilleribeväringsens avlöning och beklädnad m. m. . .	430,000: —	—	117.
9. Krigsövningar vid kustpositionerna	15,000: —	—	121.
Artilleribehov.			
10. Övningsmateriel för kustartilleriets utbildning i skjutning .	—	31,600: —	122.
11. Nya kärnrör för kanoner vid kustbefästningarna	—	31,300: —	122.
12. Eldledningsanordningar vid nuvarande kustbefästningar .	—	90,350: —	124.
13. Anordningar vid nuvarande kustbefästningar för ökande av artilleriets eldhastighet m. m.	—	55,000: —	125.

	Ordinarie anslag. Kronor.	Extra anslag. Kronor.	Sid.
Minväsendet.			
14. Permanenta mineringar vid kustbefästningarna	—	120,000: —	127.
15. Komplettering av Älvsborgs fästnings minmateriel	—	27,600: —	127.

F. Flottan och kustartilleriet.

1. Reservstat för marinen	12,549: —	—	128.
-------------------------------------	-----------	---	------

G. Diverse.

1. Ålderstillägg,	42,000: —	—	132.
2. Ersättning åt officerare, ingenjörer och intendenten under anställning eller kommendering utrikes	15,000: —	—	132.
3. Resestipendium åt läkare vid marinläkarkåren	2,000: —	—	132.
4. Anordnande av en marinläkarkurs	—	5,400: —	132.
5. Rese- och traktamentspenningar	55,500: —	—	134.
6. Flyttningshjälp	11,000: —	—	134.
7. Sjukvård för marinen	115,960: —	—	134.
8. Uppvärmning, belysning, renhållning samt tvätt- och badinrättningar	315,000: —	—	136.
9. Arvoden åt vid skeppsgossekåren i Marstrand anställda personer samt medikamenter, bad m. m.	—	10,798: —	136.
10. Skrivmaterialier och expenser m. m.	100,000: —	—	137.
11. Utgivande av läroböcker, beskrivningar, reglementen och instruktioner m. m.	25,000: —	—	137.
12. Tryckningskostnader	25,047: —	—	138.
13. Diverse behov	22,254: —	—	138.
14. Extra utgifter	75,000: —	—	138.
15. Bestridande av hyresutgifter	—	17,000: —	138.
Summa för marinen kronor	20,286,071: —	9,539,265: —	

II. Handeln.**Sjökarteverket.**

1. Avlöningar och underhåll m. m.	101,800: —	—	140.
2. Utförande av sjömätningar	—	89,400: —	147.

Lots- och fyrväsendet.

3. Lots- och fyrrättningen med livräddningsanstalterna	3,685,144: —	—	148.
4. Säkerhetsanstalter för sjöfarten	—	460,000: —	149.

Femte huvudtiteln.

	Ordinarie anslag. Kronor.	Extra anslag. Kronor.	Std.
Undervisningsanstalter för sjöfart samt nautisk- meteorologiska byrån.			
5. Undervisningsanstalter för sjöfart	186,420: —	—	150.
6. Nautisk-meteorologiska byrån	26,100: —	—	150.
7. Förstärkning av arbetskrafterna vid nautisk-meteorologiska byrån	—	3,500: —	151.
8. Ålderstillägg för personalen vid undervisningsanstalterna för sjöfart och föreståndaren för nautisk-meteorologiska byrån	13,000: —	—	153.
	Summa för handeln kronor	4,012,464: —	552,900: —
	Summa summarum kronor	24,298,535: —	10,092,165: —

Sjätte huvudtiteln.

*Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14
januari 1915.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden HASSELROT,
VON SYDOW,
Friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

1:o

Departementschefen, statsrådet von Sydow anmälde de frågor, som tillhöra regleringen av riksstatens sjätte huvudtitel för år 1916, samt anförde därvid följande.

Innan jag går att yttra mig rörande de särskilda anslag, som synas böra under sjätte huvudtiteln äskas av 1915 års riksdag, ber jag få framhålla, hurusom det på grund av de nu rådande förhållandena befunnits oundvikligt att även på de områden, om vilka här är fråga, såvitt möjligt begränsa anslagsbehoven. Såsom chefen för finansdepartementet förut i dag anfört, hava vederbörande myndigheter i sådant syfte anmodats att vid avgivande av förslag beträffande anslag att äskas av 1915 års riksdag iakttaga all den sparsamhet, som lämpligen låte sig göra. Denna maning har beträffande de

Bihang till riksdagens protokoll 1915. 1 saml. 1 häft.

1

anslag, som äro hänförliga under sjätte huvudtiteln, i stor utsträckning efterkommit — till anslagen under rubriken utgifter för kapitalökning ber jag senare få återkomma. Inkomna framställningar hava sålunda i regel inneburit äskande för år 1916 av enahanda belopp, som för respektive ändamål nu utgår, under det anslag för nya ändamål endast mera undantagsvis begärts. Såsom av det efterföljande framgår, har jag därför i flertalet fall ansett mig kunna föreslå Kungl. Maj:t att för angivna ändamål av riksdagen äska anslag till belopp, som av vederbörande myndighet ifrågasatts.

Ett noggrant iakttagande av så sträng sparsamhet, som med klok ekonomisk förtänksamhet är förenlig, är sålunda den ledande synpunkt, jag ansett mig böra i förevarande avseende anlägga, vilket också står i full överensstämmelse med vad chefen för finansdepartementet förut denna dag anfört om principerna för upprättandet av statsregleringsförslaget för år 1916. Sålunda har det icke ansetts kunna ifrågakomma att nu framlägga förslag till allmän löneroglering inom någon del av statsförvaltningen. Till följd härav har jag ej heller funnit mig, huru önskvärt ett motsatt förhållande i och för sig än vore, böra tillstyrka avlåtaude till nu sammanträdande riksdag av den länge bebådade framställningen om fögderiförvaltningarnas omorganisation. Med tillämpning av samma grundsats har jag emellertid å andra sidan ansett mig böra föreslå, att anslag äskas till vissa allmänna arbeten, då ju vidmakthållandet och anordnandet av sådana arbeten måste anses som ett synnerligen viktigt led i strävandet att medelst skapande av arbetstillfällen motverka arbetslöshet. För de anstalter i nämnda avseende, som i anledning av de nu rådande förhållandena vidtagits, får jag tillfälle att i annat sammanhang närmare redogöra.

Jag vill redan nu nämna, att huvudtitelns slutsumma, i händelse av bifall till de förslag jag förelägger Kungl. Maj:t, skulle ökas med 104,200 kronor. Härvid är emellertid att märka, hurusom under titeln sociala verk och inrättningar anslagen för pensionsförsäkringens genomförande och befrämjande samt för sjukkasseväsendet enligt detta förslag skulle ökas med över 1,200,000 kronor. För andra anslagsgrupper har jag sålunda funnit mig nödsakad föreslå väsentligen minskade anslag.

För att ytterligare tillgodose önskemålet om sparsamhet har jag även sökt tillse, i vad mån utgifter, till vilkas bestridande anslag äro uppförda i 1915 års stat, i anledning av det nuvarande finansiella läget skulle kunna uppskjutas. Med hänsyn därtill, att de under sjätte huvudtiteln hörande anslagen merendels äro avsedda för tillgodoseende av intressen av den beskaffenhet, att de icke utan allvarliga olägen-

heter för såväl staten som den enskilde kunna undanskjutas, har dock resultatet härav blivit jämförelsevis ringa.

Emellertid har Kungl. Maj:t, på därom av medicinalstyrelsen gjord framställning, genom nådigt brev den 13 november 1914 förordnat, att de resor, som det enligt § 70 mom. 2 och § 74 i förnyade nådiga stadgan angående sinnessjuka den 14 juni 1901 åligger provinsialläkare och extra provinsialläkare att enligt av Kungl. Maj:ts befallningshavande fastställda resplaner årligen företaga för tillsyn av sinnessjuka och idioter, icke skola äga rum under år 1915. Kostnaderna för dessa resor gäldas av det å ordinarie stat uppförda förslagsanslaget till bestridande av kostnader för allmän hälso- och sjukvård, för närvarande utgående med 225,000 kronor. Då läkarnas resekostnader för utövande av tillsyn av sinnessjuka och idioter uppgå till 25,000 å 30,000 kronor för år, skulle detta belopp genom nämnda beslut komma att inbesparas för år 1915.

Därjämte har Kungl. Maj:t genom kungörelse den 17 december 1914 föreskrivit, att med åtgärder för utdelning för år 1915 av vissa resestipendier skall tillsvidare anstå; och är det all anledning förmoda, att här ifrågakomna belopp icke alls komma att utgå för det med respektive anslag avsedda ändamål, utan komma att inbesparas till statsverket. Bland de resestipendieanslag, varom här är fråga, äro följande uppförda under sjätte huvudtiteln, samtliga å ordinarie stat:

Till resestipendier åt förste provinsialläkare, provinsialläkare, extra provinsialläkare, biträdande provinsialläkare och stadsläkare, reservationsanslag	kronor	2,500: —
Till resestipendier åt vid rikets hospital och asylor anställda läkare, reservationsanslag	»	500: —
Till resestipendier åt ordinarie läkare vid länslasarett och därmed likställda sjukhus, reservationsanslag	»	1,500: —
Resestipendier åt läkare för studier i tuberkulosjukvård, reservationsanslag	»	1,000: —
Resestipendier åt civila läkare	»	3,500: —
Stipendier till medlemmar av väg- och vattenbyggnadskåren för utrikes resor i ändamål att studera andra länders allmänna arbeten, utgående av anslaget till väg- och vattenbyggnadsstaten	»	3,000: —
		Summa kronor 12,000: —

Medicinalstyrelsen har därjämte anmält, att följande å extra stat för år 1915 upptagna anslag, avseende inrikes stipendieresor, nämligen till:

Sjätte huvudtiteln.

stipendier för läkare, som genomgå utbildningskurser i tuberkulossjukvård.....	kronor 2,700: —
stipendier för bevistande av medicinska fortsättnings- kurser	» 4,500: —
	<hr/>
	tillhopa kronor 7,200: —

kunna indragas, men har frågan härom ännu icke varit föremål för Kungl. Maj:ts prövning.

Med hänsyn till de jämförelsevis små belopp, vartill nu omförmälda stipendieanslag uppgå, anser jag, att inbesparandet för år 1915 av dessa belopp icke bör föranleda till motsvarande nedsättning av de anslagsbelopp, som äskas för år 1916. Av cheferna för andra departement torde visserligen sådan nedsättning komma att föreslås i likartade fall, men där gäller det dock sammanlagt väsentligt större belopp.

En besparing till avsevärt belopp, som dock ännu ej låter sig beräknas, kan förväntas uppstå å det för innevarande år å extra stat anvisade anslaget till driftkostnader vid tuberkulossjukvårdsanstalter, 687,000 kronor — å motsvarande anslag för år 1914 har, enligt vad medicinalstyrelsen anmält, en besparing uppstått å ej mindre än omkring 200,000 kronor. Detta förhållande torde böra föranleda motsvarande minskning av det belopp, som äskas för år 1916.

Jag övergår nu att anmäla de särskilda frågor, som tillhöra regieringen av utgifterna under sjätte huvudtiteln för år 1916, och upp-tager jag desamma till behandling i den ordning, vari de förekomma i riksstaten. Jag kommer därjämte att å behöriga ställen även angiva de ordinarie anslag, beträffande vilka jag icke har någon ändring att föreslå.

A. Departementet.

1. Statsministern, lönefyllnad, <i>oförändrat ordi- narie anslag, förslagsanslag</i> , högst	kronor 6,500: —
2. Statsråden utan departement, tre å 15,000 kronor, <i>oförändrat ordinarie anslag</i>	» 45,000: —
3. Departementschefen, <i>oförändrat ordinarie an- slag</i>	» 17,000: —
4. Departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli, <i>oförändrat ordinarie anslag</i>	» 93,300: —

5. Handsekreterare åt statsministern.

Till avlönande av en handsekreterare åt statsministern har riksdagen på extra stat för år 1915 anvisat ett anslag av 3,000 kronor.

[1.]
Handsekreterare åt statsministern.
(Extra anslag.)

Då enahanda anslag synes böra utgå jämväl för år 1916, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att på extra stat för år 1916 anvisa ett anslag av 3,000 kronor att av Kungl. Maj:t ställas till statsministerns förfogande för avlönande av en handsekreterare.

6. Provisorisk löneroglering för departementet m. m.

Till provisorisk löneroglering för befattningshavare i civildepartementet har riksdagen på extra stat för år 1915 anvisat ett belopp av 13,835 kronor, därav högst 325 kronor må användas till höjning av vikariatsersättning under semester.

[2.]
Provisorisk löneroglering för departementet.
(Extra anslag.)

I enlighet med vad chefen för justitiedepartementet till statsrådsprotokollet över justitieärenden förut denna dag anfört torde medel enligt av honom angivna grunder även för år 1916 böra för ifrågasvarande ändamål begäras.

I avseende å beloppet föranledes, vad civildepartementet angår, jämkning av den anledning, att med år 1916 en kanslisekreterare intjänat ålderstillägg å sin lön. Detta medför, att det pensionsavgift motsvarande avdrag, som vid utbetalningen av det provisoriska avlöningstillägget skall ske å den till lön hänförliga delen därav, ökas med 50 kronor. Anslaget kan i följd härav nedsättas med samma belopp.

För åtnjutande av det provisoriska avlöningstillägget torde i övrigt böra stadgas de villkor, chefen för justitiedepartementet i sitt anförande föreslagit, och tillika för iakttagande vid utbetalningen av avlöningstilläggen meddelas de av honom ifrågasatta föreskrifterna.

Vad beträffar frågan om avdrag för registratorns sportelinkomst kan, efter de upplysningar jag inhämtat, årliga medeltalet av denna sportelinkomst fortfarande, såsom fallet varit under de närmast förflutna åren, beräknas till omkring 700 kronor. Då riksdagen bestämt, att avlöningstillägg för registrator skall minskas med det belopp, varmed hans inkomst av sportler må överstiga 500 kronor, torde registratorn i civildepartementet i likhet med föregående år även för år 1916 böra vidkännas avdrag å sitt provisoriska avlöningstillägg med 200 kronor.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till provisorisk löneroglering för befattningshavare i civildepartementet, i enlighet med de av chefen för

[2.]

justitiedepartementet tillstyrkta grunder och förordade villkor, på extra stat för år 1916 bevilja ett förslagsanslag av 13,785 kronor, därav högst 325 kronor må användas till höjning av vikariatsersättning under semester.

7. Extra föredragande inom departementet.

[3.]

En extra föredragande inom departementet.

Till avlönande av en extra föredragande inom civildepartementet har riksdagen på extra stat för år 1915 anvisat ett belopp av 7,000 kronor, därav 2,500 kronor skulle anses såsom tjänstgöringspenningar. Då behov av ifrågavarande extra föredragande fortfarande föreligger, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till avlönande av *en extra föredragande inom civildepartementet* på extra stat för år 1916 anvisa ett belopp av 7,000 kronor, därav 2,500 kronor skola anses utgöra tjänstgöringspenningar.

8. En andre särskild föredragande inom departementet.

[4.]

En andre särskild föredragande inom departementet.

Såsom gottgörelse till en särskild föredragande inom civildepartementet har riksdagen för år 1915 anvisat ett belopp av 4,000 kronor. Sådan särskild föredragande erfordras jämväl för år 1916, och får jag därför hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till avlönande av *en andre särskild föredragande inom civildepartementet* på extra stat för år 1916 anvisa ett belopp av 4,000 kronor.

9. En tredje särskild föredragande inom departementet.

[5.]

En tredje särskild föredragande inom departementet.

Å sjätte byrån inom civildepartementet handläggas för närvarande de till departementet hörande besvärsmål och andra ärenden, som skola föredragas i regeringsrätten, dock med undantag av mål om beslut av lantkommun. Föredragning å denna byrå åligger den i nästföregående punkt omförmälda särskilde föredraganden, vilken därjämte har att inom departementet såsom byråchef bereda och föredraga de mål och ärenden, chefen för departementet bestämmer.

Beredning till föredragning av dessa mål är, i stort sett, mera tidsödande och mödosam än handläggningen av åtminstone flertalet övriga inom departementet förekommande ärenden. Utom det att åtskilliga hithörande mål äro av mycket vidlyftig beskaffenhet, erfordras

till följd av bristande utredning synnerligen ofta, utom remisser till myndigheter, att genom skriftväxling med vederbörande införskaffa handlingar och upplysningar, som äro nödvändiga för målens bedömande. För dessas allsidiga belysning erfordras också en ingående och med hänsyn till mångfalden av de till civildepartementets handläggning hörande ärendegrupperna omfattande kännedom om gällande författningar och deras tillämpning, vilket i många fall påkallar ett noggrant studium av riksdagstryck och precedensfall. Föredraganden i regeringsrätten har vidare nästan undantagslöst att avgiva förslag till beslut i de mål han föredrager, något som kan vara både krävande och tidsödande.

Det visade sig också redan under de första åren efter regeringsrättens tillkomst, att den arbetsbörda, som vilade å ifrågavarande föredragande, var så stor, att vid åtskilliga tillfällen andra av departementets tjänstemän måste förordnas att föredraga de ärenden, som ej utan svårighet kunde medhinnas av ifrågavarande tjänsteman. Sedan de mål, som röra, bland annat, beslut av landsting, stad, köping, municipalsamhälle ävensom dessas representationer och vilka tidigare handlagts å annan byrå inom departementet, i sammanhang med en ändrad fördelning av ärendena mellan byråerna från och med 1913 års ingång överflyttats till sjätte byrån, erhöll föredraganden stadigvarande biträde med ärendens beredning samt föredragning i regeringsrätten. Under åren 1913 och 1914 har sålunda en av amanuenserna i departementet varit av Kungl. Maj:ts förordnad att i regeringsrätten föredraga de till sjätte byrån hörande mål, som till honom överlämnades. Såsom ersättning härför har ifrågavaarnde amanuens uppburit ett årligt arvode av 3,000 kronor, vilket belopp utgått av anslaget till förhöjning av de inom civildepartementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli anställda amanuensernas arvoden m. m.

Antalet av de under de 5 sista åren inkomna och i regeringsrätten avgjorda mål, hörande till sjätte byrån, framgår av följande tablå:

År.	Inkomna mål.	Avgjorda mål.
1910	120	108
1911	100	120
1912	104	93
1913	155	161
1914	174	154

Beträffande fördelningen av målen mellan de båda föredragandena har under år 1914 av biträdande föredraganden föredragits i det närmaste samma antal mål som av den särskilde föredraganden, nämligen 79 av den senare och 75 av den förre. Därjämte har den biträdande vid särskilda tillfällen förordnats att föredraga jämväl till departe-

[5.] mentets första byrå hörande regeringsrättsmål. I detta sammanhang torde böra framhållas, att den biträdande föredraganden, i likhet med den särskilde föredraganden å sjätte byrån, enligt hittills följt bruk bestritt föredragning jämväl i statsrådsberedningen av sådana ärenden, som av honom föredragits i regeringsrätten och vari regeringsrätten avgivit utlåtande till Kungl. Maj:t — ett bruk, som visserligen i sin mån betungar föredraganden, men som på grund av det undvikande av dubbelarbete, detsamma innebär, torde böra allt framgent bibehållas.

Det torde knappast kunna anses skäligt, att en person, åt vilken anförtrotts ett så maktpåliggande uppdrag som beredandet och föredragningen av regeringsrättsmål, avlönas med endast amanuensarvode. Detta särskilt med hänsyn därtill, att föredragande i fråga om dessa mål *ensam* svarar såväl för målens beredning och föredragning som för uppsättande av utgående expeditioner samt således därvid ej har det stöd i juridiskt och formellt avseende, som eljest lämnas av expeditionschefen. Till följd av regeringsrättsmålen ökning har också den biträdande föredragandens uppdrag, som nyss nämnts, numera fått en omfattning, som i det närmaste är jämförlig med den särskilde föredragandens arbete. Någon anledning torde ej heller föreligga att antaga, att regeringsrättsmålen inom departementet, vilka i stort sett visat en väsentlig ökning sedan regeringsrättens tillkomst, skulle komma att minska. Jag tvekar därför icke att föreslå, att den biträdande föredragande, som under de senaste två åren på ett stadigvarande sätt — och jämväl tidigare, alltsedan regeringsrättens tillkomst, under mera tillfälliga former — aulitats för föredragningen i regeringsrätten, måtte inom departementet beredas en fastare ställning. I sådant avseende torde vara erforderligt, dels att medel av riksdagen anvisas för hans avlönande och dels att han erhåller en ersättning, som icke allt för mycket understiger den redan förefintliga särskilde föredragandens löneförmåner. Som ovan nämnts, har riksdagen såsom gottgörelse åt denne för innevarande år anvisat ett belopp av 4,000 kronor. Dessutom uppbär han ett amanuensarvode å 2,000 kronor. Då jag har för avsikt att, därest det förslag jag kommer att framställa vinner Kungl. Maj:ts och riksdagens bifall, låta den hittillsvarande biträdande föredraganden å byrån behålla ett amanuensarvode å 2,000 kronor, torde av riksdagen för ändamålet böra äskas ett belopp av 3,000 kronor. Hans sammanlagda löneförmåner skulle således komma att utgöra 5,000 kronor, vilket belopp jämväl med hänsyn till tiden för hans tjänstgöring i departementet, i det närmaste 12 år, och de för närvarande särdeles dåliga befodringsmöjligheterna inom departementet ingalunda synes oskäligt.

Oaktat den ifrågasatta anordningen torde böra tillämpas redan innevarande år, lärer något anslag för detta år ej för ändamålet behöva

äskas, utan torde, därest min framställning om anslag för år 1916 av Kungl. Maj:t och riksdagen bifalles, erforderligt belopp för år 1915 få anvisas av sjätte huvudtiteln's allmänna besparingar eller av anslaget till extra utgifter.

[5.]

På grund av vad jag sålunda anfört får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till avlönande av *en tredje särskild föredragande inom civildepartementet* på extra stat för år 1916 anvisa ett belopp av 3,000 kronor.

10. Biträdande föredragande inom departementet.

Vid anmälan av de frågor, som tillhörde regleringen av riksstatens sjätte huvudtitel för år 1914, anförde dåvarande departementschefen beträffande anslagskraven för civildepartementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli, bland annat, att av de ärenden, som handlades å andra byrån inom departementet, ärendena angående stadsplaner samt byggnadsärendena under de sista åren visat en stark stegring. Han ansåg det därför vara nödvändigt att erhålla ett särskilt anslag till en biträdande föredragande å byrån, enär det eljest vore att befara, att dessa viktiga ärenden ej alltid kunde komma i åtnjutande av den skyndsamma behandling, som deras beskaffenhet krävde.

[6.]

*Biträdande
föredragande
inom departe-
mentet.*

(Extra anslag.)

Med bifall till Kungl. Maj:ts i enlighet härmed avlåtna proposition anvisade riksdagen för avlönande av en biträdande föredragande inom civildepartementet för år 1914 ett belopp av 3,000 kronor, och har sedermera enahanda belopp anvisats för år 1915.

Då behovet av sådan biträdande föredragande otvivelaktigt kommer att kvarstå även under år 1916, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till avlönande av *en biträdande föredragande inom civildepartementet* på extra stat för år 1916 anvisa ett belopp av 3,000 kronor.

11. Förhöjning av amanuensarvoden m. m.

[7.] I anledning av därom gjorda framställningar har riksdagen på extra stat för vart och ett av åren 1913, 1914 och 1915 anvisat ett belopp av 24,000 kronor till förhöjning av de inom civildepartementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli anställda amanuensernas arvoden m. m. (Extra anslag.)

Då behovet av detta anslag kvarstår oförminskat, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att till förhöjning av de inom civildepartementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli anställda amanuensernas arvoden m. m. på extra stat för år 1916 anvisa ett belopp av 24,000 kronor.

B. Regeringsrätten.

Avlöningsstat, oförändrat ordinarie anslag kronor 93,700: —

C. Överståthållarämbetet.

1. Överståthållarämbetet.

[8.] Sedan lång tid tillbaka har på staten för överståthållarämbetet varit uppfört anslag för avlöning åt exekutionsbetjäningen i Stockholm. Vid 1885 års riksdag uppfördes anslaget å ordinarie stat med sitt därefter alltjämt bibehållna belopp, 12,200 kronor.

(Ordinarie anslag.) I underdånig skrivelse den 21 oktober 1913 hemställde överståthållarämbetet om utverkande av höjning av de för nämnda ändamål utgående statsmedel med 17,800 kronor; men ifrågasatte ämbetet härvid med hänsyn till motsedd reglering av ämbetets kansliavdelning i dess helhet, att höjningen måtte allenast äskas att tills vidare beviljas å extra stat.

Överståthållarämbetets hemställan har, efter det statskontoret avgivit utlåtande däröver, remitterats till löneregleringskommittén för yttrande och är för närvarande föremål för behandling därstädes.

Kommitténs yttrande är att förvänta inom sådan tid, att jag torde bliva i tillfälle att underställa Kungl. Maj:t frågan om avlåtande av proposition i ämnet till 1915 års riksdag. Emellertid synes det på grund

av vad i detta ärende redan nu förekommit vara att antaga, att den förhöjning av de för ifrågavarande ändamål nu utgående statsmedel, som må komma att hos riksdagen äskas, icke torde böra överstiga 10,000 kronor, ävensom att denna förhöjning synes böra utgå såsom ökning av det ordinarie anslaget å 12,200 kronor.

[8.]

Med stöd av vad sålunda anförts hemställer jag för närvarande allenast, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avbidan på den proposition, som kan komma att i ämnet avlätas, för ändamålet beräkna en höjning från och med år 1916 av det å ordinarie stat upptagna anslaget till *överståthållarämbetet*, 97,822 kronor, med 10,000 kronor eller till 107,822 kronor.

2. Provisorisk förbättring av de hos överståthållarämbetet anställda manliga och kvinnliga extra tjänst innehavares avlöningsförmåner.

För provisorisk förbättring av de hos överståthållarämbetet anställda manliga och kvinnliga extra tjänst innehavares avlöningsförmåner har riksdagen på extra stat anvisat anslag av för år 1914 10,200 kronor och för år 1915 10,300 kronor.

[9.]

Provisorisk löneförbättring för extra tjänst innehavare hos överståthållarämbetet.

(Extra anslag.)

Löneförbättringen har beräknats sålunda, att arvodesbeloppen skola motsvara, för 3 kanslisters vad som är bestämt för landskanslisterna i Stockholms län, för ett kvinnligt biträde avlöningen efter den högre och för 2 kvinnliga biträden efter den lägre av de vid 1912 års riksdag godkända avlöningstyperna för kvinnliga biträden, dock med avdrag för envar av ifrågavarande tjänstemän och biträden av 50 kronor, svarande mot pensionsavgift för ordinarie tjänst innehavare.

Dessutom har ålderstillägg ansetts böra utgå efter samma grunder som för ovannämnda ordinarie befattningshavare.

I enlighet härmed hava de ifrågavarande extra befattningshavarna beräknats för år 1915 böra åtnjuta följande arvoden:

1 kanslist	kronor	3,050: —	
1 »	»	2,450: —	
1 »	»	2,150: —	
1 kvinnligt biträde	»	1,950: —	
1 »	»	1,550: —	
1 »	»	1,150: —	
			12,300: —

[9.]

	Transport	12,300: —
Dessutom beräknades medel vara erforderliga för:		
vikariatsersättningar åt nyssnämnda befattningshavare	kronor	550: —
vikariatsersättningar åt ordinarie befattningshavare	»	700: —
1 extra notarie	»	1,200: —
gratifikationer m. m.	»	550: —
		<u>3,000: —</u>
	Summa kronor	15,300: —

Då det ordinarie anslaget bibehölls oförändrat å	kronor	5,000: —
erfordrades extra anslag å	»	10,300: —
		<u>15,300: —</u>

I skrivelse den 12 oktober 1914 har överståthållarämbetet gjort framställning om anslag för ifrågavarande ändamål även för år 1916. Beträffande de arvodesbelopp, som enligt ovan angivna grunder böra för år 1916 tillkomma ifrågavarande befattningshavare, har överståthållarämbetet meddelat, att av kanslisterna en ansåges böra uppbära alla tre ålderstilläggen och de båda övriga vardera ett sådant tillägg samt att av de kvinnliga biträdena den med kvalificerat arbete och den ena av de båda andra borde äga rätt till vardera två ålderstillägg.

Ifrågavarande befattningshavare skulle således år 1916 äga åtnjuta följande avlöningsbelopp:

		Arvode.	Ålderstillägg.	Summa.
1 kanslist	kronor	2,150: —	900: —	3,050: —
1 »	»	2,150: —	300: —	2,450: —
1 »	»	2,150: —	300: —	2,450: —
1 kvinnligt biträde	»	1,550: —	400: —	1,950: —
1 »	»	1,150: —	400: —	1,550: —
1 »	»	1,150: —	—	1,150: —
	Kronor	<u>10,300: —</u>	<u>2,300: —</u>	<u>12,600: —</u>

Övriga utgifter uppskattas av överståthållarämbetet till samma belopp, som beräknades föregående året, eller kronor 3,000: —

Summa kronor 15,600: —

Då härifrån drages det ordinarie anslaget 5,000 kronor, skulle på extra stat för år 1916 behöva anvisas 10,600 kronor.

På grund av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen [9.]

att för *provisorisk förbättring av de hos överståthållarämbetet anställda manliga och kvinnliga extra tjänst-innehavares avlöningsförmåner* på extra stat för år 1916 anvisa ett anslag av 10,600 kronor.

3. Utgivande av »Polisunderrättelser».

Riksdagen har på extra stat för år 1915 till fortsatt utgivande av tidningarna »*Polisunderrättelser*» och »*Meddelanden angående automobiltrafik*» anvisat ett belopp av 31,550 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis av tillgängliga medel under år 1914 därav utanordna 3,350 kronor, vilket sistnämnda belopp avsågs att användas dels till inköp av en skrivmaskin, dels ock till täckande av motsedd brist i anslaget för år 1914. [10.]

Utgivande av
»Polisunder-
rättelser».
(Extra anslag.)

I skrivelse den 19 november 1914 har överståthållarämbetet hemställt, att för fortsatt utgivande under år 1916 av ifrågavarande publikationer måtte ställas till förfogande enahanda belopp som det för år 1915 för detta ändamål avsedda eller 28,200 kronor, vilket för år 1916 beräknats vara för ändamålet tillräckligt, men icke lämpligen kunna minskas.

Beträffande den sistberörda av nämnda publikationer tillåter jag mig erinra, att enligt 37 § i nådiga förordningen om automobiltrafik av den 21 september 1906 varje beslut eller åtgärd av Kungl. Maj:ts befallningshavande enligt 5 § 4 mom. eller 7 § samma förordning skall för rikets polismyndigheter kungöras, på sätt särskilt förordnas.

Med anledning härav har Kungl. Maj:t förordnat, att detta kungörande skall ske genom en särskild publikation, benämnd »*Meddelanden angående automobiltrafik*», vilken utgives av redaktionen för den under överståthållarämbetets inseende utkommande tidningen »*Polisunderrättelser*» samt utsändes till vederbörande i sammanhang med denna.

Till följd av denna anordning med gemensam redaktion och distribution för båda publikationerna hava kostnaderna för dessa hittills beräknats i ett sammanhang. Jag har emellertid från överståthållarämbetets för polisärenden räkenskapskontor införskaffat en beräkning, utvisande huru stor del av det för år 1915 anslagna beloppet skulle

[10.] komma att belöpa å vardera publikationen; och hava i denna beräkning kostnaderna för utgivandet av »Polisunderrättelser» beräknats till 26,400 kronor och för »Meddelanden angående automobiltrafik» till 1,800 kronor.

På sätt jag under nästföljande punkt får tillfälle anmäla, torde kostnaderna för utgivande av den senare publikationen från och med år 1916 böra särskiljas från kostnaderna för utgivande av »Polisunderrättelser». Vid detta förhållande och då anledning till ändring av det för »Polisunderrättelser» avsedda anslagsbeloppet ej synes föreligga, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till fortsatt utgivande av tidningen »*Polisunderrättelser*» på extra stat för år 1916 anvisa ett belopp av 26,400 kronor.

4. Registrering av automobiler.

[11.] Det är min avsikt att inom den närmaste tiden inför Kungl. Maj:t framlägga förslag till ny förordning om automobiltrafik. I detta förslag, varöver jämväl riksdagens yttrande torde böra inhämtas, har upptagits, bland annat, en ordnad registrering av automobiler, vilken skulle handhavas av Kungl. Maj:ts befälningshavande. De anmälningar och uppgifter, som äro avsedda att införas i de särskilda automobilregistren, torde i den omfattning, som Kungl. Maj:t prövar lämplig, böra kungöras i publikationen »Meddelanden angående automobiltrafik», i fråga om vars nuvarande uppgift jag tillåter mig hänvisa till vad jag under nästföregående punkt anfört.

För täckandet av de med den nu ifrågasatta registreringen och kungörandet förenade kostnaderna måste avgifter för registreringsanmälningarna upptagas. Dessa avgifter synas lämpligen kunna sättas till 15 kronor för den första registreringen och 5 kronor för varje registrering av ändring i förhållande, varom inskrivning i registret skall ske. Anteckning i registret och kungörelse om förbud för viss automobils användande lära däremot böra ske avgiftsfritt. Förberörda förslag till ny förordning om automobiltrafik torde också komma att innehålla bestämmelser om särskilt tillstånd av myndighet att föra automobil. Kungörandet av sådana tillståndsbevis torde icke behöva ske, varemot om återkallande av tillståndsbevis kungörelse lärer vara nödvändig och böra intagas i »Meddelanden angående automobiltrafik». Denna kost-

Registrering
av automobiler.
(Extra anslag)

nad kan antagas bliva mycket ringa och inverkar icke på nedan angivna kostnadsberäkningar. [11.]

Då under år 1916 samtliga i riket befintliga automobiler torde böra anmälas för registrering, lärer man utan överdrift kunna antaga, att under nämnda år minst 5,000 automobiler komma att inregistreras. Inkomsten härav skulle, om avgiften sättes till föreslaget belopp, 15 kronor, komma att uppgå till minst 75,000 kronor. Tilläggsregistreringar av beskaffenhet att vara förenade med avgift torde för år 1916 förslagsvis kunna beräknas till omkring 300, och skulle således avgifterna för desamma, om de bestämmas till 5 kronor för varje registrering, komma att uppgå till omkring 1,500 kronor. Sammanlagda beloppet av under år 1916 inflytande registreringsavgifter skulle under nu angivna förutsättningar sålunda komma att uppgå till 76,500 kronor eller, om siffran avrundas nedåt, till 76,000 kronor.

Vad därefter angår kostnaderna för registreringen och kungörandet under år 1916, äro dessa givetvis i hög grad beroende av de kungjorda uppgifternas omfattning. I vederbörande register torde böra införas dag för registreringen jämte nummer i registret, automobilens ändamål (personvagn, lastvagn o. s. v.), typ, drivkraftens art samt antalet hästkrafter hos motorn ävensom, i fråga om personvagn, det antal personer, som bilen är avsedd att kunna föra, och, beträffande lastvagn, lastningsförmågan, ägarens namn, yrke och hemvist samt det automobilens tilldelade igenkänningsmärke. Komma alla dessa uppgifter att inflyta i ovannämnda meddelanden, torde, såvitt det nu låter sig bedöma, publikationskostnaderna komma att belöpa sig å omkring 53,000 kronor. Emellertid synes beskrivningen av bilen utan olägenhet kunna uteslutas vid kungörandet, varigenom kostnaderna torde kunna nedbringas till 46,000 kronor. Inkomsterna av det sålunda ifrågasatta förfarandet skulle alltså enligt föreliggande beräkningar mer än väl täcka de därmed förenade kostnaderna. Dessa beräkningar gälla givetvis uteslutande år 1916, då i stort sett alla nu i bruk varande automobiler torde bliva inregistrerade enligt den nya författningen. Framdeles, då tilläggsregistreringar kunna förväntas utgöra det vida övervägande antalet, torde såväl inkomster som utgifter av ifrågavarande slag helt naturligt bliva väsentligt minskade, varjämte ju förhållandet mellan dem måste bliva mindre gynnsamt än under år 1916. Emellertid har avsikten varit att avväga de ovan föreslagna avgifterna för registrering så, att utgifterna under alla förhållanden skulle komma att betäcka omkostnaderna.

- [11.] I överensstämmelse med grunderna för riksstatens uppställning torde, på sätt exempelvis är förhållandet i fråga om statens biografbyrå, dessa inkomster och utgifter fullständigt upptagas i riksstaten. I enlighet härmed har bland statens inkomster för nu förevarande statsreglering uppförts avgifter för registrering av automobiler med 76,000 kronor. För bestridande av förenämnda kostnader torde böra äskas ett anslag av 46,000 kronor att i första hand utgå av inflytande registreringsavgifter.

På grund av vad jag sålunda anfört får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *bestridande av utgifter för registrering av automobiler* på extra stat för år 1916 anvisa ett förslagsanslag av 46,000 kronor att i första hand utgå av inflytande registreringsavgifter för automobiler.

D. Landsstaterna i länen.

1. Landshövdingarna, *oförändrat ordinarie anslag* ... kronor 318,500: —

2. Tjänstemän och betjänte vid länsstyrelserna.

- [12.] Det å ordinarie stat upptagna anslaget till tjänstemän och betjänte vid länsstyrelserna är i 1915 års riksstat upptaget till 920,525 kronor. I skrivelse den 10 september 1914 har Kungl. Maj:ts befallningshavande i Stockholms län förnyat en redan i skrivelse den 27 september 1913 gjord framställning om inrättande av ytterligare en landskanslistbefattning vid länsstyrelsen. I händelse av bifall härtill skulle alltså krävas en ökning av förevarande anslag med det för sådan befattning bestämda avlöningsbeloppet 2,200 kronor.

Denna fråga torde emellertid stå i sådant sammanhang med nedan omförmälda spörsmål, att de bägge ärendena synas mig böra gemensamt företagas till prövning.

Det av mig åsyftade spörsmålet avser, huruvida åtgärder böra vidtagas för återkallande av tidigare meddelad bestämmelse, att ledig-

Tjänstemän
och betjänte
vid läns-
styrelserna.
(Ordinarie
anslag.)

blivande tjänster vid länsstyrelsen i Stockholms län tills vidare få tillsättas allenast på förordnande. [12.]

Jag tillåter mig att i största korthet redogöra för uppkomsten av sistnämnda spörsmål.

I skrivelse den 2 juni 1908 (nr 6) angående regleringen av utgifterna under riksstatens sjätte huvudtitel anmälde riksdagen, bland annat, att den godkänt i skrivelsen intagen avlöningsstat för tjänstemän och betjänte vid länsstyrelserna att tillämpas från och med år 1909, dock under villkor beträffande Stockholms län att ledigblivande tjänster vid länsstyrelsen därefter tills vidare endast tillsattes medelst förordnande. Därjämte anhöll riksdagen, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning angående möjligheten av Stockholms läns upphörande såsom administrativ enhet samt därefter till riksdagen inkomma med det förslag i ämnet, som av omständigheterna kunde anses påkallat.

Vid föredragning den 17 juni 1908 av riksdagens nämnda skrivelse har Kungl. Maj:t förklarat, att lediga tjänster vid länsstyrelsen i Stockholms län skulle tills vidare tillsättas allenast medelst förordnande, dock med rätt för den å tjänsten förordnade att åtnjuta den lön och de övriga förmåner, samma tjänst enligt stat och författningar tillkomme, men med skyldighet att vara underkastad de för avlöningens åtnjutande stadgade villkor. Därjämte anbefalldes Kungl. Maj:ts befallningshavande i nämnda län att, efter vederbörandes hörande, till Kungl. Maj:t inkomma med utlåtande i fråga om möjligheten av Stockholms läns upphörande såsom administrativ enhet.

Kungl. Maj:ts befallningshavande har nu inkommit med underdånig skrivelse av den 31 oktober 1914, innefattande utredning och yttrande uti ovan angivna hänseende.

Med stöd av den lämnade utredningen har Kungl. Maj:ts befallningshavande hemställt, att Kungl. Maj:t måtte finna det vara ådaga lagt, att möjlighet icke finnes att låta Stockholms län upphöra såsom administrativ enhet, och i sammanhang därmed anmoda riksdagen att icke vidare fasthålla vid det omförmälda villkoret, att ledigblivande tjänster vid länsstyrelsen tills vidare endast finge tillsättas på förordnande.

Även för den händelse att det skulle ur någon synpunkt befinnas vara önskvärt, att frågan om Stockholms läns upphörande som administrativ enhet skulle fortfarande hållas öppen, har Kungl. Maj:ts befallningshavande ansett sig av anförda skäl böra göra framställning rörande

[12.] återkallande i allt fall av nyssnämnda villkor om tjänsters återbesättande endast på förordnande.

Huvudfrågan, om Stockholms län fortfarande skall bestå såsom administrativ enhet, lärer ännu icke vara i det skick, att saken kan företagas till slutlig prövning. Härför kräves, bland annat, att länsstyrelserna i Uppsala och i Södermanlands län fått tillfälle att yttra sig i ärendet. Däremot synes den av Kungl. Maj:ts befallningshavande väckta frågan, att tjänsterna vid länsstyrelsen i Stockholms län måtte, oberoende av huvudspörsmålet, få definitivt tillsättas, vara av beskaffenhet att böra snarast avgöras. Vid anmälan inför Kungl. Maj:t den 8 december 1914 av Kungl. Maj:ts befallningshavandes ifrågavarande skrivelse har Kungl. Maj:t därför anbefallt löneregleringskommittén att avgiva underdånigt utlåtande angående den i skrivelsen alternativt gjorda hemställan, att erforderliga åtgärder dock måtte vidtagas för återkallande av förenämnda villkor, att ledigblivande tjänster vid länsstyrelsen tills vidare endast finge tillsättas på förordnande.

Såsom jag redan nämnt, torde Kungl. Maj:ts befallningshavandes förberörda framställning om inrättande av ytterligare en kanslistbefattning vid ifrågavarande länsstyrelse böra av Kungl. Maj:t företagas till prövning i sammanhang med den till löneregleringskommittén remitterade frågan. Då emellertid kommitténs utlåtande i ämnet lärer vara att förvänta först sedan nu sammanträdande riksdag påbörjat sina arbeten, synes för närvarande allenast böra beräknas en höjning av det ordinarie anslaget till tjänstemän och betjänte vid länsstyrelserna med det för en ytterligare landskanslistbefattning i Stockholms län erforderliga avlöningsbeloppet, 2,200 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t behagade föreslå riksdagen

att i avbidan på den proposition i ämnet, som kan komma att avlätas till riksdagen, beräkna en höjning från och med år 1916 av det ordinarie anslaget till *tjänstemän och betjänte vid länsstyrelserna*, 920,525 kronor, med 2,200 kronor till 922,725 kronor.

[12.]

3. Övergångsstat, *oförändrat ordinarie anslag*... kronor 56,800: —

4. Till arvoden åt extra länsnotarier, extra länsbokhållare och övriga extra biträden vid länsstyrelserna, till avlöning åt extra vaktbetjäning därstädes samt till vikariatsersättning under semester för därtill berättigade tjänstemän, *oförändrat ordinarie anslag, reservationsanslag* kronor 213,000: —

5. Fögderiförvaltningarna, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 1,625,635: —

6. Tillfällig löneförbättring åt kronofogdar, häradsskrivare och länsmän.

I sammanhang med föredragning den 14 januari 1914 av frågan om reglering av utgifterna under sjätte huvudtiteln uttalade dåvarande departementschefen förhoppning att under riksdagens lopp bliva i tillfälle att förelägga Kungl. Maj:t förslag till fögderiförvaltningarnas omorganisation och löne reglering för tjänstemännen därstädes. Enligt departementschefens mening skulle det i sammanhang därmed komma att visa sig nödvändigt att höja anslaget till fögderiförvaltningarna med visst beräknat belopp.

Det sålunda bebådade förslaget hann dock ej framläggas för riksdagen före dess upplösning.

I det vid den till nästlidet års senare riksdag avlåtna statsverkspropositionen fogade protokollet över civilärenden anförde jag, att frågan om fögderiförvaltningarnas omorganisation tillhörde de frågor, rörande vilka meningarna inom riksdagen varit i hög grad delade, och syntes därför icke lämpligen böra göras till föremål för behandling vid sistnämnda riksdag. Någon ändring i det å ordinarie stat upptagna anslaget till tjänstemän och betjänade vid länsstyrelserna ägde ej heller rum.

Det var då min avsikt att förelägga Kungl. Maj:t förslag till proposition i förevarande ämne att avlåtas till nu sammanträdande riksdag. Den sedermera inträdda situationen har emellertid ställt staten inför nödvändigheten att iakttaga den strängaste sparsamhet. Det har därför icke ansetts lämpligt att nu förelägga riksdagen förslag till allmän

[13.]

Tillfällig löneförbättring åt kronofogdar, häradsskrivare och länsmän.
(Extra anslag.)

[13.] lönereglering inom någon del av statsförvaltningen. Hur önskvärd den här ifrågavarande omorganisationen med därav följande lönereglering i och för sig än är, synes frågan därför icke böra göras till föremål för behandling av den nu stundande riksdagen. I stället torde tillfällig löneförbättring böra beredas åt kronofogdar, häradsskrivare och länsmän jämväl under år 1916 enligt samma grunder, som hittills varit gällande under åren 1910—1915.

Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att på extra stat för år 1916 anvisa ett förslagsanslag av 793,500 kronor för beredande av *tillfällig löneförbättring* under samma år *åt 117 kronofogdar, 116 häradsskrivare och 516 länsmän*, att utgå med följande belopp, nämligen:

för 11 kronofogdar (i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län) en var 800 kronor, därav 200 kronor skola anses utgöra lön, 400 kronor tjänstgöringspenningar och 200 kronor ortstillägg;

för en var av övriga 106 kronofogdar 600 kronor, därav 200 kronor skola anses utgöra lön och 400 kronor tjänstgöringspenningar;

för 10 häradsskrivare (i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län) en var 900 kronor, därav 200 kronor skola anses utgöra lön, 500 kronor tjänstgöringspenningar och 200 kronor ortstillägg;

för 106 häradsskrivare (i övriga län) en var 700 kronor, därav 200 kronor skola anses utgöra lön och 500 kronor tjänstgöringspenningar; och

för samtliga häradsskrivare extra förvaltningsbidrag med 75 kronor för varje fullt 5,000-tal av folkmängden i tjänstedistriktet;

för 4 länsmän (i Tärna distrikt av Västerbottens län samt i Arjeplogs, Jukkasjärvi och Karesuando distrikt av Norrbottens län) en var 1,000 kronor, därav 600 kronor skola anses utgöra lön, 200 kronor ortstillägg och 200 kronor förvaltningsbidrag;

för 66 länsmän (övriga länsmän i Västerbottens och Norrbottens län samt länsmännen i Jämtlands län) en var 1,300 kronor, därav 600 kronor skola

anses utgöra lön, 300 kronor tjänstgöringspenningar, 200 kronor ortstillägg och 200 kronor förvaltningsbidrag; samt [13.]

för en var av övriga 446 länsmän 1,100 kronor, därav 600 kronor skola anses utgöra lön, 300 kronor tjänstgöringspenningar och 200 kronor förvaltningsbidrag.

7. Polisväsendet på landsbygden.

Efter att under en följd av år hava å extra stat till avlöning och underhåll av särskild polisstyrka på landet anvisat ett förslagsanslag av 350,000 kronor, har 1914 års senare riksdag för ifrågavarande ändamål på extra stat för år 1915 anvisat ett förslagsanslag av 425,000 kronor. Denna förhöjning betingades dels av en successivt ökad belastning å anslaget, dels ock av en ifrågasatt provisorisk förstärkning av polisväsendet för bättre möjliggörande av brotts upptäckande och misstänkta personers efterspanande i särskilda fall.

[14.]
Polisväsendet
på lands-
bygden.
(Extra anslag.)

För åstadkommandet av denna förstärkning, som i viss mån också har avseende å städerna, hava numera nödiga anstalter träffats.

Anledning till ändring av nu utgående anslagsbelopp torde, såvitt nu kan bedömas, icke föreligga.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att på extra stat för år 1916 ställa till Kungl. Maj:ts förfogande ett förslagsanslag av 425,000 kronor att, huvudsakligen under de i statsrådsprotokollet över civilärenden den 21 februari 1908 angivna villkor för åtnjutande av bidrag från anslaget, användas till *avlöning och underhåll av särskild polisstyrka på landet*, där sådan kan av förhållandena påkallas, under medgivande tillika, *dels* att av detta anslag erforderligt belopp må användas till åtgärder i särskilda fall för grövre brotts upptäckande och misstänkta personers efterspanande och gripande, *dels ock* att Kungl. Maj:t må av anslaget använda lämpligt belopp till årsarvode åt den polistjänsteman, som förordnas att inom civilepartementet

[14.]

mentet biträda ej mindre vid förändring av register över den polisstyrka, som kan komma att ur vissa städernas poliskåren ställas till länsstyrelsernas förfogande för beredande av polisskydd vid oroligheter å rikets landsbygd, än ock vid beredning inom departementet av frågor om samma polisstyrkas användning i förekommande fall.

8. Arvode åt lappfogdar m. m.

[15.]

Arvode åt
lappfogdar
m. m.
(Extra anslag.)

I enlighet med Kungl. Maj:ts därom framställda förslag har riksdagen för juridiskt biträde åt de svenska lapparna i Norge samt till lappfogdar och lappförmän ävensom ordningsmän inom lappbyarna på extra stat för år 1915 anvisat 20,500 kronor.

Då enahanda anslag är behöfligt jämväl för år 1916, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för *juridiskt biträde åt de svenska lapparna i Norge samt till lappfogdar och lappförmän ävensom ordningsmän inom lappbyarna* på extra stat för år 1916 anvisa 20,500 kronor.

E. Väg- och vattenbyggnadsväsendet.

1. Väg- och vattenbyggnadsstaten,

a) *oförändrat ordinarie anslag* kronor 137,800: —

Reservationsanslag:

b) till expenser för allmänna
arbeten kronor 45,000: —

c) till vägundersökningar » 45,000: —

Oförändrat ordinarie anslag » 90,000: —

2. Ålderstillägg för vissa kvinnliga biträden i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

Under åberopande av vad chefen för finansdepartementet förut denna dag anført i fråga om ålderstillägg för kvinnliga biträden hos vissa ämbetsverk, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

[16.]

*Ang.
Ålderstillägg
för vissa
kvinnliga
biträden i
väg- och
vattenbygg-
nadsstyrelsen.*

godkänna sådan ändring av de genom nådiga kungörelsen den 10 juni 1912 stadgade allmänna villkor och bestämmelser för de å vissa domstolars, ämbetsverks och myndigheters stater uppförda biträdesbefattningar, att kvinnligt biträde av nuvarande lägre grad i väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som, efter intjänande av båda ålderstilläggen i denna grad, befordras till biträdesbefattning av nuvarande högre grad, må omedelbart komma i åtnjutande av ett ålderstillägg i den högre graden.

3. Förstärkning av arbetskrafterna hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen.

Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställningar hava 1912, 1913 och 1914 års riksdagar för tillfällig förstärkning av arbetskrafterna hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen på extra stat för vart och ett av åren 1913, 1914 och 1915 beviljat ett anslag av 3,600 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis redan under det löpande året utanordna beloppet.

[17.]

*Förstärkning
av arbets-
krafterna hos
väg- och
vattenbygg-
nadsstyrelsen.*

(Extra anslag.)

Ändamålet med detta extra anslag har varit att bereda styrelsen möjlighet att avarbeta den stora balans av ogranskade arbetsplaner, som uppkommit å styrelsens tekniska byrå.

I skrivelse den 1 oktober 1914 anhåller väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, att enahanda belopp måtte för omförmälda ändamål anvisas även för år 1916, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1915 av tillgängliga medel utanordna beloppet.

Styrelsen erinrar därvid, att styrelsen visserligen kommer att befrias från granskningen av det stora flertalet arbetsplaner till avdikningsföretag genom det av nästlidet års senare riksdag på Kungl. Maj:ts framställning fattade beslutet, att vattenavledningsärendena, vilka hittills handlagts gemensamt av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och lant-

[17.] bruksstyrelsen, från och med innevarande år skola handläggas uteslutande av förstnämnda ämbetsverk.

Emellertid har antalet ogranskade planer till väganläggningar och brobyggnader, vilka i avseende å granskningen äro mera krävande, fortfarande ökats, så att balansen å sådana planer fortfarande är i stigande. Styrelsen hänvisar därutinnan till följande

Tablå

över de hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen inneliggande ogranskade arbetsplaner till vägar, broar, hamnar och farleder.

Å r.	Vägar.	Broar.	Hamnar och farleder.	Summa.
1912 31 aug.	89	12	3	104
1913 »	118	19	1	138
1914 »	138	18	3	159

Även om, anmärker styrelsen, genom vattenavledningsärendenas avskiljande från styrelsens handläggning, de av styrelsens biträden, som förut sysslats med dessa ärenden, få mera tid att ägna sig åt handläggning av övriga ärenden, kan styrelsen med visshet förutsäga, att balansen icke kan hinna avarbetas utan tillfälligt biträde även under år 1915. Dock hyser styrelsen förhoppning om att under 1915 kunna avarbeta balansen, så att extra biträde för detta ändamål ej för 1916 skall komma att erfordras.

Styrelsen framhåller slutligen, att detta behov av tillfällig hjälp till avarbetande av balansen av ogranskade arbetsplaner icke minskas därigenom att Kungl. Maj:t, såsom i statsverkspropositionen till 1914 års senare riksdag omförväldes, på därom gjord framställning genom nådigt brev den 14 maj 1914 bemyndigat styrelsen att under angiven tid förordna viss person att i egenskap av föredragande med den befogenhet, som tillkommer ledamot hos styrelsen, bereda, föredraga och expediera de å tekniska byrån hos styrelsen förekommande ärenden, vilka styrelsen kunde finna lämpligt överlämna till hans handläggning, ävensom till styrelsens förfogande ställt visst belopp att användas till ersättning åt bemälda extra föredragande och ett extra ingenjörbiträde å tekniska byrån hos styrelsen. Detta tillskott i arbetskrafterna var

nämligen, såsom styrelsen då också framhöll, avsett att tillgodogöras vid behandlingen av en del större ärenden, som hopats å den tekniska byrån.

[17.]

Situationen är ju nu delvis en annan än när anslag för ifrågasvarande ändamål senast begärdes, i det att genom överflyttningen av vattenavledningsärendena till handläggning uteslutande av lantbruksstyrelsen arbetskraft i viss mån bliver tillgänglig för granskning av planer till väg-, bro-, hamn- och farledsföretag. För att erhålla en uppfattning om den verkan, denna förändring kan förväntas medföra för väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, har jag införskaffat vissa uppgifter från styrelsen. Enligt dessa uppgifter har under år 1913 till styrelsen för granskning inkommit 241 arbetsplaner, därav 201 avsågo vägar, 36 broar och 4 mindre hamnar och farleder.

Departements-
chefen.

Vid granskningen av dessa arbetsplaner hava en av de ordinarie byråingenjörerna och två biträdande ingenjörer varit fullt sysselsatta och därjämte en biträdande ingenjör delvis tagits i anspråk. Med granskning av planer till sjösänkings- och andra vattenavtappningsföretag har en biträdande ingenjör fullständigt och en delvis sysselsatts. Efter vattenavledningsärendenas överflyttning till lantbruksstyrelsen kommer emellertid enligt styrelsens uppgift fortfarande att inom densamma erfordras tillgång till en biträdande ingenjör för granskning av ärenden, som beröra det allmännas rätt eller fordra särskild teknisk sakkunskap, förslag till sjöregleringar, skyddsåtgärder o. d.

Den minskning, som överflyttandet av vattenavledningsärendena till lantbruksstyrelsen kan medföra i väg- och vattenbyggnadsstyrelsens arbetsbörda, anser styrelsen i övrigt till fullo kompenseras genom den ökning av ärendenas antal, som blivit en följd av ökade anslag till vägar, broar och hamnar.

Såsom härav framgår, torde avlyftandet av vattenavledningsärendena från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen med hänsyn till den samtidiga ökningen av vissa andra ärendegrupper icke kunna för närvarande medföra någon minskning av de för styrelsens arbeten nu behövliga arbetskrafterna. Vid detta förhållande och då den här ovan intagna, av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen upprättade tablån utvisar ett betydande antal ännu ogranskade planer till dylika företag, synes även under år 1915 samma tillfälliga förstärkning av styrelsens arbetskrafter som under de tre senaste åren böra beredas, på det att allmänhetens berättigade anspråk att inom skälig tid få inlämnade planer granskade måtte bliva i tillbörlig grad tillgodosedda. Jag förutsätter dock härvid, att denna förstärkning i förening med nyssnämnda om-

[17.] ständighet, att befattningen med vattenavledningsärendena avlyftats från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, skall medföra balansens avarbetande, så att anslag för ifrågavarande ändamål ej vidare skall bliva erforderligt.

Med hänsyn till den påfallande stegring av ogranskade planer, förenämnda tablå utvisar, må slutligen nämnas, att enligt en tidigare företedd översikt ännu den 31 augusti 1913 i styrelsen förelågo sammanlagt 935 ogranskade planer till vattenavledningsföretag och att helt naturligt arbetet å denna balans kraftigt bidragit till att antalet ogranskade planer för andra företag blivit så stort.

Med stöd av vad jag sålunda anført hemställer jag alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för *tillfällig förstärkning av arbetskrafterna hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* på extra stat för år 1916 bevilja ett anslag av 3,600 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att förskottsvis redan under år 1915 av tillgängliga medel utanordna beloppet.

4. Inspektion av enskilda järnvägars rullande materiel.

[18.]

*Inspektion
av enskilda
järnvägars
rullande
materiel.*

(Extra anslag.)

För möjliggörande av en verksam kontroll å enskilda järnvägars rullande materiel har anslag av riksdagen för varje år från och med 1905 beviljats, och har senast nästlidet års förra riksdag på extra stat för år 1915 för detta ändamål anvisat ett anslag av 7,400 kronor, därav 6,000 kronor skulle utgå såsom avlöning till en maskininspektör och 1,400 kronor såsom tilläggsarvode till den extra ingenjör å styrelsens järnvägsbyrå, som har att biträda maskininspektören.

I sin skrivelse den 1 oktober 1914 anmäler väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, att behovet av detta anslag är oförminskat. Styrelsen hemställer fördenskull, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att för anordnande av inspektion av enskilda järnvägars rullande materiel på extra stat för år 1916 anvisa 7,400 kronor att för ändamålet ställas till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förfogande.

I enlighet med vad väg- och vattenbyggnadsstyrelsen hemställt tillstyrker jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för *anordnande av inspektion av enskilda järnvägars rullande materiel* på extra stat för år 1916 anvisa 7,400 kronor att för ändamålet ställas till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens förfogande.

5. Vägar och kommunikationer, *oförändrat ordinarie anslag*,
kronor..... 12,000: —

6. Undersökningar av mindre hamnar och farleder m. m.

Till undersökningar av mindre hamnar och farleder ävensom till upprättande av planer till anläggning eller ombyggnad av broar, då dylika arbeten icke äro förenade med vägföretag, har riksdagen på extra stat för vart och ett av åren 1899—1915 beviljat ett belopp av 10,000 kronor. [19.]

Undersökningar av mindre hamnar och farleder m. m.

(Extra anslag.)

Då detta anslag fortfarande är behöfligt, får jag, i anslutning till vad väg- och vattenbyggnadsstyrelsen i sin skrivelse den 1 oktober 1914 hemställt, tillstyrka, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att på extra stat för år 1916 anvisa ett anslag av 10,000 kronor till undersökningar av mindre hamnar och farleder ävensom till upprättande av planer till anläggning eller ombyggnad av broar, då dylika arbeten icke äro förenade med vägföretag.

7. Understödjande av brobyggnader och, företrädesvis mindre, hamnbyggnader m. m.

Till understödjande av brobyggnader och, företrädesvis mindre, hamnbyggnader samt upprensning av åar och farleder har anslag utgått sedan år 1894. [20.]

Understödjande av brobyggnader och, företrädesvis mindre, hamnbyggnader m. m.

(Extra anslag.)

Nämnda år utgick anslaget med 150,000 kronor, höjdes från och med år 1899 till 300,000 kronor samt från och med år 1906 till 400,000 kronor för att ytterligare ökas av 1911 års riksdag till 500,000 kronor och av 1913 års riksdag till 600,000 kronor.

I skrivelse den 1 oktober 1914 anför väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, att trots de sålunda företagna, upprepade ökningarna av anslagsbeloppet, detta ändock ständigt visat sig otillräckligt för tillgodoseende av de samtidigt långt mera ökade kraven på statsbidrag till dylika företags utförande. I detta hänseende hänvisar styrelsen till en tablå över hos styrelsen under olika år vilande ansökningar om bidrag från fonden i fråga. Av denna tablå framgår, att bristen å anslaget alltjämt befinner sig i tillväxt och att, sedan 1914 års medel blivit i huvudsak fördelade, hos styrelsen kvarligga ansökningar om bidrag från den ifrågavarande fonden till belopp av sammanlagt icke mindre än 3,188,200 kronor.

Styrelsen anser det därför bliva nödvändigt att med ett ganska avsevärt belopp snarast möjligt öka denna fond. Med hänsyn till den anmodan att vid avgivande av förslag beträffande anslag att äskas av årets riksdag iakttaga all den sparsamhet, som lämpligen låter sig göra, vilken tillställts de under civildepartementet hörande ämbets-

- [20.] verken, har styrelsen emellertid ansett sig icke nu böra ifrågasätta någon ökning av fonden utan hemställer, att anslaget i fråga måtte för år 1916 upptagas med oförändrat belopp.

Departements-
chefen.

Den nu förebragta utredningen visar, att anslaget med nuvarande belopp icke på långt när motsvarar de krav, som ställas på detsamma. En ökning av anslaget, hur önskvärd den än vore, lärer emellertid under nuvarande förhållanden icke kunna ifrågasättas.

Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att på extra stat för år 1916 ställa till Kungl. Maj:ts förfogande till *understödjande av brobyggnader och, företrädesvis mindre, hamnbyggnader* samt *upprensning av åar och farleder* ett anslag av 600,000 kronor.

8. Iståndsättande av Sandvikens hamn på Öland.

- [21.] Under riksdagens lopp bliver jag måhända i tillfälle att för Kungl. Maj:t framlägga förslag till proposition angående anslag för anordnande av skydd mot stendrift vid Sandvikens hamn i Persnäs socken på Öland samt bortmuddring av i hamnen inkommen sten. För närvarande hemställer jag allenast, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Anordnande
av skydd mot
stendrift vid
Sandvikens
hamn m. m.
(Extra anslag.)

att i avvaktan på den proposition, som kan komma att avlåtats angående anslag för anordnande av *skydd mot stendrift i Sandvikens hamn samt bortmuddring av i hamnen inkommen sten*, för ändamålet beräkna ett anslag på extra stat för år 1916 av 50,000 kronor; med rätt för Kungl. Maj:t att av tillgängliga medel förskottsvis redan under år 1915 utanordna beloppet.

9. Skyddsåtgärder för Falkenbergs yttre hamn.

- [22.] Med underdånig skrivelse den 22 maj 1911 har Kungl. Maj:ts befallningshavande i Hallands län till nådig prövning överlämnat en av hamnstyrelsen i Falkenberg gjord underdånig framställning, däri hamnstyrelsen efter bemyndigande av stadsfullmäktige å deras vägnar anhållit, att Kungl. Maj:t ville till riksdagen avlåta proposition om anvisande av statsanslag utan återbetalningsskyldighet till belopp av 255,000 kronor att till staden utgå såsom bidrag till

Skydds-
åtgärder för
Falkenbergs
yttre hamn.
(Extra anslag.)

bestridande av den till 510,000 kronor beräknade kostnaden för utförande av skyddsåtgärder för stadens yttre hamn i enlighet med ett av dåvarande löjtnanten i väg- och vattenbyggnadskåren, numera professorn W. Fellenius i januari 1911 upprättat förslag.

[22.]

Falkenbergs hamn har tillkommit delvis på bekostnad av statsmedel. Sålunda anvisade 1856—1858 års riksdag för utförande av hamnbyggnad vid Falkenberg enligt en av dåvarande t. f. chefen i södra väg- och vattenbyggnadsdistriktet majoren A. Remmer år 1853 därför upprättad plan med kostnadsförslag, det sistnämnda belöpande sig å 87,600 kronor, ett belopp av 67,000 kronor att utgå med 20,000 kronor såsom anslag utan återbetalningsskyldighet och med 47,000 kronor såsom lån.

Förut beviljade statsbidrag till arbeten vid hamnen.

Genom nådigt brev den 22 februari 1861 fann Kungl. Maj:t, på därom av magistraten och de äldste i nämnda stad samt stadens hamnbyggnadsdirektion gjord underdånig ansökning, gott att, enär ifrågasvarande hamnbyggnad vore för orten av väsentlig vikt samt staden icke, utan allt för stora uppoffringar, förmådde bestrida de ytterligare betydliga kostnader, som, utöver vad vid kostnadsförslagets uppgörande år 1853 beräknats, för hamnbyggnadens fullbordande erfordrades, för sådant ändamål bevilja staden ett låneunderstöd av handels- och sjöfartsfonden till belopp av 40,000 kronor.

Vidare anvisade 1862—1863 års riksdag för anläggande av en dragväg vid samt verkställande av muddringsarbeten ovanför hamnen ett emot hälften av den därför beräknade kostnaden ungefärligen svarande anslag utan återbetalningsskyldighet av 11,000 kronor.

Uti det till förenämnda, av professor Fellenius upprättade förslag hörande betänkandet har lämnats en beskrivning över den yttre hamnen samt huru förhållandena därstädes gestaltat sig och framgår därav följande.

Professor W. Fellenius' förslag till skyddsåtgärder.

Den yttre hamnen utgöres av den öppna redden utanför de nuvarande hamnarmarna vid Åtrans utlopp i havet, sträckande sig ut till det s. k. Mellanrevet, som med huvudriktning från norr till söder är beläget på ett avstånd av omkring 600 meter utanför hamninloppet. Detta rev, som på sina ställen höjer sig nästan i jämnhöjd med medelvattentytan, ligger i genomsnitt på ungefär 2,5 meters djup under denna vattenyta och lämnar därför vid svårare stormar, särskilt de nordvästliga, under vilka infarten mellan hamnarmarna under nuvarande förhållanden är förenad med stora svårigheter och fara, endast ett ofullkomligt skydd mot sjögång åt den innanför revet befintliga, omkring 1,000 meter långa redden.

[22.] Vid stormtillfällen uppstår därjämte stark sanddrift, som såväl vid nordvästliga som sydvästliga och sydliga stormar förorsakar starka uppgrundningar å redden, vilket gör att jämförelsevis stora kostnader årligen måste nedläggas å muddringsarbeten.

Sedan staden för att kunna bibehålla djupet i inseglingsrännan redan år 1898 anskaffat ett större mudderverk för en kostnad av 164,340 kronor, har man sökt bekämpa igengrundningen i följd av sanddriften genom att år 1905 förlänga södra hamnarmen för en kostnad av omkring 57,000 kronor. Då även därefter stark uppgrundning fortfarande ägde rum, i synnerhet vid nordvästliga stormar, har även den norra hamnarmen under åren 1909—1910 blivit förlängd omkring 250 meter för en kostnad av ungefär 30,000 kronor. Ehuru förhållandena genom dessa åtgärder något förbättrats, har man funnit ytterligare åtgärder erforderliga för vinnande av skydd mot sjögången å redden och mot sanddriften. Sedan två äldre förslag till skyddsåtgärder blivit framställda, hava stadsfullmäktige genom beslut den 30 december 1910 antagit nu föreliggande förslag till dylika åtgärder.

Enligt detta förslag skulle de tilltänkta skyddsåtgärderna bestå dels av en yttre vågbrytare, dels av en förlängning av den södra hamnarmen.

Den yttre vågbrytaren skulle utgå från land över det s. k. Långarevet i nära sydlig riktning ut till Mellanrevet och fortsätta över detta i huvudsakligen sydostlig riktning till revets södra ände, varifrån den skulle till ungefär 350 meters längd utsträckas på djupare vatten i sydlig riktning för att med en därefter följande sträcka av omkring 80 meter i sydostlig riktning avslutas med ett pirhuvud. Mellan Långa- och Mellanreven skulle å det djupaste stället lämnas en 100 meter bred öppning för beredande av infart till hamnen denna väg för fiskebåtar och andra mindre fartyg och för att underlätta hamnens befriande från drivis.

Vågbrytaren, som i slutligt skick skulle erhålla en höjd av 1 meter över medelvattenytan med en bredd i denna vattenlinje av 6 meter samt slänter av 1 : 2 å utsidan och 1 : 1,5 å insidan, skulle utföras helt och hållet av stenfyllning med de undre och inre delarna av mindre sten och stenskärv samt de yttre och övre delarna av större stenar, som över vattenytan skulle ordnas så, att de i någon mån skulle binda varandra. Vågbrytarens pirhuvud skulle utgöras av en cirka 21 meter lång och 6,2 till 9,2 meter bred betonöverbyggnad med stenbeklädning i råkopp. Å yttre delen av pirhuvudet skulle uppsättas en nu å södra hamnarmen befintlig fyr.

Förlängningen av den södra hamnarmen skulle ske i rak linje med den yttre sydliga senast utbyggda delen samt utföras såsom stenfyllning med 3 meters krönbredd 0,5 meter över medelvattenytan och yttre och inre slänter i 1 : 1¹/₄, med den inre kärnan av mindre och den yttre betäckningen av större sten.

I samband med dessa skyddsarbetens utförande skulle den nuvarande inseglingen till hamnen ändras, därvid den skulle komma att bliva förenad med en något mindre stark riktningsförändring och sålunda, särskilt för större fartyg, bliva något förbättrad.

Kostnaden för de i detta förslag ingående skyddsåtgärderna har beräknats till 510,000 kronor.

I sin ovanberörda framställning har hamnstyrelsen anfört, bland annat, följande.

Hamnstyrelsens framställning om statsbidrag.

Ehuru kostnaderna enligt det nu framlagda förslaget kunnat nedbringas till 510,000 kronor, är dock detta belopp för staden en så betydlig utgift, att staden, med hänsyn till dess nuvarande ekonomiska ställning och till nödvändigheten att inom den närmaste tiden vidkännas stora utgifter för kommunala byggnadsföretag och andra åtgärder, som ej tåla uppskov, svårigen kan tänkas förmå på samma gång ensam draga utgiften för den ifrågavarande hamnförbättringen. Då emellertid sistnämnda företags genomförande skulle bliva till gagn ej allenast för staden utan otvivelaktigt komme att i åtskilliga hänseenden medföra avsevärd nytta jämväl för det allmänna, hava stadsfullmäktige därav funnit anledning att hänvända sig till Kungl. Maj:t med underdånig hemställan, att genom Kungl. Maj:t erhålla det ekonomiska bistånd, som är av nöden för ifrågavarande hamnförbättrings åstadkommande.

Ökat skydd för den yttre hamnen erfordras, såsom närmare framgår av löjtnant Fellenius' betänkande, dels för förbättrande av inseglingsförhållandena, så att risken vid hamnens anlöpande vid svåra pålandsstormar minskas, dels för minskande av olägenheterna av den svåra sanddrift, som vid vissa vindar uppstår vid hamninloppet och vilken för närvarande förorsakar stora kostnader för bibehållande av djupet i infartsrännan och hart när omöjliggör en bestående fördjupning av rännan.

Den innanför den föreslagna yttre vågbrytaren bildade redden bliver en god nödhamn, som, då inloppet till hamnen fördjupats, bliver tillgänglig även för större fartyg. Då kusten utmed mellersta och södra Halland nästan helt och hållet är i saknad av skärgård, kommer denna nödhamn att hava stor betydelse såväl för kustsjöfarten som för den allmänna genomgående sjöfarten i det utanför liggande Kattegatt. Till de närmaste hamnarna med nämnvärt vattendjup i norr och söder, nämligen Varberg och Halmstad, äro avstånden från Falkenberg ej mindre än respektive cirka 35 och 40 kilometer. Hamnen kan visserligen redan nu bereda skydd för mindre fartyg, men då behovet att anlöpa nödhamn i denna trakt just är störst vid de vindar, då Falkenbergs nuvarande hamn är svårast och mest riskabel att anlöpa, är hamnens nuvarande betydelse som nödhamn ens för mindre fartyg ej stor. Komma åter de föreslagna skyddsåtgärderna till utförande, kommer hamnens anlöpande även vid svåra pålandsstormar att bliva i hög grad

[22.] underlättat och möjliggöres att för rimlig kostnad hålla inseglingsdjupet betydligt större än nu, vilka förbättringar i hög grad öka hamnens betydelse som nödhamn.

Även för fiskebåtar har Falkenbergs hamn betydelse, i synnerhet sedan numera fiskarna skaffa sig allt dyrbarare båtar och fiskredskap samt förse sina fartyg med maskinkraft, och denna omständighet, bland andra, nog småningom föranleder, att en stor del av fiskarbefolkningen flyttar till städerna, dit den ju ändock måste komma för att sälja sina fångster.

Då efter skyddsåtgärdernas utförande inseglingen och hamnen kunna hållas vid ett konstant djup av minst 6 meter, bliver hamnen även tillgänglig för större krigsfartyg, vilket ju även bör vara av betydelse för det allmänna.

Men icke blott i dessa hänseenden skulle en förbättring av Falkenbergs hamn vara av betydelse. Kringliggande trakt och det uppland, som genomskäres av de från staden utgående järnvägslinjerna, skulle därigenom beredas förmåner; och särskilt torde i detta sammanhang böra framhållas den påtagliga fördelen för trafiken till och från de orter, vilka beröras av Falkenbergs järnväg.

Staden har erbjudit statens järnvägar mark för utvidgning av nämnda järnvägars stationsområde i Falkenberg samt lokomotivstallar och kolupplag, men för utnyttjande härav förutsättes, att djupet i hamnen inom den närmaste framtiden ökas till omkring sex meter.

Om staten bidrager till, att det värdefulla naturliga skydd, som den yttre hamnen äger i det utanför inloppet belägna Mellanrevet, ej längre får ligga endast föga utnyttjat utan genom utförande av de nu ifrågasatta skyddsåtgärderna till fullö nyttiggöres, kan staten säkerligen påräkna, att för vad den kan komma att utlagga såsom bidrag till arbetskostnaderna snart erhålla ersättning därigenom, att nya beskattningsföremål uppstå till följd av hamnens försättande i ett nutida fordringar motsvarande skick.

Falkenbergs stad har under de senare åren haft en betydlig tillväxt och utveckling, och hamntrafiken har avsevärt ökats. Sålunda har under åren 1890—1910 invånarantalet vuxit med nära 150 % och under den senaste 10-årsperioden har tillväxten varit 80 % eller i medeltal 6.1 % per år. Årsumman av register-tonnagen å ankomna och avgångna fartyg har visserligen ej ökats lika kontinuerligt som invånarantalet, men visar dock en betydlig stegring till exempel under tiden år 1898—1906 med cirka 100 %. Efter år 1906 har visserligen försports en mindre nedgång, vilken dock torde kunna tillskrivas den gångna krisperiodens inverkan, men ökning har åter börjat inträda, och år 1910 visade en ökning av cirka 36 % i förhållande till närmast föregående år.

Inkomsterna för hamnen jämte tolagsmedel, vilka oavkortade gå till hamnkassan, hava emellertid ej varit tillräckliga till bestridande av kostnaderna för hamnarbeten samt betalande av ränta och amortering å för dessa upptagna lån, varför i hamnkassan nästan årligen uppstått brist, som täckts genom bidrag ur stadskassan. Hamnbyggnadsräkenskaperna för åren 1858—1863 samt uppgift å hamnens inkomster från sistnämnda år till och med 1910, utvisa, att stadskassan till hamnkassan utbetalt

sammanlagt.....	kronor 422,818: 97
och från hamnkassan återfått.....	» 19,513: 90
vadan skillnaden utgör.....	kronor 403,305: 07

Utöver detta belopp har stads-kassan utbetalt år 1898 för ett mudderverk 164,340 kronor, vadan stads-kassan sålunda för hamnarbeten och nämnda mudderverk hittills tagits i anspråk för sammanlagt omkring 568,000 kronor.

Sedan år 1907 den elektriska valskvarnen tillkommit, hava tolagsmedlen ökats och bristen i hamnkassan något nedbringats. Emellertid erfordras under den närmaste tiden utom de av stadsfullmäktige beslutade skyddsåtgärderna för den yttre hamnen åtskilligt muddringsarbete för fördjupning i såväl yttre som inre hamnen, om- och nybyggnad av kajer med mera, vadan något avsevärt överskott från hamnkassan ej kan påräknas till ränta och amortering av lån, som erfordras för skyddsåtgärdernas utförande.

Av stadens inkomst- och utgiftsstat för år 1911 framgår, att uttaxeringen till stads-kassan utgör kronor 3,90 på varje bevillningskrona. Läggas härtill utskylder till kyrka och skolväsen med mera, utgående med kronor 1,802 för varje bevillningskrona, framgår, att hela uttaxeringen för varje bevillningskrona utgör kronor 5,702. Tages vidare hänsyn därtill, att ett stort antal arbeten, som påkallas av stadens utveckling med flera förhållanden, ej längre kunna uppskjutas, utan måste inom de närmaste åren företagas, såsom genomförande av beslutad stadsplan, uppförande av nytt tullhus, rådhus- och stadshusbyggnad, nya kajer i inre hamnen, fördjupning av hamnen och redden med mera, torde det finnas uppenbart, att staden ej kan påräkna att genom höjning av uttaxeringen vinna medel till förräntande och amortering av hela kostnaden för de beslutade skyddsåtgärderna för den yttre hamnen.

På grund av nu angivna förhållanden torde det finnas uppenbart, att möjligheten av den högeligen önskvärda hamnförbättringens åvägbringande inom ej allt för avlägsen framtid beror därpå, huruvida staden till densamma erhåller ett avsevärt statsbidrag och medges tillåtelse att för bestridande i övrigt av kostnaderna upptaga lån på längre återbetalningstid än två år.

I fråga om den föreslagna vågbrytarkonstruktionen får hamnstyrelsen framhålla, att sagda konstruktion visserligen icke erbjuder full säkerhet emot, att vågbrytaren i synnerhet på sin yttre, å djupare vatten belägna del — utom själva pirhuvudet, som är av solid och motståndskraftig konstruktion — kan skadas genom svårare vågsvall eller isgång, men på grund av vågbrytarens enkla byggnadssätt och ringa höjd över vattenytan bliva sannolikt de av dylika skador förorsakade reparationskostnaderna ej större, än att de täckas av räntorna å det genom den enklare konstruktionen inbesparade anläggningskapitalet. Skulle en kraftigare konstruktion med cementmursöverbyggnad utföras, komme anläggningskostnaden att ökas med c:a 600,000 kronor d. v. s. med över 100 %. Detta skulle sannolikt hava till följd, att staden ej kunde komma ut med ens hälften av anläggningskostnaden, varigenom antingen utförandet av anläggningen i sin helhet skulle gå om intet eller ock anläggningen endast delvis skulle komma till utförande och sålunda ett endast ofullständigt skydd skulle erhållas.

I båda dessa fall skulle muddringskostnaderna för bibehållande av djupet i yttre hamnen fortfarande bliva avsevärda, och svårigheter skulle uppstå för utförande och bibehållande av önskvärd fördjupning av inloppet. Genom att välja den föreslagna enklare konstruktionen möjliggöres utförandet av skyddsåtgärderna tidigare, än om en dyrbarare konstruktion hade valts, och de härigenom besparade kostnaderna för underhållsmuddring kunna då, i den mån så erfordras, i stället användas till vågbrytarens underhåll. De skador, som kunna uppstå å vågbrytaren, torde för övrigt inskränka sig till, att delar av de översta stenlagren å densamma

[22.] lösbrytas och kastas något inåt land eller sugas något utåt. I båda fallen komma härigenom vågbrytarens nedre delar att förstärkas, varigenom, efter skedd reparation genom återfyllning i stället för den förflyttade stenmassan, den reparerade delen av vågbrytaren kan antagas vara något kraftigare än före reparationen. Visar det sig i framtiden, att dylika skador alltför ofta upprepas, torde det vara tids nog att då, sedan stenfyllningen genom vågornas arbete satt sig, utföra en kraftigare överbyggnad å de ställen, där erfarenheten visat en sådan vara erforderlig. Det i första hand utförda arbetet kan sålunda, även om det på vissa kortare sträckor, där vattendjupet är större och där således vågornas inverkan är kraftigare, skulle visa sig för svagt, icke anses vara bortkastat, ty, även om man från början skulle utföra en kraftigare konstruktion, skulle man därvid såsom grund och stöd för överbyggnaden få utföra så gott som hela den stenfyllning, som nu föreslås till utförande.

Vattendjupet i inseglingstrännan å den yttre hamnen hålles för närvarande vid ett djup av i regel minst 4 meter under medelvattenytan, men härför erfordras avsevärda årliga muddringsarbeten för att bekämpa den alltjämt fortgående igensandningen. Muddringskostnaderna för åren 1899—1910 — utom ränta och amortering å mudderverket — hava uppgått till cirka 28,500 kronor i medeltal per år. Dessa kostnader falla till ojämförligt största delen på muddringsarbetena i den yttre delen av inseglingstrännan. Redan av de erfarenheter, som gjorts vid utförandet av dessa arbeten, har man tyckt sig finna, att en bestående ökning av djupet i inseglingen utöver 4 à 4,5 meter under medelvattenytan skulle fordra oerhörda muddringsarbeten för bekämpande av igensandningen. Några systematiska mätningar för utrönande av igensandningens omfattning hava ej utförts förr än i oktober år 1910, men sedan dess utföras pejlingar ungefär 2 gånger i månaden i vissa linjer i den yttre inseglingstrännan. Av de härav erhållna resultaten framgår, att igensandningen sker t. o. m. hastigare, än man förut kunnat antaga. Sålunda har man bland annat funnit, att på 10 ställen i segelrännan, där djupet i början av oktober månad 1910 i medeltal var 5,04 meter, var det i början av mars månad 1911 i medeltal endast 4,09 meter, vilket visar en igensandning på knappt $\frac{1}{2}$ års tid av nära 1 meter. På vissa ställen har ännu större igensandning, uppgående till omkring 1,5 meter, under samma tid observerats.

Behovet av ett större djup i hamninloppet än 4 meter blir för varje år alltmera framträdande. I synnerhet för de laster, som inkomma till valskvarnen, vore ett djup inom den närmaste framtiden av c:a 5 meter i hög grad önskvärt. Men vid ovan angivna förhållanden synes det vara snart sagt lönlöst att söka åstadkomma någon ytterligare fördjupning av inloppet, förrän de ifrågavarande skyddsåtgärderna kommit till utförande och det större djupets bibehållande sålunda möjliggjorts.

Yttranden av
Kungl. Maj:ts
befallnings-
havande och
magistraten.

Kungl. Maj:ts befallningshavande har förordat bifall till den underdåniga framställningen och därvid tillika överlämnat ett av magistraten i Falkenberg avgivet yttrande, vari framställningen jämväl tillstyrkts.

Väg- och
vattenbyggnadsstyrel-
sens utlåtande.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen har uti infortrat underdånigt utlåtande av den 20 mars 1912 anfört huvudsakligen följande.

Hamnstyrelsens uttalande angående den föreslagna vågbrytarens konstruktion ginge helt visst i rätt led. Erfarenheten torde endast komma att korrigera

uppfattningen i så måtto, att stormskadorna å den på det föreslagna sättet utförda vågbrytaren torde kunna komma att bliva vida svårare än vad hamnstyrelsen syntes antaga.

Då vid svåra stormar från nordväst och sydväst stormvågorna från djupt vatten vältrade in mot Mellanrevet och den där av lös stenfyllning utförda vågbrytaren, så häjdades rörelsen allt mer och mer i vågornas undre del i följd av motståndet från den stigande botten och vågbrytarens yttre slänt, och vågornas oscillationsrörelse förvandlades till en fortskridande rörelse för hela vattenmassan, vilken bleve allt snabbare i samma mån vattenmassan med avtagande djup eller tjocklek vältrade sig uppför slänten, och vilken nådde sin största stötverkan i vattenlinjen, där vågbrytaren hade den ringaste mäktigheten och motståndskraften. På samma gång vågslaget härigenom våldsamt träffade stenfyllningens svaga krön, trängde vågen in i vågbrytarens inre genom släntens alla fogar och genom mellanrummen mellan de särskilda stenarna, vilka bildade tomrum i stenfyllningens inre. Därvid uppstode en stark stötverkan underifrån utåt och uppåt, genom vilken stenarna i betäckningslaget upplyftades och utslungades, så mycket säkrare som intet solidariskt sammanhang förefunnos mellan stenarna i vågbrytarfyllningen. Härtill komme, att vid starka nordvästliga stormar den uppstående stora strömmen utmed vågbrytaren torde kunna förorsaka urgrävning längs foten av vågbrytaren, medförande sjunkning och utrasande av stenfyllningen, vilken inverkan särskilt kunde komma att koncentrera sig å foten av pirhuvudet, såväl som vid vågbrytarändarna vid den norra öppningen i vågbrytaren. På grund av denna omständighet kunde det föreslagna pirhuvudet ingalunda anses vara av den solida och motståndskraftiga konstruktion som hamnstyrelsen förmenade, då den solidare delen av pirhuvudet vilade å en nära 3 meter hög lös stenfyllning, som, utsatt för stormvågornas och strömmens förenade inverkan, kunde komma att mer eller mindre sjunka och utrasa eller utrivs. Skedde detta, hjälpte varken soliditeten hos den ovanvarande betonbyggnaden eller den inlagda järnarmeringen, utan pirhuvudet skulle rämna från ovan till nedan och sätta sig i lutning utåt, därest skadan icke hunne bliva än fullständigare, innan stormen bedarrat.

Även om vågbrytaren i övrigt komme till utförande på det föreslagna sättet, så borde pirhuvudets motståndskraft i möjligaste mån ökas genom att betonekroppen nedfördes till botten, så att den grundades på en endast avjämnande stenfyllning cirka 0,6 meter över botten och därpå, så långt det räckte, skyddades för underminering genom stenfyllning, som uppginge till den föreslagna höjden och mäktigheten.

Kostnaden för denna ändring av pirhuvudkonstruktionen skulle belöpa sig till cirka 16,000 kronor, varigenom hela byggnadskostnaden skulle ökas till 526,000 kronor.

Huruvida ens med den sålunda delvis förbättrade konstruktionen av den föreslagna vågbrytaren hamnstyrelsens förhoppning, att de av stormskador å densamma förorsakade reparationskostnaderna ej skulle bliva större än att de kunde täckas av dels räntorna å det genom den enklare konstruktionen inbesparade anläggningskapitalet, dels minskade muddringskostnader, komme att gå i fullbord, finge lämnas därhän såsom omöjligt att på förhand avgöra.

De omständigheter, som gjorde, att väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, oaktat det otvivelaktigt särdeles svaga byggnadssätt, som för vågbrytaren blivit före-

[22.] slaget, och vilket lika otvivelaktigt komme att medföra upprepade stormskador å densamma med åtföljande dryga underhållskostnader, under förhandenvarande omständigheter ansåge sig kunna förorda den underdåniga framställningen, vore dels att staden Falkenbergs ekonomiska resurser icke syntes medgiva vinnande av de åsyftade förbättringarna för stadens hamn under användande av ett mera motståndskraftigt och bestående byggnadssätt för den erforderliga vågbrytaren, dels att staden, på anfordran från väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, avgivit förbindelse att för framtiden ansvara för underhållet och skyddsarbetena i fråga.

Med överlämnande av från lotsstyrelsen i ärendet infordrat yttrande av den 11 juli 1911, uti vilket lotsstyrelsen anført, att de ifrågasatta skyddsåtgärderna torde komma att medföra nytta för den allmänna sjöfarten, men att den föreslagna nya inseglingrännan lämpligen syntes kunna förläggas på något större avstånd från vågbrytarens pirhuvud än förslaget upptog, har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som i likhet med lotsstyrelsen funnit detta sistnämnda böra ske, därför, då de föreslagna skyddsåtgärderna även med det föreslagna svaga byggnadssättet komme att i hög grad underlätta hamnens anlöpande och underhållet av behöfligt inseglingdjup samt giva den en viss betydelse som nödhamn, hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att för utförande av skyddsåtgärder för Falkenbergs yttre hamn på extra stat bevilja ett statsanslag utan återbetalningsskyldighet av 263,000 kronor.

Hamnstyrel-
sens förnyade
framställning
om stats-
bidrag.

Stadsfullmäktige hava därefter, sedan förmodan uppstått, att det åtminstone för närvarande skulle möta svårigheter för staden att erhålla fullt så stort statsanslag för utförande av ifrågavarande arbete, som av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen föreslagits, genom beslut den 17 december 1914, uppdragit åt hamnstyrelsen att ingå till Kungl. Maj:t med ansökan om statsbidrag med åtminstone en fjärdedel av de för anläggningens utförande beräknade kostnaderna eller med 131,500 kronor.

I en med anledning härav till Kungl. Maj:t ingiven skrift har hamnstyrelsen anført.

Att svårigheterna att bibehålla djupet i infarten genom yttre hamnen under de senare åren snarare ökats än minskats, framgår bland annat av utarbetade diagram över pejlingar i Falkenbergs yttre hamn. Någon tanke på att, innan de ifrågavarande skyddsarbetena utförts, företaga någon nämnvärd ökning av djupet i infarten, vilket djup nu i regel endast är cirka 4 meter under medelvattenytan, kan knappast ifrågakomma. Dylik ökning är emellertid rätt snart nödvändig, så framt ej hamnen skall gå tillbaka och staden förlora en del industrier och dylikt, som äro beroende av större djup, än nu kan åstadkommas, och gå förlustig den utveckling, som med ett större djup i hamnen skulle vara att förvänta.

[22.]

Ännu ett skäl till att snarast möjligt igångsätta de ifrågavarande arbetena ligger i den arbetslöshet, som redan i denna del av landet försports och som kan befaras komma att i den närmaste framtiden avsevärt ökas. Då det är ovisst, om staden redan under år 1915 kan disponera eller anskaffa erforderliga medel för arbetenas drivande i ur denna synpunkt erforderlig utsträckning, vore önskvärt, att åtminstone någon del — förslagsvis hälften — av det eventuella statsanslaget kunde utbetalas redan år 1915. Avsikten är att, så snart beslut om statsanslag till arbetena i fråga fattats, igångsätta desamma, och då den ojämförligt största delen av kostnaden för dessa arbeten består i arbetslöner — endast en relativt obetydlig del av kostnaden avses för materialier, redskap och dylikt — kan genom desammars igångsättande en jämförelsevis stor arbetsstyrka snarast nog erhålla sysselsättning.

På grund av vad sålunda anförts, har hamnstyrelsen å stadsfullmäktiges vägnar anhållit, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att för utförande av skyddsåtgärder för Falkenbergs yttre hamn bevilja ett statsanslag utan återbetalningsskyldighet av åtminstone en fjärdedel av de för dessa åtgärder beräknade kostnaderna eller 131,500 kronor att utgå med omkring hälften redan under år 1915.

Sedermera har hamnstyrelsen i underdånig skrivelse den 30 december 1914, jämlikt uppdrag av stadsfullmäktige, med ändring av sin förut gjorda anhållan hemställt om utverkande av statsanslag med åtminstone en tredjedel av de beräknade kostnaderna för företaget eller med 175,300 kronor.

Till belysning av Falkenbergs stads och hamns utveckling sedan år 1890 må här till en början meddelas följande översikt rörande stadens folkmängd och bevilningen inom densamma samt antalet fartyg, som besökt hamnen, och dessas registertotal, allt för tiden 1890—1910.

Departements-
chefen.

Sjätte huvudtiteln.

[22.]

Å r.	Invånare.	Bevillnings- kr.	Summa an- komna och avgångna fartyg.	Fartygens reg.-tons.
1890	1,769	3,846 12	700	46,109
1891	1,788	4,064 93	637	44,438
1892	1,868	4,405 29	526	35,770
1893	1,904	4,812 80	480	36,352
1894	1,920	5,245 91	577	36,963
1895	2,057	5,305 32	604	40,523
1896	2,119	5,227 51	624	42,601
1897	2,128	5,344 40	668	41,328
1898	2,178	5,927 80	619	37,861
1899	2,266	6,431 90	610	40,404
1900	2,399	7,003 18	752	47,692
1901	2,530	7,437 61	858	60,491
1902	2,571	7,961 36	894	59,726
1903	2,692	8,694 72	881	52,973
1904	2,906	9,675 45	962	56,167
1905	3,345	11,152 80	906	58,575
1906	3,615	13,293 17	1,071	76,989
1907	3,878	15,195 37	938	63,481
1908	4,198	{ 8,968 65 1/2 bevil ln. }	1,106	64,480
1909	4,252	19,560 07	948	53,292
1910	4,322	19,302 86	1,029	72,908

Vid 1913 års ingång utgjorde folkmängden 4,555 personer, utvisande 68,6 procent ökning under de 10 sista åren. Fabriksstatistiken för år 1911 utvisar, att i staden då funnos 17 fabriker med ett tillverkningsvärde av 6,079,047 kronor. Stadens inkomst- och utgiftsstat för år 1911 utvisar 405,170 kronor inkomster och 446,012 kronor utgifter; stadens tillgångar samma år utgjorde 2,617,526 kronor och dess skulder 2,078,564 kronor.

Beträffande hamnens utveckling sedan år 1890 må här ytterligare meddelas följande översikt över hamnens inkomster genom hamnpenningar och tolagsmedel under åren 1890—1910.

Å r.	Kronor.	Å r.	Kronor.	Å r.	Kronor.
1890	17,245: 39	1897	16,496: 70	1904	25,917: 92
1891	16,954: 12	1898	17,055: 53	1905	38,005: 40
1892	14,217: 97	1899	23,676: 24	1906	54,600: 21
1893	13,732: 56	1900	24,030: 52	1907	39,337: 36
1894	14,726: 63	1901	28,937: 08	1908	49,665: 17
1895	15,244: 43	1902	28,151: 27	1909	45,978: 83
1896	15,605: 88	1903	25,352: 36	1910	58,734: 77

[22.]

Av dessa översikter torde framgå, att frekvensen i hamnen ej är ringa och att dess betydelse alltjämt är i tilltagande. Därtill kommer, att, på sätt hamnstyrelsen framhållit samt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen vitsordat, den ifrågasatta förbättringen av den yttre hamnen måste anses bliva av stor nytta för såväl den allmänna genomgående sjöfarten som för kustsjöfarten med hänsyn till hamnens betydelse av nödhamn å Hallands till allra största delen skärgårdsfria kust.

Den i ärendet förebragta utredningen giver otvetydigt vid handen, att hamnens användbarhet emellertid för närvarande är i hög grad inskränkt dels genom det vid pålandsstormar svårnavigerade inloppet till hamnen och dels genom den ständigt fortgående sanddriften och uppgrundningarna å yttre hamnredden. Att uppgrundningarna äro synnerligen avsevärda, framgår av de metodiska pejlingar, som ägt rum sedan ett flertal år tillbaka. Från november 1912, då uppmuddringen för vintern upphörde till slutet av mars 1913, då de åter började, d. v. s. under en tid av ungefär 4 månader hade, enligt vad professor Fellenius meddelat, djupet i inseglingstrännan till hamnen på flera ställen minskats från omkring 5,5 meter till omkring 3,5 meter, således med ungefär 2 meter, på ett ställe till och med med ej mindre än 2,2 meter. Av detta framgår, att ständig uppmuddring av hamnen och inloppet måste ske för kostnader, som ej kunna vara ringa. Det årliga underhållet av hamnen har också dragit en dryg kostnad, under senaste åren uppgående till över 50,000 kronor årligen.

Av det anförda torde utan vidare framgå, att de nuvarande förhållandena äro högeligen otillfredsställande. Vidare synes vara obestriddt, att staden svårligen ensam förmår bekosta den nödiga hamnförbättringen. Skall denna kunna komma till stånd, är statsbidrag en nödvändig förutsättning.

Fråga är ändock, om staten under nuvarande tryckta ekonomiska läge bör lämna bidrag till så pass väsentligt belopp, som här måste

[22.] ifrågakomma. Jag har tagit denna fråga i närmare överbägande men därvid funnit, att ett trängande behov för staden att få förbättring av hamnen genomförd verkligen föreligger. I detta avseende förtjänar särskilt uppmärksammas, att under de senaste åren uppgrundningen av hamnen i stegrad grad fortgått. Då såväl staden som hamnen synes vara stadd i god utveckling, synes det mig, som om staten i detta fall, trots de statsfinansiellt bekymmersamma tiderna — i likhet med vad som skett i fråga om hamnförbättringar i andra mindre städer, exempelvis i Simrishamn — har en viss skyldighet att medverka till det för staden så viktiga företagens genomförande. För övrigt är ju tydligt, att hamninloppets fördjupande dit hän, att hamnen bliver tillgänglig jämväl för mera djupgående fartyg, än nu är fallet, samt reddens förbättrande genom skydd för blivande uppmuddring komma att få betydelse ej blott för staden och dess ingalunda obetydliga industri utan ock för hela det uppland, som genom järnväg och annorledes står i trafikförbindelse med staden. Beträffande stadens industri kan det befaras, att en del industrier komma att lämna staden, om ej hamnen bliver tillgänglig för mera djupgående fartyg. Vilken förlust och tillbakagång detta skulle innebära för staden, vars fabriksindustri raskt utvecklats under senare år, ligger i öppen dag.

Förslaget går ut på att anlägga en yttre vågbrytare utanför den yttre hamnredden, sträckande sig från land i norr över Långa- och Mellanreven i sydlig riktning, varjämte den nu befintliga södra hamnarmen vid Åtrans utlopp skulle förlängas i rakt sydlig riktning, i samband varmed segelrännan skulle fördjupas till minst 5 meter. Förslagets genomförande skulle dels medföra ett underlättande av hamnens anlöpande, särskilt vid pålandsstormar eller just då behovet att anlöpa nödhamn uti ifrågasvarande farvatten är störst, dels ock skydda mot sanddrift och därav följande uppgrundningar, varigenom de dryga uppmuddringskostnaderna komme att i hög grad minskas. Att utan de föreslagna skyddsåtgärdernas vidtagande fördjupa inloppet torde av ekonomiska skäl icke låta sig göra, enär den ständiga, mera djupgående uppmuddring, som härför vore nödig, skulle medföra alltför betungande kostnader.

Beträffande nu föreliggande förslag och det beräknade kostnadsbeloppet har jag ej funnit anledning att däremot göra erinran. Det är att märka, att tidigare förslag uppgjorts till förbättring av hamnen, vilka slutat å väsentligt högre belopp. Ett dylikt förslag uppgjordes nämligen av majoren W. Gagner år 1897, i likhet med det nu förevarande avseende enbart den yttre hamnen och slutande å 857,000 kronor. Detta förslag antogs till viss del av stadsfullmäktige men kom, huvudsakligen

av ekonomiska skäl, aldrig till utförande. Då sanddriften i insegling-rännan sedermera blev allt besvärligare, föranstaltades år 1910 om uppgörande av ett nytt förslag till hamnens förbättrande av ungefär samma innebörd som det nu föreliggande. Detta förslag slutade, enligt uppgift av professor Fellenius, å ett så högt belopp som 1,200,000 kronor. Utförandet av det nu utarbetade förslaget, med iakttagande av de utav väg- och vattenbyggnadsstyrelsen föreslagna jämkningar däri, har beräknats draga en kostnad av 526,000 kronor. Visserligen har nyssnämnda myndighet gjort gällande, att förslagets genomförande icke kan anses innebära full trygghet för hamnens vidmakthållande. I allt fall skulle en så betydande förbättring av hamnförhållandena därigenom åstadkommas, att det med hänsyn till förhanden varande omständigheter får anses tillfredsställande.

På nu anförda skäl och då staden avgivit förbindelse att bestrida den icke av statsmedel utgående kostnaden för företaget ävensom att för framtiden efter färdigbyggandet ansvara för underhållet av skyddsarbetena i fråga, anser jag mig böra förorda anvisande av ett statsanslag till ungefär en fjärdedel av kostnaden, eller 130,000 kronor för ifrågavarande ändamål.

Den av hamnstyrelsen gjorda hemställan att, därest statsanslag komme att beviljas, någon del därav måtte utbetalas redan under innevarande år för att arbetena skola kunna bedrivas i erforderlig utsträckning synes, jämväl med hänsyn till rådande arbetslöshet, böra bifallas.

Under åberopande av vad sålunda förekommit hemställer jag, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att såsom bidrag till bestridande av kostnaden för utförande av *skyddsåtgärder för Falkenbergs yttre hamn* i överensstämmelse med ovanberörda av professor Fellenius upprättade förslag med däri av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen gjorda ändringar bevilja ett anslag av 130,000 kronor samt därav på extra stat för år 1916 anvisa ett belopp av 50,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att av tillgängliga medel förskottsvis redan under år 1915 utanordna beloppet.

10. Bidrag till anläggning eller förbättring av vägar m. m.

[23.]
 Bidrag till
 anläggning
 eller för-
 bättring av
 vägar m. m.
 (Extra anslag.)

Till bidrag för anläggning av nya samt förbättring eller omläggning av backiga eller eljest mindre goda vägar har riksdagen sedan längre tid tillbaka årligen på extra stat beviljat anslag till belopp, som tid efter annan ökats, senast nästlidet år med 750,000 kronor, så att anslaget för år 1915 utgör 2,500,000 kronor.

I sin skrivelse den 1 oktober 1914 anför väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, att, ehuru anspråken på bidrag för utförande av vägföretag inom landet alltjämt ökats och icke kunnat i tillräcklig mån tillgodoses ens med de under de senaste åren anvisade anslagsbeloppen, styrelsen likväl, särskilt med hänsyn till de stora krav, som i övrigt ställas på statskassan, icke vill ifrågasätta någon ökning av anslaget för 1916. Styrelsen hemställer alltså, att för anläggning av nya samt förbättring av backiga eller eljest mindre goda vägar på extra stat för år 1916 måtte anvisas ett belopp av 2,500,000 kronor.

I enlighet med vad väg- och vattenbyggnadsstyrelsen hemställt tillstyrker jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till bidrag för anläggning av nya samt förbättring eller omläggning av backiga eller eljest mindre goda vägar på extra stat för år 1916 anvisa ett belopp av 2,500,000 kronor.

[24.]
 Villkor för
 statsbidrag.

I sin skrivelse den 27 februari 1914, nr 6, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t under sjätte huvudtiteln av statsverkspropositionen gjorda framställningar m. m., har nästlidet års förra riksdag anmält, att riksdagen beslutit, att i avseende å de av riksdagen för år 1915 beviljade statsbidrag till väganläggningar och vägförbättringar samt till bro- och hamnbyggnader ävensom upprensning av åar och farleder skola gälla de allmänna villkor och bestämmelser, vilka finnas intagna i riksdagens skrivelse den 31 maj 1907; dock att i avseende å den del av berörda bidrag, som kan komma att utgå för dylika väganläggningar eller vägförbättringar, vilka vederbörande Kungl. Maj:ts befallningshavande efter den 1 januari 1915 kommer att ålägga de vägghållnings-skyldige att utföra, skall gälla det villkor för åtnjutande av statsbidrag med ²/₃ av anläggningskostnaden, att för anläggning erforderlig mark kostnadsfritt tillhandahålles av landsting, kommuner eller enskilda.

De allmänna villkor och bestämmelser, som innehållas i riksdagens ovannämnda skrivelse den 31 maj 1907, blevo till allmänhetens kännedom meddelade genom nådig kungörelse den 28 juni 1907 (sv. förf. saml. 1907, nr 41). I anledning av den utav 1914 års förra riksdag beslutade ändringen i dessa villkor utfärdades nådig kungörelse den 27 juni 1914 angående statsbidrag till väganläggningar och vägförbättringar, bro- och hamnbyggnader samt upprensning av åar och farleder (sv. förf.-saml. nr 320). [24.]

Under åberopande av vad jag under punkterna 20 och 23 härövan anfört, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avseende å de statsbidrag, som för år 1916 kunna av riksdagen beviljas till väganläggningar och vägförbättringar samt till bro- och hamnbyggnader ävensom upprensning av åar och farleder, skola gälla de *allmänna villkor och bestämmelser, vilka finnas intagna i riksdagens skrivelser den 31 maj 1907 och den 27 februari 1914.*

11. Anläggande av enklare vägar i Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län.

Med bifall till Kungl. Maj:ts framställning i ämnet har 1913 års riksdag på extra stat för år 1914 anvisat ett anslag av 500,000 kronor att, i enlighet med de till statsrådsprotokollet angivna grunder, användas till anläggande av enklare vägar i Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län. [25.]

Anläggande av enklare vägar i Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län.

Sedan därefter kungörelse angående villkoren för erhållande av understöd från ifrågavarande anslag den 14 november 1913 utfärdats (sv. förf. saml. 1913 nr 346), har nästlidet års förra riksdag på extra stat för år 1915 anvisat ett anslag av 500,000 kronor att i enlighet med de i nämnda kungörelse angivna grunder användas till oförmålda ändamål. (Extra anslag.)

I riksdagens skrivelse den 30 maj 1913, nr 6, varuti riksdagen anmälde sitt beslut i fråga om anvisande av anslag för år 1914, anförde riksdagen, att en plan över de vägföretag av nu avsedd beskaffenhet, som ansåges bära tillgodoses genom bidrag från nu ifrågavarande medel, lämpligen torde kunna för vinnande av överskådlighet, efter förslag av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och Kungl. Maj:ts veder-

[25.] börande befallningshavande, genom Kungl. Maj:ts föranstaltande upprättas, och anbefalldes Kungl. Maj:t i anledning härav styrelsen att uppgöra förslag till sådan plan.

I skrivelse den 15 april 1914 har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen avgivit förslag i ämnet och därvid tillika anmält, att Kungl. Maj:ts befallningshavande i Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län till styrelsen inkommit med infordrade yttranden, vari förordats anläggande av vissa angivna enklare vägar med anlåtande av statsbidrag från ifrågasvarande anslag.

Kungl. Maj:ts
befallnings-
havande i
Norrbottens
län.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Norrbottens län har sålunda till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen överlämnat en med biträde av distriktschefen E. Wedberg och distriktsingenjören C. Skarstedt utarbetad plan för anläggning av enklare vägar inom detta län. avseende tioårsperioden 1914—1923. Planen upptager 87 olika vägföretag med en sammanlagd längd av 860,69 kilometer. Kostnaden har beräknats till 2,705,300 kronor, varav i statsanslag förutsatts skola utgå 2.000,000 kronor, motsvarande 73.9 % av den beräknade kostnaden. Till grund för denna plan hava legat yttranden, som Kungl. Maj:ts befallningshavande inhämtat från vederbörande vägstämmor, vägstyrelser, kronofogdar och länsmän. Vid planens uppgörande har Kungl. Maj:ts befallningshavande utgått därifrån, att till väganläggningar av förevarande beskaffenhet för Norrbottens län icke skulle kunna påräknas högre anslag än 200,000 kronor om året eller det belopp, varom Kungl. Maj:ts befallningshavande i sin underdåniga skrivelse den 17 september 1912 gjort framställning. På grund härav har vid planens uppgörande uteslutits en mängd vägar, som i och för sig skulle vara synnerligen behöfliga men dock ansatts böra stå tillbaka för de i planen upptagna. Kungl. Maj:ts befallningshavande har därför framhållit, att, därest inom några år högre statsanslag för ifrågasvarande ändamål skulle kunna tillgodokomma länet, detta skulle vara av behovet i hög grad påkallat. Vid planens uppgörande har vidare förutsatts, att vissa vägdistrikt, som äro särskilt skattetyngda och där befolkningen i allmänhet lever under fattiga förhållanden, skulle erhålla högre statsanslag än två tredjedelar av anläggningskostnaden, i vilka hänseenden skulle förebringas fullständig utredning, när anslag till varje särskilt företag komme att begäras. Beträffande den upprättade planen har Kungl. Maj:ts befallningshavande slutligen erinrat, att förhållandena givetvis kunde komma att efter hand gestalta sig på sådant sätt, att det bleve nödigt att i vissa delar frångå densamma.

Kungl. Maj:ts
befallnings-
havande i
Västerbottens
län.

Kungl. Maj:ts befallningshavande i Västerbottens län har framhållit, att, bland andra, följande förslag till vägar inom länet för åtskilliga år sedan blivit upprättade, ehuru vägarna ännu icke kommit till stånd, nämligen:

1) väg mellan Övre Gautsträsks kapell och Sturvindeln inom Sorsele socken, upprättat år 1902 av nuvarande distriktschefen E. Wedberg och upptagande en beräknad kostnad av 278,220 kronor.

2) enklare väg mellan Kultsjön och Malgomaj över byarna Marsliden, Grytsjö och Dorris jämte biväg till Stalon i Vilhelmina socken, upprättat av distriktschefen Wedberg år 1900 och slutande å en beräknad kostnad av 81,100 kronor,

3) väg från Västansjö till Krutvattnet eller eventuellt Övre Jovattnet i Tärna socken, upprättat år 1904 av dåvarande distriktschefen F. Enblom, upptagande en beräknad kostnad av 159,000 kronor,

4) väg från Malå kyrka till Mörttjärn i Malå socken, upprättat år 1907 av distriktschefen E. M. Öhman med en beräknad kostnad av 116,600 kronor,

5) den mellan Sorsele kyrkoplats och Bure fallande delen av väg från nämnda kyrkoplats till Avaviken inom Norrbottens län, upprättat år 1901 av numera överdirektören Fr. Wijbladth med en beräknad kostnad för delen inom Västerbottens län av 182,700 kronor,

6) väg från Saxnäs by vid Kultsjön till övre ändan av Malgomajsjön i Vilhelmina socken, upprättat år 1907 av distriktschefen Öhman med en beräknad kostnad av 224,000 kronor,

7) väg från den så kallade militärvägen norr om Skellefte älv vid Treholmsforsen till landsvägen Norsjö—Kusfors vid Kedträskbron i Norsjö socken, upprättat år 1910 av distriktschefen Wedberg med en beräknad kostnad av 128,600 kronor.

Den sammanlagda beräknade kostnadssumman för de uppräknade vägförslagens utförande uppgår sålunda till 1,170,220 kronor.

Kungl. Maj:ts befallningshavande har vidare framhållit, att samtliga ovan nämnda vägar ostridigt vore av synnerligt behov påkallade, men av hänsyn till vederbörande väghållningsdistrikts svaga ekonomiska bärkraft har Kungl. Maj:ts befallningshavande funnit sig icke böra för det närvarande förplikta de väghållningsskyldige att bidra till anläggandet av nämnda vägar enligt de därför upprättade planerna och kostnadsförslagen. Dessutom hade det synts Kungl. Maj:ts befallningshavande, som om behovet av vägkommunikationer i de trakter, där de föreslagna vägarna skulle framdragas, kunde och borde tillgodoses med användande av en enklare och billigare vägtyp än den vanliga landsvägstypen.

Enär emellertid de till omförmälda vägar utarbetade förslagen, med undantag av det under n:r 2 omförmälda, vore upprättade med tanke på åstadkommande av vanliga landsvägar, har Kungl. Maj:ts befallningshavande ansett nödigt, att förslagen, sedan utväg nu yppats till statsanslag för enklare vägar, underkastades revision i syfte att erhålla enklare och därigenom billigare vägar.

Beträffande det under n:r 2 upptagna vägförslaget Kultsjön—Malgomaj vore även en revision av detta förslag påkallad i och för undersökning av en sträckning av vägen, som bättre än den i det upprättade förslaget kunde tillgodose vissa utefter vägens sträckning belägna byars behov av närhet till vägen.

Sedan efter sådan revidering förslag erhållits till vägar av enklare och billigare typ, borde dessa vägar enligt Kungl. Maj:ts befallningshavandes åsikt i främsta rummet bli va delaktiga av nu ifrågavarande statsanslag.

Vid sådant förhållande och då ifrågavarande anslag endast hade beviljats för år 1914 samt ännu ej hade avgjorts, huruvida detsamma även vore att påräkna för en följd av år, har Kungl. Maj:ts befallningshavande ansett det möta svårigheter att nu uppgöra någon allmän plan över vägföretag av ifrågavarande särskilda slag inom länet, vilka borde tillgodoses genom bidrag från förevarande anslag, ehuru otvivelaktigt vore, att även på flera andra trakter inom länet sådana enklare vägar skulle för en avsevärd tid framåt vara tillfyllest.

För att erhålla en exakt kostnadssumma för de ovan omförmälda vägsträckningarnas utförande i förenklad form erfordrades revidering av förslagen. Först sedan en sådan revidering kommit till stånd, vore det möjligt att tillförlitligt be-

[25.]

döma kostnaden för utförandet, men redan nu kunde ju förutses, att det beviljade anslaget icke komme att räcka till för utförandet av alla de vägföretag, som Kungl. Maj:ts befallningshavande ovan angivit såsom i främsta rummet angelägna att utföras.

Då således även för dessa mest angelägna vägar fordrades en viss ordningsföljd, har Kungl. Maj:ts befallningshavande ansett sig böra för dem uppställa den ordningsföljden, att vägföretagen efter skyndsammast möjliga revision tilldelades statsanslag i den ordning, de här ovan uppräknats.

Kungl. Maj:ts befallningshavande har slutligen ansett sig böra uttala, att för utförande av dessa nu uppräknade vägföretag torde böra påräknas det högre bidrag, som enligt riksdagens medgivande skulle kunna i särskilt undantagsfall beviljas.

Samtidigt med översändandet till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen av förberörda yttrande har Kungl. Maj:ts befallningshavande till styrelsen avlåtit en särskild skrivelse med begäran om förordnande för vederbörande att skyndsamt verkställa den erforderliga revisionen av samtliga de nu omförmälda vägförslagen.

Kungl. Maj:ts
befallnings-
havande i
Jämtlands
län.

I avsikt att utröna, vilka vägar inom Jämtlands län lämpligen kunde komma i fråga att byggas efter den enklare typ, om vilken här vore fråga, och med anlitande av ovanberörda anslag har Kungl. Maj:ts befallningshavande i detta län först bland de väckta förslagen till byggande av allmänna vägar inom länet med bidrag av statsmedel uttagit sådana, vilka icke ansetts vara av den betydelse såsom mera viktiga stråkvägar för den allmänna samfärdseln, att de fortfarande borde byggas enligt de strängare bestämmelser, som ligga till grund för bekvamande av statsbidrag från det allmänna väganlaget. Därvid har Kungl. Maj:ts befallningshavande medtagit såväl förslag till vägar, vilka redan blivit i vederbörlig ordning undersökta och kostnadsberäknade, fastän med dömande till byggnad av desamma fått tillsvidare anstå, som även förslag till vägar, för vilka visserligen förordnande meddelats om dylik undersökning, men sådan icke blivit verkställd; därjämte hava en del förslag till vägar medtagits, om vilkas anläggning med bidrag av det allmänna framställning gjorts och ansetts äga fog för sig, fastän det ännu icke beslutats om förordnande för undersökning av desamma.

Denna sålunda tillkomna förteckning på allmänna vägar, vilka ansetts böra tillkomma med användande av förevarande anslag, hade sedan uppdelats efter länsmansdistrikt, och varje länsman hade beordrats att, efter inhämtande av upplysningar och yttranden, dels inkomma med approximativ uppgift å längden av vägarna, i vad desamma berörde hans distrikt, samt å mera betydande brobyggnader, som skulle bli behöfliga för desamma, dels yttra sig över lämpligheten att bygga dem enligt nu ifrågasatta enklare typ, dels ock slutligen meddela, huruvida jämväl andra vägar funnes inom distriktet, som borde utföras på allmän bekostnad och med anlitande av ifrågavarande anslag, jämte enahanda uppgifter rörande dessa vägar som om de förstnämnda.

Med ledning av de sålunda inkomna yttrandena och efter inhämtande i nödiga fall av ytterligare upplysningar har Kungl. Maj:ts befallningshavande upprättat en förteckning å vägar, avsedda att byggas med anlitande av förevarande anslag. Å denna förteckning har distriktsingenjören C. Tisell, på Kungl. Maj:ts befallningshavandes begäran, med användande av de beräkningsgrunder, som i

[25.]

nådiga propositionen till 1913 års riksdag omförmälts, och under förutsättning av kostnadsfri jordlösen, uträknat den ungefärliga kostnaden för vägarnas byggande enligt ifrågavarande enklare typ. Denna sålunda beräknade kostnad uppgår till respektive 2,061,000 och 1,986,000 kronor, beroende på olika alternativ för det under nr 1 i förteckningen upptagna företaget. Under uttalande av att dessa kostnadsbelopp uppenbarligen endast kunde vara approximativa, har Kungl. Maj:ts befallningshavande framhållit, att det måste bero på en blivande undersökning i vederbörlig ordning, till vilka belopp den verkliga byggnadskostnaden kunde beräknas komma att uppgå.

Kungl. Maj:ts befallningshavande har vidare framhållit, att, då frågan om ifrågavarande anslag väcktes, det avsågs, att på Jämtlands län skulle komma ett belopp av 100,000 kronor för år, det vill säga hälften av motsvarande belopp för vardera av Norrbottens och Västerbottens län, och att av utredningen framgått, att ett dylikt årligt anslagsbelopp vore för länet välbehövt samt att med ett sådant anslag i allt fall komme att åtgå en avsevärd tid, innan det nu påvisade vägbehovet vore tillgodosett.

De i ovan omförmälda yttranden åberopade, ganska omfattande Departements-
chefen. förteckningarna å föreslagna enklare vägar i Jämtlands och Norrbottens län torde här icke behöva återgivras.

För egen del föreslog väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, att bidrag från nu ifrågavarande medel måtte anvisas till i första hand de av Kungl. Maj:ts befallningshavande nu angivna vägföretag i huvudsakligen den ordning, i vilken de av Kungl. Maj:ts befallningshavande förordats, och till den omfattning, som styrelsen framdeles, sedan arbetsplaner med kostnadsförslag till företagen blivit uppgjorda och i styrelsen granskade, kunde pröva lämpligt med hänsyn till anslaget storlek. Då vidare den vid anslaget beviljande ifrågasatta fördelningen mellan länen syntes vara lämplig, hemställde styrelsen, det Kungl. Maj:t täcktes besluta, att av de för år 1914 beviljade medlen 200,000 kronor måtte tilldelas Norrbottens län, 200,000 kronor Västerbottens län och 100,000 kronor Jämtlands län.

Därefter har Kungl. Maj:t den 3 juli 1914 fördelat ifrågavarande, för år 1914 anvisade anslag sålunda, att 200,000 kronor finge utgå till vardera av Norrbottens län och Västerbottens län och 100,000 kronor till Jämtlands län att, i enlighet med föreskrifterna i omförmälda kungörelse den 14 november 1913, användas i första hand till anläggning av de av Kungl. Maj:ts befallningshavande i nämnda län uti förberörda yttranden angivna vägföretag i huvudsakligen den av Kungl. Maj:ts befallningshavande föreslagna ordning. Därjämte har Kungl. Maj:t uppdragit åt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att, på sätt styrelsen funne lämpligt, fördela de länen sålunda tilldelade anslagsbelopp å de olika vägföretagen. Vidare har Kungl. Maj:t anbefallt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen

[25.] att, med iakttagande av bestämmelserna i berörda kungörelse, till vederbörande utbetala beviljat statsbidrag. Slutligen har Kungl. Maj:t anbefallt väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att till Kungl. Maj:t i sinom tid inkomma med redogörelse rörande ifrågavarande anslags användning.

I skrivelse den 1 oktober 1914 har väg- och vattenbyggnadsstyrelsen hemställt om anvisande av anslag för år 1916 för ifrågavarande ändamål till enahanda belopp, som beviljats för vartdera av åren 1914 och 1915.

Då frågan om här omförmälda anslag till anläggande av enklare vägar i Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län första gången förevar, avsågs, att anslaget skulle utgå under en längre följd av år. Behovet av anslaget kvarstår också oförminskat.

Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att på extra stat för år 1916 anvisa ett anslag av 500,000 kronor att i enlighet med de i nådiga kungörelsen den 14 november 1913 angivna grunder användas till *anläggande av enklare vägar i Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län.*

12. Jordförluster genom kanal och väganläggningar, *oförändrat ordinarie anslag, förslagsanslag* (därav ersättningar 4,567 kronor) kronor 7,267: —

13. Till gäldande av Sveriges bidrag till den ständiga internationella föreningen för frågor rörande vägväsendet, *oförändrat ordinarie anslag, förslagsanslag* ... » 365: —

F. Medicinalstaten samt hälso- och sjukvården.

Medicinalstyrelsen med dithörande stater.

1. Medicinalstyrelsen, *oförändrat ordinarie anslag* ... kronor 193,100: —
2. Personliga avlöningstillägg till vissa befattningshavare i medicinalstyrelsen.

I statsverkspropositionen till 1914 års senare riksdag föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att på extra stat för år 1915 anvisa ett anslag av 2,100 kronor för beredande av personliga avlöningstillägg under sistnämnda år för å övergångsstat uppförda befattningshavare hos medicinalstyrelsen i enlighet med de för provisorisk lönerreglering för befattningshavare i medicinalstyrelsen för år 1914 gällande grunder och villkor. [26.]

*Personliga
avlöningstill-
lägg till vissa
befattnings-
havare i medi-
cinalstyrelsen.
(Extra anslag.)*

Enligt av Kungl. Maj:t i samband med frågan om medicinalstyrelsens omorganisation framlagt förslag skulle nämligen en kamrerare och registratorn hos medicinalstyrelsen, med bibehållande av sina dåvarande avlöningsförmåner på ordinarie stat, uppföras å övergångsstat. För att bereda dessa befattningshavare ersättning för de provisoriska avlöningstillägg, de under åren 1912—1914 åtnjutit, men som med tillämpande av de nya staterna för styrelsen skulle komma att upphöra, begärdes det ifrågavarande anslaget; och blev detsamma jämväl av riksdagen beviljat.

I skrivelse den 19 oktober 1914 har medicinalstyrelsen anmält, att för år 1916 anslag för ändamålet kräves till samma belopp som nu utgår.

Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att på extra stat för år 1916 anvisa ett anslag av 2,100 kronor för beredande av *personliga avlöningstillägg* under nämnda år för å *övergångsstat uppförda befattningshavare hos medicinalstyrelsen* i enlighet med de för provisorisk lönerreglering för befattningshavare i medicinalstyrelsen för år 1914 fastställda grunder och villkor.

3. Statsmedicinska anstalten.

[27.]
Statsmedi-
cinska an-
stalten.
(Ordinarie
anslag.)

Till statsmedicinska anstalten utgår från och med år 1915 ett anslag å ordinarie stat av 59,150 kronor.

En förhöjning av detta anslag påkallas emellertid genom det förslag till ny lagstiftning rörande skyddskoppymningen i riket, som jag har för avsikt föreslå Kungl. Maj:t att för antagande framlägga för 1915 års riksdag.

För närvarande hemställer jag allenast, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avbidan på den proposition, som kan komma att avlåtas angående ny lagstiftning om skyddskoppymning, beräkna en höjning från och med år 1916 av det å ordinarie stat upptagna anslaget till *statsmedicinska anstalten*, 59,150 kronor, med 10,000 kronor eller till 69,150 kronor.

4. Farmaceutiskt laboratorium vid statsmedicinska anstalten.

[28.]
Farmaceutiskt
laboratorium
vid statsmedi-
cinska
anstalten.
(Extra anslag.)

På framställning av Kungl. Maj:t har nästlidet års senare riksdag för inredning, utrustning och drift av ett i huvudsaklig överensstämmelse med den i statsrådsprotokollet över civilärenden den 14 maj 1914 angivna plan vid den statsmedicinska anstalten tillsvidare inrättat farmaceutiskt laboratorium, vilket ställes under tillsyn och vård av föreståndaren för den rättskemiska avdelningen, å extra stat för år 1915 anvisat ett belopp av 30,350 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att låta förskottsvis under år 1914 av tillgängliga medel utanordna 14,750 kronor.

Genom nådigt brev den 4 september 1914 har Kungl. Maj:t därefter förordnat, att ett farmaceutiskt statslaboratorium skall i huvudsaklig överensstämmelse med ovanberörda plan tillsvidare inrättas vid den statsmedicinska anstalten samt ställas under tillsyn och vård av föreståndaren för anstaltens rättskemiska avdelning.

Därjämte har Kungl. Maj:t fastställt följande avlönings- och omkostnadsstat för farmaceutiska statslaboratoriet att tillämpas från det laboratoriets verksamhet börjas och intill 1915 års utgång:

	Arvode.
Rättskemisten såsom laboratoriets föreståndare	500:—
1 laborator	5,400:—
1 assistent	3,000:—
För tillfälliga biträden (däri inräknade semesterpenningar à 250 kronor för laborator och assistent) och renskrivning	1,500:—
Hyra för lokal	1,000:—
Till instrument, apparater, reagens, böcker, tidskrifter, skrivmaterialier och diverse	2,000:—
Elektricitet, gas, vatten	300:—
Förbrukningsartiklar och diverse.....	1,900:—
	<hr/>
	Summa kronor 15,600:—

Såväl laboratorn som assistenten skola förordnas tillsvidare.

Assistent och tillfälliga biträden skall det tillkomma medicinalstyrelsen att förordna.

Av det laboratorn tillkommande arvode skola 2,000 kronor anses motsvara tjänstgöringspenningar.

Slutligen hava föreskrifter meddelats rörande laboratoriets uppsättande och iordningställande.

Sedan medicinalstyrelsen, efter föreståndarens för den rättskemiska avdelningen vid statsmedicinska anstalten hörande, inkommit med förslag i ämnet, har Kungl. Maj:t genom beslut den 31 december 1914 meddelat bestämmelse angående ifrågavarande laboratoriums verksamhet samt angående de där anställda tjänstemännens åligganden m. m.

I skrivelse den 16 oktober 1914 har medicinalstyrelsen, då ifrågavarande laboratorium syntes böra äga bestånd även under år 1916, hemställt, att Kungl. Maj:t måtte för ändamålet hos riksdagen begära anvisande på extra stat för år 1916 av ett belopp av 15,600 kronor.

I enlighet härmed hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för *upprätthållande av driften av ett vid den statsmedicinska anstalten tillsvidare inrättat farmaceutiskt laboratorium* å extra stat för år 1916 anvisa ett belopp av 15,600 kronor.

Provinsiälläkarstaten.

5. Förste provinsiälläkare och provinsiälläkare,
oförändrat ordinarie anslag kronor 865,200:—

[28.]	6. Till resestipendier åt förste provinsialläkare, provinsialläkare, extra provinsialläkare, biträdande provinsialläkare och stadsläkare, <i>oförändrat ordinarie anslag, reservationsanslag</i>	kronor	2,500: —
	7. Till avlöning åt femton civila läkarstipendiater, <i>oförändrat ordinarie anslag, reservationsanslag</i> »	»	22,500: —
	8. Bidrag till extra provinsialläkares avlöning, <i>oförändrat ordinarie anslag, förslagsanslag</i>	»	30,000: —

9. Tilläggsarvode åt extra provinsialläkarna i Malå och Bjurholms distrikt.

[29.] Riksdagen har år 1913 med anledning av en inom riksdagen väckt motion å extra stat för år 1914 beviljat ett anslag av 1,400 kronor att användas som tilläggsarvode åt extra provinsialläkaren i Malå distrikt, omfattande Malå socken i Västerbottens län, med 800 kronor under år 1914 och med rätt för Kungl. Maj:t att av tillgängliga medel, vid eventuellt tillsättande av nämnda extra provinsialläkartjänst redan under år 1913, använda av återstående 600 kronor så mycket, som belöpte på den efter tjänstens tillsättande fallande del av året.

Därefter har 1914 års förra riksdag i enlighet med Kungl. Maj:ts hemställan såsom tilläggsarvode åt extra provinsialläkaren i nämnda distrikt på extra stat för år 1915 anvisat ett belopp av 800 kronor.

Vidare har sistnämnda riksdag med anledning av en inom riksdagen väckt motion å extra stat för år 1915 beviljat ett anslag av 750 kronor att användas såsom tilläggsarvode åt extra provinsialläkaren i Bjurholms extra provinsialläkardistrikt med 500 kronor under år 1915 samt med rätt för Kungl. Maj:t att av tillgängliga medel och vid eventuell tillsättning av befattningen redan under år 1914 använda återstående 250 kronor eller så stort belopp därav, som med ett tilläggsarvode av 500 kronor per år belöpte på den tid av året, varunder befattningen vederbörligen uppehölls.

Enligt vad från medicinalstyrelsen i skrivelse den 16 oktober 1914 meddelats har, sedan ifrågavarande provinsialläkartjänster kungjorts lediga till ansökning, inga sökande anmält sig, vadan tjänsterna alljämt stå obesatta. Emellertid torde anslag för ändamålet bära finnas tillgängligt jämväl för år 1916, och hemställer jag därför i likhet med medicinalstyrelsen, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att på extra stat för år 1916 bevilja ett anslag av 1,300 kronor till beredande av *tilläggsarvode åt extra provinsialläkarna i Malå och Bjurholms distrikt* med 800 kronor för den förre och 500 kronor för den senare.

[29.]

Sjukvårdsanstalterna.

Sinnessjukvårdsanstalterna.

10. Hospitals underhåll, *oförändrat ordinarie anslag, förslagsanslag* kronor 3,850,000:—

11. Anställande av ytterligare en biträdande läkare vid Vadstena hospital och asyl.

Vid Vadstena hospital och asyl äro för närvarande anställda tre läkare, nämligen en överläkare, en hospitalsläkare och en biträdande läkare.

[30.]

*Anställande
av ytterligare
en biträdande
läkare vid
Vadstena
hospital
och asyl.*

Direktionen.

Uti skrivelse till medicinalstyrelsen den 14 september 1914 har direktionen för Vadstena hospital och asyl gjort framställning om inrättande av ytterligare en biträdande läkartjänst vid nämnda anstalt och till stöd härför anfört huvudsakligen följande.

Behovet av ökade läkarkrafter vid ifrågavarande anstalt hade sin motivering i jämförelsen med de läkarkrafter, som redan funnes vid anstalter med samma beläggningssiffra, nämligen Kristinehamns, Sätters och Västerviks hospital, som hade fem ordinarie läkartjänster vardera. Då vid Vadstena hospital och asyl endast funnes tre, skulle jämförelsen berättiga till två nya läkare, enär arbetet vid denna anstalt i huvudsak torde vara detsamma som vid förenämnda anstalter. Direktionen hade emellertid ansett sig under nuvarande förhållanden icke böra begära mer än en ny biträdande läkartjänst, enär mansavdelningen kunde till följd av sitt koncentrerade läge i en byggnad tillsvidare åtminstone skötas med en underordnad läkare jämte överläkaren.

Sjätte huvudtiteln.

[30.] Vid kvinnoavdelningen, till vilken båda första klassavdelningarna räknades, kunde sjukvården däremot icke skötas med en underordnad läkare jämte överläkaren även med intensivaste arbete från bådars sida. Två underordnade läkare finge här full sysselsättning, om sjukvårdsarbetet skulle skötas enligt nutida fordringar. Arbetet inom denna avdelning kunde också lätt, rättvist och fullständigt delas mellan två läkare. Den ene kunde erhålla klostret med annexet A: 5 — 216 platser med två övervakningsavdelningar efter genomförda förändringsarbeten. Den andre kunde tilldelas B-komplexet — 158 platser med tre övervakningsavdelningar efter förändringsarbeten — samt båda första klass-avdelningarna med tillsammans 26 platser = 184 platser.

Medicinal-
styrelsen.

Med skrivelse den 21 september 1914 har medicinalstyrelsen överlämnat denna framställning till Kungl. Maj:t.

Styrelsen har därvid i avseende å antalet läkartjänster vid de statens anstalter för sinnessjuka, vilka med avseende å storlek kunna jämföras med Vadstena hospital och asyl, hänvisat till följande tablå:

A n s t a l t .	Antal sjukplatser.	Antal läkartjänster.	Antal sjukplatser på varje läkartjänst.	Omsättningen av sjuka under år 1912.	Omsättningen av sjuka under år 1913.
Uppsala hospital och asyl	1,264	7	181	16 %	14,6 %
Vadstena hospital och asyl	800	3	266	18 %	13,5 %
Västerviks hospital	830	5	166	—	21 %
Lunds hospital och asyl	1,232	7	176	20 %	14,3 %
Vänersborgs hospital och asyl	1,080	5	216	17,3 %	16,7 %
Kristinehamns hospital	800	5	160	13,3 %	19,6 %
Sätters hospital	830	5	166	—	20 %

Av denna tablå framgår, säger styrelsen, att Vadstena hospital och asyl är särdeles illa lottat med avseende på läkartjänster; under det att vid de därmed jämförda anstalterna antalet sjukplatser å varje läkartjänst växlar mellan 160 och 216, stiger nämnda antal för Vadstena hospital och asyl till 266. Om förenämnda antal läkartjänster vid Vadstena hospital och asyl kunde anses tillräckligt på en tid, då anstalten var avsedd för huvudsakligen kroniska fall, så kan det enligt styrelsens uppfattning icke vara tillfylles under nuvarande förhållanden. Under tidens lopp har nämligen vid Vadstena hospital och asyl i likhet med

vid övriga statsanstalter för vård av sinnessjuka den principen mer och mer tillämpats att i första rummet bereda plats för akuta fall och för sådana patienter, som på grund av sjukdomsyttningar äro svårskötta och våldsamma. Av tablån framgår vidare, fortsätter styrelsen, att omsättningen av sjuka under år 1912 endast vid en anstalt (Lund) varit högre än vid Vadstena hospital och asyl (Västerviks och Sätters hospital ej medtagna för år 1912 på grund av dessa anstalters då nyss började beläggning) samt att under år 1913 omsättningen vid Vadstena hospital och asyl varit endast obetydligt mindre än vid två andra i tablån upptagna anstalter, nämligen Uppsala hospital och asyl samt Lunds hospital och asyl. Såsom ytterligare en omständighet, som ökat och försvårat arbetet för läkarna vid Vadstena hospital och asyl, framhåller styrelsen vidare, att dess 400 vårdplatser omfattande kvinnoavdelning samt avdelning för första klass patienter, vid vilka avdelningar sjukvården bestri- des av den ene av anstaltens underordnade läkare, äro fördelade på ett flertal från varandra tämligen vitt skilda paviljonger och byggnader samt förlagda å ett område, som genom hela staden är skilt från mans- avdelningens område, där överläkarens expedition och bostad äro för- lagda.

På grund av sålunda föreliggande förhållanden har styrelsen ansett sig kunna till fullo vitsorda det av direktionen framhållna behovet av ytterligare en läkare vid anstalten. Vad beträffar graden av den förelagda nya läkartjänsten har styrelsen intet att erinra mot direktionens förslag, att tjänsten skall utgöras av en biträdande läkartjänst. Efter tillkomsten av ytterligare en biträdande läkare skulle vården av de sjuka å kvinnoavdelningen, på sätt direktionen föreslagit, fördelas mellan två underordnade läkare.

Slutligen påpekar medicinalstyrelsen, att Vadstena hospitals och asyls lokala förhållanden icke medgiva, att inom anstaltens nuvarande byggnader anordnas vare sig ungar- eller familjebostad åt innehavaren av den nu föreslagna tjänsten. Då anstalten är förlagd i stad, torde emellertid möjlighet finnas för läkaren att erhålla bostad i anstaltens omedelbara närhet. Med hänsyn härtill och då det i avlöningsstaten fastställda ersättningsbeloppet av 500 kronor för bostad med bränsle och lyse måste anses vara lägre än den verkliga kostnaden för en familjebostad inom anstalten, har styrelsen inga betänkligheter mot, att innehavaren av den föreslagna tjänsten tillsvidare och tilldess familje- bostad inom anstalten kan erhållas bebor av honom förhyrd lägenhet utom anstaltens område och erhåller den i sådant fall härför fastställda ersättningen.

[30.]

Under åberopande av vad sålunda anförts har medicinalstyrelsen hemställt, det tacktes Kungl. Maj:t avlåta proposition till riksdagen om sådan ändring av lönestaterna för statens hospital och asyler, att i staten för Vadstena hospital och asyl uppföres ytterligare en biträdande läkare med samma avlöningsförmåner, som äro tillerkända sådana läkare, och med skyldighet för befattningshavaren att för avlöningsförmånernas åtnjutande vara underkastad de i sådant hänseende föreskrivna villkor och bestämmelser.

Departements-
chefen.

Redan en jämförelse mellan antalet läkarkrafter och patientplatser vid å ena sidan Vadstena hospital och asyl samt, å andra sidan, de sinessjukvårdsanstalter, som äro lika stora eller större än denna, visar tydligt, att Vadstenaanstalten är synnerligen ogynnsamt ställd i förvarande avseende. Om man därjämte tager hänsyn till de för Vadstena hospital och asyl säregna lokala förhållandena, vilka i och för sig orsaka ett något större behov av läkarkrafter än eljest skulle vara fallet, synes mig utan vidare uppenbart, att fullgoda skäl föreligga för framställningen om anställande av ännu en läkare vid ifrågavarande anstalt.

Mot styrelsens förslag beträffande den nya läkarens tjänsteställning, såsom biträdande läkare, har jag icke något att erinra.

I fråga om den ekonomiska innebörden av förslaget må erinras, att, enligt kungl. brevet den 30 juni 1913 angående ändring av lönestaterna för statens hospital och asyler m. m., biträdande läkare, som förordnas att tillsvidare innehava tjänsten, åtnjuter kontant avlöning av 4,500 kronor jämte bostad med möbler och sängkläder, bränsle, lyse och tvätt samt kost. Biträdande läkare, åt vilken familjebostad inom anstaltens område upplåtits, skall avstå från eljest medgiven förmån av möbler, sängkläder, tvätt och kost men bekomma dels bränsle samt elektrisk belysning, där sådan anordnats, dels ock 500 kronor för år. Biträdande läkare, som medgives bo utom anstaltens område, erhåller förutom förenämnda ersättning å 500 kronor för nyssnämnda mistade naturaförmåner ytterligare 500 kronor såsom ersättning för bostad med bränsle och lyse eller tillhoppa 1,000 kronor för år.

Genom samma nådiga brev har Kungl. Maj:t dels fastställt villkor och bestämmelser för åtnjutande av de i lönestaten stadgade avlöningsförmåner, dels ock förklarar, att vad som erfordrades för beredande av nämnda avlöningsförmåner skulle utgå av det å ordinarie stat uppförda förslagsanslaget till hospitals underhåll.

Vid bifall till det föreliggande förslaget skulle således nämnda anslag komma att belastas med en utgift av högst 5,500 kronor. Då anslaget ifråga av nästlidet års senare riksdag höjdes med 350,000 kro-

nor eller från 3,500,000 till 3,850,000 kronor, lärer någon ökning av detsamma på grund av nu omförmälda förhållande icke krävas.

Med stöd av vad jag sålunda anfört får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

dels medgiva sådan ändring av lönestaterna för statens hospital och asyler, att i staten för Vadstena hospital och asyl må uppföras ytterligare en biträdande läkare med de avlöningsförmåner, som genom nådigt brev den 30 juni 1913 tillerkänts sådana läkare;

dels föreskriva, att för åtnjutande av dessa avlöningsförmåner skola gälla de i nämnda nådiga brev i detta avseende stadgade villkor och bestämmelser;

dels ock förklara, att vad som erfordras för beredande av dessa löneförmåner, skall utgå av förslagsanslaget till hospitals underhåll.

12. Till resestipendier åt vid rikets hospital och asyler anställda läkare, *oförändrat ordinarie anslag, reservationsanslag* kronor 500: —

13. Anläggning av hospital vid Strängnäs.

I anledning av Kungl. Maj:ts proposition i ämnet har 1913 års riksdag för uppförande av en för 800 sinnessjuka avsedd statsanstalt å biskopsbostället Sundby nr 1 om 2 mantal i Strängnäs socken och Åkers härad av Södermanlands län samt gäldande av de ersättningsbelopp, som i anledning av boställets avstående borde utgå till vederbörande rättsägare, beviljat ett belopp av 3,300,000 kronor samt därav på extra stat för år 1914 anvisat 150,000 kronor.

Därefter har 1914 års första riksdag av ifrågavarande anslag på extra stat för år 1915 anvisat ett belopp av 800,000 kronor.

Angående den utredning genom sakkunniga, som förekommit i ärendet, m. m. må här erinras om följande.

På grund av de i förhållande till andra, därmed jämförliga hospital högt beräknade kostnaderna för ifrågavarande anläggning samt av överintendents-ämbetet gjord anmärkning, att kostnadssumman borde ytterligare ökas, tillkallades jämlikt nådigt bemyndigande den 29 juni 1912 sakkunniga inom civildepartementet för att tillse, huruvida byggnadskostnaderna för hospitalet kunde nedbringas; och avgåvo dessa sakkunniga den 28 februari 1913 yttrande i ärendet.

Sedan 1913 års riksdag, på sätt ovan nämnts, beslutat anläggning av hospitalet och därtill anvisat medel, uppdrog Kungl. Maj:t åt medicinalstyrelsen att,

Bihang till riksdagens protokoll 1915. 1 saml. 1 häft.

[31.]

*Anläggning
av hospital vid
Strängnäs.
(Extra anslag.)*

[31.] efter granskning av berörda yttrande, inkomma med förslag i syfte, att hospitalet skulle kunna uppföras för det av riksdagen för anläggningen beräknade belopp, samt bemyndigade styrelsen att för granskningen och uppgörandet av förslaget tillkalla sakkunniga biträden. Därefter har styrelsen den 11 september 1914 överlämnat utlåtande av de i enlighet härmed tillkallade sakkunniga jämte av styrelsens arkitekt Gustaf Wickman, enligt honom lämnat uppdrag, den 30 juli 1914 uppgjorda ritningar till ifrågavarande hospital jämte kostnadsförslag, slutande å 3,269,300 kronor.

I nämnda skrivelse har medicinalstyrelsen, som i allmänhet icke haft något att erinra mot de av sist omnämnda sakkunniga föreslagna ändringar i det ursprungliga förslaget till anläggningen, bland annat meddelat, att arkitekten Wickman uti en till styrelsen ingiven skrift framhållit, att för grundläggningsarbetena icke erfordrades särskilt byggnadskunniga arbetare och att därför tillfälle till arbetsförtjänst skulle under nu rådande arbetslöshet kunna beredas ett stort antal grovarbetare, om vid ett utbudande av byggnadsarbetena grundläggningsarbetet och övriga byggnadsarbeten utbjödes vart och ett för sig såsom självständiga entreprenader, samt att styrelsen med anledning härav avsåge att vid eventuellt infordrande av anbud å byggnadsarbetena vid hospitalet förfara på det av Wickman föreslagna sätt, ehuru totalkostnaden för byggnadsarbetena möjligen kunde komma att därigenom i någon mån ökas.

Till följd av remiss har överintendentensämbetet den 27 oktober 1914 avgivit underdånigt utlåtande i ärendet och därvid till gillande förordat nämnda, av arkitekten Wickman uppgjorda ritningar. Beträffande förslaget att på entreprenad utbjuda grundläggningsarbetet för sig hölle ämbetet före, att en sådan åtgärd i förevarande fall vore försvarad, och ansåge tillika, att kostnaden därigenom näppeligen behövde bliva större. Vidkommande slutligen de företedda kostnadsförslagen hade ämbetsverket vid därav skedd granskning funnit dem vara tillräckliga.

Sedermera hava riksdagens revisorer i sin år 1914 avgivna berättelse anført, bland annat, att revisorerna, som besökt det för ifrågavarande hospital avsedda område, därvid av såväl tomtens terrängbeskaffenhet som av upplysningar, vilka vid besöket inhämtats angående grundförhållandena, fått den uppfattningen, att med genomförandet av den föreliggande byggnadsplanen dels vissa byggnader skulle få ett läge, som måste anses mindre förmånligt och betinga betydande grundläggningskostnader, dels ock att avsevärda svårigheter torde uppstå för ordnande på ett tillfredsställande sätt av avloppsförhållandena å tomtens.

Genom nådigt brev den 31 december 1914 har Kungl. Maj:t därefter gillat och till efterrättelse fastställt de av arkitekten Wickman uppgjorda ritningarna till hospitalet med iakttagande av en utav överintendentensämbetet mot ritningarna gjord detaljanmärkning angående murpelarnas beskaffenhet ävensom uppdragit åt medicinalstyrelsen att föranstalta om byggnadsarbetets verkställande, med rättighet för styrelsen att därvid vidtaga sådana smärre avvikelser från de fastställda ritningarna, som utan att rubba huvuddragen i desamma eller vålla

överskridande av det utav riksdagen för ändamålet beviljade anslaget funnes ändamålsenliga. [31.]

I sammanhang härmed har Kungl. Maj:t, bland annat, med anledning av omförmälda av riksdagens revisorer framställda anmärkning, anbefallt medicinalstyrelsen att, med biträde, där så erfordrades, av särskilda sakkunniga, dem styrelsen skulle äga tillkalla, skyndsamt verkställa ytterligare undersökning av grundförhållandena å det område, där byggnaderna för hospitalet avsåges att uppföras, samt vidtaga de förändringar i avseende å de särskilda byggnadernas förläggning, som vid undersökningen funnes lämpliga och kunde bidra att nedbringa grundläggningskostnaderna och möjliggöra bättre ordnande av avloppsförhållandena.

I skrivelse den 23 september 1914 har medicinalstyrelsen gjort framställning om anslag till ifrågavarande hospitalsanläggning för år 1916.

Anslag för
år 1916.

I fråga om det belopp, som för anstaltens uppförande vore erforderligt under sistnämnda år, har styrelsen, efter att i ärendet hava hört arkitekten Wickman, meddelat, att den återstående delen av ifrågavarande anslag, eller 2,350,000 kronor, enligt gjorda beräkningar skulle behöva tagas i anspråk under åren 1916—1918 samt att för år 1916 ett anslag av 1,000,000 kronor syntes vara erforderligt; och har styrelsen förty hemställt om utverkande av anslag till detta belopp.

Med hänsyn till det stora behovet av ökad tillgång till vårdplatser för sinnessjuka är det av synnerlig vikt att ifrågavarande hospitalsanläggning kommer till utförande snarast möjligt. Emellertid har jag inhämtat, att anslagsbeloppet för år 1916 kan begränsas till 800,000 kronor utan att anläggningens fullbordande därigenom fördröjes; under detta belopp torde det däremot ej vara rådligt att bestämma anslaget, då bygget i så fall icke lär kunna under det avsedda året bedrivas i planerad omfattning.

Departements-
chefen.

Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att av det för uppförande av en för 800 sinnessjuka avsedd statsanstalt å biskopsbostället Sundby nr 1 om 2 mantal i Strängnäs socken av Södermanlands län m. m. beviljade anslaget å 3,300,000 kronor på extra stat för år 1916 anvisa ett belopp av 800,000 kronor.

Sjätte huvudtiteln.

- [31.] 14. Anstalter för obildbara sinnesslöa, *oförändrat ordinarie anslag, förslagsanslag* kronor 180,000: —
15. Anstalter för bildbara sinnesslöa, som icke äro fallandesjuka, *oförändrat ordinarie anslag, förslagsanslag* » 331,000: —
16. Epileptikeranstalter, *oförändrat ordinarie anslag, förslagsanslag* » 22,000: —

Övriga sjukvårdsanstalter:

17. Lasarettets underhåll, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 15,774: —

18. Till resestipendier åt ordinarie läkare vid länslasarett och därmed likställda sjukhus.

*Rese-
stipendier
åt ordinarie
läkare vid
länslasarett
och därmed
likställda
sjukhus.
(Ordinarie
anslag).*

Alltsedan år 1896 har i riksstaten varit uppfört ett reservationsanslag å 1,500 kronor att användas till resestipendier åt ordinarie läkare vid länslasarett och därmed likställda sjukhus. Varje stipendium skall utgå med högst 500 kronor.

I medicinalstyrelsens skrivelse den 21 september 1894 med förslag till inrättande av ifrågavarande stipendier framhölls, att läkare emellanåt behövde beredas tillfälle att inhämta kännedom om de nya förbättringar, som kommit till utförande vid de större klinikerna *i utlandet*. Vidare uttalade föredragande departementschefen, då anslaget i fråga första gången äskades, att tiden för stipendiatens vistelse *utrikes* syntes böra begränsas till att omfatta minst en månad. I enlighet härmed har också i de av Kungl. Maj:t genom nådigt brev den 4 oktober 1895 fastställda villkor för åtnjutande av ifrågavarande stipendier uttalats, att stipendierna skulle användas till *utrikes resa*.

I en till Kungl. Maj:t ingiven skrivelse av den 28 oktober 1914 har medicinalstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte medgiva sådan